ادعیه و زیارات

مکّه مکرّمه و مدینه منوّره

بسم الله الرحمن الرحیم

ادعیه و زیارات مدینه منوره و مکه مکرمه (ویژه تمتع)

نویسنده:

مرکز تحقیقات حج

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

ادعیه و زیارات مدینه منوره و مکه مکرمه (ویژه تمتع)

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور : ادعیه و زیارات مدینه منوره و مکه مکرمه / مرکز تحقیقات حج.

مشخصات نشر : تهران: مشعر، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری : ۴۳۲ ص.؛ ۷ × ۵/۱۰ س‌م.

شابک : ۱۶۰۰۰ ریال۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۲۵۳-۰ : ؛ ۱۶۰۰۰ ریال(چاپ ششم) ؛ ۲۵۰۰۰ ریال (چاپ چهل و دوم) ؛ ۲۵۰۰۰ ریال (چاپ بیست و سوم)

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : چاپ ششم: تابستان ۱۳۸۹.

یادداشت : چاپ چهل و دوم: بهار ۱۳۹۱.

یادداشت : چاپ بیست و سوم: بهار ۱۳۹۱.

موضوع : دعاها

موضوع : زیارتنامه‌ها

موضوع : حج -- کتاب‌های دعا

شناسه افزوده : حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت. مرکز تحقیقات حج

رده بندی کنگره : BP۲۶۷/۸/الف۳۷۲۳ ۱۳۸۹الف

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۷۲

شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۸۶۰۷۵

ص:۱

پیشگفتار

دعا چیست و چند قسم دعا داریم؟

دعا در لغت به معنای خواندن و در اصطلاح، درخواست حاجت از خداوند می‌باشد.

دعا بر دو قسم است:

۱- گاه دعا کننـده مطالب و نیازهای خود را به زبان خود و به هر بیانی که قدرت بر آن دارد در پیشگاه خداوند اظهار می‌کند، این قسم را «دعاهای غیر وارده» می‌نامند.

۲- قسم‌دوّم آنکه دعاکننـده مطـالب و خواستـه‌های خـودرا بـا الفـاظ مخصوصـی‌که ازمعصـومین علیهـم السـلام رسیده‌است اظهارمی‌نماید، این قسم ادعیه را «دعاهای وارده» یا «ادعیه مأثوره» می‌نامند.

ادعیه مأثوره نیز بر دو قسم است:

الف- ادعیه‌ای که باید در شرایط خاصّی خوانده شود، مثلًا در وقت مخصوص یا محل معلوم، و بالاخره آداب و شرایط

ص:۲

ص:۳

ص:۴۰

ص:۵

ص:۶

ص:۷

ص:۸

ص:۹

ص:۱۰

ص:۱۱

ص:۱۲

ص:۱۳

ص:۱۴

ص:۱۵

ص: ۱۶

ویژه‌ای از زبان معصوم علیه السلام برای آن ذکر شده باشد.

ب- دعاهایی که از معصوم رسیده ولی برای آنها هیچ‌گونه شرطی ذکر نشده است.

البته هر نوع دعا و درخواست از پروردگار یکتا، مطلوب شارع است، و در روایت وارد شده:

«الدُّعاءُ مُخُّ العِبادَةِ»(۱)

مغز و روح عبادت همان دعا است. همچنین در قرآن کریم در مناسبت‌های مختلف از زبان پیامبران و اولیای الهی دعاهایی نقل شده است، لکن ثواب و فضیلت دعاهای مأثوره- وارده از معصوم علیه السلام- برای کسی که آشنا به معانی آنها باشد، به مراتب بیش از دعاهای معمولی است، زیرا معصومین علیهم السلام به امراض روحی فرد و جامعه آشناتر و به کیفیّت راز و نیاز با حق تعالی آگاه‌تر هستند، و سایر انسان‌ها گاهی به جای خیر خویش شرّ، و گاهی به‌جای سود و سعادت، زیان و شقاوت می طلبند: «وَيَدْعُ الْإِنسانُ بِالشَّرِّ دُعاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكانَ الْإِنْسانُ عَجُولًا».(۲)

۱- بحار، ج ۹۳، ص ۳۰۰.

۲- اسراء: ۱۱، ترجمه: «انسان بر اثر شتابزدگی بدیها را طلب می کند آنگونه که نیکی‌ها را می‌طلبد و انسان همیشه عجول بوده است».

ص: ۱۷

بنابر این سزاوار است دعا کننده چگونگی درخواست مطالب و حاجات خود را از معصوم فرا گیرد.

البته تشخیص دادن دعاهای وارده و آگاهی از سخن معصوم کار آسانی نیست. اگر کسی بتواند از مدارک موجود، و با موازین علمی صحّت صدور دعا از معصوم را به دست آورد، می تواند آن را به قصد ورود بخواند، ولی اگر دلیل معتبر و مدرک قابل اعتمادی پیدا نکند و در پژوهش‌ها و بررسی‌های خود به این نتیجه برسد که سند فلان دعا ضعیف و غیر قابل اعتماد است، نباید آن را به‌طور جزم به معصوم نسبت دهد، بلکه به امید درک ثواب و رسیدن به پاداش آن را بخواند، در این صورت حتّی اگر در تشخیص خود به خطا رفته باشد، به ثواب آن خواهد رسید.

رجاء مطلوبیت

گاهی دعا یا عملی که سند معتبر هم دارد مربوط به زمان یا مکان خاصّی است، مانند دعاهای ماه رمضان یا مناجات مسجد کوفه، در چنین مواردی اگر کسی بخواهد آنها را در غیر آن زمان یا آن مکان انجام دهد باید آنها را فقط به

ص: ۱۸

عنوان رجاء و احتمال مطلوبیت بجا آورد، نه به قصد استحباب یا ثواب ثابت، یعنی چنین نیت کند: «این دعا را میخوانم و این عمل را انجام می دهم به امید آنکه مطلوب باشد و مأجور باشم».

شرایط استجابت و قبولی دعا

در احادیث و روایات ما برای اجابت دعا شرایط متعدّدی بیان شده که برای آگاهی از آنها می‌توان به کتاب‌های مفصّل روایی مراجعه کرد که ما در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌کنیم: (۱) امام صادق علیه السلام درجواب قومی که عرض کردند: ما دعا می‌کنیم ولی مستجاب نمی‌شود، فرمودند: چون کسی را می خوانید که نمی شناسید: «
لِأَنَّكُمْ تَدْعُونَ مَنْ لا تَعْرِفُونَهُ
». (۲)شرط اوّل استجابت دعا معرفت پروردگار است، زیرا هر کس را به‌قدر معرفتش مزد می‌دهند.

۱- بحار، ج ۹۰، طبع بیروت، و ج ۹۳ طبع ایران.

۲- بحار، ج ۹۰، ص ۳۶۸.

ص: ۱۹

از حضرت علی علیه السلام سؤال شد:

«فَما بالُنا نَدْعُوا فَلا نُجابُ

؟» چرا دعای ما مستجاب نمی‌شود؟ حضرت فرمود:

«إِنَّ قُلُوبَکُمْ خانَتْ بِثَمانِ خِصالٍ: أَوَّلُها أَنَّکُمْ عَرَفْتُمُ اللَّهَ فَلَمْ تُؤَدُّوا حَقَّهُ کَما أَوْجَبَ عَلَیْکُمْ ...».(۱)

اوّلین علّت آن است که نسبت به خداوند معرفت و شناخت پیدا کردید، ولی حقّ معرفت را عملًا پیاده نکردید.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس می‌خواهد دعایش مستجاب شود باید لقمه و کارش حلال باشد.(۲) امام صادق علیه السلام فرمود: خداوند دعای بنده‌ای را که برعهده‌اش، مظالم و حقوق مردم باشد یا غذای حرام بخورد، قبول نمی‌کند. (۳)رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند دعای کسی را که حضور قلب ندارد، قبول نمی‌کند. (۴)امام صادق علیه السلام فرمود: خداوند به عزّت و جلال خود قسم

۱- بحار، ج ۹۰، ص ۳۷۶.

۲- همان، ص ۳۷۲.

۳- همان.

۴- همان، ص ۳۲۱.

ص: ۲۰

یـاد کرده که من دعـای مظلـومی را که خود در حقّ دیگری چنین ظلمی نموده است، مسـتجاب نمی‌کنم. (۱) رسول اکرم صـلی الله علیه و آله فرمود: دعایی که اوّلش «بِسمِ اللَّهِ الرَّحمنِ الرَّحیم» باشـد، رَد نمی‌شود. (۲)رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: صلوات شمـا بر من مایه اجابت دعای شـما خواهـد بود. (۳) امـام صـادق علیه السـلام فرمود: هر کس پیش از خود به چهـل مؤمن دعا کنـد، دعایش مستجاب می‌شود. (۴) در حدیث قُدسـی وارد شده است: خداوند به حضـرت عیسی علیه السلام فرمود: ای عیسی مرا بخوان همانند خواندن شخص اندوهناك و غرق شده‌ای که هیچ فریادرسی ندارد (۵).

ملاحظه می‌کنید که برای اجابت دعا شـرایطی بیان شده است، و از همه بیشتر بر روی خود سازی و آمادگی برای ضیافت پروردگار و شناخت میزبان حقیقی تکیه شده است.

۱- بحار، ج ۹۰، ص ۳۲۰.

۲- همان، ج ۳۱۳.

۳- بحار، ج ۹۱، ص ۵۴.

۴- بحار، ج ۹۰، ص ۳۱۷.

۵- همان، ص ۳۱۴.

ص: ۲۱

آثار پذیرفته شدن دعا و زیارت در زندگی انسان

قبولی دعا و زیارت از دو جهت قابل بررسی است:

الف: صحیح خواندن و قصد قربت داشتن ادعیه و زیارات و اگر غلط خوانده شود معنای آن به کلّی تغییر یافته و انسان را از رسیدن به اهداف آن دور می کند.

ب: قبولی دعا و زیارت و پذیرفته شدن عند اللَّه. یعنی علاوه بر اینکه قربةً إِلَی اللَّه انجام داده است، حضور قلب و معرفت الهی هم داشته و توانسته از تمایلات نفسانی رهایی پیدا کند، و باخضوع و خشوع دعا و زیارت را انجام دهد، و در طول سفر خصلت‌های زشت درونی را یکی پس از دیگری ترک کرده و از سفره گسترده حق تعالی بهره‌مند شود، یعنی در مهمانی رسول خدا صلی الله علیه و آله و زهرای مرضیه علیها السلام و ائمه بقیع علیهم السلام شرکت نماید و به قدر توان از غذاهای معنوی تناول کند.

چنین فردی توانسته است درجاتی از تقوا را به دست آورد.

قرآن کریم می فرماید: گوشت و خون قربانی به خدا نمی‌رسد، «وَلکِنْ یَنالُهُ التَّقْوی مِنْکُمْ»(۱) ، بلکه تقوای

۱- حج: ۳۷.

ص: ۲۲

حاصل از قربانی است که انسان را بالا می‌برد و به خدا نزدیک می کند.

در آیه دیگر می‌فرماید: در روزهای مشخّص به یاد خدا باشید (اشاره به مَناسک منی).

آنگاه می‌فرماید: «وَاتَّقُوا اللَّهَ»(۱) ، از خدا پروا کنید.

اگر زائر حرمین شریفین به یاد خدا باشد، خود را از گناه حفظ نماید، تمرین ترک معاصی داشته باشد، و حالت تقوا و پرهیزکاری پیدا کند، پس از حج مرتکب گناه نمی شود، و خصلت‌های خدایی در درونش جوانه می‌زند، رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می‌فرماید:

«آیَةُ قَبُولِ الْحَجِّ تَرْکُ ما کانَ عَلَیْهِ الْعَبْدُ مُقِیماً مِنَ الذُّنُوبِ»،(۲)

یعنی نشانه قبولی حج، ترک گناهان گذشته است.

بنابراین نشانه قبولی اعمال، دستیابی به تقوا و مراعات حدود الهی، پرهیز از گناه، و دوری از خصلت‌های زشت

۱- بقره: ۲۰۳.

۲- مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۱۶۵، ح ۱۱۷۶۷.

ص: ۲۳

است، و این معنا امکان ندارد مگر اینکه انسان همیشه خود را در محضر حق سبحانه و تعالی ببیند، و مراقب اعمال و رفتار خود باشد، هر کاری را جهت رضای پروردگار انجام دهد، با مردم آن‌گونه رفتار نماید که دوست دارد مردم با او رفتار کنند، بندگان خدا از دست و زبانش در امان باشند، در سختی‌ها و گرفتاری‌ها تکیه‌گاه محکمی برای نزدیکان به حساب آید، به اعمال عبادی بویژه نماز اهمیّت دهد، و سعی کند نمازهای واجب را اوّل وقت و به «جماعت» برگزار نماید.

چند توصیه در زمینه وحدت امّت اسلامی

اگرچه درباره توصیه های لازم به حجّاج محترم کتاب‌های جداگانه‌ای نوشته شده و به طور مفصّل نکاتی را تذکّر داده‌اند، و ما هم در همین کتاب به مناسبت‌های مختلف به بعضی از آنها اشاره کرده‌ایم، لکن به خاطر اهمّیّت موضوع سزاوار است برخی از نکات یادآوری شود:

الف- اهمیّت وحدت امّت اسلامی

یکی از اسرار اعمال و مناسک حج و زیارت مَشاهد مشرّفه، تمرین تواضع و اخلاص، متخلّق شدن به اخلاق الهی، نمایش وحدت و عزّت امّت اسلامی و ارتباط نزدیک

ص: ۲۴

با برادران دینی، و همدلی و تبادل نظر با آنها است. از این رو زائر بیت اللّه الحرام و حرم نبوی صلی الله علیه و آله باید به همه میهمانان خانه خدا با هر ملیّت و مذهب و از هر سرزمینی که باشند، با چشم عزّت و برادری بنگرد، و با برخورد مودّت آمیز، آن‌گونه که مایل است بندگان خدا با او رفتار نمایند، با دیگران رفتار کند، و با اقتدا به پیشوایان دینی خود مایه عزّت و زینت اسلام و رسول اللّه صلی الله علیه و آله و ائمّه اطهار علیهم السلام باشد، و در یک سخن اختلاف در مذهب نباید موجب بدبینی و تشتّت گردد؛ زیرا مشترکات موجود میان ما و مسلمانان فراوان است، و باید تمام مسلمین در برابر دشمنان قرآن و انسانیّت یَد واحده باشند، و از عظمت و عزّت قرآن و اسلام دفاع کنند، و شاید به همین دلیل است که در روایات ما توصیه‌های مؤکّدی درباره شرکت در جماعات برادران دینی اهل سنت شده است.

پس زائران محترم از انجام کارهایی که موجب بدبینی و تفرقه وجدایی امّت بزرگ اسلامی می‌شود باید پرهیز نمایند.

ب- رعایت حقوق میهمانان خدا در سفر حج

زیارت خانه خدا و قبر مطهر پیامبر اکرم و ائمّه بقیع- صلوات اللّه علیهم اجمعین- سفر الهی و دارای ابعاد

ص: ۲۵

گوناگون می باشد، و چه بسا در زندگی تنها یک بار توفیق این سفر معنوی نصیب انسان گردد، لذا سزاوار است به اهمیّت و سازندگی آن بیش از پیش توجّه کنیم، و از هنگام تصمیم و عزم به مسافرت تا پایان آن قدم به قدم، الهی بودنِ این میهمانی را مدّ نظر داشته باشیم، و از ارزش و منزلت همسفران و رعایت حقوق آنها غفلت نکنیم، و در مواقع ازدحام و شلوغی روحیه عفو و اغماض و چشم پوشی از خطای دیگران را پیشه خود سازیم، و از کمک و همراهی و خدمت به میهمانان خانه خدا غفلت نورزیم، و این سنّت ارزشمند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمّه معصومین علیهم السلام را زنده نگه داریم.

ج- فرصت را مغتنم بشماریم

عمر سفر کوتاه، و ایّام زیارت به زودی سپری می گردد، باید با برنامه‌ریزی منظم بهترین استفاده را از اوقات شبانه روز خود بنماییم، و به‌جای وقت گذرانی برای کارهای بی‌نتیجه یا کم نتیجه، بیشترین وقت خود را صرف شناخت احکام و آداب و اسرار حج و زیارت و بهره‌مندی از مَشاهد شریفه و مواقف کریمه نماییم، که از جمله آنها، حضور و شرکت به

ص: ۲۶

موقع در نمازهای جماعت مسجدالحرام و مسجدالنبی صلی الله علیه و آله و قرائت قرآن در این دو مسجد با عظمت (حداقل یک ختم قرآن در مسجدالحرام و یک ختم در مسجدالنبی صلی الله علیه و آله) و خواندن دعاها و مناجات‌های وارده از طرف معصومین علیهم السلام در ایّام و مناسبت‌های مختلف می‌باشد.

د- کیفیّت عبادت را فدای کمیّت آن نکنیم

همان‌گونه که قبلًا تذکّر دادیم، روح و عظمت دعا و عبادت و مناسک حجّ به معرفت و اخلاص و رعایت ادب و حضور در محضر خداوند متعال بستگی دارد. لذا باید تنها به مقدار و کمیّت اعمال و عبادات خود اکتفا نکرده، بیشتر به کیفیّت آن بپردازیم؛ زیرا اگر یک دعا یا زیارت و یا نماز، از روی معرفت واخلاص باشد، موجب شکستن دل و تحوّل درونی انسان می‌گردد، و باعث نجات از عذاب الهی و دست یافتن به بهشت جاوید خواهد شد.

«رَزَقَنَا اللَّهُ وَإِیَّاکُمْ إِنْشاءَ اللَّهُ تَعالی».

آداب سفر

آداب و ادعیه سفر بسیار است، و ما در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

ص: ۲۷

۱- وصیّت: مستحب است انسان قبل از شروع به سفر وصیّت کند، خصوصاً نسبت به حقوق واجبه و ادای دُیون. در روایات اهل‌بیت علیهم السلام نیز درباره وصیّت کردن به ویژه برای کسی که قصد سفر دارد، تأکید زیادی شده است.

۲- آگاه نمودن برادران دینی وآشنایان: از پیغمبراکرم صلی الله علیه و آله روایت شده که فرمودند: از حقوق مسلمان بر برادر دینی خود، یکی این است که هرگاه خواست سفر کند آنان را مطّلع سازد، و او بر برادران ایمانی حق دارد که پس از مراجعت به دیدارش بیایند.

۳- دعای سفر: مجلسی در تحفهٔ الزائر می‌فرماید: مستحب است که پیش از مسافرت غسل کند، و بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَلاحَوْلَ وَلا قُوَّةَ إلّا بِاللَّهِ وَعَلی مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ وَالصَّادِقِینَ عَنِ اللَّهِ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ أَجْمَعِینَ. اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِهِ قَلْبِی وَاشْرَحْ بِهِ صَدْرِی وَنَوِّرْ بِهِ قَبْرِی. اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِی نُوراً وَطَهُوراً وَحِرْزاً وَشِفاءً مِنْ کُلِّ داءٍ وَآفَةٍ وَعاهَةٍ وَسُوءٍ مِمَّا أَخافُ وَأَحْذَرُ، وَطَهِّرْ قَلْبِی وَجَوارِحِی وَعِظامِی وَدَمِی

ص: ۲۸

وَشَعْرِی وَبَشَرِی وَمُخِّی وَعَصَبِی وَما أَقَلَّتِ الْأَرْضُ مِنِّی. اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِی شاهِداً یَوْمَ حاجَتِی وَفَقْرِی وَفاقَتِی إِلَیْکَ یا رَبَّ الْعالَمِینَ، «إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ».

۴- خانواده خود را جمع کند و دو رکعت (و بنابر قولی چهار رکعت) نمازبگزارد، در رکعت اوّل حمد و سوره توحید و در رکعت دوّم حمد و سوره قدر را بخواند، و بعد از نماز تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام را بگوید و از خداوند طلب خیر کند و آیهٔالکرسی را بخواند، و حمد و ثنای الهی را بجا آورد، و صلوات و تحیّات بر حضرت رسول و آل او بفرستد، و بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْتَوْدِعُکَ الْیَوْمَ نَفْسِی وَأَهْلِی وَمالِی وَوُلْدِی وَمَنْ کانَ مِنِّی بِسَبِیلِ الْإِیمانِ، الشَّاهِدَ مِنْهُمْ وَالْغائِبَ. اللَّهُمَّ احْفَظْنا بِحِفْظِ الْإِیمانِ وَاحْفَظْ عَلَیْنا. اللَّهُمَّ اجْمَعْنا فِی رَحْمَتِکَ، وَلا تَسْلُبْنا فَضْلَکَ، إِنَّا إِلَیْکَ راغِبُونَ. اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِکَ مِنْ وَعْثاءِ السَّفَرِ وَکَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِی الْأَهْلِ

ص: ۲۹

وَالْمالِ وَالْوَلَدِ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَتَوَجَّهُ إِلَیْکَ هذَا التَّوَجُّهَ طَلَباً لِمَرْضاتِکَ وَتَقَرُّباً إِلَیْکَ، اللَّهُمَّ فَبَلِّغْنِی ما أُؤَمِّلُهُ وَأَرْجُوهُ فِیکَ وَفِی أَوْلِیائِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

و اگر خواست، بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِی خَرَجْتُ فِی وَجْهِی هذا بِلا ثِقَةٍ مِنِّی لِغَیْرِکَ، وَلا رَجاءٍ یَأْوِی بِی إِلّا إِلَیْکَ، وَلا قُوَّةٍ أَتَّکِلُ عَلَیْها، وَلا حِیلَةٍ إِلْجَأُ إِلَیْها إِلّا طَلَبَ رِضاکَ وَابْتِغاءَ رَحْمَتِکَ وَتَعَرُّضاً لِثَوابِکَ وَسُکُوناً إِلی حُسْنِ عائِدَتِکَ، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِما سَبَقَ لِی فِی عِلْمِکَ فِی وَجْهِی مِمَّا أُحِبُّ وَأَکْرَهُ. اللَّهُمَّ فَاصْرِفْ عَنِّی مَقادِیرَ کُلِّ بَلاءٍ وَمَقْضِیَّ کُلِّ لَأْواءٍ، وَابْسُطْ عَلَیَّ کَنَفاً مِنْ رَحْمَتِکَ وَلُطْفًا مِنْ عَفْوِکَ وَحِرْزاً مِنْ حِفْظِکَ وَسَعَةً مِنْ رِزْقِکَ وَتَماماً مِنْ نِعْمَتِکَ وَجِماعاً مِنْ مُعافاتِکَ، وَوَفِّقْ لِی یارَبِّ فِیهِ جَمِیعَ قَضائِکَ عَلی مُوافَقَةِ هَوایَ وَحَقِیقَةِ أَمَلِی، وَادْفَعْ عَنِّی ما أَحْذَرُ وَما لا أَحْذَرُ عَلی نَفْسِی مِمَّا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّی، وَاجْعَلْ ذلِکَ خَیْراً لِی

ص: ۳۰

لِآخِرَتِی وَدُنْیایَ، مَعَ ما أَسْأَ لُکَ أنْ تَخْلُفَنِی فِیمَنْ خَلَّفْتُ وَرائِی مِنْ وُلْدِی وَأَهْلِی وَمالِی وَإِخْوانِی وَجَمِیع حُزانَتِی بِأَفْضَلِ ما تَخْلُفُ فِیهِ غائِباً مِنَ الْمُؤْمِنِینَ فِی تَحْصِینِ کُلِّ عَوْرَةٍ وَحِفْظِ کُلِّ مَضِیعَةٍ وَتَمام کُلِّ نِعْمَةٍ وَدِفاع کُلِّ سَیِئَةٍ وَکِفایَةِ کُلِّ مَحْذُورٍ وَصَرْفِ کُلِّ مَکْرُوهٍ وَکَمالِ ما تَجْمَعُ لِی بِهِ الرِّضا وَالسُّرُورَ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ، ثُمَّ ارْزُقْنِی ذِکْرَکَ وَشُکْرَکَ وَطاعَتَکَ وَعِبادَتَکَ حَتّی تَرْضی وَبَعْدَ الرِّضا. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْتَوْدِعُکَ الْیَوْمَ دِینِی وَنَفْسِی وَمالِی وَأَهْلِی وَذُرِّیَّتِی وَجَمِیعَ إِخْوانِی. اللَّهُمَّ احْفَظِ الشّاهِدَ مِنّا وَالْغائِبَ. اللَّهُمَّ احْفَظْنا وَاحْفَظْ عَلَیْنا. اللَّهُمَّ اجْعَلْنا فِی جِوارِکَ وَلا تَسْلُبْنا نِعْمَتَکَ وَلا تُغَیِّرْ ما بِنا مِنْ نِعْمَةٍ وَعافِیَةٍ وَفَضْلٍ.

۵- روایت شده که مسافر پیش از سفر، سوره حمد و «قُل أَعوذُ بِرَبِّ النّاس» و «قُل أَعوذُ بِرَبِ الفَلَق» و آیةالکُرسی و سوره «إِنّا أَنزَلناهُ فِی لَیلَةِ القَدْرِ» و آیات ۱۹۰ تا ۱۹۴ سوره آل عمران را که از این قرار است بخواند:

ص: ۳۱

«إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلافِ اللَّیْلِ وَالنَّهارِ لَآیاتٍ لِأُولِی الْأَلْبابِ* الَّذِینَ یَذْکُرُونَ اللَّهَ قِیاماً وَقُعُوداً وَعَلی جُنُوبِهِمْ وَیَتَفَکَّرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلًا سُبْحانَکَ فَقِنا عَذابَ النَّارِ* رَبَّنا إِنَّکَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَیْتَهُ وَما لِلظَّالِمِینَ مِنْ أَنْصارٍ* رَبَّنا إِنَّنا سَمِعْنا مُنادِیاً یُنادِی لِلْإِیمانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّکُمْ فَآمَنَّا رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَکَفِّرْ عَنَّا سَیِّئاتِنا وَتَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ* رَبَّنا وَآتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِکَ وَلاتُخْزِنا یَوْمَ الْقِیامَهِٔ إِنَّکَ لاتُخْلِفُ الْمِیعادَ»

. سپس بگوید:

اللَّهُمَّ بِکَ یَصُولُ الصَّائِلُ وَبِقُدْرَتِکَ یَطُولُ الطَّائِلُ وَلاحَوْلَ لِکُلِّ ذِی حَوْلٍ إِلّا بِکَ وَلاقُوَّهَ یَمْتارُها ذُو قُوَّهٍٔ إِلّا مِنْکَ، أَسْأَ لُکَ بِصَفْوَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ وَخِیَرَتِکَ مِنْ بَرِیَّتِکَ مُحَمَّدٍ نَبِیِّکَ وَعِتْرَتِهِ وَسُلالَتِهِ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمُ السَّلامُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلَیْهِمْ،

ص: ۳۲

وَاکْفِنِی شَرَّ هذَا الْیَوْمِ وَضُرَّهُ، وَارْزُقْنِی خَیْرَهُ ویُمْنَهُ، وَاقْضِ لِی فِی مُتَصَرَّفاتِی بِحُسْنِ الْعاقِبَةِ وَبُلُوغِ الْمَحَبَّةِ وَالظَّفَرِ بِالْأُمْنِیَّةِ وَکِفایَةِ الطّاغِیَةِ الْغَوِیَّةِ وَکُلِّ ذِی قُدْرَةٍ لِی عَلی أَذِیَّةٍ، حَتّی أَکُونَ فِی جُنَّةٍ وَعِصْمَةٍ مِنْ کُلِّ بَلاءٍ وَنِقْمَةٍ، وَأَبْدِلْنِی فِیهِ مِنَ الْمَخاوِفِ أَمْناً وَمِنَ الْعَوائِقِ فِیهِ یُسْراً، حَتّی لا یَصُدَّنِی صادٌّ عَنِ الْمُرادِ وَلا یَحُلَّ بِی طارِقٌ مِنْ أذَی الْعِبادِ، إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ، وَالْأُمُورُ إِلَیْکَ تَصِیرُ، یا مَنْ لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْءٌ وَهُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ.

۶- سپس با خانواده وداع کند، و بر درِ خانه بایستد، و تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام را بگوید، وسوره حمد و آیةالکرسی را از جلو و از طرف راست و چپ بخواند، و بگوید:

اللَّهُمَّ إِلَیْکَ وَجَّهْتُ وَجْهِی وَعَلَیْکَ خَلَّفْتُ أَهْلِی وَمالِی وَما خَوَّلْتَنِی وَقَدْ وَثِقْتُ بِکَ، فَلا تُخَیِّبْنِی یا مَنْ لا یُخَیِّبُ مَنْ أرادَهُ وَلا یُضَیِّعُ مَنْ حَفِظَهُ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِهِ وَاحْفَظْنِی

ص: ۳۳

فِیما غِبْتُ عَنْهُ وَلا تَکِلْنِی إِلی نَفْسِی یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ. اللَّهُمَّ بَلِّغْنِی ما تَوَجَّهْتُ لَهُ وَسَبِّبْ لِیَ الْمُرادَ وَسَخِّرْ لِی عِبادَکَ وَبِلادَکَ وَارْزُقْنِی زِیارَةَ نَبِیِّکَ وَوَلِیِّکَ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ وَالْأَئِمَّةِ مِنْ وُلْدِهِ وَجَمِیعِ أَهْلِ بَیْتِهِ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمُ السَّلامُ، وَمُدَّنِی مِنْکَ بِالْمَعُونَةِ فِی جَمِیعِ أَحْوالِی، وَلا تَکِلْنِی إِلی نَفْسِی وَلا إِلی غَیْرِی فَأَکِلَّ وَأَعْطَبَ، وَزَوِّدْنِی التَّقْوی، وَاغْفِرْلِی فِی الْآخِرَةِ وَالْاولی. اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی أَوْجَهَ مَنْ تَوَجَّهَ إِلَیْکَ.

و باز می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، تَوَکَّلْتُ عَلَی اللَّهِ وَاسْتَعَنْتُ بِاللَّهِ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِی إِلَی اللَّهِ وَفَوَّضْتُ أَمْرِی إِلَی اللَّهِ رَهْبَةً مِنَ اللَّهِ وَرَغْبَةً إِلَی‌اللَّهِ وَلامَلْجَأَ وَلا مَنْجا وَلا مَفَرَّ مِنَ اللَّهِ إِلّا إِلَی اللَّهِ، رَبِّ آمَنْتُ بِکِتابِکَ الَّذِی أَنْزَلْتَ وَبِنَبِیِّکَ الَّذِی أَرْسَلْتَ لِأَنَّهُ لایَأْتِی بِالْخَیْرِ إِلهِی إِلّا أَنْتَ، وَلا یَصْرِفُ السُّوءَ إِلّا أَنْتَ، عَزَّ جارُکَ وَجَلَّ ثَناؤُکَ وَتَقَدَّسَتْ أَسْماؤُکَ وَعَظُمَتْ آلاؤُکَ وَلا إِلهَ غَیْرُکَ.

ص: ۳۴

روایت شـده: «هر کس هنگام صبح این دعا را بخواند و از خانه بیرون رود، تا شب بلایی به او نرسد تا به خانه برگردد، و اگر شـب شود و این دعـا را بخوانـد، بلاـیی به او نرسـد تا صـبح به منزل خود بازگردد.» (۱) ۷- پس از آن سوره «قُـلْ هُوَ اللَّهُ أَحَـدٌ» را یـازده مرتبه، و سوره «إِنَّا أَنْزَلْناهُ» و «آیهٔالکرسـی» و سوره «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ» را بخواند، و بعد دست بر بدن خود بکشد، و در لحظه سوار شدن به وسیله نقلیه بگوید: «سُبْحانَ الَّذِی سَخَّرَ لَنا هذا وَما کُنَّا لَهُ مُقْرِنِینَ»(۲) ، پس هفت مرتبه بگوید: «سُبْحانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ للَّهِ وَلا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ».

۸- قبل از مسافرت صـدقه دهـد به هرچه ممکن باشـد. «روایت شـده: مردی از اصـحاب امام باقر علیه السـلام هنگامی که اراده سـفر کرد، خـدمت آن حضـرت آمـد تا خـدا حافظی کنـد، حضـرت به او فرمود: پدرم علیّ‌بن‌الحسـین علیهما السـلام هرگاه آهنگ سـفر می‌کرد، سلامتی خود را با صدقه دادن از خداوند می‌خرید،

۱- بحار، ج ۷۶، ص ۲۴۱.

۲- زخرف: ۱۳.

ص: ۳۵

و چون از سفر به سلامت مراجعت می‌کرد، خدا را شکر کرده و صدقه می‌داد. (۱)»

بعد از دادن صدقه بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِی اشْتَرَیْتُ بِهذِهِ الصَّدَقَهِ سَلامَتِی وَسَلامَهَ سَفَرِی وَما مَعِی، فَسَلِّمْنِی وَسَلِّمْ ما مَعِی وَبَلِّغْنِی وَبَلِّغْ ما مَعِی بِبَلاغِکَ الْحَسَنِ الْجَمِیلِ.

پس بگوید:

لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِیمُ الْکَرِیمُ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِیُّ الْعَظِیمُ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ السَّماواتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْأَرَضِینَ السَّبْعِ وَما فِیهِنَّ وَما بَیْنَهُنَّ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ، وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّیِّبِینَ الطَّاهِرِینَ. اللَّهُمَّ کُنْ لِی جاراً مِنْ کُلِّ جَبَّارٍ عَنِیدٍ وَمِنْ کُلِّ شَیْطانٍ مَرِیدٍ، بِسْمِ اللَّهِ دَخَلْتُ وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْتُ. اللَّهُمَّ إِنِی اقَدِّمُ

۱- بحار، ج ۷۶، ص ۲۳۱؛ ج ۹، ص ۲۳۳.

ص: ۳۶

بَیْنَ یَدَیْ نِسْیانِی وَعَجَلَتِی بِسْمِ اللَّهِ وَما شاءَ اللَّهُ فِی سَفَرِی هذا ذَکَرْتُهُ أَمْ نَسِیْتُهُ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمُسْتَعانُ عَلَی الْأُمُورِ کُلِّها وَأَنْتَ الصَّاحِبُ فِی السَّفَرِ وَالْخَلِیفَةُ فِی الْأَهْلِ. اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَیْنا سَفَرَنا وَاطْوِ لَنَا الْأَرْضَ وَسَیِّرْنا فِیها بِطاعَتِکَ وَطاعَةِ رَسُولِکَ. اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لَنا ظَهْرَنا وَبارِکْ لَنا فِیما رَزَقْتَنا وَقِنا عَذابَ النَّارِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَعُوذُ بِکَ مِنْ وَعْثاءِ السَّفَرِ وَکَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِی الْأَهْلِ وَالْمالِ وَالْوَلَدِ. اللَّهُمَّ أَنْتَ عَضُدِی وَناصِرِی. اللَّهُمَّ اقْطَعْ عَنِّی بُعْدَهُ وَمَشَقَّتَهُ وَاصْحَبْنِی فِیهِ وَاخْلُفْنِی فِی أَهْلِی بِخَیْرٍ وَلاحَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلّا بِاللَّهِ الْعَلِیِ الْعَظِیم.

و هنگامی که سوار بر وسیله نقلیه شد، بگوید:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی هَدانا لِلْاسْلامِ وَمَنَّ عَلَیْنا بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

«سُبْحانَ الَّذِی سَخَّرَ لَنا هذا وَما کُنَّا لَهُ مُقْرِنِینَ وَإِنَّا إِلی رَبِّنا لَمُنْقَلِبُونَ»

، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْحامِلُ عَلَی الظَّهْرِ وَالْمُسْتَعانُ عَلَی الْأَمْرِ، اللَّهُمَّ بَلِّغْنا بَلاغاً

ص: ۳۷

یَبْلُغُ إِلی خَیْرٍ بَلاغٍ وَیَبْلُغُ إِلی مَغْفِرَتِکَ وَرِضْوانِکَ. اللَّهُمَّ لا طَیْرَ إِلّا طَیْرُکَ وَلا خَیْرَ إِلّا خَیْرُکَ وَلاحافِظَ غَیْرُکَ.

۹- ازامام‌صادق علیه السلام منقول است کسی که در سفر هر شب آیهٔ الکرسی را بخواند، خود و آنچه با اوست سالم بماند.

۱۰(۱)- در سفر این دعا را بخواند تا در امان پروردگار باشد:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَمِنَ اللَّهِ وَإِلَی اللَّهِ وَفِی سَبِیلِ اللَّهِ. اللَّهُمَّ إِلَیْکَ أَسْلَمْتُ نَفْسِی، وَإِلَیْکَ وَجَّهْتُ وَجْهِی، وَإِلَیْکَ فَوَّضْتُ أَمْرِی، فَاحْفَظْنِی بِحِفْظِ الْإِیمانِ مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ وَمِنْ خَلْفِی وَعَنْ یَمِینِی وَعَنْ شِمالِی وَمِنْ فَوقِی وَمِنْ تَحْتِی وَادْفَعْ عَنِّی بِحَوْلِکَ وَقُوَّتِکَ، فَإِنَّهُ لاحَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلّا بِاللَّهِ الْعَلِیِ الْعَظِیمِ.

۱۱- بر زائران محترم سزاوار است بیش از دیگران به اخلاص در اعمال و مراقبت از حدود الهی اهتمام داشته باشند، زیرا گذشته از اینکه به مهمانی پروردگار می‌روند، و مهمان باید رضایت صاحب خانه را فراهم آورد، طبق

۱- مکارم الاخلاق، ص ۲۶۶؛ بحار، ج ۷۶، ص ۲۵۲.

ص: ۳۸

حدیث شریف:

«كُونُوا لَنا زَيْناً وَلا تَكُونُوا عَلَيْنا شَيْناً»، (۱)

بایـد آیینه تمام‌نمـای اسـلام نـاب محمّـدی باشـند، و لازم است مراقب اعمـال خود بوده، و به نمازهـای واجب در اوّل وقت اهتمـام بیشتری دهند، در جماعات برادران اهل سنّت شرکت کنند، تا از ثواب جماعت بهره‌مند شوند، و خدای نخواسته نباید بعضی افراد ناآگاه کاری کننـد که در شأن یک زائر ایرانی نبوده و موجب نفرت دیگران گردد، و در نتیجه اعمال صالحه سایرین را هم تحت الشُّعاع قرار دهد. خداوند به همه ما توفیق دهد تا بتوانیم به وظایف دینی خود عمل نماییم و آنگونه باشیم که خداوند فرموده است.

۱۲- در سفر تأکید شده که مسافر بعد از هر نماز، سی مرتبه بگوید:

«سُبْحانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ».

۱۳- اخلاق حسنه و کمک به یکدیگر: در سفر لازم است به همراهان کمک کرده، و در انجام کارها پیشقدم بوده، و از برآوردن احتیاجات دیگران روگردان نباشد، تا خداوند

۱- وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۸.

ص: ۳۹

متعال او را از گرفتاری‌های دنیا و آخرت نجات دهد، در حدیث آمده است: در سفر، بدترین افراد آن کسی است که بتواند به دیگران کمک نماید ولی کوتاهی کند و منتظر کمک دیگران باشد.

هم‌چنین اکیداً سفارش شده که با دوستان و همراهان، با اخلاق خوب وخوش، برخورد نموده و به آنان کمک نماییم، به ویژه در مشکلات و سختی‌ها صبور و بردبار باشیم.

ص:۴۰

ص:۴۱

ص:۴۲

ص: ۴۳

فصل اوّل: ادعیه وزیارات

ادعیه و زیارات مشترکه

تعقیبات مشترکه نمازهای روزانه

از مصباح شیخ طوسی رحمه الله و غیره نقل شـده هرگاه سـلام نماز داده شـد، سه مرتبه اللَّهُ أَكْبر گفته، و در هر یک دست‌ها را تا برابر گوش‌ها بلند کند و بگوید:

لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ إِلهاً واحِداً وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلا نَعْبُدُ إِلّا إِيَّاهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، رَبُّنا وَرَبُّ آباءِنَا الْأَوَّلِينَ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَأَعَزَّ جُنْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزابَ وَحْدَهُ، فَلَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَيُمِيتُ وَيُحْيِي، وَهُوَ حَيٌّ لا يَمُوتُ،

ص: ۴۴

بِیَدِهِ الْخَیْرُ، وَهُوَ عَلی کُلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ.

پس بگوید:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِی لا إِلهَ إِلّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ وَأَتُوبُ إِلَیْهِ.

آنگاه بگوید:

اللَّهُمَّ اهْدِنِی مِنْ عِنْدِکَ، وَأَفِضْ عَلَیَّ مِنْ فَضْلِکَ، وَانْشُرْ عَلَیَّ مِنْ رَحْمَتِکَ، وَأَنْزِلْ عَلَیَّ مِنْ بَرَکاتِکَ، سُبْحانَکَ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، اغْفِرْ لِی ذُنُوبِی کُلَّهـا جَمِیعاً، فَإِنَّهُ لا یَغْفِرُ الـذُّنُوبَ کُلَّها جَمِیعاً إِلّا أَنْتَ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ أَحاطَ بِهِ عِلْمُکَ وَأَعُوذُ بِکَ مِنْ کُلِّ شَرٍّ أَحاطَ بِهِ عِلْمُکَ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ عافِیَتَکَ فِی أُمُورِی کُلِّها، وَأَعُوذُ بِکَ مِنْ خِزْیِ الدُّنْیا وَعَذابِ الْآخِرَهِ، وَأَعُوذُ بِوَجْهِکَ الْکَرِیم وَعِزَّتِکَ الَّتِی لا ـ تُرامُ وَقُدْرَتِکَ الَّتِی لا ـ یَمْتَنِعُ مِنْهـا شَیْءٌ مِنْ شَرِّ الـدُّنْیا وَالْآخِرَهِ وَمِنْ شَرِّ الْأَوْجاعِ کُلِّها وَمِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّهٍ أَنْتَ آخِذٌ بِناصِیَتِها، إِنَّ رَبِی عَلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ، وَلاحَوْلَ وَلا قُوَّهَ إِلّا بِاللَّهِ الْعَلِیِ الْعَظِیمِ،

ص: ۴۵

تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِ الَّذِی لا یَمُوتُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَرِیکٌ فِی الْمُلْکِ وَلَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَکَبِّرْهُ تَکْبِیراً.

پس تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را گفته، پیش از آنکه از جای خود حرکت کند ده مرتبه بگوید:

أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، إِلهاً واحِداً أَحَداً فَرْداً صَمَداً لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَةً وَلا وَلَداً.

برای این ذکر، به خصوص در تعقیب نماز صبح و مغرب و هنگام طلوع و غروب آفتاب، فضیلت بسیار وارد شده است، پس بگوید:

سُبْحانَ اللَّهِ کُلَّما سَبَّحَ اللَّهَ شَیْءٌ وَکَما یُحِبُّ اللَّهُ أَنْ یُسَبَّحَ وَکَما هُوَ أَهْلُهُ وَکَما یَنْبَغِی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَعِزِ جَلالِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ کُلَّما حَمِدَ اللَّهَ شَیْءٌ وَکَما یُحِبُّ اللَّهُ أَنْ یُحْمَدَ وَکَما هُوَ أَهْلُهُ وَکَما یَنْبَغِی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَعِزِ جَلالِهِ، وَلا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ کُلَّما هَلَّلَ‌اللَّهَ شَیْءٌ وَکَما یُحِبُّ اللَّهُ أَنْ یُهَلَّلَ وَکَما هُوَ أَهْلُهُ وَکَما یَنْبَغِی لِکَرَمِ

ص: ۴۶

وَجْهِهِ وَعِز جَلالِهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ كُلَّما كَبَّرَ اللَّهَ شَىْءٌ وَكَما يُحِبُّ اللَّهُ أنْ يُكَبَّرَ وَكَما هُوَ أَهْلُهُ وَكَما يَنْبَغِى لِكَرَم وَجْهِهِ وَعِزِ جَلالِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ عَلى كُلّ نِعْمَةٍ أَنْعَمَ بِها عَلَىَّ وَعَلى كُلِ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ مِمَّنْ كانَ أَوْ يَكُونُ إِلى يَوْم الْقِيامَةِ. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُکَ أَنْ تُصَلِّىَ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَسْأَ لُکَ مِنْ خَيْرِ ما أَرْجُو وَخَيْرِ ما لا أَرْجُو، وَأَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما أَحْذَرُ وَمِنْ شَرِ ما لا أَحْذَرُ.

پس بخواند سوره حمد و آيةالكرسى و آيه «شَهِدَ اللَّهُ» وآيه «قُلِ اللَّهُمَّ مَالِکَ الْمُلْكِ» وآيه سخره و آن سه آيه از سوره اعراف است كه اوّل آن «إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ» و آخر آن «مِنَ الْمُحْسِنِينَ» است، پس سه مرتبه بگويد:

«سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِين».

سپس سه مرتبه بگويد:

اللَّهُمَّ صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْ لِى مِنْ أَمْرِى فَرَجاً وَمَخْرَجاً وَارْزُقْنِى مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ

ص: ۴۷

لا أَحْتَسِبُ.

واین دعایی است که جبرئیل تعلیم حضرت یوسف علیه السلام کرد هنگامی که در زندان بود، پس محاسن خود را به دست گرفته، کف دست چپ را به آسمان بگیرد و هفت مرتبه بگوید:

یا رَبَّ مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ.

به همان حال سه مرتبه بگوید:

یا ذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَارْحَمْنِی وَأَجِرْنِی مِنَ النَّارِ.

پس می‌خواند دوازده مرتبه «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را و می گوید:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الْمَکْنُونِ الْمَخْزُونِ الطَّاهِرِ الطُّهْرِ الْمُبارَکِ، وَأَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الْعَظِیم وَسُلْطانِکَ الْقَدِیم، یا واهِبَ الْعَطایا وَیا مُطْلِقَ الْاساری وَیا فَکَّاکَ الرِّقابِ مِنَ النَّارِ، أَسْأَ لُکَ أَنْ تُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُعْتِقَ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ،

ص: ۴۸

وَأَنْ تُخْرِجَنِی مِنَ الدُّنْیا سالِماً وَتُدْخِلَنِی الْجَنَّهَ آمِناً، وَأَنْ تَجْعَلَ دُعائِی أَوَّلَهُ فَلاحاً وَأَوْسَطَهُ نَجاحاً وَآخِرَهُ صَلاحاً، إِنَّکَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُیُوبِ.

در صحیفه علویّه است که در تعقیب هر فریضه بخواند:

یا مَنْ لا یَشْغَلُهُ سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ، یا مَنْ لا یُغَلِطُهُ السَّائِلُونَ یا مَنْ لا یُبْرِمُهُ إِلْحاحُ الْمُلِحِینَ، أَذِقْنِی بَرْدَ عَفْوِکَ وَحَلاوَهَ رَحْمَتِکَ وَمَغْفِرَتِکَ.

و نیز می گوید:

إِلهِی هذِهِ صَلاتِی صَلَّیْتُها، لا لِحاجَهٍ مِنْکَ إِلَیْها، وَلا رَغْبَهٍ

مِنْکَ فِیها، إِلّا تَعْظِیماً وَطاعَهً، وَإِجابَهً لَکَ إِلی ما أَمَرْتَنِی بِهِ، إِلهِی إِنْ کانَ فِیها خَلَلٌ أَوْ نَقْصٌ مِنْ رُکُوعِها أَوْ سُجُودِها فَلا تُؤاخِذْنِی، وَتَفَضَّلْ عَلَیَّ بِالْقَبُولِ وَالْغُفْرانِ، بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

بعد از هر نماز این دعا را که پیغمبر صلی الله علیه و آله برای تقویت حافظه تعلیم امیرالمؤمنین علیه السلام نمود، بخواند:

سُبْحانَ مَنْ لا یَعْتَدِی عَلی أَهْلِ مَمْلَکَتِهِ، سُبْحانَ مَنْ لا

ص: ۴۹

يَأْخُذُ أَهْلَ الْأَرْضِ بِأَلْوانِ الْعَذابِ، سُبْحانَ الرَّءُوفِ الرَّحِيمِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِی فِی قَلْبِی نُوراً وَبَصَراً وَفَهْماً وَعِلْماً، إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ.

در بلد الأمین است که سه مرتبه بعد از هر نماز بگوید:

اعِیذُ نَفْسِی وَدِینِی وَأَهْلِی وَمالِی وَوُلْدِی وإِخْوانِی فِی دِینِی وَما رَزَقَنِی رَبِّی وَخَواتِیمَ عَمَلِی وَمَنْ یَعْنِینِی أَمْرُهُ بِاللَّهِ الْواحِدِ الْأَحدِ الصَّمَدِ الَّذِی

«لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً أَحَدٌ»

، وَ

«بِرَبِ الْفَلَقِ مِنْ‌شَرِ ما خَلَقَ وَمِنْ شَرِ غاسِقٍ إِذا وَقَبَ وَمِنْ شَرِ النَّفَّاثاتِ فِی الْعُقَدِ وَمِنْ شَرِ حاسِدٍ إِذا حَسَدَ»

، وَ

«بِرَبِ النَّاسِ مَلِکِ النَّاسِ إِلهِ النَّاسِ مِنْ شَرِ الْوَسْواسِ الْخَنَّاسِ الَّذِی یُوَسْوِسُ فِی صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ».

از شیخ شهید نقل شده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرموده: هر کس بخواهد خدا او را در قیامت بر اعمال بدش مطّلع نگرداند و دیوان گناهانش را نگشاید، بعد از هر نماز

ص: ۵۰

این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ إِنَّ مَغْفِرَتَکَ أَرْجی مِنْ عَمَلِی، وَإِنَّ رَحْمَتَکَ أَوْسَعُ مِنْ ذَنْبِی. اللَّهُمَّ إِنْ کانَ ذَنْبِی عِنْدَکَ عَظِیماً فَعَفْوُکَ أَعْظَمُ مِنْ ذَنْبِی. اللَّهُمَّ إِنْ لَمْ أَکُنْ أَهْلًا أَنْ تَرْحَمَنِی فَرَحْمَتُکَ أَهْلٌ أَنْ تَبْلُغَنِی

وَتَسَعَنِی، لِأَنَّها وَسِعَتْ کُلَّ شَیءٍ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

از ابن بابویه رحمه الله نقل شده است که فرموده: بعد از تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام، بگوید:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلامُ، وَمِنْکَ السَّلامُ، وَلَکَ السَّلامُ، وَإِلَیْکَ یَعُودُ السَّلامُ،

«سُبْحانَ رَبِکَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا یَصِفُونَ، وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَب الْعالَمِینَ»،

السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا النَّبِیُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَی الْأَئِمَّةِ الْهادِینَ الْمَهْدِیینَ، السَّلامُ عَلی جَمِیعِ أَنْبِیاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَمَلائِکَتِهِ، السَّلامُ عَلَیْنا وَعَلی عِبادِ اللَّهِ الصَّالِحِینَ، السَّلامُ عَلی عَلِیٍّ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ، السَّلامُ عَلَی‌الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ سَیِدَیْ شَبابِ أَهْلِ

ص: ۵۱

الْجَنَّةِ مِنَ الْخَلْقِ أَجْمَعِینَ، السَّلامُ عَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ زَیْنِ الْعابِدِینَ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ باقِرِ عِلْمِ النَّبِیِینَ، السَّلامُ عَلی جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ، السَّلامُ عَلی مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ الْکاظِمِ، السَّلامُ عَلی عَلِیِ بْنِ مُوسَی الرِّضا، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍ الْجَوادِ، السَّلامُ عَلی عَلِیِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْهادِی، السَّلامُ عَلَی الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍ الزَّکِیِ الْعَسْکَرِی، السَّلامُ عَلَی الْحُجَّةِ بْنِ الْحَسَنِ الْقائِمِ الْمَهْدِی، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ أَجْمَعِینَ.

پس حاجات خود را از خدا بخواهد.

شیخ کفعمی فرموده: بعد از هر نماز بگوید:

رَضِیتُ بِاللَّهِ رَبّاً، وَبِالْإِسْلام دِیناً، وَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ نَبِیّاً وَبِعَلِیٍ إِماماً وَبِالْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ وَعَلِیٍ وَمُحَمَّدٍ وَجَعْفَرٍ وَمُوسی وَعَلِیٍ وَمُحَمَّدٍ وَعَلِیٍ وَالْحَسَنِ وَالْخَلَفِ الصَّالِحِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ أَئِمَّةً وَسادَةً وَقادَةً، بِهِمْ أَتَوَلّی وَمِنْ أَعْدائِهِمْ أَتَبَرَّأُ.

ص: ۵۲

پس سه مرتبه بگو:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ الْعَفْوَ وَالْعافِیَهَ وَالْمُعافاهَ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ.

ص: ۵۳

دعای کمیل

این دعا از دعاهای معروفی است که حضرت علی علیه السلام آن را به «کمیل بن زیاد»- که از اصحاب خاصّ وی بود- تعلیم داد. نیایشی عارفانه است که بنده‌ای به‌درگاه خدای‌غفّار انجام می‌دهد، و از پروردگار، رحمت و بخشایش می‌طلبد.

علامه مجلسی رحمه الله آن را از بهترین دعاها شمرده است.

این دعا در شب‌های نیمه شعبان و در هر شب جمعه خوانده می‌شود، و برای ایمنی از گزند دشمنان و افزایش روزی و آمرزش گناهان مفید است.

متن دعای شریف چنین است:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِرَحْمَتِکَ الَّتِی وَسِعَتْ کُلَّ شَیْءٍ، وَبِقُوَّتِکَ الَّتِی قَهَرْتَ بِها کُلَّ شَیْءٍ، وَخَضَعَ لَها کُلُّ شَیْءٍ، وَذَلَّ لَها کُلُّ شَیْءٍ، وَبِجَبَرُوتِکَ الَّتِی غَلَبْتَ بِها کُلَّ شَیْءٍ، وَبِعِزَّتِکَ الَّتِی لا یَقُومُ لَها شَیْءٌ، وَبِعَظَمَتِکَ الَّتِی مَلَأَتْ کُلَّ شَیْءٍ،

ص: ۵۴

وَبِسُلْطانِکَ الَّذِی عَلا کُلَّ شَیْءٍ، وَبِوَجْهِکَ الْباقِی بَعْدَ فَناءِ کُلِّ شَیْءٍ، وَبِأَسْمائِکَ الَّتِی غَلَبَتْ أَرْکانَ کُلِ شَیْءٍ، وَبِعِلْمِکَ الَّذِی أَحاطَ بِکُلِ شَیْءٍ، وَبِنُورِ وَجْهِکَ الَّذِی أَضاءَ لَهُ کُلُّ شَیْءٍ، یا نُورُ یا قُدُّوسُ، یا أَوَّلَ الْأَوَّلِینَ وَیا آخِرَ الْآخِرِینَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتِی تَهْتِکُ الْعِصَمَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتِی تُنْزِلُ النِقَمَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتِی تُغَیِرُ النِعَمَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتِی تَحْبِسُ الدُّعاءَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتِی تَقْطَعُ الرَّجاءَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتِی تُنْزِلُ الْبَلاءَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِی کُلَّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ، وَکُلَّ خَطِیئَةٍ أَخْطَأْتُها، اللَّهُمَّ إِنِی أَتَقَرَّبُ إِلَیْکَ بِذِکْرِکَ، وَأَسْتَشْفِعُ بِکَ إِلی نَفْسِکَ، وَأَسْأَلُکَ بِجُودِکَ أَنْ تُدْنِیَنِی مِنْ قُرْبِکَ، وَأَنْ تُوزِعَنِی شُکْرَکَ، وَأَنْ تُلْهِمَنِی ذِکْرَکَ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَلُکَ سُؤالَ خاضِعٍ مُتَذَلِلٍ خاشِعٍ، أَنْ تُسامِحَنِی وَتَرْحَمَنِی وَتَجْعَلَنِی بِقَسْمِکَ راضِیاً قانِعاً، وَفِی جَمِیعِ الْأَحْوالِ مُتَواضِعاً، اللَّهُمَّ وَأَسْأَلُکَ سُؤالَ مَنِ اشْتَدَّتْ

ص: ۵۵

فاقَتُهُ، وَأَنْزَلَ بِکَ عِنْدَ الشَّدائِدِ حاجَتَهُ، وَعَظُمَ فِیما عِنْدَکَ رَغْبَتُهُ، اللَّهُمَّ عَظُمَ سُلْطانُکَ، وَعَلا مَکانُکَ، وَخَفِیَ مَکْرُکَ، وَظَهَرَ أَمْرُکَ، وَغَلَبَ قَهْرُکَ، وَجَرَتْ قُدْرَتُکَ، وَلا یُمْکِنُ الْفِرارُ مِنْ حُکُومَتِکَ. اللَّهُمَّ لا أَجِدُ لِذُنُوبِی غافِراً، وَلا لِقَبائِحِی ساتِراً، وَلا لِشَیْءٍ مِنْ عَمَلِیَ الْقَبِیحِ بِالْحَسَنِ مُبَدِّلًا غَیْرَکَ، لا إِلهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحانَکَ وَبِحَمْدِکَ، ظَلَمْتُ نَفْسِی، وَتَجَرَّأْتُ بِجَهْلِی، وَسَکَنْتُ إِلی قَدِیمِ ذِکْرِکَ لِی وَمَنِّکَ عَلَیَّ. اللَّهُمَّ مَوْلایَ کَمْ مِنْ قَبِیحٍ سَتَرْتَهُ، وَکَمْ مِنْ فادِحٍ مِنَ الْبَلاءِ أَقَلْتَهُ، وَکَمْ مِنْ عِثارٍ وَقَیْتَهُ، وَکَمْ مِنْ مَکْرُوهٍ دَفَعْتَهُ، وَکَمْ مِنْ ثَناءٍ جَمِیلٍ لَسْتُ أَهْلًا لَهُ نَشَرْتَهُ.

اللَّهُمَّ عَظُمَ بَلائِی، وَأَفْرَطَ بِی سُوءُ حالِی، وَقَصُرَتْ بِی أَعْمالِی، وَقَعَدَتْ بِی أَغْلالِی، وَحَبَسَنِی عَنْ نَفْعِی بُعْدُ آمالِی، وَخَدَعَتْنِی الدُّنْیا بِغُرُورِها، وَنَفْسِی بِجِنایَتِها، وَمِطالِی یا سَیِّدِی، فَأَسْأَلُکَ بِعِزَّتِکَ أَنْ لا یَحْجُبَ عَنْکَ دُعائِی سُوءُ عَمَلِی وَفِعالِی، وَلا تَفْضَحْنِی بِخَفِیِّ مَا اطَّلَعْتَ عَلَیْهِ مِنْ سِرِّی، وَلا تُعاجِلْنِی

ص: ۵۶

بِالْعُقُوبَةِ عَلى ما عَمِلْتُهُ فِی خَلَواتِی، مِنْ سُوءِ فِعْلِی وَإِساءَتِی، وَدَوامِ تَفْرِیطِی وَجَهالَتِی، وَکَثْرَةِ شَهَواتِی وَغَفْلَتِی، وَکُنِ اللَّهُمَّ بِعِزَّتِکَ لِی فِی کُلِ الْأَحْوالِ رَؤُوفاً، وَعَلَیَّ فِی جَمِیعِ الْأُمُورِ عَطُوفاً، إِلهِی وَرَبِّی مَنْ لِی غَیْرُکَ أَسْأَلُهُ کَشْفَ ضُرِّی، وَالنَّظَرَ فِی أَمْرِی، إِلهِی وَمَوْلایَ أَجْرَیْتَ عَلَیَّ حُکْماً اتَّبَعْتُ فِیهِ هَوی نَفْسِی، وَلَمْ أَحْتَرِسْ فِیهِ مِنْ تَزْیینِ عَدُوِّی، فَغَرَّنِی بِما أَهْوی وَأَسْعَدَهُ عَلی ذلِکَ الْقَضاءُ، فَتَجاوَزْتُ بِما جَری عَلَیَّ مِنْ ذلِکَ مِنْ نَقْضِ حُدُودِکَ، وَخالَفْتُ بَعْضَ أَوامِرِکَ، فَلَکَ الْحُجَّةُ عَلَیَّ فِی جَمِیعِ ذلِکَ، وَلا حُجَّةَ لِی فِیما جَری عَلَیَّ فِیهِ قَضاؤُکَ، وَأَلْزَمَنِی حُکْمُکَ وَبَلاؤُکَ، وَقَدْ أَتَیْتُکَ یا إِلهِی بَعْدَ تَقْصِیرِی وَإِسْرافِی عَلی نَفْسِی، مُعْتَذِراً نادِماً مُنْکَسِراً مُسْتَقِیلًا مُسْتَغْفِراً مُنِیباً مُقِرّاً مُذْعِناً مُعْتَرِفاً، لا أَجِدُ مَفَرّاً مِمّا کانَ مِنِّی، وَلا مَفْزَعاً أَتَوَجَّهُ إِلَیْهِ فِی أَمْرِی، غَیْرَ قَبُولِکَ عُذْرِی، وَإِدْخالِکَ إِیّایَ فِی سَعَةٍ مِنْ رَحْمَتِکَ، اللَّهُمَّ فَاقْبَلْ عُذْرِی، وَارْحَمْ شِدَّةَ ضُرِّی،

ص: ۵۷

وَفُکَّنِی مِنْ شَدِ وَثاقِی، یا رَب ارْحَمْ ضَعْفَ بَدَنِی وَرِقَّهَ جِلْدِی وَدِقَّهَ عَظْمِی، یا مَنْ بَدَأَ خَلْقِی وَذِکْرِی وَتَرْبِیَتِی وَبِرِّی وَتَغْذِیَتِی، هَبْنِی لِابْتِداءِ کَرَمِکَ وَسالِفِ بِرِّکَ بِی، یا إِلهِی وَسَیِّدِی وَرَبِّی، أَتُراکَ مُعَذِّبِی بِنارِکَ بَعْدَ تَوْحِیدِکَ، وَبَعْدَ مَا انْطَوی عَلَیْهِ قَلْبِی مِنْ مَعْرِفَتِکَ، وَلَهِجَ بِهِ لِسانِی مِنْ ذِکْرِکَ، وَاعْتَقَدَهُ ضَمِیرِی مِنْ حُبِکَ، وَبَعْدَ صِدْقِ اعْتِرافِی وَدُعائِی، خاضِعاً لِرُبُوبِیَّتِکَ، هَیْهاتَ، أَنْتَ أَکْرَمُ مِنْ أَنْ تُضَیِّعَ مَنْ رَبَّیْتَهُ، أَوْ تُبَعِّدَ مَنْ أَدْنَیْتَهُ، أَوْ تُشَرِّدَ مَنْ آوَیْتَهُ، أَوْ تُسَلِمَ إِلَی الْبَلاءِ مَنْ کَفَیْتَهُ وَرَحِمْتَهُ، وَلَیْتَ شِعْرِی یا سَیِدِی وَإِلهِی وَمَوْلایَ أَتُسَلِطُ النَّارَ عَلی وُجُوهٍ خَرَّتْ لِعَظَمَتِکَ ساجِدَهً، وَعَلی أَلْسُنٍ نَطَقَتْ بِتَوْحِیدِکَ صادِقَهً وَبِشُکْرِکَ مادِحَهً، وَعَلی قُلُوبٍ اعْتَرَفَتْ بِإِلهِیَّتِکَ مُحَقِقَهً، وَعَلی ضَمائِرَ حَوَتْ مِنَ الْعِلْمِ بِکَ حَتّی صارَتْ خاشِعَهً، وَعَلی جَوارِحَ سَعَتْ إِلی أَوْطانِ تَعَبُّدِکَ طائِعَهً، وَأَشارَتْ بِاسْتِغْفارِکَ مُذْعِنَهً، ما هکَذَا الظَّنُّ بِکَ، وَلا

ص: ۵۸

اخْبِرْنا بِفَضْلِکَ عَنْکَ، یا کَرِیمُ یا رَب، وَأَنْتَ تَعْلَمُ ضَعْفِی عَنْ قَلِیلٍ مِنْ بَلاءِ الدُّنْیا وَعُقُوباتِها، وَما یَجْرِی فِیها مِنَ الْمَکارِهِ عَلی أَهْلِها، عَلی أَنَّ ذلِکَ بَلاءٌ وَمَکْرُوهٌ، قَلِیلٌ مَکْثُهُ، یَسِیرٌ بَقاؤُهُ، قَصِیرٌ مُدَّتُهُ، فَکَیْفَ احْتِمالِی لِبَلاءِ الْآخِرَهِ، وَجَلِیلِ وُقُوعِ الْمَکارِهِ فِیها، وَهُوَ بَلاءٌ تَطُولُ مُدَّتُهُ، وَیَدُومُ مُقامُهُ، وَلا یُخَفَّفُ عَنْ أَهْلِهِ، لِأَنَّهُ لا یَکُونُ إِلّا عَنْ غَضَبِکَ وَانْتِقامِکَ وَسَخَطِکَ، وَهذا ما لا تَقُومُ لَهُ السَّماواتُ وَالْأَرْضُ، یا سَیِدِی، فَکَیْفَ بِی وَأَنَا عَبْدُکَ الضَّعِیفُ الذَّلِیلُ الْحَقِیرُ الْمِسْکِینُ الْمُسْتَکِینُ، یا إِلهی وَرَبِّی وَسَیِدِی وَمَوْلایَ، لِأَیِ الْأُمُورِ إِلَیْکَ أَشْکُو، وَلِما مِنْها أَضِجُّ وَأَبْکِی، لِأَلِیمِ الْعَذابِ وَشِدَّتِهِ، أَمْ لِطُولِ الْبَلاءِ وَمُدَّتِهِ، فَلَئِنْ صَیَّرْتَنِی لِلْعُقُوباتِ مَعَ أَعْدائِکَ، وَجَمَعْتَ بَیْنِی وَبَیْنَ أَهْلِ بَلائِکَ، وَفَرَّقْتَ بَیْنِی وَبَیْنَ أَحِبَّائِکَ وَأَوْلِیائِکَ، فَهَبْنِی یا إِلهِی وَرَبِّی، صَبَرْتُ عَلی عَذابِکَ، فَکَیْفَ أَصْبِرُ عَلی فِراقِکَ، وَهَبْنِی صَبَرْتُ عَلی حَرِ نارِکَ، فَکَیْفَ أَصْبِرُ عَنِ النَّظَرِ إِلی

ص: ۵۹

کَرامَتِکَ، أَمْ کَیْفَ أَسْکُنُ فِی النّارِ وَرَجائِی عَفْوُکَ، فَبِعِزَّتِکَ یا سَیِدِی وَمَوْلایَ، اقْسِمُ صادِقاً، لَئِنْ تَرَکْتَنِی ناطِقاً لَأَضِجَّنَّ إِلَیْکَ بَیْنَ أَهْلِها ضَجِیجَ الْآمِلِینَ، وَلَأَصْرُخَنَّ إِلَیْکَ صُراخَ الْمُسْتَصْرِخِینَ، وَلَأَبْکِیَنَّ عَلَیْکَ بُکاءَ الْفاقِدِینَ، ولَأُنادِیَنَّکَ أَیْنَ کُنْتَ یا وَلِیَّ الْمُؤْمِنِینَ، یا غایَةَ آمالِ الْعارِفِینَ، یا غِیاثَ الْمُسْتَغِیثِینَ، یا حَبِیبَ قُلُوبِ الصّادِقِینَ، وَیا إِلهَ الْعالَمِینَ، أ فَتُراکَ سُبْحانَکَ یا إِلهِی وَبِحَمْدِکَ تَسْمَعُ فِیها صَوْتَ عَبْدٍ مُسْلِمٍ سُجِنَ فِیها بِمُخالَفَتِهِ، وَذاقَ طَعْمَ عَذابِها بِمَعْصِیَتِهِ، وَحُبِسَ بَیْنَ أَطْباقِها بِجُرْمِهِ وَجَرِیرَتِهِ، وَهُوَ یَضِجُّ إِلَیْکَ ضَجِیجَ مُؤَمِّلٍ لِرَحْمَتِکَ، وَیُنادِیکَ بِلِسانِ أَهْلِ تَوْحِیدِکَ، وَیَتَوَسَّلُ إِلَیْکَ بِرُبُوبِیَّتِکَ، یا مَوْلایَ، فَکَیْفَ یَبْقی فِی الْعَذابِ وَهُوَ یَرْجُو ما سَلَفَ مِنْ حِلْمِکَ، أَمْ کَیْفَ تُؤْلِمُهُ النّارُ وَهُوَ یَأْمُلُ فَضْلَکَ وَرَحْمَتَکَ، أَمْ کَیْفَ یُحْرِقُهُ لَهِیبُها وَأَنْتَ تَسْمَعُ صَوْتَهُ وَتَری مَکانَهُ، أَمْ کَیْفَ یَشْتَمِلُ عَلَیْهِ زَفِیرُها وَأَنْتَ تَعْلَمُ ضَعْفَهُ، أَمْ کَیْفَ

ص: ۶۰

يَتَقَلْقَلُ بَيْنَ أَطْباقِها وَأَنْتَ تَعلَمُ صِدْقَهُ، أَمْ كَيْفَ تَزْجُرُهُ زَبانِيَتُها وَهُوَ يُنادِيكَ يا رَبَّهُ، أَمْ كَيْفَ تُنْزِلُهُ فيها وَهُوَ يَرْجُو فَضْلَكَ فِى عِتْقِهِ مِنْها فَتَتْرُكُهُ فِيها، هَيْهاتَ، ما ذلِكَ الظَّنُّ بِكَ، وَلَا الْمَعْرُوفُ مِنْ فَضْلِكَ، وَلا مُشْبِهٌ لِما عامَلْتَ بِهِ الْمُوَحِّدِينَ مِنْ بِرِّكَ وَإِحْسانِكَ، فَبِالْيَقِينِ أَقْطَعُ لَوْلا ما حَكَمْتَ بِهِ مِنْ تَعْذِيبِ جاحِدِيكَ، وَقَضَيْتَ بِهِ مِنْ إِخْلادِ مُعانِدِيكَ، لَجَعَلْتَ النّارَ كُلَّها بَرْداً وَسَلاماً، وَما كانَتْ لِأَحَدٍ فِيها مَقَرّاً وَلا مُقاماً، لكِنَّكَ تَقَدَّسَتْ أَسْماؤُكَ، أَقْسَمْتَ أَنْ تَمْلَأَها مِنَ الْكافِرِينَ، مِنَ الْجِنَّةِ والنّاسِ أَجْمَعِينَ، وَأَنْ تُخَلِّدَ فِيهَا الْمُعانِدِينَ، وَأَنْتَ جَلَّ ثَناؤُكَ قُلْتَ مُبْتَدِئاً، وَتَطَوَّلْتَ بِالْإِنْعامِ مُتَكَرِّماً،

«أَ فَمَنْ كانَ مُؤْمِناً كَمَنْ كانَ فاسِقاً لا يَسْتَوُونَ»

، إِلهِى وَسَيِدِى، فَأَسْأَلُكَ بِالْقُدْرَةِ الَّتِى قَدَّرْتَها، وَبِالْقَضِيَّةِ الَّتِى حَتَمْتَها وَحَكَمْتَها، وَغَلَبْتَ مَنْ عَلَيْهِ أَجْرَيْتَها، أَنْ تَهَبَ لِى فِى هذِهِ اللَّيْلَةِ وَفِى هذِهِ السّاعَةِ، كُلَّ جُرْمٍ أَجْرَمْتُهُ، وَكُلَّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ، وَكُلَّ قَبِيحٍ أَسْرَرْتُهُ، وَكُلَ

ص: ۶۱

جَهْلٍ عَمِلْتُهُ، كَتَمْتُهُ أَوْ أَعْلَنْتُهُ، أَخْفَيْتُهُ أَوْ أَظْهَرْتُهُ، وَكُلَّ سَيِّئَةٍ أَمَرْتَ بِإِثْباتِهَا الْكِرامَ الْكاتِبِينَ، الَّذِينَ وَكَّلْتَهُمْ بِحِفْظِ ما يَكُونُ مِنِّی، وَجَعَلْتَهُمْ شُهُوداً عَلَيَّ مَعَ جَوارِحِی، وَكُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيَّ مِنْ وَرائِهِمْ، وَالشَّاهِدَ لِما خَفِیَ عَنْهُمْ، وَبِرَحْمَتِكَ أَخْفَيْتَهُ، وَبِفَضْلِكَ سَتَرْتَهُ، وَأَنْ تُوَفِرَ حَظِّی مِنْ كُلِّ خَيْرٍ أَنْزَلْتَهُ، أَوْ إِحْسانٍ فَضَّلْتَهُ، أَوْ بِرٍّ نَشَرْتَهُ، أَوْ رِزْقٍ بَسَطْتَهُ، أَوْ ذَنْبٍ تَغْفِرُهُ، أَوْ خَطَإٍ تَسْتُرُهُ، يا رَبِ يا رَبِ يا رَبِ، يا إِلهِی وَسَيِدِی وَمَوْلایَ وَمالِكَ رِقِی، يا مَنْ بِيَدِهِ ناصِيَتِی، يا عَلِيماً بِضُرِّی وَمَسْكَنَتِی، يا خَبِيراً بِفَقْرِی وَفاقَتِی، يا رَبِ يا رَبِ يا رَبِ، أَسْأَلُكَ بِحَقِكَ وَقُدْسِكَ وَأَعْظَمِ صِفاتِكَ وَأَسْمائِكَ، أَنْ تَجْعَلَ أَوْقاتِی مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهارِ بِذِكْرِكَ مَعْمُورَةً، وَبِخِدْمَتِكَ مَوْصُولَةً، وَأَعْمالِی عِنْدَكَ مَقْبُولَةً، حَتّی تَكُونَ أَعْمالِی وَأَوْرادِی كُلُّها وِرْداً واحِداً، وَحالِی فِی خِدْمَتِكَ سَرْمَداً، يا سَيِدِی، يا مَنْ عَلَيْهِ مُعَوَّلِی، يا مَنْ إِلَيْهِ شَكَوْتُ أَحْوالِی، يا رَبِ يا رَبِ يا رَبِ، قَوِ عَلی

ص: ۶۲

خِدْمَتِکَ جَوارِحِی، وَاشْدُدْ عَلَی الْعَزِیمَةِ جَوانِحِی، وَهَبْ لِیَ الْجِدَّ فِی خَشْیَتِکَ، وَالدَّوامَ فِی الْاِتِصالِ بِخِدْمَتِکَ، حَتّی أَسْرَحَ إِلَیْکَ فِی مَیادِینِ السَّابِقِینَ، وَاسْرِعَ إِلَیْکَ فِی الْبارِزِینَ، وَأَشْتاقَ إِلی قُرْبِکَ فِی الْمُشْتاقِینَ، وَأَدْنُوَ مِنْکَ دُنُوَّ الْمُخْلِصِینَ، وَأَخافَکَ مَخافَةَ الْمُوقِنِینَ، وَأَجْتَمِعَ فِی جِوارِکَ مَعَ الْمُؤْمِنِینَ.

اللَّهُمَّ وَمَنْ أَرادَنِی بِسُوءٍ فَأَرِدْهُ، وَمَنْ کادَنِی فَکِدْهُ، وَاجْعَلْنِی مِنْ أَحْسَنِ عَبِیدِکَ نَصِیباً عِنْدَکَ، وَأَقْرَبِهِمْ مَنْزِلَةً مِنْکَ، وَأَخَصِّهِمْ زُلْفَةً لَدَیْکَ، فَإِنَّهُ لا یُنالُ ذلِکَ إِلّا بِفَضْلِکَ، وَجُدْ لِی بِجُودِکَ، وَاعْطِفْ عَلَیَّ بِمَجْدِکَ، وَاحْفَظْنِی بِرَحْمَتِکَ، وَاجْعَلْ لِسانِی بِذِکْرِکَ لَهِجاً، وَقَلْبِی بِحُبِّکَ مُتَیَّماً، وَمُنَّ عَلَیَّ بِحُسْنِ إجابَتِکَ، وَأَقِلْنِی عَثْرَتِی، وَاغْفِرْ زَلَّتِی، فَإِنَّکَ قَضَیْتَ عَلی عِبادِکَ بِعِبادَتِکَ، وَأَمَرْتَهُمْ بِدُعائِکَ وَضَمِنْتَ لَهُمُ الْإِجابَةَ، فَإِلَیْکَ یا رَبِ نَصَبْتُ وَجْهِی، وَإِلَیْکَ یا رَبِ مَدَدْتُ یَدِی، فَبِعِزَّتِکَ اسْتَجِبْ لِی دُعائِی، وَبَلِّغْنِی مُنایَ، وَلا تَقْطَعْ مِنْ فَضْلِکَ

ص: ۶۳

رَجائِی، وَاكْفِنِی شَرَّ الْجِنِ وَالْإِنْسِ مِنْ أَعْدائِی، یا سَرِیعَ الرِّضا، اغْفِرْ لِمَنْ لا یَمْلِكُ إِلَّا الدُّعاءَ، فَإِنَّكَ فَعَّالٌ لِما تَشاءُ، یا مَنِ اسْمُهُ دَواءٌ، وَذِكْرُهُ شِفاءٌ، وَطاعَتُهُ غِنیً، ارْحَمْ مَنْ رَأْسُ مالِهِ الرَّجاءُ وَسِلاحُهُ الْبُكاءُ، یا سابغَ النِعَم، یا دافِعَ النِقَم، یا نُورَ الْمُسْتَوْحِشِینَ فِی الظُّلَم، یا عالِماً لا یُعَلَّمُ، صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بِی ما أَنْتَ أَهْلُهُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلى رَسُولِهِ وَالْأَئِمَّةِ الْمَیامِینِ مِنْ آلِهِ، وَسَلَّمَ تَسْلِیماً كَثِیراً.

ص: ۶۴

دعای ندبه

این دعای شریف، از معروف ترین دعاهای مهمّ شیعه است، و مضامین بلند و مفاهیم والایی دارد، و نجوایی است که یک مسلمان منتظر، به یاد آن امام غایب از نظر، به درگاه خداوندی عرضه می کند. مروری بر اعتقادات و باورهای شیعه نسبت به فضایل اهل بیت ونوید آمدن حضرت مهدی عجّل اللَّه تعالی فرجه الشّریف و اصلاح جهان و گسترش عدل در سایه حکومت جهانی آن دادگستر موعود است، و مستحب است که در چهار عید، یعنی روز های عید فطر، قربان، غدیر، و جمعه خوانده شود.

متن دعا چنین است:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِ الْعالَمِینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی سَیدِنا مُحَمَّدٍ نَبِیهِ وَآلِهِ، وَسَلَّمَ تَسْلِیماً. اللَّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ عَلی ما جَری بِهِ قَضاؤُکَ

ص: ۶۵

فِی أَوْلِیائِکَ الَّذِینَ اسْتَخْلَصْتَهُمْ لِنَفْسِکَ وَدِینِکَ، إِذِ اخْتَرْتَ لَهُمْ جَزِیلَ ما عِنْدَکَ مِنَ النَّعِیمِ الْمُقِیمِ الَّذِی لا زَوالَ لَهُ وَلَا اضْمِحْلالَ، بَعْدَ أَنْ شَرَطْتَ عَلَیْهِمُ الزُّهْدَ فِی دَرَجاتِ هذِهِ الدُّنْیا الدَّنِیَّةِ وَزُخْرُفِها وَزِبْرِجِها، فَشَرَطُوا لَکَ ذلِکَ، وَعَلِمْتَ مِنْهُمُ الْوَفاءَ بِهِ، فَقَبِلْتَهُمْ وَقَرَّبْتَهُمْ، وَقَدَّمْتَ لَهُمُ الذِّکْرَ الْعَلِیَّ وَالثَّناءَ الْجَلِیَّ، وَأَهْبَطْتَ عَلَیْهِمْ مَلائِکَتَکَ، وَکَرَّمْتَهُمْ بِوَحْیِکَ، وَرَفَدْتَهُمْ بِعِلْمِکَ، وَجَعَلْتَهُمُ الذَّرِیعَةَ إِلَیْکَ، وَالْوَسِیلَةَ إِلی رِضْوانِکَ، فَبَعْضٌ أَسْکَنْتَهُ جَنَّتَکَ إِلی أَنْ أَخْرَجْتَهُ مِنْها، وَبَعْضٌ حَمَلْتَهُ فِی فُلْکِکَ وَنَجَّیْتَهُ وَمَنْ آمَنَ مَعَهُ مِنَ الْهَلَکَةِ بِرَحْمَتِکَ، وَبَعْضٌ اتَّخَذْتَهُ لِنَفْسِکَ خَلِیلًا، وَسَأَلَکَ لِسانَ صِدْقٍ فِی الْآخِرِینَ، فَأَجَبْتَهُ، وَجَعَلْتَ ذلِکَ عَلِیّاً، وَبَعْضٌ کَلَّمْتَهُ مِنْ شَجَرَةٍ تَکْلِیماً، وَجَعَلْتَ لَهُ مِنْ أَخِیهِ رِدْءاً وَوَزِیراً، وَبَعْضٌ أَوْلَدْتَهُ مِنْ غَیْرِ أَبٍ، وَآتَیْتَهُ الْبَیناتِ، وَأَیَّدْتَهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ، وَکُلٌّ شَرَعْتَ لَهُ شَرِیعَةً، وَنَهَجْتَ لَهُ مِنْهاجاً، وَتَخَیَّرْتَ لَهُ أَوْصِیاءَ، مُسْتَحْفِظاً بَعْدَ

ص: ۶۶

مُسْتَحْفِظٍ، مِنْ مُدَّةٍ إِلی مُدَّةٍ، إقامَةً لِدِینِکَ، وَحُجَّةً عَلی عِبادِکَ، وَلِئَلّا یَزُولَ الْحَقُّ عَنْ مَقَرِّهِ، وَیَغْلِبَ الْباطِلُ عَلی أَهْلِهِ، وَلِئَلّا یَقُولَ أَحَدٌ لَوْلا أَرْسَلْتَ إِلَیْنا رَسُولًا مُنْذِراً، وَأَقَمْتَ لَنا عَلَماً هادِیاً، فَنَتَّبِعَ آیاتِکَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزی، إِلی أَنِ انْتَهَیْتَ بِالْأَمْرِ إِلی حَبِیبِکَ وَنَجِیبِکَ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، فَکانَ کَمَا انْتَجَبْتَهُ سَیِّدَ مَنْ خَلَقْتَهُ، وَصَفْوَةَ مَنِ اصْطَفَیْتَهُ، وَأَفْضَلَ مَنِ اجْتَبَیْتَهُ، وَأَکْرَمَ مَنِ اعْتَمَدْتَهُ، قَدَّمْتَهُ عَلی أَنْبِیائِکَ، وَبَعَثْتَهُ إِلَی الثَّقَلَیْنِ مِنْ عِبادِکَ، وَأَوْطَأْتَهُ مَشارِقَکَ وَمَغارِبَکَ، وَسَخَّرْتَ لَهُ الْبُراقَ، وَعَرَجْتَ بِهِ

[بِرُوحِهِ

] إِلی سَمائِکَ، وَأَوْدَعْتَهُ عِلْمَ ما کانَ وَما یَکُونُ إِلَی انْقِضاءِ خَلْقِکَ، ثُمَّ نَصَرْتَهُ بِالرُّعْبِ، وَحَفَفْتَهُ بِجَبْرَئِیلَ وَمِیکائِیلَ وَالْمُسَوِّمِینَ مِنْ مَلائِکَتِکَ، وَوَعَدْتَهُ أَنْ تُظْهِرَ دِینَهُ

«عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ وَلَوْ کَرِهَ الْمُشْرِکُونَ»

، وَذلِکَ بَعْدَ أَنْ بَوَّأْتَهُ مُبَوَّأَ صِدْقٍ مِنْ أَهْلِهِ، وَجَعَلْتَ لَهُ وَلَهُمْ

«أَوَّلَ بَیْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِی بِبَکَّةَ مُبارَکاً وَهُدیً لِلْعالَمِینَ، فِیهِ آیاتٌ

ص: ۶۷

بَیناتٌ مَقامُ إِبْراهِیمَ، وَمَنْ دَخَلَهُ کانَ آمِناً»

، وَقُلْتَ:

«إِنَّما یُرِیدُ اللَّهُ لِیُذْهِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیْتِ وَیُطَهِرَکُمْ تَطْهِیراً»

، وَجَعَلْتَ أَجْرَ مُحَمَّدٍ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ مَوَدَّتَهُمْ فِی کِتابِکَ، فَقُلْتَ:

«قُلْ لا أسْأَلُکُمْ عَلَیْهِ أَجْراً إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبی»

، وَقُلْتَ:

«ما سَأَلْتُکُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَکُمْ»

، وَقُلْتَ:

«ما أَسْأَلُکُمْ عَلَیْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شاءَ أَنْ یَتَّخِذَ إِلی رَبِّهِ سَبِیلًا»

، فَکانُوا هُمُ السَّبِیلَ إِلَیْکَ، وَالْمَسْلَکَ إِلی رِضْوانِکَ، فَلَمَّا انْقَضَتْ أَیَّامُهُ أَقامَ وَلِیَّهُ عَلِیَّ بْنَ أَبِی‌طالِبٍ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِما وَآلِهِما، هادِیاً، إِذْ کانَ هُوَ الْمُنْذِرَ، وَلِکُلِّ قَوْمٍ هادٍ، فَقالَ وَالْمَلَأُ أَمامَهُ: «مَنْ کُنْتُ مَوْلاهُ فَعَلِیٌّ مَوْلاهُ. اللَّهُمَّ والِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ، وَانْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ»، وَقالَ: «مَنْ کُنْتُ أَنَا نَبِیَّهُ فَعَلِیٌّ أَمِیرُهُ»، وَقالَ: «أَنَا وَعَلِیٌّ مِنْ شَجَرَةٍ واحِدَةٍ، وَسائِرُ النَّاسِ مِنْ شَجَرٍ شَتّی»، وَأَحَلَّهُ مَحَلَّ هارُونَ مِنْ مُوسی، فَقالَ لَهُ: «أَنْتَ مِنِّی بِمَنْزِلَةِ هارُونَ مِنْ

ص: ۶۸

مُوسی إِلّا أَنَّهُ لا نَبِیَّ بَعْدِی»، وَزَوَّجَهُ ابْنَتَهُ، سَیِدَةَ نِساءِ الْعالَمِینَ، وَأَحَلَّ لَهُ مِنْ مَسْجِدِهِ ما حَلَّ لَهُ، وَسَدَّ الْأَبْوابَ إِلّا بابَهُ، ثُمَّ أَوْدَعَهُ عِلْمَهُ وَحِکْمَتَهُ، فَقالَ: «أَنَا مَدِینَةُ الْعِلْمِ وَعَلِیٌّ بابُها، فَمَنْ أَرادَ الْمَدِینَةَ وَالْحِکْمَةَ فَلْیَأْتِها مِنْ بابِها»، ثُمَّ قالَ: «أَنْتَ أَخِی وَوَصِیِی وَوارِثِی، لَحْمُکَ مِنْ لَحْمِی، وَدَمُکَ مِنْ دَمِی، وَسِلْمُکَ سِلْمِی، وَحَرْبُکَ حَرْبِی، وَالْإِیمانُ مُخالِطٌ لَحْمَکَ وَدَمَکَ، کَما خالَطَ لَحْمِی وَدَمِی، وَأَنْتَ غَداً عَلَی الْحَوْضِ خَلِیفَتِی، وَأَنْتَ تَقْضِی دَیْنِی، وَتُنْجِزُ عِداتِی، وَشِیعَتُکَ عَلی مَنابِرَ مِنْ نُورٍ مُبْیَضَّةً وُجُوهُهُمْ حَوْلِی فِی الْجَنَّةِ، وَهُمْ جِیرانِی، وَلَوْلا أَنْتَ یا عَلِیُّ لَمْ یُعْرَفِ الْمُؤْمِنُونَ بَعْدِی»، وَکانَ بَعْدَهُ هُدیً مِنَ الضَّلالِ وَنُوراً مِنَ الْعَمی، وَحَبْلَ اللّهِ الْمَتِینَ وَصِراطَهُ الْمُسْتَقِیمَ، لا یُسْبَقُ بِقَرابَةٍ فِی رَحِمٍ، وَلا بِسابِقَةٍ فِی دِینٍ، وَلا یُلْحَقُ فِی مَنْقَبَةٍ مِنْ مَناقِبِهِ، یَحْذُو حَذْوَ الرَّسُولِ، صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِما وَآلِهِما، وَیُقاتِلُ عَلَی التَّأْوِیلِ، وَلا تَأْخُذُهُ فِی اللّهِ لَوْمَةُ

ص: ۶۹

لائِم، قَدْ وَتَرَ فِیهِ صَنادِیدَ الْعَرَبِ، وَقَتَلَ أَبْطالَهُمْ، وَناوَشَ ذُؤْبانَهُمْ، فَأَوْدَعَ قُلُوبَهُمْ أَحْقاداً بَدْرِیَّةً وَخَیْبَرِیَّةً وَحُنَیْنِیَّةً وَغَیْرَهُنَّ، فَأَضَبَّتْ عَلی عَداوَتِهِ، وَأَکَبَّتْ عَلی مُنابَذَتِهِ، حَتّی قَتَلَ النّاکِثِینَ وَالْقاسِطِینَ وَالْمارِقِینَ، وَلَمّا قَضی نَحْبَهُ، وَقَتَلَهُ أَشْقَی الْآخِرِینَ، یَتْبَعُ أَشْقَی الْأَوَّلِینَ، لَمْ یُمْتَثَلْ أَمْرُ رَسُولِ اللّهِ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ فِی الْهادِینَ بَعْدَ الْهادِینَ، وَالْاُمَّةُ مُصِرَّةٌ عَلی مَقْتِهِ، مُجْتَمِعَةٌ عَلی قَطِیعَةِ رَحِمِهِ، وَإِقْصاءِ وُلْدِهِ، إِلَّا الْقَلِیلَ مِمَّنْ وَفی لِرِعایَةِ الْحَقِ فِیهِمْ، فَقُتِلَ مَنْ قُتِلَ، وَسُبِیَ مَنْ سُبِیَ، وَاقْصِیَ مَنْ اقْصِیَ، وَجَرَی الْقَضاءُ لَهُمْ بِما یُرْجی لَهُ حُسْنُ الْمَثُوبَةِ، إِذْ کانَتِ الْأَرْضُ

«لِلّهِ یُورِثُها مَنْ یَشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَالْعاقِبَةُ لِلْمُتَّقِینَ»

، وَ

«سُبْحانَ رَبِنا إِنْ کانَ وَعْدُ رَبِنا لَمَفْعُولًا، وَلَنْ یُخْلِفَ اللّهُ وَعْدَهُ، وَهُوَ الْعَزِیزُ الْحَکِیمُ»

، فَعَلَی الْأَطایِبِ مِنْ أَهْلِ بَیْتِ مُحَمَّدٍ وَعَلِیٍ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِما وَآلِهِما، فَلْیَبْکِ الْباکُونَ، وَإِیّاهُمْ فَلْیَنْدُبِ النّادِبُونَ، وَلِمِثْلِهِمْ فَلْتَدُرَّ

ص: ۷۰

الدُّمُوعُ، وَلْيَصْرُخِ الصَّارِخُونَ، وَيَضِجَّ الضَّاجُّونَ وَيَعِجَّ الْعاجُّونَ، أَيْنَ الْحَسَنُ، أَيْنَ الْحُسَيْنُ، أَيْنَ أَبْناءُ الْحُسَيْنِ، صالِحٌ بَعْدَ صالِحٍ، وَصادِقٌ بَعْدَ صادِقٍ، أَيْنَ السَّبِيلُ بَعْدَ السَّبِيلِ، أَيْنَ الْخِيَرَةُ بَعْدَ الْخِيَرَةِ، أَيْنَ الشُّمُوسُ الطَّالِعَةُ، أَيْنَ الْأَقْمارُ الْمُنِيرَةُ، أَيْنَ الْأَنْجُمُ الزَّاهِرَةُ، أَيْنَ أَعْلامُ الدِّينِ وَقَواعِدُ الْعِلْمِ، أَيْنَ بَقِيَّةُ اللَّهِ الَّتِى لا تَخْلُو مِنَ الْعِتْرَةِ الْهادِيَةِ، أَيْنَ الْمُعَدُّ لِقَطْعِ دابِرِ الظَّلَمَةِ، أَيْنَ الْمُنْتَظَرُ لِإِقامَةِ الْأَمْتِ وَالْعِوَجِ، أَيْنَ الْمُرْتَجى لِإِزالَةِ الْجَوْرِ وَالْعُدْوانِ، أَيْنَ الْمُدَّخَرُ لِتَجْدِيدِ الْفَرائِضِ وَالسُّنَنِ، أَيْنَ الْمُتَخَيَّرُ لِإِعادَةِ الْمِلَّةِ وَالشَّرِيعَةِ، أَيْنَ الْمُؤَمَّلُ لِإِحْياءِ الْكِتابِ وَحُدُودِهِ، أَيْنَ مُحْيِى مَعالِمِ الدِّينِ وَأَهْلِهِ، أَيْنَ قاصِمُ شَوْكَةِ الْمُعْتَدِينَ، أَيْنَ هادِمُ أَبْنِيَةِ الشِّرْكِ وَالنِفاقِ، أَيْنَ مُبِيدُ أَهْلِ الْفُسُوقِ وَالْعِصْيانِ وَالطُّغْيانِ، أَيْنَ حاصِدُ فُرُوعِ الْغَىِ وَالشِقاقِ، أَيْنَ طامِسُ آثارِ الزَّيْغِ وَالْأَهْواءِ، أَيْنَ قاطِعُ حَبائِلِ الْكِذْبِ وَالْافْتِراءِ، أَيْنَ مُبِيدُ الْعُتاةِ وَالْمَرَدَةِ، أَيْنَ مُسْتَأْصِلُ أَهْلِ الْعِنادِ

ص: ۷۱

وَالتَّضْلِيلِ وَالْإِلْحادِ، أَيْنَ مُعِزُّ الْأَوْلِياءِ وَمُذِلُّ الْأَعْداءِ، أَيْنَ جامِعُ الْكَلِمِ عَلَى التَّقْوى، أَيْنَ بابُ اللَّهِ الَّذِى مِنْهُ يُؤْتى، أَيْنَ وَجْهُ اللَّهِ الَّذِى إِلَيْهِ يَتَوَجَّهُ الْأَوْلِياءُ، أَيْنَ السَّبَبُ الْمُتَّصِلُ بَيْنَ الْأَرْضِ وَالسَّماءِ، أَيْنَ صاحِبُ يَوْمِ الْفَتْحِ وَناشِرُ رايَةِ الْهُدى، أَيْنَ مُؤَلِّفُ شَمْلِ الصَّلاحِ وَالرِّضا، أَيْنَ الطَّالِبُ بِذُحُولِ الْأَنْبِياءِ وَأَبْناءِ الْأَنْبِياءِ، أَيْنَ الطَّالِبُ بِدَمِ الْمَقْتُولِ بِكَرْبَلاءَ، أَيْنَ الْمَنْصُورُ عَلى مَنِ اعْتَدى عَلَيْهِ وَافْتَرى، أَيْنَ الْمُضْطَرُّ الَّذِى يُجابُ إِذا دَعا، أَيْنَ صَدْرُ الْخَلائِقِ ذُو الْبِرِ وَالتَّقْوى، أَيْنَ ابْنُ النَّبِى الْمُصْطَفى، وَابْنُ عَلِيٍ الْمُرْتَضى، وَابْنُ خَدِيجَةَ الْغَرَّاءِ، وَابْنُ فاطِمَةَ الْكُبْرى، بِأَبِى أَنْتَ وَامِّى وَنَفْسِى لَكَ الْوِقاءُ وَالْحِمى، يَابْنَ السَّادَةِ الْمُقَرَّبِينَ، يَابْنَ النُّجَباءِ الْأَكْرَمِينَ، يَابْنَ الْهُداةِ الْمَهْدِيّينَ، يَابْنَ الْخِيَرَةِ الْمُهَذَّبِينَ، يَابْنَ الْغَطارِفَةِ الْأَنْجَبِينَ، يَابْنَ الْأَطايِبِ الْمُطَهَّرِينَ، يَابْنَ الْخَضارِمَةِ الْمُنْتَجَبِينَ، يَابْنَ الْقَماقِمَةِ الْأَكْرَمِينَ، يَابْنَ الْبُدُورِ الْمُنِيرَةِ، يَابْنَ السُّرُجِ الْمُضِيئَةِ، يَابْنَ

ص: ۷۲

الشُّهُبِ الثَّاقِبَهِ، یَابْنَ الْأَنْجُمِ الزَّاهِرَهِ، یَابْنَ السُّبُلِ الْواضِحَهِ، یَابْنَ الْأَعْلامِ اللّائِحَهِ، یَابْنَ الْعُلُومِ الْکامِلَهِ، یَابْنَ السُّنَنِ الْمَشْهُورَهِ، یَابْنَ الْمَعالِمِ الْمَأْثُورَهِ، یَابْنَ الْمُعْجِزاتِ الْمَوْجُودَهِ، یَابْنَ الدَّلائِلِ الْمَشْهُودَهِ، یَابْنَ الصِراطِ الْمُسْتَقِیمِ، یَابْنَ النَّبَأ الْعَظِیمِ، یَابْنَ مَنْ هُوَ فِی اُمِ الْکِتابِ لَدَی اللَّهِ عَلِیٌّ حَکِیمٌ، یَابْنَ الْآیاتِ وَالْبَیناتِ، یَابْنَ الدَّلائِلِ الظَّاهِراتِ، یَابْنَ الْبَراهِینِ الْواضِحاتِ الْباهِراتِ، یَابْنَ الْحُجَجِ الْبالِغاتِ، یَابْنَ النِعَمِ السَّابِغاتِ، یَابْنَ طه وَالْمُحْکَماتِ، یَابْنَ یس وَالذَّارِیاتِ، یَابْنَ الطُّورِ وَالْعادِیاتِ، یَابْنَ مَنْ دَنی فَتَدَلّی، فَکانَ قابَ قَوْسَیْنِ أَوْ أَدْنی، دُنُوّاً وَاقْتِراباً مِنَ الْعَلِیِ الْأَعْلی، لَیْتَ شِعْرِی أَیْنَ اسْتَقَرَّتْ بِکَ النَّوی، بَلْ ایُّ أَرْضٍ تُقِلُّکَ أَوْ ثَری، أ بِرَضْوی أَوْ غَیْرِها أَمْ ذِی طُوی، عَزِیزٌ عَلَیَّ أَنْ أَرَی الْخَلْقَ وَلا تُری، وَلا أَسْمَعُ لَکَ حَسِیساً وَلا نَجْوی، عَزِیزٌ عَلَیَّ أَنْ تُحِیطَ بِکَ دُونِیَ الْبَلْوی، وَلا یَنالُکَ مِنِی ضَجِیجٌ وَلا شَکْوی، بِنَفْسِی أَنْتَ مِنْ مُغَیَّبٍ لَمْ یَخْلُ

ص: ۷۳

مِنّا، بِنَفْسی أَنْتَ مِنْ نازِحٍ ما نَزَحَ عَنّا، بِنَفْسی أَنْتَ امْنِیَّةُ شائِقٍ یَتَمَنّی، مِنْ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ ذَکَرا فَحَنّا، بِنَفْسی أَنْتَ مِنْ عَقِیدِ عِزٍّ لا یُسامی، بِنَفْسی أَنْتَ مِنْ أَثِیلِ مَجْدٍ لا یُحاذی، بِنَفْسی أَنْتَ مِنْ تِلادِ نِعَمٍ لا تُضاهی، بِنَفْسی أَنْتَ مِنْ نَصِیفِ شَرَفٍ لا یُساوی، إِلی مَتی أَحارُ فِیکَ یا مَوْلایَ، وَإِلی مَتی وَأَیَّ خِطابٍ أَصِفُ فِیکَ وَأَیَّ نَجْوی، عَزِیزٌ عَلَیَّ أَنْ أُجابَ دُونَکَ وَأُناغی، عَزِیزٌ عَلَیَّ أَنْ أَبْکِیَکَ وَیَخْذُلَکَ الْوَری، عَزِیزٌ عَلَیَّ أَنْ یَجْرِیَ عَلَیْکَ دُونَهُمْ ما جَری، هَلْ مِنْ مُعِینٍ فَأُطِیلَ مَعَهُ الْعَوِیلَ وَالْبُکاءَ، هَلْ مِنْ جَزُوعٍ فَأُساعِدَ جَزَعَهُ إِذا خَلا، هَلْ قَذِیَتْ عَیْنٌ فَساعَدَتْها عَیْنِی عَلَی الْقَذی، هَلْ إِلَیْکَ یَابْنَ أَحْمَدَ سَبِیلٌ فَتُلْقی، هَلْ یَتَّصِلُ یَوْمُنا مِنْکَ بِعِدَةٍ فَنَحْظی، مَتی نَرِدُ مَناهِلَکَ الرَّوِیَّةَ فَنَرْوی، مَتی نَنْتَقِعُ مِنْ عَذْبِ مائِکَ فَقَدْ طالَ الصَّدی، مَتی نُغادِیکَ وَنُراوِحُکَ فَنُقِرَّ عَیْناً، مَتی تَرانا وَنَراکَ وَقَدْ نَشَرْتَ لِواءَ النَّصْرِ تُری، أَتَرانا نَحُفُّ بِکَ وَأَنْتَ تَؤُمُّ الْمَلَأَ، وَقَدْ مَلَأْتَ

ص: ۷۴

الْأَرْضَ عَدْلًا، وَأَذَقْتَ أَعْدائَکَ هَواناً وَعِقاباً، وَأَبَرْتَ الْعُتاةَ وَجَحَدَةَ الْحَق، وَقَطَعْتَ دابِرَ الْمُتَکَبِرینَ، وَاجْتَثْتَ اصُولَ الظّالِمینَ، وَنَحْنُ نَقُولُ الْحَمْدُ لِلّهِ رَب الْعالَمینَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ کَشَّافُ الْکُرَبِ وَالْبَلْوی، وَإلَیْکَ أَسْتَعْدِی فَعِنْدَکَ الْعَدْوی، وَأَنْتَ رَبُّ الْآخِرَةِ وَالْأُولی، فَأَغِثْ یا غِیاثَ الْمُسْتَغِیثِینَ عُبَیْدَکَ الْمُبْتَلی، وَأَرِه سَیِدَهُ یا شَدِیدَ الْقُوی، وَأَزِلْ عَنْهُ بِهِ الْأَسی وَالْجَوی، وَبَرِّدْ غَلِیلَهُ یا مَنْ عَلَی الْعَرْشِ اسْتَوی، وَمَنْ إلَیْهِ الرُّجْعی وَالْمُنْتَهی. اللَّهُمَّ وَنَحْنُ عَبِیدُکَ الشّائِقُونَ إلی وَلِیکَ الْمُذَکِرِ بکَ وَبِنَبِیِّکَ، خَلَقْتَهُ لَنا عِصْمَةً وَمَلاذاً، وَأَقَمْتَهُ لَنا قِواماً وَمَعاذاً، وَجَعَلْتَهُ لِلْمُؤْمِنِینَ مِنّا إماماً، فَبَلِغْهُ مِنّا تَحِیَّةً وَسَلاماً، وَزِدْنا بذلِکَ یا رَب إکْراماً، وَاجْعَلْ مُسْتَقَرَّهُ لَنا مُسْتَقَرّاً وَمُقاماً، وَأَتْمِمْ نِعْمَتَکَ بِتَقْدِیمِکَ إیَّاهُ أَمامَنا، حَتّی تُورِدَنا جِنانَکَ وَمُرافَقَةَ الشُّهَداءِ مِنْ خُلَصائِکَ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِ عَلی مُحَمَّدٍ جَدِّهِ وَرَسُولِکَ السَّیدِ الْأَکْبَرِ، وَعَلی

ص: ۷۵

أَبِيهِ السَّيِّدِ الْأَصْغَرِ، وَجَدَّتِهِ الصِّدِّيقَةِ الْكُبْرى فاطِمَةَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ، وَعَلى مَنِ اصْطَفَيْتَ مِنْ آبائِهِ الْبَرَرَةِ، وَعَلَيْهِ أَفْضَلَ وَأَكْمَلَ وَأَتَمَّ وَأَدْوَمَ وَأَكْبَرَ وَأَوْفَرَ ما صَلَّيْتَ عَلى أَحَدٍ مِنْ أَصْفِيائِكَ وَخِيَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَصَلِّ عَلَيْهِ صَلوةً لا غايَةَ لِعَدَدِها، وَلا نِهايَةَ لِمَدَدِها، وَلا نَفادَ لِأَمَدِها، اللَّهُمَّ وَأَقِمْ بِهِ الْحَقَّ، وَأَدْحِضْ بِهِ الْباطِلَ، وَأَدِلْ بِهِ أَوْلِياءَكَ، وَأَذْلِلْ بِهِ أَعْداءَكَ، وَصِلِ اللَّهُمَّ بَيْنَنا وَبَيْنَهُ وُصْلَةً تُؤَدّى إِلى مُرافَقَةِ سَلَفِهِ، وَاجْعَلْنا مِمَّنْ يَأْخُذُ بِحُجْزَتِهِمْ، وَيَمْكُثُ فِى ظِلِّهِمْ، وَأَعِنَّا عَلى تَأْدِيَةِ حُقُوقِهِ إِلَيْهِ، وَالْاجْتِهادِ فِى طاعَتِهِ، وَاجْتِناب مَعْصِيَتِهِ، وَامْنُنْ عَلَيْنا بِرِضاهُ، وَهَبْ لَنا رَأْفَتَهُ وَرَحْمَتَهُ وَدُعاءَهُ وَخَيْرَهُ ما نَنالُ بِهِ سَعَةً مِنْ رَحْمَتِكَ، وَفَوْزاً عِنْدَكَ، وَاجْعَلْ صَلاتَنا بِهِ مَقْبُولَةً، وَذُنُوبَنا بِهِ مَغْفُورَةً، وَدُعاءَنا بِهِ مُسْتَجاباً، وَاجْعَلْ أَرْزاقَنا بِهِ مَبْسُوطَةً، وَهُمُومَنا بِهِ مَكْفِيَّةً، وَحَوائِجَنا بِهِ مَقْضِيَّةً، وَأَقْبِلْ إِلَيْنا بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَاقْبَلْ تَقَرُّبَنا إِلَيْكَ، وَانْظُرْ إِلَيْنا نَظْرَةً

ص: ۷۶

رَحِيمَةً، نَسْتَكْمِلُ بِهَا الْكَرامَةَ عِنْدَكَ، ثُمَّ لا تَصْرِفْها عَنَّا بِجُودِكَ، وَاسْقِنا مِنْ حَوْضِ جَدِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِكَأْسِهِ وَبِيَدِهِ، رَيّاً رَوِيّاً هَنِيئاً سائِغاً لا ظَمَأَ بَعْدَهُ، يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ص: ۷۷

دعای سمات

دعـای سـمات که به دعـای شـبّور هم معروف است محتوایی اعتقادی و تاریخی دارد، و با اشاره به نامهای پروردگار و شـگفتی‌های خلقت خـدا و قـدرت بی‌نظیر او که در بعثت پیـامبران و معجزه‌هـا آشـکار می‌شـد، و بـا یادی از حضـرت موسـی، حضـرت ابراهیم، حضـرت یعقـوب، حضـرت اسـحاق، و حضـرت محمّـد صـلی الله علیه و آله، و حـوادث مربوط به پیـامبران الهی، خداونـد را به همه مقدّسات سوگند می‌دهد، و مغفرت و رحمت او را می‌طلبد.

این دعا از امام باقر و امام صادق علیهما السلام روایت شده، و مستحب است آن را در ساعات آخر روز جمعه بخوانند.

متن دعا این گونه است:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الْعَظِیمِ الْأَعْظَمِ الْأَعَزِّ الْأَجَلِ الْأَکْرَمِ الَّذِی إِذا دُعِیتَ بِهِ عَلی مَغالِقِ أَبْوابِ السَّماءِ لِلْفَتْحِ

ص: ۷۸

بِالرَّحْمَةِ انْفَتَحَتْ، وَإِذا دُعِيتَ بِهِ عَلى مَضايِقِ أَبْوابِ الْأَرْضِ لِلْفَرَجِ انْفَرَجَتْ، وَإِذا دُعِيتَ بِهِ عَلَى الْعُسْرِ لِلْيُسْرِ تَيَسَّرَتْ، وَإِذا دُعِيتَ بِهِ عَلَى الْأَمْواتِ لِلنُّشُورِ انْتَشَرَتْ، وَإِذا دُعِيتَ بِهِ عَلى كَشْفِ الْبَأْساءِ وَالضَّرَّاءِ انْكَشَفَتْ، وَبِجَلالِ وَجْهِكَ الْكَرِيمِ، أَكْرَمِ الْوُجُوهِ وَأَعَزِ الْوُجُوهِ، الَّذِى عَنَتْ لَهُ الْوُجُوهُ، وَخَضَعَتْ لَهُ الرِّقابُ، وَخَشَعَتْ لَهُ الْأَصْواتُ، وَوَجِلَتْ لَهُ الْقُلُوبُ مِنْ مَخافَتِكَ، وَبِقُوَّتِكَ الَّتِى تُمْسِكُ السَّماءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلّا بِإِذْنِكَ، وَتُمْسِكُ السَّماواتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولا، وَبِمَشِيَّتِكَ الَّتِى دانَ لَهَا الْعالَمُونَ، وَبِكَلِمَتِكَ الَّتِى خَلَقْتَ بِهَا السَّماواتِ وَالْأَرْضَ، وَبِحِكْمَتِكَ الَّتِى صَنَعْتَ بِهَا الْعَجائِبَ، وَخَلَقْتَ بِها الظُّلْمَةَ وَجَعَلْتَها لَيْلًا، وَجَعَلْتَ اللَّيْلَ سَكَناً، وَخَلَقْتَ بِهَا النُّورَ وَجَعَلْتَهُ نَهاراً، وَجَعَلْتَ النَّهارَ نُشُوراً مُبْصِراً، وَخَلَقْتَ بِهَا الشَّمْسَ وَجَعَلْتَ الشَّمْسَ ضِياءً، وَخَلَقْتَ بِهَا الْقَمَرَ وَجَعَلْتَ الْقَمَرَ نُوراً، وَخَلَقْتَ بِهَا الْكَواكِبَ وَجَعَلْتَها نُجُوماً وَبُرُوجاً

ص: ۷۹

وَمَصابِيحَ وَزِينَةً وَرُجُوماً، وَجَعَلْتَ لَها مَشارِقَ وَمَغارِبَ، وَجَعَلْتَ لَها مَطالِعَ وَمَجارِىَ، وَجَعَلْتَ لَها فَلَكاً وَمَسابِحَ، وَقَدَّرْتَها فِى السَّماءِ مَنازِلَ فَأَحْسَنْتَ تَقْدِيرَها، وَصَوَّرْتَها فَأَحْسَنْتَ تَصْوِيرَها، وَأَحْصَيْتَها بِأَسْمائِكَ إِحْصاءً، وَدَبَّرْتَها بِحِكْمَتِكَ تَدْبِيراً، وَأَحْسَنْتَ تَدْبِيرَها، وَسَخَّرْتَها بِسُلْطانِ اللَّيْلِ وَسُلْطانِ النَّهارِ وَعَرَّفْتَ بِهَا السَّاعاتِ وَعَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسابِ، وَجَعَلْتَ رُؤْيَتَها لِجَمِيعِ النَّاسِ مَرْأىً واحِداً، وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِمَجْدِكَ الَّذِى كَلَّمْتَ بِهِ عَبْدَكَ وَرَسُولَكَ مُوسَى بْنَ عِمرانَ عَلَيْهِ السَّلامُ فِى الْمُقَدَّسِينَ فَوْقَ إِحْساسِ الْكَرُّوبِيِّينَ، فَوْقَ غَمائِمِ النُّورِ، فَوْقَ تابُوتِ الشَّهادَةِ فِى عَمُودِ النَّارِ، وَفِى طُورِ سَيْناءَ، وَفِى جَبَلِ حُورِيثَ، فِى الْوادِ الْمُقَدَّسِ فِى الْبُقْعَةِ الْمُبارَكَةِ مِنْ جانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ مِنَ الشَّجَرَةِ، وَفِى أَرْضِ مِصْرَ بِتِسْعِ آياتٍ بَيِّناتٍ، وَيَوْمَ فَرَقْتَ لِبَنِى اسْرائِيلَ الْبَحْرَ، وَفِى الْمُنْبَجِساتِ الَّتِى صَنَعْتَ بِهَا الْعَجائِبَ فِى بَحْرِ سُوفٍ، وَعَقَدْتَ ماءَ الْبَحْرِ فِى

ص: ۸۰

قَلْبِ الْغَمْرِ كَالْحِجارَةِ، وَجاوَزْتَ بِبَنِی اسْرائِیلَ الْبَحْرَ، وَتَمَّتْ كَلِمَتُكَ الْحُسْنی عَلَیْهِمْ بِما صَبَرُوا، وَأَوْرَثْتَهُمْ مَشارِقَ الْأَرْضِ وَمَغارِبَهَا الَّتِی بارَكْتَ فِیها لِلْعالَمِینَ، وَأَغْرَقْتَ فِرْعَوْنَ وَجُنُودَهُ وَمَراكِبَهُ فِی الْیَمِّ، وَبِاسْمِكَ الْعَظِیمِ الْأَعْظَمِ الْأَعَزِّ الْأَجَلِّ الْأَكْرَمِ، وَبِمَجْدِكَ الَّذِی تَجَلَّیْتَ بِهِ لِمُوسی كَلِیمِكَ عَلَیْهِ السَّلامُ فِی طُورِ سَیْناءَ، وَلِإِبْراهِیمَ عَلَیْهِ السَّلامُ خَلِیلِكَ مِنْ قَبْلُ فِی مَسْجِدِ الْخَیْفِ، وَلِإِسْحاقَ صَفِیِّكَ عَلَیْهِ السَّلامُ فِی بِئْرِ شِیَعٍ، وَلِیَعْقُوبَ نَبِیِّكَ عَلَیْهِ السَّلامُ فِی بَیْتِ إِیلٍ، وَأَوْفَیْتَ لِإِبْراهِیمَ عَلَیْهِ السَّلامُ بِمِیثاقِكَ، وَلِإِسْحاقَ عَلَیْهِ السَّلامُ بِحَلْفِكَ، وَلِیَعْقُوبَ عَلَیْهِ السَّلامُ بِشَهادَتِكَ، وَلِلْمُؤْمِنِینَ بِوَعْدِكَ، وَلِلدَّاعِینَ بِأَسْمائِكَ فَأَجَبْتَ، وَبِمَجْدِكَ الَّذِی ظَهَرَ لِمُوسَی بْنِ عِمْرانَ عَلَیْهِ السَّلامُ عَلی قُبَّةِ الرُّمَّانِ، وَبِآیاتِكَ الَّتِی وَقَعَتْ عَلی أَرْضِ مِصْرَ بِمَجْدِ الْعِزَّةِ وَالْغَلَبَةِ، بِآیاتٍ عَزِیزَةٍ، وَبِسُلْطانِ الْقُوَّةِ، وَبِعِزَّةِ الْقُدْرَةِ، وَبِشَأْنِ الْكَلِمَةِ التَّامَّةِ، وَبِكَلِماتِكَ الَّتِی تَفَضَّلْتَ

ص: ۸۱

بِها عَلی أَهْلِ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ، وَأَهْلِ الدُّنْیا وَالْآخِرَهْ، وَبِرَحْمَتِکَ الَّتِی مَنَنْتَ بِها عَلی جَمِیعِ خَلْقِکَ، وَبِاسْتِطاعَتِکَ الَّتِی أَقَمْتَ بِها عَلَی الْعالَمِینَ، وَبِنُورِکَ الَّذِی قَدْ خَرَّ مِنْ فَزَعِهِ طُورُ سَیْناءَ، وَبِعِلْمِکَ وَجَلالِکَ وَکِبْرِیائِکَ وَعِزَّتِکَ وَجَبَرُوتِکَ الَّتِی لَمْ تَستَقِلَّهَا الْأَرْضُ، وَانْخَفَضَتْ لَهَا السَّماواتُ، وَانْزَجَرَ لَهَا الْعُمْقُ الْأَکْبَرُ، وَرَکَدَتْ لَهَا الْبِحارُ وَالْأَنْهارُ، وَخَضَعَتْ لَهَا الْجِبالُ، وَسَکَنَتْ لَهَا الْأَرْضُ بِمَناکِبِها، وَاسْتَسْلَمَتْ لَهَا الْخَلائِقُ کُلُّها، وَخَفَقَتْ لَهَا الرِّیاحُ فِی جَرَیانِها، وَخَمَدَتْ لَهَا النِّیرانُ فِی أَوْطانِها، وَبِسُلْطانِکَ الَّذِی عُرِفَتْ لَکَ بِهِ الْغَلَبَهُ دَهْرَ الدُّهُورِ، وَحُمِدْتَ بِهِ فِی السَّماواتِ وَالْأَرَضِینَ، وَبِکَلِمَتِکَ کَلِمَهِ الصِدْقِ الَّتِی سَبَقَتْ لِأَبِینا آدَمَ وَذُرِّیَّتِهِ بِالرَّحْمَهِ، وَأَسْأَلُکَ بِکَلِمَتِکَ الَّتِی غَلَبَتْ کُلَّ شَیْءٍ، وَبِنُورِ وَجْهِکَ الَّذِی تَجَلَّیْتَ بِهِ لِلْجَبَلِ فَجَعَلْتَهُ دَکّاً، وَخَرَّ مُوسی صَعِقاً، وَبِمَجْدِکَ الَّذِی ظَهَرَ عَلی طُورِ سَیْناءَ، فَکَلَّمْتَ بِهِ عَبْدَکَ وَرَسُولَکَ مُوسَی بْنَ

ص: ۸۲

عِمْرانَ، وَبِطَلْعَتِکَ فِی ساعِیرَ، وَظُهُورِکَ فِی جَبَلِ فارانَ بِرَبَواتِ الْمُقَدَّسِینَ، وَجُنُودِ الْمَلائِکَةِ الصَّافِینَ، وَخُشُوعِ الْمَلائِکَةِ الْمُسَبِّحِینَ، وَبِبَرَکاتِکَ الَّتِی بارَکْتَ فِیها عَلی إبْراهِیمَ خَلِیلِکَ عَلَیْهِ السَّلامُ فِی أُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَبارَکْتَ لِإِسْحاقَ صَفِیِّکَ فِی أُمَّةِ عِیسی عَلَیْهِمَا السَّلامُ، وَبارَکْتَ لِیَعْقُوبَ اسْرائِیلِکَ فِی أُمَّةِ مُوسی عَلَیْهِمَا السَّلامُ، وَبارَکْتَ لِحَبِیبِکَ مُحَمَّدٍ صَلَّیاللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ فِی عِتْرَتِهِ وَذُرِّیَّتِهِ وَأُمَّتِهِ.

اللّهُمَّ وَکَما غِبْنا عَنْ ذلِکَ وَلَمْ نَشْهَدْهُ، وَآمَنَّا بِهِ وَلَمْ نَرَهُ صِدْقاً وَعَدْلًا، أنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِمُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُبارِکَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَرَحَّمَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، کَأَفْضَلِ ما صَلَّیْتَ وَبارَکْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلی إِبْراهِیمَ وَآلِ إِبْراهِیمَ، إِنَّکَ حَمِیدٌ مَجِیدٌ، فَعَّالٌ لِما تُرِیدُ، وَأَنْتَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ شَهِیدٌ.

پس حاجات خود را ذکر می کنی و می گویی:

اللّهُمَّ بِحَقِّ هذَا الدُّعاءِ، وَبِحَقِ هذِهِ الْأَسْماءِ الَّتِی لا یَعْلَمُ

ص: ۸۳

تَفْسِیرَها وَلا یَعْلَمُ باطِنَها غَیْرُکَ، صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بِی ما أَنْتَ أَهْلُهُ، وَلا تَفْعَلْ بِی ما أَنَا أَهْلُهُ، وَاغْفِرْ لِی مِنْ ذُنُوبِی ما تَقَدَّمَ مِنْها وَما تَأَخَّرَ، وَوَسِعْ عَلَیَّ مِنْ حَلالِ رِزْقِکَ، وَاکْفِنِی مَؤُونَهَٔ إِنْسانِ سَوْءٍ، وَجارِ سَوْءٍ، وَقَرِینِ سَوْءٍ، وَسُلْطانِ سَوْءٍ، إِنَّکَ عَلی ما تَشاءُ قَدِیرٌ، وَبِکُلِ شَیْءٍ عَلِیمٌ، آمِینَ رَبَّ الْعالَمِینَ.

در بعضی از نسخ آمده است که بعد از «وَأَنْتَ عَلی کُلِ شَیْءٍ قَدِیرٌ» هر حاجت داری ذکر کن و بگو:

یا اللَّهُ یا حَنَّانُ یا مَنَّانُ، یا بَدِیعَ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ، یا ذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ، اللَّهُمَّ بِحَقِّ هذَا الدُّعاءِ ...

تا آخر دعای قبل.

و مستحب است بعد از دعای سمات این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ بِحَقِ هذَا الدُّعاءِ، وَبِحَقِ هذِهِ الْأَسْماءِ الَّتِی لا یَعْلَمُ تَفْسِیرَها وَلا تَأْوِیلَها، وَلا باطِنَها وَلا ظاهِرَها غَیْرُکَ، أَنْ تُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَرْزُقَنِی خَیْرَ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِٔ.

ص: ۸۴

پس حاجت خود را بطلبد و بگوید:

وَافْعَلْ بِی ما أَنْتَ أَهْلُهُ وَلا تَفْعَلْ بی ما أَنَا أَهْلُهُ، وَانْتَقِمْ لِیْ مِنْ فُلانِ بْنِ فُلانٍ.

و به جای فلان بن فلان نام و نام پدر دشمن را بگوید.

وَاغْفِرْ لِی ذُنُوبِی ما تَقَدَّمَ مِنْها وَما تأَخَّرَ، وَلِوالِدَیَّ، وَلِجَمِیعِ الْمُؤْمِنِینَ وَالْمُؤْمِناتِ، وَوَسِعْ عَلَیَّ مِنْ حَلالِ رِزْقِکَ، وَاکْفِنِی مَؤُونَةَ إِنْسانِ سَوْءٍ، وَجارِ سَوْءٍ، وَسُلْطانِ سَوْءٍ، وَقَرِینِ سَوْءٍ، وَیَوْمِ سَوْءٍ، وَساعَةِ سَوْءٍ، وَانْتَقِمْ لِی مِمَّنْ یَکِیدُنِی، وَمِمَّنْ یَبْغِی عَلَیَّ، وَیُرِیدُ بِی وَبِأَهْلِی، وَأَوْلادِی، وَإِخْوانِی، وَجِیرانِی، وَقَراباتِی مِنَ الْمُؤْمِنِینَ وَالْمُؤْمِناتِ ظُلْماً، إِنَّکَ عَلی ما تَشاءُ قَدِیرٌ، وَبِکُلِ شَیْءٍ عَلِیمٌ، آمِینَ رَبَّ الْعالَمِینَ.

پس بگوید:

اللَّهُمَّ بِحَقِ هذَا الدُّعاءِ تَفَضَّلْ عَلی فُقَراءِ الْمُؤْمِنِینَ وَالْمُؤْمِناتِ بِالْغِنی وَالثَّرْوَةِ، وَعَلی مَرْضَی الْمُؤْمِنِینَ

ص: ۸۵

وَالْمُؤْمِناتِ بِالشِّفاءِ وَالصِحَّةِ، وَعَلى أَحْياءِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِناتِ بِاللُّطْفِ وَالْكَرامَةِ، وَعَلى أَمْواتِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِناتِ بِالْمَغْفِرَةِ وَالرَّحْمَةِ، وَعَلى مُسافِرِى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِناتِ بِالرَّدِ إِلى أَوْطانِهِمْ سالِمِينَ غانِمِينَ، بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلى سَيِدِنا مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِيينَ وَعِتْرَتِهِ الطَّاهِرِينَ، وَسَلَّمَ تَسْلِيماً كَثِيراً.

ابن فهد گفته، مستحبّ است بعد از دعای سمات گفته شود:

اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ بِحُرْمَةِ هذَا الدُّعاءِ، وَبِما فاتَ مِنْهُ مِنَ الْأَسْماءِ، وَبِما يَشْتَمِلُ عَلَيْهِ مِنَ التَّفْسِيرِ وَالتَّدْبِيرِ الَّذِى لا يُحِيطُ بِهِ إِلّا أَنْتَ، أَنْ تَفْعَلَ بِى كَذا وَكَذا.

و به‌جای کذا و کذا حاجت خود را بخواهد.

ص: ۸۶

دعای توسّل

حاجت‌ها را بایـد از خداوند خواست، امّا برای برآورده شدن آنها باید کسانی را که مقرّب درگاه خدایند، وسیله قرار داد، و خدا را به حق و مقام و منزلت آنان قسم داد، و آنان را شفیع ساخت. این کار «توسّل» نام دارد. مرحوم علامه مجلسی نقل می‌فرماید: دعای توسل را محمّد بن بابویه از معصوم علیه السلام روایت کرده و گفته است: در هیچ امری این دعا را نخواندم، مگر آن که به زودی اثر اجابت آن را یافتم:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَیْکَ بِنَبِیِکَ نَبِی الرَّحْمَهِٔ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وآلِهِ، یا أَبَا الْقاسِمِ یا رَسُولَ اللَّهِ یا إِمامَ الرَّحْمَهِٔ یا سَیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجِیهاً عِنْدَ اللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا أَبَا الْحَسَنِ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ یا عَلِیَّ بْنَ أَبِی طالِبٍ یا حُجَّهَٔاللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یا سَیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا

ص: ۸۷

وَتَوَسَّلْنا بِكَ إِلَى اللَّهِ وَقَدَّمْناكَ بَيْنَ يَدَىْ حاجاتِنا، يا وَجِيهاً عِنْدَ اللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ، يا فاطِمَةُ الزَّهْراءِ يا بِنْتَ مُحَمَّدٍ يا قُرَّةَ عَيْنِ الرَّسُولِ يا سَيِّدَتَنا وَمَوْلاتَنا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكِ إِلَى اللَّهِ وَقَدَّمْناكِ بَيْنَ يَدَىْ حاجاتِنا، يا وَجِيهَةً عِنْدَ اللَّهِ اشْفَعِى لَنا عِنْدَ اللَّهِ، يا أَبا مُحَمَّدٍ يا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ أَيُّهَا الْمُجْتَبى يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ يا حُجَّةَ اللَّهِ عَلى خَلْقِهِ يا سَيِّدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ إِلَى اللَّهِ وَقَدَّمْناكَ بَيْنَ يَدَىْ حاجاتِنا، يا وَجِيهاً عِنْدَ اللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ، يا أَباعَبْدِاللَّهِ يا حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍ أَيُّهَا الشَّهِيدُ يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ يا حُجَّةَ اللَّهِ عَلى خَلْقِهِ يا سَيِّدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ إِلَى اللَّهِ وَقَدَّمْناكَ بَيْنَ يَدَىْ حاجاتِنا، يا وَجِيهاً عِنْدَاللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، يا أَبَا الْحَسَنِ يا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ يا زَيْنَ الْعابِدِينَ يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ يا حُجَّةَ اللَّهِ عَلى خَلْقِهِ يا سَيِّدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ إِلَىاللَّهِ وَقَدَّمْناكَ بَيْنَ يَدَىْ حاجاتِنا،

ص: ۸۸

یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا أَبا جَعْفَرٍ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍ أَیُّهَا الْباقِرُ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یا سَیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجِیهاً عِنْدَاللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا أَبا عَبْدِاللَّهِ یا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ أَیُهَا الصَّادِقُ یَاابْنَ رَسُولِ اللَّهِ یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یا سَیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجِیهاً عِنْدَاللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا أَبَاالْحَسَنِ یا مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ أَیُّهَا الْکاظِمُ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یا سَیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجِیهاً عِنْدَاللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا أَبَاالْحَسَنِ یا عَلِیَّ بْنَ مُوسی أَیُّهَا الرِّضا یَابْنَ رَسُولِاللَّهِ یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یا سَیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجِیهاً عِنْدَاللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا أَباجَعْفَرٍ

ص: ۸۹

یـا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍ أَیُّهَـا الْجَوادُ یَـابْنَ رَسُولِ اللَّهِ یـا حُجَّهَاللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یـا سَیِدَنا وَمَوْلانـا، إِنَّا تَوَجَّهْنـا وَاسْتَشْـفَعْنا وَتَوَسَّلْنـا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَـدَّمْناکَ بَیْنَ یَـدَیْ حاجاتِنـا، یا وَجِیهاً عِنْـدَاللَّهِ اشْـفَعْ لَنا عِنْـدَاللَّهِ، یا أَبَا الْحَسَنِ یا عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ أَیُّهَا الْهادِی النَّقِیُّ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یا سَیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْـفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجِیهاً عِنْدَاللَّهِ اشْـفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا أَبامُحَمَّدٍ یا حَسَنَ بْنَ عَلِیٍ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یاسَـیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَـدَّمْناکَ بَیْنَ یَـدَیْ حاجاتِنا، یا وَجِیهاً عِنْدَاللَّهِ اشْـفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا وَصِیَّ الْحَسَنِ وَالْخَلَفَ الْحُجَّهَ أَیُّهَا الْقائِمُ الْمُنْتَظَرُ الْمَهْدِیُّ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ یا سَیِدَنا وَمَوْلانا، إِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْـفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ وَقَـدَّمْناکَ بَیْنَ یَـدَیْ حاجاتِنا، یا وَجِیهاً عِنْدَاللَّهِ اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ.

ص: ۹۰

پس حاجات خود را بطلبد که برآورده می‌شود إنْشاءَاللَّه تعالی و در روایت دیگر وارد شده که بعد از این بگوید:

یـا سـادَتِی وَمَوالِیَّ إِنِی تَوَجَّهْتُ بِکُمْ أَئِمَّتِی وَعُدَّتِی لِیَوْم فَقْرِی وَحـاجَتِی إِلَی اللَّهِ، وَتَوَسَّلْتُ بِکُمْ إِلَی اللَّهِ، وَاسْتَشْفَعْتُ بِکُمْ إِلَی اللَّهِ، فَاشْفَعُوا لِی عِنْدَاللَّهِ، وَاسْتَنْقِذُونِی مِنْ ذُنُوبِی عِنْدَاللَّهِ، فَإِنَّکُمْ وَسِیلَتِی إِلَی اللَّهِ، وبِحُبِکُمْ وَبِقُرْبِکُمْ أَرْجُو نَجاةً مِنَ اللَّهِ، فَکُونُوا عِنْدَ اللَّهِ رَجائِی یا سادَتِی یا أَوْلِیاءَ اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِمْ أَجْمَعِینَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أَعْداءَ اللَّهِ ظالِمِیهِمْ مِنَ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرینَ، آمِینَ رَبَّ الْعالَمِیْنَ.

ص: ۹۱

دعای رفع گرفتاری

مرحوم شیخ کفعمی در بلدالأمین دعایی از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده که هر محزون و گرفتار و ترسانی آنرا بخواند، حقّ تعالی او را فرج کرامت فرماید، و آن دعا این است:

یا عِمادَ مَنْ لاعِمادَ لَهُ، وَیا ذُخْرَ مَنْ لاذُخْرَ لَهُ، وَیا سَنَدَ مَنْ لا سَنَدَ لَهُ، وَیا حِرْزَ مَنْ لا حِرْزَ لَهُ، وَیا غِیاثَ مَنْ لاغِیاثَ لَهُ، وَیا کَنْزَ مَنْ لا کَنْزَ لَهُ، وَیا عِزَّ مَنْ لا عِزَّ لَهُ، یا کَریمَ الْعَفْوِ، یا حَسَنَ التَّجاوُزِ، یا عَوْنَ الضُّعَفاءِ، یا کَنْزَ الْفُقَراءِ، یا عَظِیمَ الرَّجاءِ، یا مُنْقِذَ الْغَرْقی، یا مُنْجِیَ الْهَلْکی، یا مُحْسِنُ یا مُجْمِلُ یا مُنْعِمُ یا مُفْضِلُ، أَنْتَ الَّذِی سَجَدَ لَکَ سَوادُ اللَّیْلِ وَنُورُ النَّهارِ وَضَوْءُ الْقَمَرِ وَشُعاعُ الشَّمْسِ وَحَفِیفُ الشَّجَرِ وَدَوِیُّ الْماءِ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، وَحْدَکَ لاشَرِیکَ لَکَ،

ص: ۹۲

یا رَبَّاهُ یا اللَّهُ، صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بِنا ما أَنْتَ أَهْلُهُ.

پس هر چه حاجت داری طلب کن.

دعای فَرَج

مرحوم کفعمی در کتاب «مصباح» دعایی نقل کرده و فرموده است: این دعا را امام هادی علیه السلام به «یَسَع بن حمزه قمی» تعلیم داد، و فرمود که آل محمّد صلی الله علیه و آله هنگام پیش آمدن بلاها و مواجهه با دشمنان و خوف از خطر و فقر این دعا را می‌خوانند، و برای ایمنی مفید می‌باشد. و این دعا، از دعاهای صحیفه سجّادیه است:

یا مَنْ تُحَلُّ بِهِ عُقَدُ الْمَکارِهِ، وَیا مَنْ یُفْثَأُ بِهِ حَدُّ الشَّدائِدِ، وَیا مَنْ یُلْتَمَسُ مِنْهُ الْمَخْرَجُ إِلی رَوْحِ الْفَرَجِ، ذَلَّتْ لِقُدْرَتِکَ الصِعابُ، وَتَسَبَّبَتْ بِلُطْفِکَ الْأَسْبابُ، وَجَری بِقُدْرَتِکَ الْقَضاءُ، وَمَضَتْ عَلی إِرادَتِکَ الْأَشْیاءُ، فَهِیَ بِمَشِیَّتِکَ دُونَ

ص: ۹۳

قَوْلِـکَ مُؤْتَمِرَةٌ، وَبِإِرادَتِـکَ دُونَ نَهْیِـکَ مُنْزَجِرَةٌ، أَنْتَ الْمَـدْعُوُّ لِلْمُهِمَّاتِ، وَأَنْتَ الْمَفْزَعُ فِی الْمُلِمَّاتِ، لا یَنْـدَفِعُ مِنْهـا إِلّا ما دَفَعْتَ، وَلا یَنْکَشِفُ مِنْها إِلّا ما کَشَفْتَ، وَقَدْ نَزَلَ بِی یا رَبِ ما قَدْ تَکَأَّدَنِی ثِقْلُهُ، وَأَلَمَّ بِی‌ما قَدْ بَهَظَنِی حَمْلُهُ، وَبِقُدْرَتِکَ أَوْرَدْتَهُ عَلَیَّ، وَبِسُـلْطانِکَ وَجَّهْتَهُ إِلَیَّ، فَلا مُصْدِرَ لِما أَوْرَدْتَ، وَلا صارِفَ لِما وَجَّهْتَ، وَلا فاتِحَ لِما أَغْلَقْتَ، وَلا مُغْلِقَ لِما فَتَحْتَ، وَلا مُیَسِّـرَ لِما عَسَّرْتَ، وَلا ناصِـرَ لِمَنْ خَـذَلْتَ، فَصَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَافْتَحْ لِی یا رَبِ بابَ الْفَرَجِ بِطَوْلِکَ، وَاکْسِـرْ عَنِی سُـلْطانَ الْهَم بِحَوْلِکَ، وأَنِلْنِی حُسْنَ النَّظَرِ فِیما شَکَوْتُ، وَأَذِقْنِی حَلاوَةَ الصُّنْعِ فِیما سَأَلْتُ، وَهَبْ لِی مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَـةً وَفَرَجاً هَنِیئاً، وَاجْعَلْ لِی مِنْ عِنْـدِکَ مَخْرَجاً وَحِیّاً، وَلا تَشْـغَلْنِی بِالْاهْتِمامِ عَنْ تَعاهُدِ فُرُوضِکَ وَاسْتِعْمالِ سُـنَّتِکَ، فَقَدْ ضِـقْتُ لِما نَزَلَ بِی یا رَبِ ذَرْعاً، وَامْتَلَأْتُ بِحَمْلِ ما حَدَثَ عَلَیَّ هَمّاً، وَأَنْتَ الْقادِرُ عَلی کَشْفِ ما مُنِیتُ بِهِ، وَدَفْعِ ما وَقَعْتُ

ص: ۹۴

فِیهِ، فَافْعَلْ بِی ذلِکَ وَإِنْ لَمْ أَسْتَوْجِبْهُ مِنْکَ، یا ذَا الْعَرْشِ الْعَظِیمِ وَذَا الْمَنِّ الْکَرِیمِ، فَأَنْتَ قادِرٌ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ، آمِینَ رَبَّ الْعالَمِینَ.

دعای سریع الإجابه

مرحوم کفعمی در «مصباح» دعایی از حضرت امام‌موسی کاظم علیه السلام نقل کرده، و فرموده است: این دعا منزلتی عظیم دارد، و زود به اجابت می‌رسد. متن دعا چنین است:

اللَّهُمَّ إِنِی أَطَعْتُکَ فِی أَحَبِ الْأَشْیاءِ إِلَیْکَ وَهُوَ التَّوْحِیدُ، وَلَمْ أَعْصِکَ فِی أَبْغَضِ الْأَشْیاءِ إِلَیْکَ وَهُوَ الْکُفْرُ، فَاغْفِرْ لِی ما بَیْنَهُما یا مَنْ إِلَیْهِ مَفَرِّی، آمِنِی مِمَّا فَزِعْتُ مِنْهُ إِلَیْکَ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الْکَثِیرَ مِنْ مَعاصِیکَ، وَاقْبَلْ مِنِی الْیَسِیرَ مِنْ طاعَتِکَ، یا عُدَّتِی دُونَ الْعُدَدِ، ویا رَجائِی وَالْمُعْتَمَدَ، وَیا کَهْفِی وَالسَّنَدَ، وَیا واحِدُ یا أَحَدُ، یا قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، اللَّهُ الصَّمَدُ، لَمْ یَلِدْ وَلَمْ

ص: ۹۵

یُولَدْ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً أَحَدٌ، أَسْأَ لُکَ بِحَقِ مَنِ اصْطَفَیْتَهُمْ مِنْ خَلْقِکَ، وَلَمْ تَجْعَلْ فِی خَلْقِکَ مِثْلَهُمْ أَحَداً، أنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَأَنْ تَفْعَلَ بِی ما أَنْتَ أَهْلُهُ. اللّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِالْوَحْدانِیَّةِ الْکُبْری، وَالْمُحَمَّدِیَّةِ الْبَیْضاءِ، وَالْعَلَوِیَّةِ الْعُلْیا، وَبِجَمِیعِ مَا احْتَجَجْتَ بِهِ عَلی عِبادِکَ، وَبِالْاسْمِ الَّذِی حَجَبْتَهُ عَنْ خَلْقِکَ، فَلَمْ یَخْرُجْ مِنْکَ إِلّا إِلَیْکَ، صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ لِی مِنْ أَمْرِی فَرَجاً وَمَخْرَجاً، وَارْزُقْنِی مِنْ حَیْثُ أَحْتَسِبُ وَمِنْ حَیْثُ لا أَحْتَسِبُ، إِنَّکَ تَرْزُقُ مَنْ تَشاءُ بِغَیْرِ حِسابٍ.

دعای حضرت مهدی صلوات اللّه علیه

اللَّهُمَّ ارْزُقْنا تَوْفِیقَ الطَّاعَةِ، وَبُعْدَ الْمَعْصِیَةِ، وَصِدْقَ النِیَّةِ، وَعِرْفانَ الْحُرْمَةِ، وَأَکْرِمْنا بِالْهُدی وَالْاسْتِقامَةِ، وَسَدِّدْ أَلْسِنَتَنا بِالصَّوابِ وَالْحِکْمَةِ، وَامْلَأْ قُلُوبَنا بِالْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَةِ، وَطَهِرْ

ص: ۹۶

بُطُونَنا مِنَ الْحَرامِ وَالشُّبْهَةِ، وَاكْفُفْ أَيْدِيَنا عَنِ الظُّلْمِ وَالسَّرِقَةِ، وَاغْضُضْ أَبْصارَنا عَنِ الْفُجُورِ وَالْخِيانَةِ، وَاسْدُدْ أَسْماعَنا عَنِ اللَّغْوِ وَالْغِيبَةِ، وَتَفَضَّلْ عَلى عُلَمائِنا بِالزُّهْدِ وَالنَّصِيحَةِ، وَعَلَى الْمُتَعَلِّمِينَ بِالْجُهْدِ وَالرَّغْبَةِ، وَعَلَى الْمُسْتَمِعِينَ بِالْاتِّباعِ وَالْمَوْعِظَةِ، وَعَلى مَرْضَى الْمُسْلِمِينَ بِالشِّفاءِ وَالرَّاحَةِ، وَعَلى مَوْتاهُمْ بِالرَّأْفَةِ وَالرَّحْمَةِ، وَعَلى مَشايِخِنا بِالْوَقارِ وَالسَّكِينَةِ، وَعَلَى الشَّبابِ بِالْإِنابَةِ وَالتَّوْبَةِ، وَعَلَى النِساءِ بِالْحَياءِ وَالْعِفَّةِ، وَعَلَى الْأَغْنِياءِ بِالتَّواضُعِ وَالسَّعَةِ، وَعَلَى الْفُقَراءِ بِالصَّبْرِ وَالْقَناعَةِ، وَعَلَى الْغُزاةِ بِالنَّصْرِ وَالْغَلَبَةِ، وَعَلَى الأُسَراءِ بِالْخَلاصِ وَالرَّاحَةِ، وَعَلَى الْأُمَراءِ بِالْعَدْلِ وَالشَّفَقَةِ، وَعَلَى الرَّعِيَّةِ بِالْإِنْصافِ وَحُسْنِ السِّيرَةِ، وَبارِكْ لِلْحُجّاجِ وَالزُّوّارِ فِى الزّادِ وَالنَّفَقَةِ، وَاقْضِ ما أَوْجَبْتَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ، بِفَضْلِكَ وَرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمِينَ.

ص: ۹۷

مناجات شعبانيّه

دعـایی است سـرشار از مضـامین عرفانی و بلنـد، و این دعا از «ابن خالویه» روایت شـده است. وی گفته است: این مناجات حضـرت امیرالمؤمنین و دیگر امامان معصوم علیهم السلام بوده، و آنان بر خوانـدن این دعا در ماه شـعبان مـداومت می‌کردند. و بدین جهت بزرگان دین، مانند حضرت امام خمینی قدس سره به این مناجات علاقه خاصی داشتند.

خواندن این مناجات، با مفاهیم عالیه‌ای که دارد برای هر وقتی که انسان حضور قلب و توجّه داشته باشد مناسب است.

اللَّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَاسْـمَعْ دُعائِی إذا دَعَوْتُکَ وَاسْـمَعْ نِـدائِی إذا نادَیْتُکَ، وَأَقْبِلْ عَلَیَّ إذا ناجَیْتُکَ، فَقَدْ هَرَبْتُ إِلَیْکَ، وَوَقَفْتُ بَیْنَ یَـدَیْکَ، مُسْـتَکِیناً لَکَ مُتَضَـرِّعاً إِلَیْکَ، راجِیاً لِما لَدَیْکَ ثَوابِی، وَتَعْلَمُ ما فِی نَفْسِـی، وَتَخْبُرُ حاجَتِی، وَتَعْرِفُ ضَـمِیری، وَلا یَخْفی عَلَیْکَ أَمْرُ مُنْقَلَبِی وَمَثْوایَ، وَما اُرِیدُ أَنْ اُبْدِئَ بِهِ مِنْ مَنْطِقِی وَأَتَفَوَّهُ بِهِ مِنْ طَلِبَتِی، وَأَرْجُوهُ

ص: ۹۸

لِعاقِبَةِ أَمْری، وَقَدْ جَرَتْ مَقادِیرُکَ عَلَیَّ یا سَیِّدی فِیما یَکُونُ مِنِی إِلی آخِرِ عُمْری مِنْ سَریرَتی وَعَلانِیَتی، وَبِیَدِکَ لا بِیَدِ غَیْرِکَ زِیادَتی وَنَقْصی وَنَفْعِی وَضَرِّی، إِلهی إِنْ حَرَمْتَنِی فَمَنْ ذَا الَّذِی یَرْزُقُنِی، وَإِنْ خَذَلْتَنِی فَمَنْ ذَا الَّذِی یَنْصُرُنِی، إِلهی أَعُوذُ بِکَ مِنْ غَضَبِکَ وَحُلُولِ سَخَطِکَ، إِلهی إِنْ کُنْتُ غَیْرَ مُسْتَأْهِلٍ لِرَحْمَتِکَ فَأَنْتَ أَهْلٌ أَنْ تَجُودَ عَلَیَّ بِفَضْلِ سَعَتِکَ، إِلهی کَأَنِی بِنَفْسِی واقِفَةٌ بَیْنَ یَدَیْکَ وَقَدْ أَظَلَّها حُسْنُ تَوَکُّلِی عَلَیْکَ، فَفَعَلْتَ ما أَنْتَ أَهْلُهُ وَتَغَمَّدْتَنِی بِعَفْوِکَ، إِلهی إِنْ عَفَوْتَ فَمَنْ أَوْلی مِنْکَ بِذلِکَ، وَإِنْ کانَ قَدْ دَنا اجَلِی وَلَمْ یُدْنِنِی مِنْکَ عَمَلِی، فَقَدْ جَعَلْتُ الْإِقْرارَ بِالذَّنْبِ إِلَیْکَ وَسِیلَتِی، إِلهی قَدْ جُرْتُ عَلی نَفْسِی فِی النَّظَرِ لَها، فَلَهَا الْوَیْلُ إِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَها، إِلهی لَم یَزَلْ بِرُّکَ عَلَیَّ أَیَّامَ حَیاتِی، فَلا تَقْطَعْ بِرَّکَ عَنِی فِی مَماتِی، إِلهی کَیْفَ آیَسُ مِنْ حُسْنِ نَظَرِکَ لِی بَعْدَ مَماتِی، وَأَنْتَ لَمْ تُوَلِنِی إِلَّا الْجَمِیلَ فِی حَیاتِی، إِلهی تَوَلَّ مِنْ أَمْری ما أَنْتَ أَهْلُهُ، وَعُدْ عَلَیَّ بِفَضْلِکَ عَلی مُذْنِبٍ قَدْ غَمَرَهُ جَهْلُهُ، إِلهی

ص: ۹۹

قَدْ سَتَرْتَ عَلَيَّ ذُنُوباً فِي الدُّنْيا، وَأَنَا أَحْوَجُ إِلى سَتْرِها عَلَيَّ مِنْكَ فِي الْاخْرى، إِلهِي قَدْ أَحْسَنْتَ إِلَيَّ إِذْ لَمْ تُظْهِرْها لِأَحَدٍ مِنْ عِبادِكَ الصَّالِحِينَ، فَلا تَفْضَحْنِي يَوْمَ الْقِيامَةِ عَلى رُؤُوسِ الْأَشْهادِ، إِلهِي جُودُكَ بَسَطَ أَمَلِي، وَعَفْوُكَ أَفْضَلُ مِنْ عَمَلِي، إِلهِي فَسُرَّنِي بِلِقائِكَ يَوْمَ تَقْضِي فِيهِ بَيْنَ عِبادِكَ، إِلهِي اعْتِذارِي إِلَيْكَ اعْتِذارُ مَنْ لَمْ يَسْتَغْنِ عَنْ قَبُولِ عُذْرِهِ، فَاقْبَلْ عُذْرِي يا أَكْرَمَ مَنِ اعْتَذَرَ إِلَيْهِ الْمُسِيؤُونَ، إِلهِي لا تَرُدَّ حاجَتِي وَلا تُخَيِّبْ طَمَعِي، وَلا تَقْطَعْ مِنْكَ رَجائِي وَأَمَلِي، إِلهِي لَوْ أَرَدْتَ هَوانِي لَمْ تَهْدِنِي، وَلَوْ أَرَدْتَ فَضِيحَتِي لَمْ تُعافِنِي، إِلهِي ما أَظُنُّكَ تَرُدُّنِي فِي حاجَةٍ قَدْ أَفْنَيْتُ عُمْرِي فِي طَلَبِها مِنْكَ، إِلهِي فَلَكَ الْحَمْدُ أَبَداً أَبَداً دائِماً سَرْمَداً، يَزِيدُ وَلا يَبِيدُ كَما تُحِبُّ وَتَرْضى، إِلهِي إِنْ أَخَذْتَنِي بِجُرْمِي أَخَذْتُكَ بِعَفْوِكَ، وَإِنْ أَخَذْتَنِي بِذُنُوبِي أَخَذْتُكَ بِمَغْفِرَتِكَ، وَإِنْ أَدْخَلْتَنِي النَّارَ أَعْلَمْتُ أَهْلَها أَنِّي أُحِبُّكَ، إِلهِي إِنْ كانَ صَغُرَ فِي جَنْبِ طاعَتِكَ عَمَلِي،

ص: ۱۰۰

فَقَدْ کَبُرَ فِی جَنْبِ رَجائِکَ أَمَلِی، إِلهِی کَیْفَ أَنْقَلِبُ مِنْ عِنْدِکَ بِالْخَیْبَهِٔ مَحْرُوماً، وَقَدْ کانَ حُسْنُ ظَنِّی بِجُودِکَ أَنْ تَقْلِبَنِی بِالنَّجاهِٔ مَرْحُوماً، إِلهِی وَقَدْ أَفْنَیْتُ عُمُرِی فِی شِرَّهِٔ السَّهْوِ عَنْکَ، وَأَبْلَیْتُ شَبابِی فِی سَکْرَهِٔ التَّباعُدِ مِنْکَ، إِلهِی فَلَمْ أَسْتَیْقِظْ أَیَّامَ اغْتِرارِی بِکَ وَرُکُونِی إِلی سَبِیلِ سَخَطِکَ، إِلهِی وَأَنَا عَبْدُکَ وَابْنُ عَبْدِکَ قائِمٌ بَیْنَ یَدَیْکَ، مُتَوَسِلٌ بِکَرَمِکَ إِلَیْکَ، إِلهِی أَنَا عَبْدٌ أَتَنَصَّلُ إِلَیْکَ مِمَّا کُنْتُ اواجِهُکَ بِهِ مِنْ قِلَّهِٔ اسْتِحْیائِی مِنْ نَظَرِکَ، وَأَطْلُبُ الْعَفْوَ مِنْکَ، إِذ الْعَفْوُ نَعْتٌ لِکَرَمِکَ، إِلهِی لَمْ یَکُنْ لِی حَوْلٌ فَأَنْتَقِلَ بِهِ عَنْ مَعْصِیَتِکَ إِلَّا فِی وَقْتٍ أَیْقَظْتَنِی لِمَحَبَّتِکَ، وَکَما أَرَدْتَ أَنْ أَکُونَ کُنْتُ، فَشَکَرْتُکَ بِإِدْخالِی فِی کَرَمِکَ وَلِتَطْهِیرِ قَلْبِی مِنْ أَوْساخِ الْغَفْلَهِٔ عَنْکَ، إِلهِی أُنْظُرْ إِلَیَّ نَظَرَ مَنْ نادَیْتَهُ فَأَجابَکَ، وَاسْتَعْمَلْتَهُ بِمَعُونَتِکَ فَأَطاعَکَ، یا قَرِیباً لا یَبْعُدُ عَنِ الْمُغْتَرِ بِهِ، وَیا جَواداً لا یَبْخَلُ عَمَّنْ رَجا ثَوابَهُ، إِلهِی هَبْ لِی قَلْباً یُدْنِیهِ مِنْکَ شَوْقُهُ، وَلِساناً یُرْفَعُ إِلَیْکَ صِدْقُهُ، وَنَظَراً

ص: ۱۰۱

يُقَرِّبُهُ مِنْكَ حَقُّهُ، إِلهِى إِنَّ مَنْ تَعَرَّفَ بِكَ غَيْرُ مَجْهُولٍ، وَمَنْ لاذَ بِكَ غَيْرُ مَخْذُولٍ، وَمَنْ أَقْبَلْتَ عَلَيْهِ غَيْرُ مَمْلُوكٍ، إِلهِى إِنَّ مَنِ انْتَهَجَ بِكَ لَمُسْتَنِيرٌ، وَإِنَّ مَنِ اعْتَصَمَ بِكَ لَمُسْتَجِيرٌ، وَقَدْ لُذْتُ بِكَ يا إِلهِى، فَلا تُخَيِّبْ ظَنِّى مِنْ رَحْمَتِكَ وَلا تَحْجُبْنِى عَنْ رَأْفَتِكَ، إِلهِى أَقِمْنِى فِى أَهْلِ وِلايَتِكَ مُقامَ مَنْ رَجَا الزِّيادَةَ مِنْ مَحَبَّتِكَ، إِلهِى وَأَلْهِمْنِى وَلَهاً بِذِكْرِكَ إِلى ذِكْرِكَ، وَهِمَّتِى فِى رَوْحِ نَجاحِ أَسْمائِكَ وَمَحَلِّ قُدْسِكَ، إِلهِى بِكَ عَلَيْكَ إِلّا أَلْحَقْتَنِى بِمَحَلِّ أَهْلِ طاعَتِكَ، وَالْمَثْوَى الصّالِحِ مِنْ مَرْضاتِكَ، فَإِنِّى لا أَقْدِرُ لِنَفْسِى دَفْعاً وَلا أَمْلِكُ لَها نَفْعاً، إِلهِى أَنَا عَبْدُكَ الضَّعِيفُ الْمُذْنِبُ وَمَمْلُوكُكَ الْمُنِيبُ، فَلا تَجْعَلْنِى مِمَّنْ صَرَفْتَ عَنْهُ وَجْهَكَ، وَحَجَبَهُ سَهْوُهُ عَنْ عَفْوِكَ، إِلهِى هَبْ لِى كَمالَ الْانْقِطاعِ إِلَيْكَ، وَأَنِرْ أَبْصارَ قُلُوبِنا بِضِياءِ نَظَرِها إِلَيْكَ، حَتّى تَخْرِقَ أَبْصارُ الْقُلُوبِ حُجُبَ النُّورِ، فَتَصِلَ إِلى مَعْدِنِ الْعَظَمَةِ، وَتَصِيرَ أَرْواحُنا مُعَلَّقَةً بِعِزِّ قُدْسِكَ، إِلهِى وَاجْعَلْنِى

ص: ۱۰۲

مِمَّنْ نادَیْتَهُ فَأَجابَکَ، وَلاحَظْتَهُ فَصَعِقَ لِجَلالِکَ، فَناجَیْتَهُ سِرّاً وَعَمِلَ لَکَ جَهْراً، إِلهی لَمْ اسَلِطْ عَلی حُسْنِ ظَنِی قُنُوطَ الْأَیاسِ، وَلَا انْقَطَعَ رَجائِی مِنْ جَمِیلِ کَرَمِکَ، إِلهِی إِنْ کانَتِ الْخَطایا قَدْ أَسْقَطَتْنِی لَدَیْکَ، فَاصْفَحْ عَنِی بِحُسْنِ تَوَکُّلِی عَلَیْکَ، إِلهِی إِنْ حَطَّتْنِی الذُّنُوبُ مِنْ مَکارِمِ لُطْفِکَ، فَقَدْ نَبَّهَنِی الْیَقِینُ إِلی کَرَمِ عَطْفِکَ، إِلهِی إِنْ أَنامَتْنِی الْغَفْلَةُ عَنِ الْاسْتِعْدادِ لِلِقائِکَ، فَقَدْ نَبَّهَتْنِی الْمَعْرِفَةُ بِکَرَمِ آلائِکَ، إِلهِی إِنْ دَعانِی إِلَی النَّارِ عَظِیمُ عِقابِکَ فَقَدْ دَعانِی إِلَی الْجَنَّةِ جَزِیلُ ثَوابِکَ، إِلهِی فَلَکَ أَسْأَلُ وَإِلَیْکَ أَبْتَهِلُ وَأَرْغَبُ، وَأَسْأَلُکَ أَنْ تُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَنِی مِمَّنْ یُدِیمُ ذِکْرَکَ، وَلا یَنْقُضُ عَهْدَکَ، وَلا یَغْفُلُ عَنْ شُکْرِکَ، وَلا یَسْتَخِفُّ بِأَمْرِکَ، إِلهِی وَأَلْحِقْنِی بِنُورِ عِزِّکَ الْأَبْهَجِ، فَأَکُونَ لَکَ عارِفاً وَعَنْ سِواکَ مُنْحَرِفاً وَمِنْکَ خائِفاً مُراقِباً، یا ذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ رَسُولِهِ وَآلِهِ الطَّاهِرِینَ وَسَلَّمَ تَسْلِیماً کَثِیراً.

ص: ۱۰۳

مناجات امیر مؤمنان علیه السلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ الْأَمانَ

«یَوْمَ لایَنْفَعُ مالٌ وَلا بَنُونَ إِلّا مَنْ أَتَی اللَّهَ بِقَلْبٍسَلِیمٍ»

، وَأَسْأَ لُکَ الْأَمانَ

«یَومَ یَعَضُّ الظَّالِمُ عَلی یَدَیْهِ یَقُولُ یا لَیْتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلًا»

، وَأَسْأَ لُکَ الْأَمانَ

«یَوْمَ یُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِیماهُمْ فَیُؤْخَذُ بِالنَّواصِی وَالْأَقْدامِ»

، وَأَسْأَ لُکَ الْأَمانَ یَوْمَ

«لایَجْزِی والِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلا مَوْلُودٌ هُوَ جازٍ عَنْ والِدِهِ شَیْئاً إِنَّ وَعْدَاللَّهِ حَقٌّ»

، وَأَسْأَ لُکَ الْأَمانَ

«یَوْمَ لایَنْفَعُ الظَّالِمِینَ مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ»

، وَأَسْأَ لُکَ الْأَمانَ

«یَوْمَ لا تَمْلِکُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَیْئاً وَالْأَمْرُ یومَئِذٍ لِلَّهِ»

وَأَسْأَ لُکَ الْأَمانَ

«یَوْمَ یَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِیهِ

ص: ۱۰۴

وَأُمِهِ وَأَبِيهِ وَصاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ لِكُلِّ امْرِيٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ»

، وَأَسْأَ لُكَ الْأَمانَ يَوْمَ

«يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِى مِنْ عَذابِ يَوْمَئِذٍ بِبَنِيهِ وَصاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِى تُؤْوِيهِ وَمَنْ فِى الْأَرْضِ جَمِيعاً ثُمَّ يُنْجِيهِ كَلّا إِنَّها لَظى نَزَّاعَةً لِلشَّوى»

، مَوْلاىَ يا مَوْلاىَ أَنْتَ الْمَوْلى وَأَنَا الْعَبْدُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْعَبْدَ إِلَّا الْمَوْلى، مَوْلاىَ يا مَوْلاىَ أَنْتَ الْمالِكُ وَأَنَا الْمَمْلُوكُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَمْلُوكَ إِلَّا الْمالِكُ، مَوْلاىَ يا مَوْلاىَ أَنْتَ الْعَزِيزُ وَأَنَا الذَّلِيلُ وَهَلْ يَرْحَمُ الذَّلِيلَ إِلَّا الْعَزِيزُ، مَوْلاىَ يا مَوْلاىَ أَنْتَ الْخالِقُ وَأَنَا الْمَخْلُوقُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَخْلُوقَ إِلَّا الْخالِقُ، مَوْلاىَ يا مَوْلاىَ أَنْتَ الْعَظِيمُ وَأَنَا الْحَقِيرُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْحَقِيرَ إِلَّا الْعَظِيمُ، مَوْلاىَ يا مَوْلاىَ أَنْتَ الْقَوِيُّ وَأَنَا الضَّعِيفُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الضَّعِيفَ إِلَّا الْقَوِيُّ، مَوْلاىَ يا مَوْلاىَ أَنْتَ الغَنِيُّ وَأَنَا الْفَقِيرُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْفَقِيرَ إِلَّا الْغَنِيُّ، مَوْلاىَ يا مَوْلاىَ أَنْتَ الْمُعْطِى وَأَنَا السَّائِلُ، وَهَلْ يَرْحَمُ السَّائِلَ إِلَّا الْمُعْطِى، مَوْلاىَ يا

ص: ۱۰۵

مَوْلایَ أَنْتَ الْحَیُّ، وَأَنَا الْمَیتُ وَهَلْ یَرْحَمُ الْمَیتَ إِلَّا الْحَیُّ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الْباقِی وَأَنَا الْفانِی وَهَلْ یَرْحَمُ الْفانِیَ إِلَّا الْباقِی، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الدَّائِمُ وَأَنَا الزّائِلُ وَهَلْ یَرْحَمُ الزَّائِلَ إِلَّا الدَّائِمُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الرَّازِقُ وَأَنَا الْمَرْزُوقُ وَهَلْ یَرْحَمُ الْمَرْزُوقَ إِلَّا الرَّازِقُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الْجَوادُ وَأَنَا الْبَخِیلُ وَهَلْ یَرْحَمُ الْبَخِیلَ إِلَّا الْجَوادُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الْمُعافِی وَأَنَا الْمُبْتَلی وَهَلْ یَرْحَمُ الْمُبْتَلی إِلَّا الْمُعافِی، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الْکَبِیرُ وَأَنَا الصَّغِیرُ وَهَلْ یَرْحَمُ الصَّغِیرَ إِلَّا الْکَبِیرُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الْهادِی وَأَنَا الضَّالُّ وَهَلْ یَرْحَمُ الضَّالَّ إِلَّا الْهادِی، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الرَّحْمانُ وَأَنَا الْمَرْحُومُ وَهَلْ یَرْحَمُ الْمَرْحُومَ إِلَّا الرَّحْمانُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ السُّلْطانُ وَأَنَا الْمُمْتَحَنُ وَهَلْ یَرْحَمُ الْمُمْتَحَنَ إِلَّا السُّلْطانُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الدَّلِیلُ وَأَنَا الْمُتَحَیرُ وَهَلْ یَرْحَمُ الْمُتَحَیرَ إِلَّا الدَّلِیلُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الْغَفُورُ، وَأَنَا الْمُذْنِبُ وَهَلْ

ص: ۱۰۶

یَرْحَمُ الْمُـذْنِبَ إِلَّا الْغَفُورُ، مَوْلاـیَ یـا مَوْلایَ أَنْتَ الْغالِبُ وَأَنَا الْمَغْلُوبُ وَهَلْ یَرْحَمُ الْمَغْلُوبَ إِلَّا الْغالِبُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ أَنْتَ الرَّبُّ وَأَنَا الْمَرْبُوبُ وَهَـلْ یَرْحَمُ الْمَرْبُوبَ إِلَّا الرَّبُّ، مَوْلاـیَ یـا مَوْلایَ أَنْتَ الْمُتَکَبِرُ وَأَنَـا الْخـاشِعُ وَهَلْ یَرْحَمُ الْخاشِعَ إِلَّا الْمُتَکَبِرُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ ارْحَمْنِی بِرَحْمَتِکَ، وَارْضَ عَنِی بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ وَفَضْلِکَ یا ذَا الْجُودِ وَالْإِحْسانِ وَالطَّوْلِ وَالْامْتِنانِ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

چند مناجات از مناجات خمسهٔ عشر

پانزده مناجات از امام زین العابدین علیه السلام روایت شده که مرحوم علّامه مجلسی در بحارالأنوار فرموده: من این مناجات‌ها را در کتب بعضی از اصحاب دیدم.

چند نمونه از آن را در اینجا ذکر می‌کنیم:

ص: ۱۰۷

مناجات تائبین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ
إِلهِی أَلْبَسَتْنِی الْخَطایا ثَوْبَ مَذَلَّتِی، وَجَلَّلَنِی التَّباعُدُ مِنْکَ لِباسَ مَسْکَنَتِی، وَأَماتَ قَلْبِی عَظِیمُ جِنایَتِی، فَأَحْیِهِ بِتَوْبَهٍ مِنْکَ یا أَمَلِی وَبُغْیَتِی، وَیا سُؤْلِی وَمُنْیَتِی، فَوَعِزَّتِکَ ما أَجِدُ لِذُنُوبِی سِواکَ غافِراً، وَلا أَری لِکَسْرِی غَیْرَکَ جابِراً، وَقَدْ خَضَعْتُ بِالْإِنابَهِ إِلَیْکَ، وَعَنَوْتُ بِالْاسْتِکانَهِ لَدَیْکَ، فَإِنْ طَرَدْتَنِی مِنْ بابِکَ فَبِمَنْ أَلُوذُ، وَإِنْ رَدَدْتَنِی عَنْ جَنابِکَ فَبِمَنْ أَعُوذُ، فَوا أَسَفاهُ مِنْ خَجْلَتِی وَافْتِضاحِی، وَوا لَهْفاهُ مِنْ سُوءِ عَمَلِی وَاجْتِراحِی، أَسْأَلُکَ یا غافِرَ الذَّنْبِ الْکَبِیرِ، وَیا جابِرَ الْعَظْمِ الْکَسِیرِ، أَنْ تَهَبَ لِی مُوبِقاتِ الْجَرائِرِ، وَتَسْتُرَ عَلَیَّ فاضِحاتِ السَّرائِرِ، وَلا تُخْلِنِی فِی مَشْهَدِ الْقِیامَهِ مِنْ بَرْدِ عَفْوِکَ وَغَفْرِکَ، وَلا تُعْرِنِی مِنْ جَمِیلِ

ص: ۱۰۸

صَفْحِکَ وَسَتْرِکَ، إِلهِی ظَلِّلْ عَلی ذُنُوبِی غَمامَ رَحْمَتِکَ، وَأَرْسِلْ عَلی عُیُوبِی سَحابَ رَأْفَتِکَ، إِلهِی هَلْ یَرْجِعُ الْعَبْدُ الْآبِقُ إِلّا إِلی مَوْلاهُ، أَمْ هَلْ یُجِیرُهُ مِنْ سَخَطِهِ أَحَدٌ سِواهُ، إِلهِی إِنْ کانَ النَّدَمُ عَلَی الذَّنْبِ تَوْبَهً فَإِنِی وَعِزَّتِکَ مِنَ النَّادِمِینَ، وَإِنْ کانَ الْاسْتِغْفارُ مِنَ الْخَطِیئَهِ حِطَّهً فَإِنِّی لَکَ مِنَ الْمُسْتَغْفِرِینَ، لَکَ الْعُتْبی حَتَّی تَرْضی، إِلهِی بِقُدْرَتِکَ عَلَیَّ تُبْ عَلَیَّ، وَبِحِلْمِکَ عَنِّی اعْفُ عَنِی، وَبِعِلْمِکَ بِی ارْفَقْ بِی، إِلهِی أَنْتَ الَّذِی فَتَحْتَ لِعِبادِکَ باباً إِلی عَفْوِکَ سَمَّیْتَهُ التَّوْبَهَ، فَقُلْتَ تُوبُوا إِلَی اللَّهِ تَوْبَهً نَصُوحاً، فَما عُذْرُ مَنْ أَغْفَلَ دُخُولَ الْبابِ بَعْدَ فَتْحِهِ، إِلهِی إِنْ کانَ قَبُحَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِکَ فَلْیَحْسُنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِکَ، إِلهِی ما أَنَا بِأَوَّلِ مَنْ عَصاکَ فَتُبْتَ عَلَیْهِ وَتَعَرَّضَ لِمَعْرُوفِکَ فَجُدْتَ عَلَیْهِ، یا مُجِیبَ الْمُضْطَرِ، یا کاشِفَ الضُّرِ، یا عَظِیمَ الْبِرِ، یا عَلِیماً بِما فِی السِّرِ، یا جَمِیلَ السِّتْرِ، اسْتَشْفَعْتُ بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ إِلَیْکَ، وَتَوَسَّلْتُ بِجَنابِکَ وَتَرَحُّمِکَ لَدَیْکَ، فَاسْتَجِبْ دُعائِی، وَلا

ص: ۱۰۹

تُخَیِّبْ فِیکَ رَجائِی، وَتَقَبَّلْ تَوْبَتِی، وَکَفِرْ خَطِیئَتِی، بِمَنِکَ وَرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

مناجات شاکین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیم

إِلهِی إِلَیْکَ أَشْکُو نَفْساً بِالسُّوءِ أَمَّارَهً، وَإِلَی الْخَطِیئَهِ مُبادِرَهً، وَبِمَعاصِیکَ مُولَعَهً، وَلِسَخَطِکَ مُتَعَرِّضَهً، تَسْلُکُ بِی مَسالِکَ الْمَهالِکَ، وَتَجْعَلُنِی عِنْدَکَ أَهْوَنَ هالِکٍ، کَثِیرَهَ الْعِلَلِ طَوِیلَهَ الْأَمَلِ، إِنْ مَسَّهَا الشَّرُّ تَجْزَعُ، وَإِنْ مَسَّهَا الْخَیْرُ تَمْنَعُ، مَیَّالَهً إِلَی اللَّعِبِ وَاللَّهْوِ، مَمْلُوَّهً بِالْغَفْلَهِ وَالسَّهْوِ، تُسْرِعُ بِی إِلَی الْحَوْبَهِ، وَتُسَوِّفُنِی بِالتَّوْبَهِ، إِلهِی أَشْکُو إِلَیْکَ عَدُوّاً یُضِلُّنِی، وَشَیْطاناً یُغْوِینِی، قَدْ مَلَأَ بِالْوَسْواسِ صَدْرِی، وَأَحاطَتْ هَواجِسُهُ بِقَلْبِی، یُعاضِدُ لِیَ الْهَوی، وَیُزَیِّنُ لِی حُبَّ الدُّنْیا، وَیَحُولُ بَیْنِی وَبَیْنَ

ص: ۱۱۰

الطَّاعَةِ وَالزُّلْفی، إِلهِی إِلَیْکَ أَشْکُو قَلْباً قاسِیاً، مَعَ الْوَسْواسِ مُتَقَلِّباً، وَبِالرَّیْنِ وَالطَّبْعِ مُتَلَبِساً، وَعَیْناً عَنِ الْبُکاءِ مِنْ خَوْفِکَ جامِدَةً، وَإِلی ما یَسُرُّها طامِحَةً، إِلهِی لا حَوْلَ لِی وَلا قُوَّةَ إِلّا بِقُدْرَتِک، وَلا نَجاةَ لِی مِنْ مَکارِهِ الدُّنْیا إِلّا بِعِصْمَتِک، فَأَسْأَ لُکَ بِبَلاغَةِ حِکْمَتِکَ، وَنَفاذِ مَشِیَّتِکَ أَنْ لا تَجْعَلَنِی لِغَیْرِ جُودِکَ مُتَعَرِّضاً، وَلا تُصَیرَنِی لِلْفِتَنِ غَرَضاً، وَکُنْ لِی عَلَی الْأَعْداءِ ناصِراً، وَعَلَی الْمَخازِی وَالْعُیُوبِ ساتِراً، وَمِنَ الْبَلایا واقِیاً، وَعَنِ الْمَعاصِی عاصِماً، بِرَأْفَتِکَ وَرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

مناجات خائفین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیم

إِلهِی أَتَراکَ بَعْدَ الْإِیمانِ بِکَ تُعَذِّبُنِی، أَمْ بَعْدَ حُبی إِیَّاکَ تُبَعِدُنِی، أَمْ مَعَ رَجائِی لِرَحْمَتِکَ وَصَفْحِکَ تَحْرِمُنِی، أم مَعَ

ص: ۱۱۱

اسْتِجارَتِی بِعَفْوِکَ تُسْلِمُنِی، حاشا لِوَجْهِکَ الْکَریم أنْ تُخَیبَنِی، لَیتَ شِعْرِی أَلِلشَّقاءِ وَلَدَتْنِی أُمِی، أَمْ لِلْعَناءِ رَبَّتْنِی، فَلَیتَها لَمْ تَلِدْنِی وَلَمْ تُرَبِنِی، وَلَیتَنِی عَلِمْتُ أَمِنْ أَهْلِ السَّعادَةِ جَعَلْتَنِی، وَبِقُرْبِکَ وَجِوارِکَ خَصَصْتَنِی، فَتَقَرَّ بِذلِکَ عَیْنِی وَتَطْمَئِنَّ لَهُ نَفْسِی، إلهِی هَلْ تُسَوِّدُ وُجُوهاً خَرَّتْ ساجِدَةً لِعَظَمَتِکَ، أَوْ تُخْرِسُ أَلْسِنَةً نَطَقَتْ بِالثَّناءِ عَلی مَجْدِکَ وَجَلالَتِکَ، أَوْ تَطْبَعُ عَلی قُلُوبِ انْطَوَتْ عَلی مَحَبَّتِکَ، أَوْ تُصِمُّ أَسْماعاً تَلَذَّذَتْ بِسَماعِ ذِکْرِکَ فِی إرادَتِکَ، أَوْ تَغُلُّ أَکُفّاً رَفَعَتْهَا الْآمالُ إلَیکَ رَجاءَ رَأْفَتِکَ، أَوْ تُعاقِبُ أَبْداناً عَمِلَتْ بِطاعَتِکَ حَتّی نَحِلَتْ فِی مُجاهَدَتِکَ، أَوْ تُعَذِّبُ أَرْجُلًا سَعَتْ فِی عِبادَتِکَ، إلهِی لا تُغْلِقْ عَلی مُوَحِدِیکَ أَبْوابَ رَحْمَتِکَ، وَلا تَحْجُبْ مُشْتاقِیکَ عَنِ النَّظَرِ إلی جَمِیلِ رُؤْیَتِکَ، إلهِی نَفْسٌ أَعْزَزْتَها بِتَوْحِیدِکَ کَیْفَ تُذِلُّها بِمَهانَةِ هِجْرانِکَ، وَضَمِیرٌ انْعَقَدَ عَلی مَوَدَّتِکَ کَیْفَ تُحْرِقُهُ بِحَرارَةِ نِیرانِکَ، إلهِی أَجِرْنِی مِنْ أَلِیمِ غَضَبِکَ وَعَظِیمِ سَخَطِکَ،

ص: ۱۱۲

یـا حَنَّانُ یا مَنَّانُ، یا رَحِیمُ یا رَحْمانُ، یا جَبَّارُ یا قَهَّارُ، یا غَفَّارُ یا سَتَّارُ، نَجِنِی بِرَحْمَتِکَ مِنْ عَـذابِ النَّارِ وَفَضِـیحَهِ الْعارِ، إِذَا امْتازَ الْأَخْیارُ مِنَ الْأَشْرارِ، وَحالَتِ الْأَحْوالُ، وَهالَتِ الْأَهْوالُ وَقَرُبَ الْمُحْسِنُونَ، وَبَعُدَ الْمُسِیؤُونَ،

«وَوُفِیَتْ کُلُّ نَفْسٍ ما کَسَبَتْ وَهُمْ لا یُظْلَمُونَ».

ص: ۱۱۳

زیارت جامعه

این زیارت در کتب کافی، تهذیب و کامل الزیارات نقل شده است، و در تمام زیارتگاه‌های ائمّه و انبیا واوصیا علیهم السلام خوانده می‌شود:

السَّلامُ عَلی أَوْلِیاءِ اللَّهِ وَأَصْفِیائِهِ، السَّلامُ عَلی امَناءِ اللَّهِ وَأَحِبَّائِهِ، السَّلامُ عَلی أَنْصارِ اللَّهِ وَخُلَفائِهِ، السَّلامُ عَلی مَحالِ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مَساکِنِ ذِکْرِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُظْهِری أَمْرِ اللَّهِ وَنَهْیِهِ، السَّلامُ عَلَی الدُّعاةِ إِلَی اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی المُسْتَقِرِّینَ فِی مَرْضاةِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی الْمُخْلِصِینَ فِی طاعَةِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی الْأَدِلّاءِ عَلَی اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی الَّذِینَ مَنْ والاهُمْ فَقَدْ والَی اللَّهَ، وَمَنْ عاداهُمْ فَقَدْ عادَی اللَّهَ، وَمَنْ عَرَفَهُمْ فَقَدْ عَرَفَ اللَّهَ، وَمَنْ جهِلَهُمْ فَقَدْ جَهِلَ اللَّهَ، وَمَنِ اعْتَصَمَ بِهِمْ فَقَدِ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، وَمَنْ تَخَلّی مِنْهُمْ فَقَدْ تَخَلّی مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ،

ص: ۱۱۴

وَاشْـهِدُ اللَّهَ أَنِی سِـلْمٌ لِمَنْ سـالَمْتُمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حـارَبْتُمْ، مُـؤْمِنٌ بِسِـرِّكُمْ وَعَلانِیَتِكُمْ، مُفَوِّضٌ فِی ذلِـكَ كُلِهِ إِلَیْكُمْ، لَعَنَ اللَّهُ عَـدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنِ وَالْإِنْسِ، وَأَبْرَأُ إِلَی اللَّهِ مِنْهُمْ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ.

زيارت جامعه كبيره

زيـارت جـامعه، زيارتی است كه به خاطر جامع بودن مطالب و تعبيرها و صـفات و خصوصـيات امامان عليهم السـلام كه در آن بيان شده، جامعيّت خاصّی دارد، و می‌توان هر يک از امامان و معصومين عليهم السلام را با آن زيارت كرد.
نمونه‌های متعـدّدی به عنوان زيارت جامعه در كتاب‌ها آمده‌است، كه «زيارت جامعه كبيره» مفصّل‌تر و جامع‌تر از همه است، و يک دوره «امام شناسی» به حساب می‌آيد.
صفات و فضايل و ويژگی‌های ائمّه معصومين عليهم السـلام در اين زيارت گرد آمده، و كتاب‌های متعدّدی هم در شـرح آن نوشـته شده است.

ص: ۱۱۵

زائری که بـا معرفت و از روی بصیرت این زیـارت را بـا تـوجه به معنـایش در کنـار قبور ائمّه علیهم السـلام بخوانـد، نوعی مرور بر اعتقادات و باورها و تجدید میثاق با اولیای دین کرده است.

شیـخ صـدوق در «فقیه» و «عیون» از موسَـی بن عبـداللّه نخعی روایت کرده که گفت: به حضـرت امام علیّ النّقی علیه السـلام عرض کردم: یـابن رسول اللّه! مرا تعلیم فرمـا زیارتی که با بلاغت کامل باشـد، هرگاه خواسـتم زیارت کنم یکی از شـما را، آن را بخوانم.

فرمود: چون به آستانه در حرم رسیدی توقف کن، و شهادتین را بگو:

أَشْهَدُ أنْ لا إلهَ إلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لاشَرِیکَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

در حالی که غُسل زیارت کرده‌ای داخل حَرَم می‌شوی و آنگاه که قبر را دیدی توقف کن و سی مرتبه

«اللَّهُ أَکْبَرُ»

بگو، پس با دل آرام اندکی پیش برو، و گام‌ها را نزدیکِ هم بگذار، آنگاه توقف کن و سی مرتبه

«اللَّهُ أَکْبَرُ»

بگو، پس نزدیک قبر مُطهّر برو، و چهل مرتبه

«اللَّهُ أَکْبَرُ»

بگو تا صد تکبیر تمام شود، پس بگو:

ص: ۱۱۶

السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا أَهْلَ بَيْتِ النُّبُوَّةِ، وَمَوْضِعَ الرِّسالَةِ، وَمُخْتَلَفَ الْمَلائِكَةِ، وَمَهْبِطَ الْوَحْيِ، وَمَعْدِنَ الرَّحْمَةِ، وَخُزَّانَ الْعِلْمِ، وَمُنْتَهَى الْحِلْمِ، وَاصُولَ الْكَرَمِ، وَقادَةَ الْأُمَمِ، وَأَوْلِياءَ النِعَمِ، وَعَناصِرَ الْأَبْرارِ، وَدَعائِمَ الْأَخْيارِ، وَساسَةَ الْعِبادِ، وَأَرْكانَ الْبِلادِ، وَأَبْوابَ الْإِيمانِ، وَامَناءَ الرَّحْمانِ، وَسُلالَةَ النَّبِيينَ، وَصَفْوَةَ الْمُرْسَلِينَ، وَعِتْرَةَ خِيَرَةِ رَبِ الْعالَمِينَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلى أَئِمَّةِ الْهُدى، وَمَصابِيحِ الدُّجى، وَأَعْلامِ التُّقى، وَذَوِى النُّهى، وَأُولِي الْحِجى، وَكَهْفِ الْوَرى، وَوَرَثَةِ الْأَنْبِياءِ، وَالْمَثَلِ الْأَعْلى، وَالدَّعْوَةِ الْحُسْنى، وَحُجَجِ اللَّهِ عَلى أَهْلِ الدُّنْيا وَالْآخِرَةِ وَالْاولى، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلى مَحالِ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، وَمَساكِنِ بَرَكَةِ اللَّهِ، وَمَعادِنِ حِكْمَةِ اللَّهِ، وَحَفَظَةِ سِرِ اللَّهِ، وَحَمَلَةِ كِتابِ اللَّهِ، وَأَوْصِياءِ نَبِي اللَّهِ، وَذُرِّيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلَى الدُّعاةِ إِلَى اللَّهِ، وَالْأَدِلّاءِ عَلى مَرْضاةِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَقِرِّينَ فِى أَمْرِ اللَّهِ،

ص: ۱۱۷

وَالتّامِينَ فِی مَحَبَّةِ اللَّهِ، وَالْمُخْلِصِينَ فِی تَوْحِيدِ اللَّهِ، وَالْمُظْهِرِينَ لِأَمْرِ اللَّهِ وَنَهْيِهِ، وَعِبادِهِ الْمُكْرَمِينَ، الَّذِينَ لا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلَى الْأَئِمَّةِ الدُّعاةِ، وَالْقادَةِ الْهُداةِ، وَالسّادَةِ الْوُلاةِ، وَالذّادَةِ الْحُماةِ، وَأَهْلِ الذِّكْرِ وَأُولِی الْأَمْرِ، وَبَقِيَّةِ اللَّهِ وَخِيَرَتِهِ وَحِزْبِهِ وَعَيْبَةِ عِلْمِهِ وَحُجَّتِهِ وَصِراطِهِ وَنُورِهِ وَبُرْهانِهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، كَما شَهِدَ اللَّهُ لِنَفْسِهِ وَشَهِدَتْ لَهُ مَلائِكَتُهُ وَأُولُوا الْعِلْمِ مِنْ خَلْقِهِ، لا إِلهَ إِلّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ الْمُنْتَجَبُ وَرَسُولُهُ الْمُرْتَضى، أَرْسَلَهُ بِالْهُدى وَدِينِ الْحَقِ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، وَأَشْهَدُ أَنَّكُمُ الْأَئِمَّةُ الرّاشِدُونَ الْمَهْدِيُّونَ الْمَعْصُومُونَ الْمُكَرَّمُونَ الْمُقَرَّبُونَ الْمُتَّقُونَ الصّادِقُونَ الْمُصْطَفَوْنَ، الْمُطِيعُونَ لِلَّهِ، الْقَوّامُونَ بِأَمْرِهِ، الْعامِلُونَ بِإِرادَتِهِ، الْفائِزُونَ بِكَرامَتِهِ، اصْطَفاكُمْ بِعِلْمِهِ، وَارْتَضاكُمْ لِغَيْبِهِ، وَاخْتارَكُمْ لِسِرِّهِ، وَاجْتَباكُمْ

ص: ۱۱۸

بِقُدْرَتِهِ، وَأَعَزَّكُمْ بِهُداهُ وَخَصَّكُمْ بِبُرْهانِهِ، وَانْتَجَبَكُمْ بِنُورِهِ، وَأَيَّدَكُمْ بِرُوحِهِ، وَرَضِيَكُمْ خُلَفاءَ فِى أَرْضِهِ، وَحُجَجاً عَلى بَرِيَّتِهِ، وَأَنْصاراً لِدِينِهِ، وَحَفَظَةً لِسِرِّهِ، وَخَزَنَةً لِعِلْمِهِ، وَمُسْتَوْدَعاً لِحِكْمَتِهِ، وَتَراجِمَةً لِوَحْيِهِ، وَأَرْكاناً لِتَوْحِيدِهِ، وَشُهَداءَ عَلى خَلْقِهِ، وَأَعْلاماً لِعِبادِهِ، وَمَناراً فِى بِلادِهِ، وَأَدِلّاءَ عَلى صِراطِهِ، عَصَمَكُمُ اللَّهُ مِنَ الزَّلَلِ، وَآمَنَكُمْ مِنَ الْفِتَنِ، وَطَهَّرَكُمْ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَذْهَبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَطَهَّرَكُمْ تَطْهِيراً، فَعَظَّمْتُمْ جَلالَهُ، وَأَكْبَرْتُمْ شَأْنَهُ، وَمَجَّدْتُمْ كَرَمَهُ، وَأَدْمَنْتُمْ ذِكْرَهُ، وَوَكَّدْتُمْ مِيثاقَهُ، وَأَحْكَمْتُمْ عَقْدَ طاعَتِهِ، وَنَصَحْتُمْ لَهُ فِى السِّرِ وَالْعَلانِيَةِ، وَدَعَوْتُمْ إِلى سَبِيلِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَبَذَلْتُمْ أَنْفُسَكُم فِى مَرْضاتِهِ، وَصَبَرْتُمْ عَلى ما اصابَكُمْ فِى جَنْبِهِ، وَأَقَمْتُمُ الصَّلاةَ، وَآتَيْتُمُ الزَّكاةَ، وَأَمَرْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجاهَدْتُمْ فِى اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، حَتّى أَعْلَنْتُمْ دَعْوَتَهُ، وَبَيَّنْتُمْ فَرائِضَهُ، وَأَقَمْتُمْ حُدُودَهُ، وَنَشَرْتُمْ شَرائِعَ أَحْكامِهِ،

ص: ۱۱۹

وَسَنَنْتُمْ سُنَّتَهُ، وَصِرْتُمْ فِی ذلِکَ مِنْهُ إِلَی الرِّضا، وَسَلَّمْتُمْ لَهُ الْقَضاءَ، وَصَدَّقْتُمْ مِنْ رُسُلِهِ مَنْ مَضی، فَالرَّاغِبُ عَنْکُمْ مارِقٌ، وَاللَّازِمُ لَکُمْ لاحِقٌ، وَالْمُقَصِرُ فِی حَقِکُمْ زاهِقٌ، وَالْحَقُّ مَعَکُم وَفِیکُم وَمِنْکُم وَإِلَیْکُم، وَأَنْتُمْ أَهْلُهُ وَمَعْدِنُهُ، وَمیراثُ النُّبُوَّةِ عِنْدَکُمْ، وَإِیابُ الْخَلْقِ إِلَیْکُمْ، وَحِسابُهُمْ عَلَیْکُمْ، وَفَصْلُ الْخِطابِ عِنْدَکُمْ، وَآیاتُ اللَّهِ لَدَیْکُمْ، وَعَزائِمُهُ فِیکُمْ، وَنُورُهُ وَبُرْهانُهُ عِنْدَکُمْ، وَأَمْرُهُ إِلَیْکُمْ، مَنْ والاکُمْ فَقَدْ والَی اللَّهَ، وَمَنْ عاداکُمْ فَقَدْ عادَی اللَّهَ، وَمَنْ أَحَبَّکُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ أَبْغَضَکُمْ فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ، وَمَنِ اعْتَصَمَ بِکُمْ فَقَدِ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، أَنْتُمُ الصِراطُ الْأَقْوَمُ، وَشُهَداءُ دارِ الْفَناءِ، وَشُفَعاءُ دارِ الْبَقاءِ، وَالرَّحْمَهُ الْمَوْصُولَهُ، وَالْآیَهُ الْمَخْزُونَهُ وَالْأَمانَهُ الْمَحْفُوظَهُ، وَالْبابُ الْمُبْتَلی بِهِ النَّاسُ، مَنْ أَتاکُمْ نَجا، وَمَنْ لَمْ یَأْتِکُمْ هَلَکَ، إِلَی اللَّهِ تَدْعُونَ، وَعَلَیْهِ تَدُلُّونَ، وَبِهِ تُؤْمِنُونَ، وَلَهُ تُسَلِمُونَ، وَبِأَمْرِهِ تَعْمَلُونَ، وَإِلی سَبِیلِهِ تُرْشِدُونَ، وَبِقَوْلِهِ تَحْکُمُونَ، سَعِدَ

ص: ۱۲۰

مَنْ والاكُمْ، وَهَلَكَ مَنْ عاداكُمْ، وَخابَ مَنْ جَحَدَكُمْ، وَضَلَّ مَنْ فارَقَكُمْ، وَفازَ مَنْ تَمَسَّكَ بِكُمْ، وَأَمِنَ مَنْ لَجَأَ إِلَيْكُمْ، وَسَلِمَ مَنْ صَدَّقَكُمْ، وَهُدِیَ مَنِ اعْتَصَمَ بِكُمْ، مَنِ اتَّبَعَكُمْ فَالْجَنَّةُ مَأْواهُ، وَمَنْ خالَفَكُمْ فَالنَّارُ مَثْواهُ، وَمَنْ جَحَدَكُمْ كافِرٌ، وَمَنْ حارَبَكُمْ مُشْرِكٌ، وَمَنْ رَدَّ عَلَيْكُم فِی أَسْفَلِ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِیمِ، أَشْهَدُ أَنَّ هذا سابِقٌ لَكُمْ فِیما مَضی، وَجارٍ لَكُمْ فِیما بَقِیَ، وَأَنَّ أَرْواحَكُمْ وَنُورَكُمْ وَطِینَتَكُمْ واحِدَةٌ، طابَتْ وَطَهُرَتْ بَعْضُها مِنْ بَعْضٍ، خَلَقَكُمُ اللَّهُ أَنْواراً، فَجَعَلَكُمْ بِعَرْشِهِ مُحْدِقِینَ، حَتّی مَنَّ عَلَیْنا بِكُمْ، فَجَعَلَكُمْ

«فِی بُیُوتٍ أذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَیُذْكَرَ فِیهَا اسْمُهُ»

، وَجَعَلَ صَلاتَنا عَلَیْكُمْ وَما خَصَّنا بِهِ مِنْ وِلایَتِكُمْ طِیباً لِخَلْقِنا، وَطَهارَةً لِأَنْفُسِنا، وَتَزْكِیَةً لَنا، وَكَفَّارَةً لِذُنُوبِنا، فَكُنَّا عِنْدَهُ مُسَلِمِینَ بِفَضْلِكُم، وَمَعْرُوفِینَ بِتَصْدِیقِنا إِیَّاكُمْ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِكُمْ أَشْرَفَ مَحَلِ الْمُكَرَّمِینَ، وَأَعْلی مَنازِلِ الْمُقَرَّبِینَ، وَأَرْفَعَ دَرَجاتِ الْمُرْسَلِینَ، حَیْثُ لا یَلْحَقُهُ لاحِقٌ، وَلا یَفُوقُهُ فائِقٌ، وَلا

ص: ۱۲۱

يَسْبِقُهُ سابِقٌ، وَلا يَطْمَعُ فِي ادْراكِهِ طامِعٌ، حَتَّى لايَبْقى مَلَكٌ مُقَرَّبٌ، وَلا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ، وَلاصِدِّيقٌ وَلا شَهيدٌ، وَلا عالِمٌ وَلا جاهِلٌ، وَلادَنِيٌّ وَلا فاضِلٌ، وَلا مُؤْمِنٌ صالِحٌ، وَلا فاجِرٌ طالِحٌ، وَلا جَبّارٌ عَنِيدٌ، وَلا شَيْطانٌ مَرِيدٌ، وَلاخَلْقٌ فِيما بَيْنَ ذلِكَ شَهِيدٌ، إِلّا عَرَّفَهُمْ جَلالَةَ أَمْرِكُمْ، وَعِظَمَ خَطَرِكُمْ، وَكِبَرَ شَأْنِكُمْ، وَتَمامَ نُورِكُمْ، وَصِدْقَ مَقاعِدِكُمْ، وَثَباتَ مَقامِكُمْ، وَشَرَفَ مَحَلِّكُمْ وَمَنْزِلَتِكُمْ عِنْدَهُ، وَكَرامَتَكُمْ عَلَيْهِ، وَخاصَّتَكُمْ لَدَيْهِ، وَقُرْبَ مَنْزِلَتِكُمْ مِنْهُ، بِأَبِي أَنْتُمْ وَأُمِي وَأَهْلِي وَمالِي وَاسْرَتِي، اشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهِدُكُمْ أَنِي مُؤْمِنٌ بِكُمْ وَبِما آمَنْتُمْ بِهِ، كافِرٌ بِعَدُوِّكُمْ وَبِما كَفَرْتُمْ بِهِ، مُسْتَبْصِرٌ بِشَأْنِكُمْ وَبِضَلالَةِ مَنْ خالَفَكُمْ، مُوالٍ لَكُمْ وَلِأَوْلِيائِكُمْ، مُبْغِضٌ لِأَعْدائِكُمْ وَمُعادٍ لَهُمْ، سِلْمٌ لِمَنْ سالَمَكُمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حارَبَكُمْ، مُحَقِّقٌ لِما حَقَّقْتُمْ، مُبْطِلٌ لِما أَبْطَلْتُمْ، مُطِيعٌ لَكُمْ، عارِفٌ بِحَقِكُمْ، مُقِرٌّ بِفَضْلِكُمْ، مُحْتَمِلٌ لِعِلْمِكُمْ، مُحْتَجِبٌ بِذِمَّتِكُمْ، مُعْتَرِفٌ بِكُمْ، مُؤْمِنٌ بِإِيابِكُمْ،

ص: ۱۲۲

مُصَدِّقٌ بِرَجْعَتِكُمْ، مُنْتَظِرٌ لِأَمْرِكُمْ، مُرْتَقِبٌ لِدَوْلَتِكُمْ، آخِذٌ بِقَوْلِكُمْ، عامِلٌ بِأَمْرِكُمْ، مُسْتَجِيرٌ بِكُمْ، زائِرٌ لَكُمْ، لائِذٌ عائِذٌ بِقُبُورِكُمْ، مُسْتَشْفِعٌ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِكُمْ، وَمُتَقَرِّبٌ بِكُمْ إِلَيْهِ، وَمُقَدِّمُكُمْ أَمامَ طَلِبَتِي وَحَوائِجِي وَإِرادَتِي فِي كُلِ أَحْوالِي وَأُمُورِي، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَعَلانِيَتِكُمْ وَشاهِدِكُمْ وَغائِبِكُمْ وَأَوَّلِكُمْ وَآخِرِكُمْ، وَمُفَوِّضٌ فِي ذلِكَ كُلِهِ إِلَيْكُمْ، وَمُسَلِمٌ فِيهِ مَعَكُمْ، وَقَلْبِي لَكُمْ مُسَلِّمٌ، وَرَأْيِي لَكُمْ تَبَعٌ، وَنُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتّى يُحْيِيَ اللَّهُ تَعالى دِينَهُ بِكُمْ، وَيَرُدَّكُمْ فِي أَيّامِهِ، وَيُظْهِرَكُمْ لِعَدْلِهِ، وَيُمَكِنَكُمْ فِي أَرْضِهِ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لا مَعَ غَيْرِكُمْ، آمَنْتُ بِكُمْ، وَتَوَلَّيْتُ آخِرَكُمْ بِما تَوَلَّيْتُ بِهِ أَوَّلَكُمْ، وَبَرِئْتُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ أَعْدائِكُمْ وَمِنَ الْجِبْتِ وَالطّاغُوتِ وَالشَّياطِينِ وَحِزْبِهِمُ الظّالِمِينَ لَكُمْ، وَالْجاحِدِينَ لِحَقِكُمْ، وَالْمارِقِينَ مِنْ وِلايَتِكُمْ، وَالْغاصِبِينَ لِإِرْثِكُمْ، وَالشّاكِينَ فِيكُمْ، الْمُنْحَرِفِينَ عَنْكُمْ، وَمِنْ كُلِ وَلِيجَةٍ دُونَكُمْ، وَكُلِ مُطاعٍ سِواكُمْ، وَمِنَ الْأَئِمَّةِ الَّذِينَ

ص: ۱۲۳

يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ، فَثَبَّتَنِىَ اللَّهُ أَبَداً ما حَيِيتُ عَلى مُوالاتِكُمْ وَمَحَبَّتِكُمْ وَدِينِكُمْ، وَوَفَّقَنِى لِطاعَتِكُمْ، وَرَزَقَنِى شَفاعَتَكُمْ، وَجَعَلَنِى مِنْ خِيارِ مَوالِيكُمُ التَّابِعِينَ لِما دَعَوْتُمْ إِلَيْهِ، وَجَعَلَنِى مِمَّنْ يَقْتَصُّ آثارَكُمْ، وَيَسْلُكُ سَبِيلَكُمْ، وَيَهْتَدِى بِهُداكُمْ، وَيُحْشَرُ فِى زُمْرَتِكُمْ، وَيَكِرُّ فِى رَجْعَتِكُمْ، وَيُمَلَّكُ فِى دَوْلَتِكُمْ، وَيُشَرَّفُ فِى عافِيَتِكُمْ، وَيُمَكَّنُ فِى أَيَّامِكُمْ، وَتَقَرُّ عَيْنُهُ غَداً بِرُؤْيَتِكُمْ، بِأَبِى أَنْتُمْ وَأُمِى وَنَفْسِى وَأَهْلِى وَمالِى، مَنْ أَرادَ اللَّهَ بَدَأَ بِكُمْ، وَمَنْ وَحَّدَهُ قَبِلَ عَنْكُمْ، وَمَنْ قَصَدَهُ تَوَجَّهَ بِكُمْ، مَوالِيَّ لا احْصِى ثَناءَكُمْ، وَلا أَبْلُغُ مِنَ الْمَدْحِ كُنْهَكُمْ، وَمِنَ الْوَصْفِ قَدْرَكُمْ، وَأَنْتُمْ نُورُ الْأَخْيارِ، وَهُداةُ الْأَبْرارِ، وَحُجَجُ الْجَبَّارِ، بِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ وَبِكُمْ يَخْتِمُ، وَبِكُمْ يُنَزِّلُ الْغَيْثَ، وَبِكُمْ يُمْسِكُ السَّماءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ، وَبِكُمْ يُنَفِسُ الْهَمَّ وَيَكْشِفُ الضُّرَّ، وَعِنْدَكُمْ ما نَزَلَتْ بِهِ رُسُلُهُ، وَهَبَطَتْ بِهِ مَلائِكَتُهُ، وَإِلى جَدِّكُمْ.

ص: ۱۲۴

و اگر زیارت امیر مؤمنان علیه السلام باشد به جای

«وَإِلى جَدِّکُمْ»

بگو:

«وَ إِلى أَخِیکَ»،

بُعِثَ الرُّوحُ الْأَمِینُ، آتاکُمُ اللَّهُ ما لَمْ یُؤْتِ أَحَداً مِنَ الْعالَمِینَ، طَأْطَأَ کُلُّ شَرِیفٍ لِشَرَفِکُمْ، وَبَخَعَ کُلُّ مُتَکَبِرٍ لِطاعَتِکُمْ، وَخَضَعَ کُلُّ جَبَّارٍ لِفَضْلِکُمْ، وَذَلَّ کُلُّ شَیْءٍ لَکُمْ، وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِکُمْ، وَفازَ الْفائِزُونَ بِوِلایَتِکُمْ، بِکُمْ یُسْلَکُ إِلَى الرِّضْوانِ، وَعَلى مَنْ جَحَدَ وِلایَتَکُمْ غَضَبُ الرَّحْمانِ، بِأَبِی أَنْتُمْ وَأُمِی وَنَفْسِی وَأَهْلِی وَمالِی، ذِکْرُکُمْ فِی الذَّاکِرِینَ، وَأَسْماؤُکُمْ فِی الْأَسْماءِ، وَأَجْسادُکُمْ فِی الْأَجْسادِ، وَأَرْواحُکُمْ فِی الْأَرْواحِ، وَأَنْفُسُکُمْ فِی النُّفُوسِ، وَآثارُکُمْ فِی‌الْآثارِ، وَقُبُورُکُمْ فِی الْقُبُورِ، فَما أَحْلى أَسْماءَکُمْ، وَأَکْرَمَ أَنْفُسَکُمْ، وَأَعْظَمَ شَأْنَکُمْ، وَأَجَلَّ خَطَرَکُمْ، وَأَوْفى عَهْدَکُمْ، وَأَصْدَقَ وَعْدَکُمْ، کَلامُکُمْ نُورٌ، وَأَمْرُکُمْ رُشْدٌ، وَوَصِیَّتُکُمُ التَّقْوى، وَفِعْلُکُمُ الْخَیْرُ، وَعادَتُکُمُ الْإِحْسانُ، وَسَجِیَّتُکُمُ الْکَرَمُ، وَشَأْنُکُمُ الْحَقُّ وَالصِدْقُ وَالرِّفْقُ،

ص: ۱۲۵

وَقَوْلُكُمْ حُكْمٌ وَحَتْمٌ، وَرَأْيُكُمْ عِلْمٌ وَحِلْمٌ وَحَزْمٌ، إنْ ذُكِرَ الْخَيْرُ كُنْتُمْ أَوَّلَهُ وَأَصْلَهُ وَفَرْعَهُ وَمَعْدِنَهُ وَمَأْواهُ وَمُنْتَهاهُ، بِأَبِی أَنْتُمْ وَأُمِی وَنَفْسِی، كَيْفَ أَصِفُ حُسْنَ ثَنـائِكُمْ، وَأُحْصِی جَمِيلَ بَلائِكُمْ، وَبِكُمْ أَخْرَجَنَا اللَّهُ مِنَ الـذُّلِ، وَفَرَّجَ عَنَّا غَمَراتِ الْكُرُوبِ، وَأَنْقَـذَنا مِنْ شَـفا جُرُفِ الْهَلَكاتِ وَمِنَ النَّارِ، بِأَبِی أَنْتُمْ وَأُمِی وَنَفْسِی، بِمُوالاتِكُمْ عَلَّمَنَا اللَّهُ مَعالِمَ دِينِنا، وَأَصْلَحَ ما كانَ فَسَدَ مِنْ دُنْيانا، وَبِمُوالاتِكُمْ تَمَّتِ الْكَلِمَةُ، وَعَظُمَتِ النِعْمَـةُ، وَائْتَلَفَتِ الفُرْقَـةُ، وَبِمُوالا۔تِكُمْ تُقْبَـِلُ الطَّاعَـةُ الْمُفْتَرَضَـةُ، وَلَكُمُ الْمَوَدَّةُ الْواجِبَـةُ، وَالـدَّرَجاتُ الرَّفِيعَـةُ، وَالْمَقامُ الْمَحْمُودُ، وَالْمَكانُ الْمَعْلُومُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَالْجاهُ الْعَظِيمُ، وَالشَّأْنُ الْكَبِيرُ، وَالشَّفاعَةُ الْمَقْبُولَةُ،

«رَبَّنا آمَنَّا بِما أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدِينَ»

، «رَبَّنا لاتُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنا وَهَبْ لَنا مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَةً إِنَّکَ أَنْتَ الْوَهَّابُ»

، «سُبْحانَ رَبِنا إِنْ كانَ وَعْدُ رَبِنا لَمَفْعُولًا»

، يا وَلِيَّ اللَّهِ، إِنَ

ص: ۱۲۶

بَیْنِی وَبَیْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ذُنُوباً لا یَأْتِی عَلَیْها إِلّا رِضاکُمْ، فَبِحَقِ مَنِ ائْتَمَنَکُمْ عَلی سِرِّهِ، وَاسْتَرْعاکُمْ أَمْرَ خَلْقِهِ، وَقَرَنَ طاعَتَکُمْ بِطاعَتِهِ، لَمَّا اسْتَوْهَبْتُمْ ذُنُوبِی، وَکُنْتُمْ شُفَعائِی، فَإِنِی لَکُمْ مُطِیعٌ، مَنْ أَطاعَکُمْ فَقَدْ أَطاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصاکُمْ فَقَدْ عَصَی اللَّهَ، وَمَنْ أَحَبَّکُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ أَبْغَضَکُمْ فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ. اللَّهُمَّ إِنِی لَوْ وَجَدْتُ شُفَعاءَ أَقْرَبَ إِلَیْکَ مِنْ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَیْتِهِ الْأَخْیارِ الْأَئِمَّهِ الْأَبْرارِ لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعائِی، فَبِحَقِهِمُ الَّذِی أَوْجَبْتَ لَهُمْ عَلَیْکَ أَسْأَلُکَ أَنْ تُدْخِلَنِی فِی جُمْلَهِ الْعارِفِینَ بِهِمْ وَبِحَقِّهِمْ، وَفِی زُمْرَهِ الْمَرْحُومِینَ بِشَفاعَتِهِمْ، إِنَّکَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِینَ، وَسَلَّمَ تَسْلِیماً کَثِیراً، وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَکِیلُ.

ص: ۱۲۷

زیارت امین اللّه

یکی از زیارت‌های بسیار معروف و معتبر است که در کتاب‌های زیارات نقل شـده است. مرحوم علامه مجلسی آن را از نظر متن و سند از بهترین زیارات دانسته که مناسب است در همه حرم‌ها و مزارهای ائمّه علیهم السلام بر آن مداومت شود.

این زیارت، هم از زیارت‌های مطلقه محسوب می‌شود که در هر وقت می‌توان خواند، هم از زیارت‌های مخصوصه روز عید غدیرخم است و هم از زیارات جامعه‌ای است که در همه حرم‌های مقدّس ائمّه علیهم السلام خوانده می‌شود. محتوایی عرفانی و سراسر شور و اشتیاق به قرب الهی دارد. کیفیّت آن چنان است که به سندهای معتبر روایت شده از جابر از امام محمّدباقر علیه السلام که امام زین‌العابدین علیه السلام به زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام آمد، و نزد قبر آن حضرت ایستاد، و گریست، و گفت:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَمِینَ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ وَحُجَّتَهُ عَلی عِبادِهِ،

ص: ۱۲۸

السَّلامُ عَلَیْکَ یا «أَمِیرَالْمُؤْمِنِینَ» (۱)، أَشْهَدُ أَنَّکَ جاهَدْتَ فِی اللَّهِ

حَقَّ جِهادِهِ، وَعَمِلْتَ بِکِتابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِیهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، حَتّی دَعاکَ اللَّهُ إِلی جِوارِهِ، فَقَبَضَکَ إِلَیْهِ بِاخْتِیارِهِ، وَأَلْزَمَ أَعْداءَکَ الْحُجَّةَ مَعَ ما لَکَ مِنَ الْحُجَجِ الْبالِغَةِ عَلی جَمِیعِ خَلْقِهِ، اللّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِی مُطْمَئِنَّةً بِقَدَرِکَ، راضِیَةً بِقَضائِکَ، مُولَعَةً بِذِکْرِکَ وَدُعائِکَ، مُحِبَّةً لِصَفْوَةِ أَوْلِیائِکَ، مَحْبُوبَةً فِی أَرْضِکَ وَسَمائِکَ، صابِرَةً عَلی نُزُولِ بَلائِکَ، شاکِرَةً لِفَواضِلِ نَعْمائِکَ، ذاکِرَةً لِسَوابِغِ آلائِکَ، مُشْتاقَةً إِلی فَرْحَةِ لِقائِکَ، مُتَزَوِّدَةً التَّقْوی لِیَوْمِ جَزائِکَ، مُسْتَنَّةً بِسُنَنِ أَوْلِیائِکَ، مُفارِقَةً لِأَخْلاقِ أَعْدائِکَ، مَشْغُولَةً عَنِ الدُّنْیا بِحَمْدِکَ وَثَنائِکَ.

پس گونه خود را بر قبر گذاشت و گفت:

اللّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُخْبِتِینَ إِلَیْکَ والِهَةٌ، وَسُبُلَ الرَّاغِبِینَ إِلَیْکَ

۱- اگر این زیارت برای غیر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام خوانده می شود باید به‌جای «أَمِیرَالْمُؤْمِنِینَ» نام امام معصومی که زیارت می‌شود ذکر گردد.

ص: ۱۲۹

شارِعَهٌ، وَأَعْلامَ الْقاصِدِینَ إِلَیْکَ واضِحَهٌ، وَأَفْئِدَهَ الْعارِفِینَ مِنْکَ فازِعَهٌ، وَأَصْواتَ الدَّاعِینَ إِلَیْکَ صاعِدَهٌ، وَأَبْوابَ الْإِجابَهِ لَهُمْ مُفَتَّحَهٌ، وَدَعْوَهَ مَنْ ناجاکَ مُسْتَجابَهٌ، وَتَوْبَهَ مَنْ أَنابَ إِلَیْکَ مَقْبُولَهٌ، وَعَبْرَهَ مَنْ بَکی مِنْ خَوْفِکَ مَرْحُومَهٌ، وَالْإِغاثَهَ لِمَنِ اسْتَغاثَ بِکَ مَوْجُودَهٌ وَالْإِعانَهَ لِمَنِ اسْتَعانَ بِکَ مَبْذُولَهٌ، وَعِداتِکَ لِعِبادِکَ مُنْجَزَهٌ، وَزَلَلَ مَنِ اسْتَقالَکَ مُقالَهٌ، وَأَعْمالَ الْعامِلِینَ لَدَیْکَ مَحْفُوظَهٌ، وَأَرْزاقَکَ إِلَی الْخَلائِقِ مِنْ لَدُنْکَ نازِلَهٌ، وَعَوائِدَ الْمَزِیدِ إِلَیْهِمْ واصِلَهٌ، وَذُنُوبَ الْمُسْتَغْفِرِینَ مَغْفُورَهٌ، وَحَوائِجَ خَلْقِکَ عِنْدَکَ مَقْضِیَّهٌ، وَجَوائِزَ السَّائِلِینَ عِنْدَکَ مُوَفَّرَهٌ، وَعَوائِدَ الْمَزِیدِ مُتَواتِرَهٌ، وَمَوائِدَ الْمُسْتَطْعِمِینَ مُعَدَّهٌ، وَمَناهِلَ الظِّماءِ لَدَیْکَ مُتْرَعَهٌ.

اللّهُمَّ فَاسْتَجِبْ دُعائِی، وَاقْبَلْ ثَنائِی، وَاجْمَعْ بَیْنِی وَبَیْنَ أَوْلِیائِی، بِحَقِ مُحَمَّدٍ وَعَلِیٍ وَفاطِمَهَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ، إِنَّکَ وَلِیُّ نَعْمائِی وَمُنْتَهی مُنایَ وَغایَهُ رَجائِی فِی مُنْقَلَبِی وَمَثْوایَ.

ودر کامل‌الزّیارات بعد از زیارت این جملات آمده‌است:

ص: ۱۳۰

أَنْتَ إِلهِی وَسَیِّدِی وَمَوْلایَ، اغْفِرْ لِی وَ لِأَوْلِیائِنا، وَکُفَّ عَنَّا أَعْداءَنا، وَاشْغَلْهُمْ عَنْ أَذانا، وَأَظْهِرْ کَلِمَهَ الْحَقِ وَاجْعَلْهَا الْعُلْیا، وَأَدْحِضْ کَلِمَهَ الْباطِلِ وَاجْعَلْهَا السُّفْلی، إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ.

زیارت وارث

این زیارت معتبر و پرمحتوا، ابراز علاقه و همبستگی با سیدالشّهدا و شهدای دیگر علیهم السلام کربلاست، و سلسله نورانی نیاکان امام حسین و دودمان رسالت علیهم السلام را به یاد می‌آورد. و پیوند زائر را با اهلبیت عصمت تحکیم می کند. پس چون قصد زیارت امام حسین علیه السلام نمودی بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ آدَمَ صِفْوَهِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ نُوحٍ نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ إِبْراهِیمَ خَلِیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یاوارِثَ مُوسی کَلِیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عِیسی رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ - عَلَیْهِ السَّلامُ - وَلِیِّ اللَّهِ،

ص: ۱۳۱

السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفی، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ عَلِیٍ الْمُرْتَضی، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ فاطِمَهَٔ الزَّهْراءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ خَدِیجَهَٔ الْکُبْری، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ثارَاللَّهِ وَابْنَ ثارِهِ وَالْوِتْرَ الْمَوْتُورَ، أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلاهَٔ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَٔ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، وَأَطَعْتَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَتّی أَتاکَ الْیَقِینُ، فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهًٔ قَتَلَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهًٔ ظَلَمَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهًٔ سَمِعَتْ بِذلِکَ فَرَضِیَتْ بِهِ.

یا مَوْلایَ یا أَباعَبْدِاللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ نُوراً فِی الْأَصْلابِ الشَّامِخَهِٔ وَالْأَرْحامِ الْمُطَهَّرَهِٔ، لَمْ تُنَجِّسْکَ الْجاهِلِیَّهُٔ بِأَنْجاسِها، وَلَمْ تُلْبِسْکَ مِنْ مُدْلَهِمَّاتِ ثِیابِها، وَأَشْهَدُ أَنَّکَ مِنْ دَعائِمِ الدِّینِ وَأَرْکانِ الْمُؤْمِنِینَ، وَأَشْهَدُ أَنَّکَ الْإِمامُ الْبَرُّ التَّقِیُّ الرَّضِیُّ الزَّکِیُّ الْهادِی الْمَهْدِیُّ، وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأَئِمَّهَٔ مِنْ وُلْدِکَ کَلِمَهُٔ التَّقْوی، وَأَعْلامُ الْهُدی، وَالْعُرْوَهُٔ الْوُثْقی، وَالْحُجَّهُٔ عَلی أَهْلِ الدُّنْیا، وَاشْهِدُ اللَّهَ وَمَلائِکَتَهُ وَأَنْبِیاءَهُ وَرُسُلَهُ أَنِی بِکُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِإِیابِکُمْ

ص: ۱۳۲

مُوقِنٌ، بِشَرائِعِ دِینِی وَخَواتِیمِ عَمَلِی، وَقَلْبِی لِقَلْبِکُمْ سِلْمٌ، وَأَمْرِی لِأَمْرِکُمْ مُتَّبِعٌ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکُمْ، وَعَلی أَرْواحِکُمْ، وَعَلی أَجْسادِکُمْ، وَعَلی أَجْسامِکُمْ، وَعَلی شاهِدِکُمْ، وَعَلی غائِبِکُمْ، وَعَلی ظاهِرِکُمْ، وَعَلی باطِنِکُمْ.

بِأَبِی أَنْتَ وَأُمِی یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، بِأَبِی أَنْتَ وَأُمِی یا أَبا عَبْدِاللَّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الرَّزِیَّةُ، وَجَلَّتِ الْمُصِیبَةُ بِکَ عَلَیْنا وَعَلی جَمِیعِ أَهْلِ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ، فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً أَسْرَجَتْ وَأَلْجَمَتْ وَتَهَیَّأَتْ لِقِتالِکَ، یا مَوْلایَ یا أَباعَبْدِاللَّهِ (۱)، أَسْأَلُ اللَّهَ بِالشَّأنِ الَّذِی لَکَ عِنْدَهُ وَبِالْمَحَلِ الَّذِی لَکَ لَدَیْهِ أَنْ یُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ یَجْعَلَنِی مَعَکُمْ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ.

پس دو رکعت نماز زیارت با هر سوره که می‌خواهی بخوان، و چون از نماز فارغ شدی بگو:

اللَّهُمَّ إِنِی صَلَّیْتُ وَرَکَعْتُ وَسَجَدْتُ لَکَ، وَحْدَکَ لا شَرِیکَ

۱- چون این زیارت در حرم امام حسین علیه السلام خوانده نمی‌شود جمله «قَصَدْتُ حَرَمَکَ وَأَتَیْتُ إِلی مَشْهَدِکَ» حذف گردید.

ص: ۱۳۳

لَکَ، لِأَنَّ الصَّلاةَ وَالرُّکُوعَ وَالسُّجُودَ لا تَکُونُ إلّا لَکَ، لِأَنَّکَ أَنْتَ اللّهُ لا إلهَ إلّا أَنْتَ. اللّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَبْلِغْهُمْ عَنِی أَفْضَلَ السَّلامِ وَالتَّحِیَّهِ، وَارْدُدْ عَلَیَّ مِنْهُمُ السَّلامَ.

اللّهُمَّ وَهاتانِ الرَّکْعَتانِ هَدِیَّهٌ مِنِی إلی مَوْلایَ الْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍ عَلَیْهِمَا السَّلامُ، اللّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلَیْهِ، وَتَقَبَّلْ مِنِی، وَأْجُرْنِی عَلی ذلِکَ بِأَفْضَلِ أَمَلِی وَرَجائِی فِیکَ وَفِی وَلِیکَ، یا وَلِیَّ الْمُؤْمِنِینَ.

آنگاه به قصد زیارت علیّ بن الحسین علیهما السلام بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ نَبِیِ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ الْحُسَیْنِ الشَّهِیدِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الشَّهِیدُ بْنُ الشَّهِیدِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْمَظْلُومُ بْنُ الْمَظْلُومِ، لَعَنَ اللّهُ أُمَّهً قَتَلَتْکَ، وَ لَعَنَ اللّهُ أُمَّهً ظَلَمَتْکَ، وَلَعَنَ اللّهُ أُمَّهً سَمِعَتْ بِذلِکَ فَرَضِیَتْ بِهِ.

أَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللّهِ وَابْنَ وَلِیِهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الْمُصِیبَهُ

ص: ۱۳۴

وَجَلَّتِ الرَّزِیَّةُ بِکَ عَلَیْنا وَعَلی جَمِیعِ الْمُسْلِمِینَ، فَلَعَنَ اللّهُ أُمَّةً قَتَلَتْکَ، وَأَبْرَأُ إِلَی اللّهِ وَإِلَیْکَ مِنْهُمْ.

سپس به نیّت زیارت دیگر شهدای کربلا بگو:

السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَوْلِیاءَ اللّهِ وَأَحِبّائَهُ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَصْفِیاءَ اللّهِ وَأَوِدّائَهُ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَنْصارَ دِینِ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَنْصارَ رَسُولِ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَنْصارَ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَنصارَ فاطِمَةَ سَیِّدَةِ نِساءِ الْعالَمِینَ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَنْصارَ أَبِی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍ الْوَلِیِ الزَّکِیِّ النّاصِحِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَنْصارَ أَبِی‌عَبْدِاللّهِ، بِأَبِی أَنْتُمْ وَأُمِی، طِبْتُمْ وَطابَتِ الْأَرْضُ الَّتِی فِیها دُفِنْتُمْ، وَفُزْتُمْ فَوْزاً عَظِیماً، فَیا لَیْتَنِی کُنْتُ مَعَکُمْ فَأَفُوزَ مَعَکُمْ فِی الْجِنانِ مَعَ الشُّهَداءِ وَالصّالِحِینَ وَحَسُنَ أُولئِکَ رَفِیقاً وَالسَّلامُ عَلَیْکُم وَرَحْمَةُ اللّهِ وَبَرَکاتُهُ.

ص: ۱۳۵

زیارت آل یس

مرحوم مجلسی در کتاب بحارالأنوار به نقل ازناحیه مقدّسه چنین آورده است که هرگاه خواستی به‌وسیله ما به سوی خداوند تبارک وتعالی و به‌سوی ما توجه کنید، بگویید:

سَلامٌ عَلی آلِ یس، السَّلامُ عَلَیْکَ یا داعِیَ اللَّهِ وَرَبَّانِیَّ آیاتِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا بابَ اللَّهِ وَدَیَّانَ دِینِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَلِیفَةَ اللَّهِ وَناصِرَ حَقِّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّةَ اللَّهِ وَدَلِیلَ إرادَتِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا تالِیَ کِتابِ اللَّهِ وَتَرْجُمانَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ فِی آناءِ لَیْلِکَ وَأَطْرافِ نَهارِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا بَقِیَّةَ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مِیثاقَ اللَّهِ الَّذِی أَخَذَهُ وَوَکَّدَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَعْدَ اللَّهِ الَّذِی ضَمِنَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْعَلَمُ الْمَنْصُوبُ، وَالْعِلْمُ الْمَصْبُوبُ، وَالْغَوْثُ وَالرَّحْمَةُ الْواسِعَةُ وَعْداً غَیْرَ مَکْذُوبٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ حِینَ تَقُومُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حِینَ تَقْعُدُ،

ص: ۱۳۶

السَّلامُ عَلَیْکَ حِینَ تَقْرَأُ وَتُبَیِنُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حِینَ تُصَلِی وَتَقْنُتُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حِینَ تَرْکَعُ وَتَسْجُدُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حِینَ تُهَلِلُ وَتُکَبِرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حِینَ تَحْمَدُ وَتَسْتَغْفِرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حِینَ تُصْبِحُ وَتُمْسِی، السَّلامُ عَلَیْکَ فِی اللَّیْلِ إذا یَغْشی وَالنَّهارِ إذا تَجَلّی، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْإِمامُ الْمَأْمُونُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْمُقَدَّمُ الْمَأْمُولُ، السَّلامُ عَلَیْکَ بِجَوامِعِ السَّلامِ، أُشْهِدُکَ یا مَوْلایَ أَنِی أَشْهَدُ أَنْ لا إلهَ إلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ لا حَبِیبَ إلّا هُوَ وَأَهْلُهُ، وَأُشْهِدُکَ یا مَوْلایَ أَنَّ عَلِیّاً أَمِیرَ الْمُؤْمِنینَ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ حُجَّتُهُ، وَالْحُسَیْنَ حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ حُجَّتُهُ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَمُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ مُوسی حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ حُجَّتُهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّکَ حُجَّةُ اللَّهِ، أَنْتُمُ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ، (۱)وَأَنَّ رَجْعَتَکُمْ حَقٌّ لا رَیْبَ فِیها،

۱- ظاهراً مقصود از این جمله آن است که اهل‌بیت علیهم السلام نخستین کسانی هستندکه دین اسلام با آنان آغاز شده و آخرین کسانی هستند که این دین با آنان پایان می‌یابد؛ چنانکه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله خطاب به امام علی علیه السلام می‌فرماید: «یا عَلِیُّ! إنَّ بِنا خَتَمَ اللَّهُ الدِّینَ کَما بِنا فَتَحَهُ». این مضمون در روایات فراوانی از اهل بیت علیهم السلام مورد تأکید قرار گرفته است. (مراجعه کنید به: اهل البیت علیهم السلام فی الکتاب والسنّة، ص ۱۶۱ «بهم فتح الدین وبهم یختم»).

ص: ۱۳۷

یَوْمَ

«لا یَنْفَعُ نَفْساً إِیمانُها لَمْ تَکُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ کَسَبَتْ فِی إِیمانِها خَیْراً»

، وَأَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ، وَأَنَّ ناکِراً وَنَکِیراً حَقٌّ، وَأَشْهَدُ أَنَّ النَّشْرَ حَقٌّ، وَالْبَعْثَ حَقٌّ، وَأَنَّ الصِراطَ حَقٌّ، وَالْمِرْصادَ حَقٌّ، وَالْمِیزانَ حَقٌّ، وَالْحَشْرَ حَقٌّ، وَالْحِسابَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةَ وَالنّارَ حَقٌّ، وَالْوَعْدَ وَالْوَعِیدَ بِهِما حَقٌّ، یا مَوْلایَ شَقِیَ مَنْ خالَفَکُمْ وَسَعِدَ مَنْ أَطاعَکُمْ، فَاشْهَدْ عَلی ما أَشْهَدْتُکَ عَلَیْهِ، وَأَنَا وَلِیٌّ لَکَ، بَرِیءٌ مِنْ عَدُوِّکَ، فَالْحَقُّ ما رَضِیتُمُوهُ، وَالْباطِلُ ما سَخِطْتُمُوهُ، وَالْمَعْرُوفُ ما أَمَرْتُمْ بِهِ، وَالْمُنْکَرُ ما نَهَیْتُمْ عَنْهُ، فَنَفْسِی مُؤْمِنَةٌ بِاللَّهِ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، وَبِرَسُولِهِ وَبِأَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ وَبِکُمْ یا مَوْلایَ أَوَّلِکُمْ وَآخِرِکُمْ، وَنُصْرَتِی مُعَدَّةٌ لَکُمْ، وَمَوَدَّتِی خالِصَةٌ لَکُمْ آمِینَ آمِینَ.

ص: ۱۳۸

سپس بگو:

اللَّهُمَّ إِنّی أَسْأَلُکَ أنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ نَبِی رَحْمَتِکَ وَکَلِمَهِْ نُورِکَ، وَأنْ تَمْلَأَ قَلْبی نُورَ الْیَقِینِ، وَصَدْری نُورَ الْإیمانِ، وَفِکْرِی نُورَ النِّیّاتِ، وَعَزْمِی نُورَ الْعِلْم، وَقُوَّتِی نُورَ الْعَمَلِ، وَلِسانِی نُورَ الصِّدْقِ، وَدِینِی نُورَ الْبَصائِرِ مِنْ عِنْدِکَ، وَبَصَرِی نُورَ الضِّیاءِ، وَسَمْعِی نُورَ الْحِکْمَهِْ، وَمَوَدَّتِی نُورَ الْمُوالاهِْ لِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ حَتّی أَلْقاکَ وَقَدْ وَفَیْتُ بِعَهْدِکَ وَمیثاقِکَ فَتُغَشِّیَنِی رَحْمَتَکَ یا وَلِیُّ یاحَمِیدُ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ حُجَّتِکَ فِی أَرْضِکَ، وَخَلیفَتِکَ فِی بِلادِکَ، وَالدَّاعِی إِلی سَبِیلِکَ، وَالْقائِم بِقِسْطِکَ، وَالثّائِرِ بِأَمْرِکَ، وَلِی الْمُؤْمِنِینَ وَبَوارِ الْکافِرِینَ، وَمُجَلِّی الظُّلْمَهِْ، وَمُنِیرِ الْحَقِ، وَالنَّاطِقِ بِالْحِکْمَهِْ وَالصِّدْقِ، وَکَلِمَتِکَ التَّامَّهِْ فِی أَرْضِکَ، الْمُرْتَقِبِ الْخائِفِ وَالْوَلِیِ النَّاصِحِ، سَفِینَهِْ النَّجاهِْ وَعَلَمِ الْهُدی وَنُورِ أَبْصارِ الْوَری، وَخَیْرِ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدی، وَمُجَلِّی الْعَمی الَّذِی یَمْلَأُ الْأَرْضَ

ص: ۱۳۹

عَدْلًا وَقِسْطاً کَما مُلِئَتْ ظُلْماً وَجَوْراً، إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ، اللَّهُمَّ صَلِ عَلی وَلِیِّکَ وَابْنِ أَوْلِیائِکَ الَّذِینَ فَرَضْتَ طاعَتَهُمْ، وَأَوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَأَذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهِیراً، اللَّهُمَّ انْصُرْهُ وَانْتَصِرْ بِهِ لِدِینِکَ، وَانْصُرْ بِهِ أَوْلِیاءَکَ وَأَوْلِیاءَهُ وَشِیعَتَهُ وَأَنْصارَهُ، وَاجْعَلْنا مِنْهُمْ. اللَّهُمَّ أَعِذْهُ مِنْ شَرِ کُلِ باغٍ وَطاغٍ وَمِنْ شَرِ جَمِیعِ خَلْقِکَ، وَاحْفَظْهُ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ وَعَنْ یَمِینِهِ وَعَنْ شِمالِهِ، وَاحْرُسْهُ وَامْنَعْهُ مِنْ أَنْ یُوصَلَ إِلَیْهِ بِسُوءٍ، وَاحْفَظْ فِیهِ رَسُولَکَ وَآلَ رَسُولِکَ، وَأَظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَأَیِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَانْصُرْ ناصِرِیهِ، وَاخْذُلْ خاذِلِیهِ، وَاقْصِمْ قاصِمِیهِ، وَاقْصِمْ بِهِ جَبابِرَةَ الْکُفْرِ، وَاقْتُلْ بِهِ الْکُفَّارَ وَالْمُنافِقِینَ وَجَمِیعَ الْمُلْحِدِینَ حَیْثُ کانُوا مِنْ مَشارِقِ الْأَرْضِ وَمَغارِبِها بَرِّها وَبَحْرِها، وَامْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَأَظْهِرْ بِهِ دِینَ نَبِیِّکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَاجْعَلْنِی اللَّهُمَّ مِنْ أَنْصارِهِ وَأَعْوانِهِ وَأَتْباعِهِ وَشِیعَتِهِ، وَأَرِنِی فِی آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ ما یَأْمُلُونَ وَفِی

ص: ۱۴۰

عَدُوِّهِمْ ما یَحْذَرُونَ، إِلهَ الْحَقِ آمِینَ، یا ذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

دعای بعد از زیارت ائمّه علیهم السلام

این دعـا به خـاطر مفاهیم بسـیار ارزشـمند و عالی آن، به دعای عالیـهٔ المضامین معروف است که آن را سـید بن طاووس در مصـباح الزائر نقل فرموده و آن دعای شریف این است:

اللَّهُمَّ إِنِی زُرْتُ هذَا الْإِمامَ مُقِرّاً بِإِمامَتِهِ مُعْتَقِداً لِفَرْضِ طاعَتِهِ فَقَصَدْتُ مَشْهَدَهُ بِذُنُوبِی وَعُیُوبِی وَمُوبِقاتِ آثامِی وَکَثْرَهْ سَیئاتِی وَخَطایایَ وَمـا تَعْرِفُهُ مِنِی مُسْتَجِیراً بِعَفْوِکَ مُسْتَعِیذاً بِحِلْمِکَ راجِیـاً رَحْمَتَکَ لاجِئاً إِلی رُکْنِکَ عائِذاً بِرَأْفَتِکَ مُسْتَشْفِعاً بِوَلِیکَ وَابْنِ أَوْلِیائِکَ وَصَفِیکَ وَابْنِ أَصْفِیائِکَ وَأَمِینِکَ وَابْنِ أُمَنائِکَ وَخَلِیفَتِکَ وَابْنِ خُلَفائِکَ الَّذِینَ جَعَلْتَهُمُ الْوَسِیلَهَٔ إِلی رَحْمَتِکَ وَرِضْوانِکَ وَالـذَّرِیعَهَٔ إِلی رَأْفَتِکَ

ص: ۱۴۱

وَغُفْرانِکَ. أَللَّهُمَّ وَأَوَّلُ حاجَتِی إِلَیْکَ أَنْ تَغْفِرَ لِی ما سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِی عَلی کَثْرَتِها وَأَنْ تَعْصِمَنِی فِیما بَقِیَ مِنْ عُمْرِی وَتُطَهِرَ دِینِی مِمَّا یُدَنِسُهُ وَیَشِینُهُ وَیُزْرِی بِهِ وَتَحْمِیَهُ مِنَ الرَّیْبِ وَ الشَّکِّ وَالْفَسادِ وَالشِرْکِ وَتُثَبِتَنِی عَلی طاعَتِکَ وَطاعَةِ رَسُولِکَ وَذُرِّیَّتِهِ النُّجباءِ السُّعَداءِ صَلَواتُکَ عَلَیْهِمْ وَرَحْمَتُکَ وَسَلامُکَ وَبَرَکاتُکَ وَتُحْیِیَنِی ما أَحْیَیْتَنِی عَلی طاعَتِهِمْ وَتُمِیتَنِی إِذَا أَمَتَّنِی عَلی طاعَتِهِمْ وَأَنْ لا تَمْحُوَ مِنْ قَلْبِی مَوَدَّتَهُمْ وَمَحَبَّتَهُمْ وَبُغْضَ أَعْدائِهِمْ وَمُرافَقَةَ أَوْلِیائِهِمْ وَبِرَّهُمْ وَأَسْأَلُکَ یا رَبِ أَنْ تَقْبَلَ ذلِکَ مِنِی وَ تُحَبِبَ إِلَیَّ عِبادَتَکَ وَالْمُواظَبَةَ عَلَیْهَا وَتُنَشِطَنِی لَها وَتُبَغِضَ إِلَیَّ مَعاصِیَکَ وَمَحارِمَکَ وَتَدْفَعَنِی عَنْها وَتُجَنِبَنِی التَّقْصِیرَ فِی صَلاتِی وَالْاسْتِهانَةَ بِها وَالتَّراخِیَ عَنْهَا وَتُوَفِقَنِی لِتَأْدِیَتِها کَما فَرَضْتَ وَأَمَرْتَ بِهِ عَلی سُنَّةِ رَسُولِکَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَرَحْمَتُکَ وَبَرَکاتُکَ خُضُوعاً وَخُشُوعاً وَتَشْرَحَ صَدْرِی لِإِیتاءِ الزَّکاةِ وَإِعْطاءِ الصَّدَقاتِ وَبَذْلِ الْمَعْرُوفِ

ص: ۱۴۲

وَالْإِحْسانِ إِلی شِیعَهِٔ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ وَمُواساتِهِمْ وَلا تَتَوَفَّانِی إِلّا بَعْدَ أَنْ تَرْزُقَنِی حَجَّ بَیْتِکَ الْحَرامِ وَزِیارَهَٔ قَبْرِ نَبِیکَ وَقُبُورِ الْأَئِمَّهِٔ عَلَیْهِمُ السَّلامُ وَأَسْأَلُکَ یا رَبِ تَوْبَهًٔ نَصُوحاً تَرْضاها وَنِیَّهًٔ تَحْمَدُها وَعَمَلًا صالِحاً تَقْبَلُهُ وَأَنْ تَغْفِرَ لِی وَتَرْحَمَنِی إِذا تَوَفَّیْتَنِی وَتُهَوِّنَ عَلَیَّ سَکَراتِ الْمَوْتِ وَتَحْشُرَنِی فِی زُمْرَهِٔ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ وَتُدْخِلَنِی الْجَنَّهَٔ بِرَحْمَتِکَ وَتَجْعَلَ دَمْعِی غَزِیراً فِی طاعَتِکَ وَعَبْرَتِی جارِیَهًٔ فِیما یُقَرِّبُنِی مِنْکَ وَقَلْبِی عَطُوفاً عَلی أَوْلِیائِکَ وَتَصُونَنِی فِی هذِهِ الدُّنْیا مِنَ الْعَاهَاتِ وَالْآفاتِ وَالْأَمْراضِ الشَّدِیدَهِٔ وَالْأَسْقامِ الْمُزْمِنَهِٔ وَجَمِیعِ أَنْواعِ الْبَلاءِ وَالْحَوادِثِ وَتَصْرِفَ قَلْبِی عَنِ الْحَرامِ وَتُبَغِضَ إِلَیَّ مَعاصِیَکَ وَتُحَبِبَ إِلَیَّ الْحَلالَ وَتَفْتَحَ لِی أَبْوابَهُ وَتُثَبِتَ نِیَّتِی وَفِعْلِی عَلَیْهِ وَتَمُدَّ فِی عُمُرِی وَتُغْلِقَ أَبْوابَ الْمِحَنِ عَنِی وَلا تَسْلُبَنِی ما مَنَنْتَ بِهِ عَلَیَّ وَلا تَسْتَرِدَّ شَیْئاً مِمَّا أَحْسَنْتَ بِهِ إِلَیَّ وَلا تَنْزِعَ مِنِی النِعَمَ الَّتِی أَنْعَمْتَ بِها عَلَیَّ وَتَزِیدَ

ص: ۱۴۳

فِیما خَوَّلْتَنِی وَتُضاعِفَهُ أَضْعافاً مُضاعَفَهً وَتَرْزُقَنِی مالًا کَثِیراً واسِعاً سائِغاً هَنِیئاً نامِیاً وافِیاً وَعِزّاً باقِیاً کافِیاً وَجاهاً عَرِیضاً مَنِیعاً وَنِعْمَهً سابِغَهً عامَّهً وَتُغْنِیَنِی بِذلِکَ عَنِ الْمَطالِبِ الْمُنَکَّدَهِ وَالْمَوارِدِ الصَّعْبَهِ وَتُخَلِصَنِی مِنْهَا مُعافاً فِی دِینِی وَنَفْسِی وَوُلْدِی وَما أَعْطَیْتَنِی وَمَنَحْتَنِی وَتَحْفَظَ عَلَیَّ مالِی وَجَمِیعَ مَا خَوَّلْتَنِی وَتَقْبِضَ عَنِی أَیْدِیَ الْجَبابِرَهِ وَتَرُدَّنِی إِلی وَطَنِی وَتُبَلِغَنِی نِهایَهَ أَمَلِی فِی دُنْیایَ وَآخِرَتِی وَتَجْعَلَ عاقِبَهَ أَمْرِی مَحْمُودَهً حَسَنَهً سَلِیمَهً وَتَجْعَلَنِی رَحِیبَ الصَّدْرِ واسِعَ الْحالِ حَسَنَ الْخُلْقِ بَعِیداً مِنَ الْبُخْلِ وَالْمَنْعِ وَالنِفاقِ وَالْکِذْبِ وَالْبُهْتِ وَقَوْلِ الزُّورِ وَتُرسِخَ فِی قَلْبِی مَحَبَّهَ مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ وَشِیعَتِهِمْ وَتَحْرُسَنِی یا رَب فِی نَفْسِی وَأَهْلِی وَمالِی وَوُلْدِی وَأَهْلِ حُزانَتِی وَإِخْوانِی وَأَهْلِ مَوَدَّتِی وَذُرِّیَّتِی بِرَحْمَتِکَ وَجُودِکَ اللَّهُمَّ هذِهِ حاجَاتِی عِنْدَکَ وَقَدِ اسْتَکْثَرْتُها لِلُؤْمِی وَشُحِی وَهِیَ عِنْدَکَ صَغِیرَهٌ حَقِیرَهٌ وَعَلَیْکَ سَهْلَهٌ یَسِیرَهٌ

ص: ۱۴۴

فَأَسْأَ لُکَ بِجاهِ مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمُ السَّلامُ عِنْدَکَ وَبِحَقِهِمْ عَلَیْکَ وَبِما أَوْجَبْتَ لَهُمْ وَبِسائِرِ أَنْبِیائِکَ وَرُسُلِکَ وَأَصْفِیائِکَ وَأَوْلِیائِکَ الْمُخْلِصِینَ مِنْ عِبادِکَ وَبِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ لَمَّا قَضَیْتَها کُلَّها وَ أَسْعَفْتَنِی بِها وَلَمْ تُخَیبْ أَمَلِی وَرَجائِی، اللَّهُمَّ وَشَفِعْ صَاحِبَ هـذَا الْقَبْرِ فِیَّ یا سَیِدِی یا وَلِیَّ اللَّهِ یا أَمِینَ اللَّهِ أَسْأَ لُکَ أَنْ تَشْفَعَ لِی إلی اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِی هـذِهِ الْحاجاتِ کُلِها بِحَقِ آبائِکَ الطَّاهِرِینَ وَبِحَقِ أَوْلادِکَ الْمُنْتَجَبِینَ فَإِنَّ لَکَ عِنْدَ اللَّهِ تَقَدَّسَتْ أَسْماؤُهُ الْمَنْزِلَةَ الشَّرِیفَةَ وَالْمَرْتَبَةَ الْجَلِیلَةَ وَالْجاهَ الْعَرِیضَ اللَّهُمَّ لَوْ عَرَفْتُ مَنْ هُوَ أَ وْجَهُ عِنْدَکَ مِنْ هذَا الْإمامِ وَمِنْ آبائِهِ وَأَبْنائِهِ الطَّاهِرِینَ عَلَیْهِمُ السَّلامُ وَالصَّلاةُ لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعَائِی وَقَدَّمْتُهُمْ أَمامَ حاجَتِی وَطَلِباتِی هـذِهِ فَاسْمَعْ مِنِی وَاسْتَجِبْ لِی وَافْعَلْ بِی مـا أَنْتَ أَهْلُهُ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ، اللَّهُمَّ وَما قَصُرَتْ عَنْهُ مَسْأَلَتِی وَعَجَزَتْ عَنْهُ قُوَّتِی وَلَمْ تَبْلُغْهُ فِطْنَتِی مِنْ صَالِحِ دِینِی وَدُنْیایَ وَآخِرَتِی فَامْنُنْ بِهِ

ص: ۱۴۵

عَلَيَّ وَاحْفَظْنِي وَاحْرُسْنِي وَهَبْ لِي وَاغْفِرْلِي وَمَنْ أَرادَنِي بِسُوءٍ أَوْ مَكْرُوهٍ مِنْ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ أَوْ سُلْطَانٍ عَنِيدٍ أَوْ مُخَالِفٍ فِي دِينٍ أَوْ مُنازِعٍ فِي دُنْيَا أَوْ حاسِدٍ عَلَيَّ نِعْمَةً أَوْ ظالِمٍأَوْ بَاغٍ فَاقْبِضْ عَنِي يَدَهُ وَاصْرِفْ عَنِي كَيْدَهُ وَاشْغَلْهُ عَنِّي بِنَفْسِهِ وَاكْفِنِي شَرَّهُ وَشَرَّ أَتْبَاعِهِ وَشَيَاطِينِهِ وَأَجِرْنِي مِنْ كُلِ مَا يَضُرُّنِي وَيُجْحِفُ بِي وَأَعْطِنِي جَمِيعَ الْخَيْرِ كُلِهِ مِمَّا أَعْلَمُ وَمِمَّا لا أَعْلَمُ، اللَّهُمَّ صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاغْفِرْ لِي وَلِوالِدَيَّ وَلِإِخْوانِي وَأَخَواتِي وَأَعْمامِي وَعَمَّاتِي وَ أَخْوالِي وَخَالاتِي وَأَجْدَادِي وَجَدَّاتِي وَأَوْلادِهِمْ وَذَرَارِيهِمْ وَأَزْوَاجِي وَذُرِّيَّاتِي وَأَقْرِبَائِي وَأَصْدِقَائِي وَجِيرَانِي وَإِخْوانِي فِيكَ مِنْ أَهْلِ الشَّرْقِ وَالْغَرْبِ وَلِجَمِيعِ أَهْلِ مَوَدَّتِي مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِناتِ، الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْواتِ وَلِجَمِيعِ مَنْ عَلَّمَنِي خَيْراً أَوْ تَعَلَّمَ مِنِي عِلْماً، اللَّهُمَّ أَشْرِكْهُمْ فِي صَالِحِ دُعَائِي وَزِيَارَتِي لِمَشْهَدِ حُجَّتِكَ وَوَلِيكَ وَأَشْرِكْنِي فِي صَالِحِ أَدْعِيَتِهِمْ بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ

ص: ۱۴۶

الرَّاحِمِینَ وَبَلِغْ وَلِیَّکَ مِنْهُمُ السَّلامَ وَالسَّلامُ عَلَیْکَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ یا سَیِدِی وَمَوْلایَ یَا فُلانَ بْنَ فُلانٍ.

بجای «فلان بن فلان» نام امامی را که زیارت می‌کند و نام پدر آن بزرگوار را بگوید.

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ وَعَلی رُوحِکَ وَبَدَنِکَ أَنْتَ وَسِیلَتِی إِلَی اللَّهِ وَذَرِیعَتِی إِلَیْهِ وَلِی حَقُّ مُوالاتِی وَتَأْمِیلِی فَکُنْ شَفِیعِی إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی الْوُقُوفِ عَلَی قِصَّتِی هذِهِ وَصَرْفِی عَنْ مَوْقِفِی هذَا بِالنُّجْحِ بِما سَأَلْتُهُ کُلِهِ بِرَحْمَتِهِ وَقُدْرَتِهِ اللَّهُمَّ ارْزُقْنِی عَقْلًا کَامِلًا وَلُبّاً رَاجِحاً وَعِزّاً بَاقِیاً وَقَلْباً زَکِیاً وَعَمَلًا کَثِیراً وَأَدَباً بَارِعاً وَاجْعَلْ ذلِکَ کُلَّهُ لِی وَلا تَجْعَلْهُ عَلَیَّ بِرَحْمَتِکَ یَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

ص: ۱۴۷

دعا برای حضرت حجهٔ بن الحسن

- عَجَّلَ اللَّهُ تَعالی فَرَجَهُ-

هرگاه بخواهی برای خویش یا دیگران دست به دعا برداری بهتر آن است که نخست به نیّت دعا برای حضـرت ولی عصر (عجل اللّٰه فرجه الشریف) این دعا را بخوانی:

اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ الْحُجَّهِٔ بْنِ الْحَسَنِ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَعَلی آبائِهِ، فِی هذِهِ السَّاعَهِٔ وَفِی کُلِّ ساعَهٍٔ، وَلِیّاً وَحافِظاً وَقائِداً وَناصِراً وَدَلِیلًا وَعَیْناً، حَتّی تُسْکِنَهُ أَرْضَکَ طَوْعاً، وَتُمَتِّعَهُ فِیها طَوِیلًا.

دعای عهد

از حضرت صادق علیه السلام روایت است که هر کس چهل بامداد این دعا را بخواند از یاوران قائم ما باشد و چنانچه پیش از ظهور آن حضرت بمیرد خداوند او را زنده سازد تا در

ص: ۱۴۸

خدمت آن حضرت باشد و خداوند به هر کلمه این دعا هزار حسنه به او کرامت فرماید و هزار گناه از او محو کند.

اللّهُمَّ رَبَّ النُّورِ الْعَظِيمِ، وَرَبَّ الْكُرْسِيِ الرَّفِيعِ، وَرَبَّ الْبَحْرِ الْمَسْجُورِ، وَمُنْزِلَ التَّوْراةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ، وَرَبَّ الظِلِ وَالْحَرُورِ، وَمُنْزِلَ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، وَرَبَّ الْمَلائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَالْأَنْبِياءِ وَالْمُرْسَلِينَ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِوَجْهِکَ الْکَرِيمِ، وَبِنُورِ وَجْهِکَ الْمُنِيرِ وَمُلْکِکَ الْقَدِيمِ، يا حَيُّ يا قَيُّومُ أَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الَّذِی أَشْرَقَتْ بِهِ السَّماواتُ وَالْأَرَضُونَ، وَباسْمِکَ الَّذی يَصْلَحُ بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالآخِرُونَ، يا حَيٌّ قَبْلَ كُلِ حَيٍّ، وَيا حَيٌّ بَعْدَ كُلِ حَيٍّ، وَيا حَيٌّ حِينَ لا حَيَّ، يا مُحْيِيَ الْمَوْتى وَمُمِيتَ الْأَحْياءِ، يا حَيُّ لا إِلهَ إِلَّا أَنْتَ. اللَّهُمَّ بَلِغْ مَوْلانَا الْإِمامَ الْهادِیَ الْمَهْدِیَّ الْقائِمَ بِأَمْرِكَ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَعَلى آبائِهِ الطَّاهِرِينَ، عَنْ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِناتِ فِی مَشارِقِ الْأَرْضِ وَمَغارِبِها، سَهْلِها وَجَبَلِها وَبَرِّها وَبَحْرِها، وَعَنِی وَعَنْ

ص: ۱۴۹

والدَیَّ مِنَ الصَّلَواتِ زِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ وَمِدادَ کَلِماتِهِ وَما أَحصاهُ عِلْمُهُ وَأَحاطَ بِهِ کِتابُهُ. اللَّهُمَّ إِنِی أُجَدِّدُ لَهُ فِی صَبِیحَةِ یَوْمِی هذا وَما عِشْتُ مِنْ أَیَّامِی عَهْداً وَعَقْداً وَبَیْعَةً لَهُ فِی عُنُقِی، لا أَحُولُ عَنْها وَلا أَزُولُ أَبَداً. اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی مِنْ أَنْصارِهِ وَأَعْوانِهِ، وَالذّابِینَ عَنْهُ، وَالْمُسارِعِینَ إِلَیْهِ فِی قَضاءِ حَوائِجِهِ، وَالْمُمْتَثِلِینَ لِأَوامِرِهِ، وَالْمُحامِینَ عَنْهُ، وَالسَّابِقِینَ إِلی إِرادَتِهِ، وَالْمُسْتَشْهَدِینَ بَیْنَ یَدَیْهِ. اللَّهُمَّ إِنْ حالَ بَیْنِی وَبَیْنَهُ الْمَوْتُ الَّذِی جَعَلْتَهُ عَلی عِبادِکَ حَتْماً مَقْضِیّاً، فَأَخْرِجْنِی مِنْ قَبْرِی، مُؤْتَزِراً کَفَنِی، شاهِراً سَیْفِی، مُجَرِّداً قَناتِی، مُلَبیاً دَعْوَةَ الدَّاعِی فِی الْحاضِرِ وَالْبادِی.

اللَّهُمَّ أَرِنِی الطَّلْعَةَ الرَّشِیدَةَ، والْغُرَّةَ الْحَمِیدَةَ، وَاکْحُلْ ناظِری بِنَظْرَةٍ مِنِی إِلَیْهِ، وَعَجِلْ فَرَجَهُ وَسَهِلْ مَخْرَجَهُ، وَأَوْسِعْ مَنْهَجَهُ وَاسْلُکْ بِی مَحَجَّتَهُ، وَأَنْفِذْ أَمْرَهُ وَاشْدُدْ أَزْرَهُ، واعْمُرِ اللَّهُمَّ بِهِ بِلادَکَ، وَأَحْیِ بِهِ عِبادَکَ، فَإِنَّکَ قُلْتَ وَقَوْلُکَ الْحَقُّ:

«ظَهَرَ الْفَسادُ فِی الْبَرِ وَالْبَحْرِ بِما کَسَبَتْ أَیْدِی النّاسِ»

، فَأَظْهِرِ

ص: ۱۵۰

اللَّهُمَّ لَنا وَلِیَّکَ وَابْنَ بِنْتِ نَبِیِّکَ الْمُسَمّی بِاسْمِ رَسُولِکَ حَتّی لا یَظْفَرَ بِشَیْءٍ مِنَ الْباطِلِ إِلّا مَزَّقَهُ، ویُحِقَّ الْحَقَّ وَیُحَقِقَهُ، وَاجْعَلْهُ اللّهُمَّ مَفْزَعاً لِمَظْلُومِ عِبادِکَ، وَناصِراً لِمَنْ لا یَجِدُ لَهُ ناصِراً غَیْرَکَ، وَمُجَدِّداً لِما عُطِلَ مِنْ أَحْکامِ کِتابِکَ، وَمُشَیداً لِما وَرَدَ مِنْ أَعْلامِ دِینِکَ وَسُنَنِ نَبِیِکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَاجْعَلْهُ اللَّهُمَّ مِمَّن حَصَّنْتَهُ مِنْ بَأْسِ الْمُعْتَدِینَ. اللَّهُمَّ وَسُرَّ نَبِیَّکَ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ بِرُؤْیَتِهِ وَمَنْ تَبِعَهُ عَلی دَعْوَتِهِ، وَارْحَم اسْتِکانَتَنا بَعْدَهُ، اللّهُمَّ اکْشِفْ هذِهِ الْغُمَّهَٔ عَنْ هذِهِ الْأُمَّهِٔ بِحُضُورِهِ، وَعَجِلْ لَنا ظُهُورَهُ، إِنَّهُمْ یَرَوْنَهُ بَعِیداً وَنَراهُ قَرِیباً، بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

پس سه‌بار دست بر ران راست خود می‌زنی و هر بار می گویی:

الْعَجَلَ، الْعَجَلَ، یا مَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ.

ص: ۱۵۱

نماز شب

اشاره

روایات وارده از سوی پیشوایان معصوم در فضیلت نماز شب فراوان است که به ذکر برخی از آنها می‌پردازیم: امام صادق علیه السلام از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله روایت کرده است که‌آن حضرت به وصیّش حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود: یا علی ترا به چند چیز سفارش می‌کنم به خاطر بسپار ... بر تو باد به نماز شب، بر تو باد به نماز شب، بر تو باد به نماز شب، ... (۱)از انس نقل شده است که گوید: از پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که می‌فرمود: دو رکعت نماز در دل شب، بهتر است از دنیا و آنچه که در اوست.(۲)

کیفیت نماز شب

نماز شب یازده رکعت است، می‌توان در هر رکعت به حمد تنها اکتفا کرد، هشت رکعت آن را به نیت نماز شب باید

۱- کافی، ج ۸، ص ۷۹.

۲- بحار، ج ۸۷، ص ۱۴۸.

ص: ۱۵۲

خوانـد و بعـد از هر دو رکعـت سـلام گفـت، سـپس دو رکعـت به نیت نمـاز شَـفْع و یـک رکعت به نیت نمـاز وِتْر و بهـتر است که نمازگزار در قنوت نماز وتر هفتاد مرتبه

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبّی وَأَتُوبُ إِلَيْهِ»

و سپس هفت بار:

«هذا مَقامُ الْعائِذِ بِکَ مِنَ النَّارِ»

و بعد سیصد مرتبه

«الْعَفْو»

بگویـد و آنگاه برای چهل نفر از مؤمنان دعا کنـد و بعـد برای خویش دعا نمایـد و چون از قنوت فارغ شد رکوع و سـجود گزارد و نماز را تمام نماید و پس از نماز، تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام را انجام دهد و بعد هر چه می‌خواهد دعا کند.

نماز حضرت فاطمه علیها السلام

اشاره

روایت شده که حضـرت فاطمه علیها السـلام دو رکعت نماز می‌گزارد که جبرئیل علیه السلام تعلیم او کرده بود، در رکعت اوّل بعد از حمد صد مرتبه سوره قَدْر و در رکعت دوّم بعد از حمد صد مرتبه سوره توحید و چون سلام می‌گفت این دعا را می‌خواند:

سُبْحانَ ذِی الْعِزِ الشَّامِخِ الْمُنِیفِ، سُبْحانَ ذِی الْجَلالِ

ص: ۱۵۳

الْباذِخِ الْعَظِیمِ، سُبْحانَ ذِی الْمُلْکِ الْفاخِرِ الْقَدِیمِ، سُبْحانَ مَنْ لَبِسَ الْبَهْجَهَ وَالْجَمالَ، سُبْحانَ مَنْ تَرَدّی بِالنُّورِ وَالْوَقارِ، سُبْحانَ مَنْ یَری اثَرَ النَّمْلِ فِی الصَّفا، سُبْحانَ مَنْ یَری وَقْعَ الطَّیْرِ فِی الْهَواءِ، سُبْحانَ مَنْ هُوَ هکَذا لا هکَذا غَیْرُهُ.

شیخ در مصباح المتهجد فرموده: سزاوار است کسی که این نماز را بجا می‌آورد چون از تسبیح فارغ شود زانوها و آرنج‌ها را برهنه نماید و بچسباند همه مواضِع سجود خود را به‌زمین بدون مانع و حایلی و حاجت خود را از خدا بخواهد و دعا کند آنچه می‌خواهد و در همان حال سجده بگوید:

یا مَنْ لَیْسَ غَیْرَهُ رَبٌّ یُدْعی، یا مَنْ لَیْسَ فَوْقَهُ إِلهٌ یُخْشی، یا مَنْ لَیْسَ دُونَهُ مَلِکٌ یُتَّقی، یا مَنْ لَیْسَ لَهُ وَزِیرٌ یُؤْتی، یا مَنْ لَیْسَ لَهُ حاجِبٌ یُرْشی، یا مَنْ لَیْسَ لَهُ بَوَّابٌ یُغْشی، یا مَنْ لایَزْدادُ عَلی کَثْرَهِ السُّؤالِ إِلّا کَرَماً وَجُوداً وَعَلی کَثْرَهِ الذُّنُوبِ إِلّا عَفْواً وَصَفْحاً، صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَافْعَلْ بی کَذا وَکَذا.

و بجای کلمه «کذا و کذا» حاجات خود را از خدا بخواهد.

ص: ۱۵۴

نماز دیگر از حضرت فاطمه علیها السلام

شیخ طوسی و سیّد بن طاووس روایت کرده‌اند از صفوان که محمّد بن علیّ حلبی روز جمعه خدمت حضرت صادق علیه السلام شرفیاب شد و عرض کرد: می‌خواهم مرا عملی تعلیم فرمائی که در این روز بهترین اعمال باشد.

حضرت فرمود: من کسی را بهتر از حضرت فاطمه علیها السلام، نزد پیامبر سراغ ندارم و چیزی را بهتر از آنچه حضرت به او آموخت نشان ندارم.

سپس فرمود: هر کس در روز جمعه غسل کند و چهار رکعت نماز گزارد بدو سلام و بخواند در رکعت اوّل بعد از حمد پنجاه مرتبه توحید، در رکعت دوّم بعد از حمد پنجاه مرتبه «وَالْعادِیاتِ» در رکعت سوّم بعد از حمد پنجاه مرتبه «إِذا زُلْزِلَتْ» و در رکعت چهارم بعد از حمد پنجاه مرتبه «إِذا جآءَ نَصْرُاللَّهِ» چون از نماز فارغ شود این دعارا بخواند:

إِلهِی وَسَیِدِی مَنْ تَهَیَّأَ أَوْ تَعَبَّأَ أَوْ أَعَدَّ أَوِ اسْتَعَدَّ لِوِفادَةِ مَخْلُوقٍ رَجاءَ رِفْدِهِ وَفَوائِدِهِ ونائِلِهِ وَفَواضِلِهِ وَجَوائِزِهِ، فَإِلَیْکَ یا إِلهِی کانَتْ تَهْیِئَتِی وَتَعْبِئَتِی وَإِعْدادِی وَاسْتِعْدادِی، رَجاءَ

ص: ۱۵۵

فَوائِدِکَ وَمَعْرُوفِکَ وَنائِلِکَ وَجَوائِزِکَ، فَلا تُخَیِّبْنِی مِنْ ذلِکَ، یا مَنْ لا تَخِیبُ عَلَیْهِ مَسْأَلَهُ السّائِلِ، وَلا تَنْقُصُهُ عَطِیَّهُ نائِلٍ، فَإِنِی لَمْ آتِکَ بِعَمَلٍ صالِحٍ قَدَّمْتُهُ، وَلا شَفاعَهِ مَخْلُوقٍ رَجَوْتُهُ أَتَقَرَّبُ إِلَیْکَ بِشَفاعَتِهِ، إِلّا مُحَمَّداً وَأَهْلَ بَیْتِهِ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ، أَتَیْتُکَ أَرْجُو عَظیمَ عَفْوِکَ الَّذِی عُدْتَ بِهِ عَلَی الْخاطِئِینَ عِنْدَ عُکُوفِهِمْ عَلَی الْمَحارِمِ، فَلَمْ یَمْنَعْکَ طُولُ عُکُوفِهِمْ عَلَی الْمَحارِمِ أَنْ جُدْتَ عَلَیْهِمْ بِالْمَغْفِرَهِ، وَأَنْتَ سَیِدِی الْعَوّادُ بِالنَّعْماءِ، وَأَنَا الْعَوّادُ بِالْخَطاءِ، أَسْأَلُکَ بِحَقِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِالطّاهِرِینَ أَنْ تَغْفِرَ لِی ذَنْبِیَ الْعَظِیمَ، فَإِنَّهُ لا یَغْفِرُ الْعَظِیمَ إِلَّا الْعَظِیمُ، یا عَظِیمُ یا عَظِیمُ یا عَظِیمُ یا عَظِیمُ یا عَظِیمُ یا عَظِیمُ یا عَظیمُ.

ص: ۱۵۶

نماز حضرت صاحب الزّمان

- عَجَّلَ اللَّهُ تَعالی فَرَجَهُ-

دو رکعت است می‌خوانی در هر رکعت سوره حَمْد را و چون به «إِیَّاکَ نَعْبُدُ وَإِیَّاکَ نَسْتَعِینُ» رسیدی آن را صد مرتبه تکرار می کنی و سپس بقیه سوره را می‌خوانی و بعد «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را یکبار می‌خوانی و چون از نماز فارغ شدی این دعا را می‌خوانی: اللَّهُمَّ عَظُمَ الْبَلاءُ، وَبَرِحَ الْخَفاءُ، وَانْکَشَفَ الْغِطاءُ، وَضاقَتِ الأَرْضُ بِما وَسِعَتِ السَّماءُ، وَإِلَیْکَ یا رَبِ الْمُشْتَکی، وَعَلَیْکَ الْمُعَوَّلُ فِی الشِدَةِ وَالرَّخاءِ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، الَّذِینَ أَمَرْتَنا بِطاعَتِهِمْ، وَعَجِلِ اللَّهُمَّ فَرَجَهُمْ بِقائِمِهِمْ، وَأَظْهِرْ إِعْزازَهُ، یا مُحَمَّدُ یا عَلِیُّ یا عَلِیُّ یا مُحَمَّدُ، اکْفِیانِی فَإِنَّکُما کافِیایَ، یا مُحَمَّدُ یا عَلیُّ یا عَلِیُّ یا مُحَمَّدُ، انْصُرانِی فَإِنَّکُما ناصِرایَ، یا مُحَمَّدُ یا عَلِیُّ یا عَلِیُّ یا مُحَمَّدُ، احْفَظانِی

ص: ۱۵۷

فَإِنَّكُما حافِظایَ، یا مَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ، یامَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ، یا مَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ، الْغَوثَ الْغَوثَ الْغَوْثَ، أَدْرِكْنِی أَدْرِكْنِی أَدْرِكْنِی، الأَمانَ الْأَمانَ الْأَمانَ.

نماز حاجت

نماز حاجت به صورت‌های مختلفی روایت شده است و از جمله آنها نمازی است که مرحوم کلینی رحمه الله در کتاب کافی به سند معتبر از عبدالرحیم قصیر روایت کرده است که می گوید:

حضرت صادق علیه السلام به من فرمود: چون مشکلی به تو روی آورد، پناه بیاور به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سپس دو رکعت نماز بگزار و آن را به آن حضرت هدیه کن، و چون سلام گفتی این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلامُ وَمِنْكَ السَّلامُ، وَإِلَیْكَ یَرجِعُ السَّلامُ، اللَّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ مِنِّی السَّلامَ، وَأَرْواحَ الْأَئِمَّةِ الصادِقِینَ سَلامِی، وَارْدُدْ عَلَیَ

ص: ۱۵۸

مِنْهُمُ السَّلامَ، وَالسَّلامُ عَلَيْهِمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ. اللَّهُمَّ إِنَّ هاتَيْنِ الرَّكْعَتَيْنِ هَدِيَّةٌ مِنِى إِلى رَسُولِ اللَّهِ صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآله وَسَلَّمَ فَأَثِبْنِى عَلَيْهِما ما أَمَّلْتُ وَرَجَوْتُ فِيكَ وَفِى رَسُولِكَ يا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ.

سپس سجده کن و چهل مرتبه بگو:

يا حَىُّ يا قَيُّومُ، يا حَىُّ لا يَمُوتُ، يا حَىُّ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، يا ذَا الْجَلالِ وَالإِكْرامِ، يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

آنگاه گونه راست را بر زمین گذار و همین دعا را که در سجده گفتی چهل بار بگو بعد گونه چپ را به زمین بگذار و همین دعا را چهل بار تکرار کن، پس سر از سجده بردار و دست راست را بلند کن و چهل مرتبه آن را بخوان، بعد دست‌ها را روی گردن خود بگذار و با انگشت سبّابه اشاره کن و چهل مرتبه آن دعا را بگو، سپس محاسن خود را به دست چپ بگیر و شروع به گریه نما و چنانچه نتوانستی گریه کنی حالت گریه و زاری بخود بگیر و بگو:

يا مُحَمَّدُ يا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه و آله أَشْكُو إِلَى اللَّهِ وَإِلَيكَ حاجَتِى،

ص: ۱۵۹

وإِلی أَهْلِ بَیْتِکَ الرَّاشِدِینَ حاجَتِی، وَبِکُمْ أَتَوَجَّهُ إِلَی اللَّهِ فِی حاجَتِی.

سپس سجده کن و در همان حال به‌اندازه یک نفس بگو:

«یا اللَّهُ یا اللَّهُ»،

بعد صلوات فرست وحاجتت را از خدا بخواه.

امام صادق علیه السلام فرمود: کسی که این عمل را به جا آورد، من از سوی خدای عزّوجل ضمانت می‌کنم که از جای خود برنخیزد جز آنکه حاجت او برآورده گردد.

ادعیه و زیارات مدینه منوره و مکه مکرمه (ویژه تمتع) ؛ ؛ ص۱۵۹

نماز جعفر طیّار

نماز جعفر طیّار علیه السلام با فضیلت وسند بسیار معتبر وارد شده، که مهمترین فضیلت آن، بخشیده شدن گناهان کبیره است، و افضل اوقات آن پیش از ظهر روز جمعه است، وچگونگی آن چهار رکعت است؛ دو نماز دو رکعتی، در هر رکعت پس از حمد و سوره، قبل از آن‌که رکوع کند، پانزده مرتبه بگوید:

«سُبْحانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَکْبَرُ»

، و در رکوع پس از ذکر رکوع ده مرتبه آن را بگوید، و پس از رکوع در حال قیام ده مرتبه، و در سجده بعد از ذکر سجده ده مرتبه، و

ص: ۱۶۰

در جلوس بین دو سجده ده مرتبه، و در سجده دوم ده مرتبه، و پس از سجده دوم ده مرتبه بگوید، و در هر چهار رکعت به همین کیفیّت عمل کند، که مجموع آن سیصد تسبیح می‌شود، و سوره مخصوصی در این نماز معیّن نشده، ولی افضل است که در رکعت اوّل پس از حمد، سوره «إِذا زُلْزِلَت» و در رکعت دوّم بعد از حمد، سوره «وَالْعادِیات» و در رکعت سوّم «إِذا جاءَ نَصْرُ اللَّه» و در رکعت چهارم «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را بخواند. و نیز مستحب است در سجده دوم از رکعت چهارم پس از اتمام تسبیحات بگوید:

سُبْحانَ مَنْ لَبِسَ الْعِزَّ وَالْوَقارَ، سُبْحانَ مَنْ تَعَطَّفَ بِالْمَجْدِ وَتَکَرَّمَ بِهِ، سُبْحانَ مَنْ لا یَنْبَغِی التَّسْبِیحُ إِلّا لَهُ، سُبْحانَ مَنْ أَحْصی کُلَّ شَیْءٍ عِلْمُهُ، سُبْحانَ ذِی الْمَنِّ وَالنِّعَم، سُبْحانَ ذِی الْقُدْرَةِ وَالْکَرَم. اللّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِمَعاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِکَ، وَمُنْتَهَی الرَّحْمَةِ مِن کِتابِکَ، وَاسْمِکَ الْأَعْظَمِ، وَکَلِماتِکَ التَّامَّةِ الَّتِی تَمَّتْ صِدْقاً وَعَدْلًا، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَیْتِهِ وَافْعَلْ بِی کَذا وَکَذا.

ص: ۱۶۱

و به جای «وَافْعَلْ بِی کَذا وَکَذا» حاجت خود را از خدا بخواهد که برآورده می‌شود إن شاءاللَّه تعالی و مستحبّ است پس از اتمام چهار رکعت نماز دست‌ها را به دعا بردارد وبگوید:

«یا رَبِ یا رَبِ»

به قدر یک نفس و نیز کلمه

«یا رَبَّاهُ یا رَبَّاهُ»

را تکرار کند به قدر یک نفس، و «

رَبِ رَبِ

» به اندازه یک نفس، و

«یا اللَّهُ یا اللَّهُ»

به قدر یک نفس، و

«یا حَیُّ یا حَیُّ»

به اندازه یک نفس، و «

یا رَحِیمُ یا رَحِیمُ

» به اندازه یک نفس، و بعد

«یا رَحْمانُ یا رَحْمانُ»

هفت مرتبه، و

«یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ»

هفت مرتبه بگوید و آنگاه این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ إِنِی أَفْتَتِحُ الْقَوْلَ بِحَمْدِکَ، وَأَنْطِقُ بِالثَّناءِ عَلَیْکَ، وَامَجِّدُکَ وَلا غایَهَ لِمَدْحِکَ، وَاثْنِی عَلَیْکَ، وَمَنْ یَبْلُغُ غایَهَ ثَنائِکَ، وَأَمَدَ مَجْدِکَ وَأَنّی لِخَلِیقَتِکَ کُنْهُ مَعْرِفَهِ مَجْدِکَ؟ وَأَیَّ زَمَنٍ لَمْ تَکُنْ مَمْدُوحاً بِفَضْلِکَ، مَوْصُوفاً بِمَجْدِکَ، عَوَّاداً عَلَی الْمُذْنِبِینَ بِحِلْمِکَ، تَخَلَّفَ سُکَّانُ أَرْضِکَ عَنْ طاعَتِکَ، فَکُنْتَ عَلَیْهِمْ عَطُوفاً بِجُودِکَ، جَواداً بِفَضْلِکَ، عَوَّاداً بِکَرَمِکَ، یا لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ الْمَنَّانُ ذُو الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ.

ص: ۱۶۲

اعمال دهه اوّل ذی حجّه

ذی حجّه از ماه‌های شریف است، و از این رو چون این ماه داخل می‌شد صُلَحای صحابه و تابعین در عبادت و نماز و نیایش نهایت سعی و اهتمام را داشتند. و ایّام دهه اوّل آن «ایّام معلومات» است که در قرآن کریم ذکر شده است، و در نهایتِ فضیلت و برکت است. از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده: که عمل خیر و عبادت در هیچ ایّامی نزد حقّ تعالی از این دهه محبوبتر نمی‌باشد، و از برای این دهه اعمالی است:

اوّل: روزه گرفتن نُه روز اوّل این دهه که ثواب روزه تمام عُمر را دارد.

دوّم: خواندن دو رکعت نماز بین مغرب و عشاء در تمام شب‌های این دهه، در هر رکعت بعد از حمد یک مرتبه توحید، و آیه «وَواعَدْنا مُوسى ثَلاثِينَ لَيْلَةً وَ أَتْمَمْناها بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيلَةً وَقالَ مُوسى لِأَخِيهِ هرُونَ اخْلُفْنِى فِى قَوْمِى وَأَصْلِحْ وَلا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ» را

ص: ۱۶۳

بخواند تا با ثواب حاجیان شریک شود.

سوّم: از روز اوّل تـا عصـر روز عَرَفه بعـد از نماز صـبح و پیش از مغرب این دعا را، که شـیخ و سـیّد از حضـرت صادق علیه السـلام روایت کرده‌اند بخواند:

اللَّهُمَّ هـذِهِ الْأَیَّامُ الَّتِی فَضَّلْتَها عَلَی غَیْرِها مِنَ الْأَیَّامِ وَشَـرَّفْتَها، وَقَـدْ بَلَّغْتَنِیها بِمَنِّکَ وَرَحْمَتِکَ، فَأَنْزِلْ عَلَیْنا مِنْ بَرَکاتِکَ، وَأَوْسِعْ عَلَیْنا فِیها مِنْ نَعْمائِـکَ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْـأَ لُکَ أنْ تُصَـلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَهْـدِیَنا فِیها لِسَبِیلِ الْهُـدی وَالْعَفافِ وَالْغِنی، وَالْعَمَلِ فِیها بِما تُحِبُّ وتَرْضـی. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ یا مَوْضِعَ کُلِّ شَـکْوی، وَیا سامِعَ کُلِّ نَجْوی، وَیا شاهِـدَکُلِّ مَلَإٍ، وَیا عالِمَ کُلِّ خَفِیَّهٍ، أنْ تُصَـلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَکْشِفَ عَنَّا فِیهَـا الْبَلاءَ، وَتَسْـتَجِیبَ لَنـا فِیهَـا الـدُّعاءَ، وَتُقَوِّیَنـا فِیها وَتُعِینَنا، وَتُوَفِّقَنا فِیها لِما تُحِبُّ رَبَّنا وَتَرْضـی، وَعَلی مَا افْتَرَضْتَ عَلَیْنا مِنْ طاعَتِکَ وَطاعَهِ رَسُولِکَ وَأَهْلِ وِلایَتِکَ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ أنْ تُصَلِّیَ عَلی

ص: ۱۶۴

مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَهَبَ لَنا فِيهَا الرِّضا، إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعاءِ، وَلا تَحرِمْنا خَيْرَ ما تُنْزِلُ فِيها مِنَ السَّماءِ، وَطَهِّرْنا مِنَ الذُّنُوبِ يا عَلّامَ الْغُيُوبِ، وَأَوْجِبْ لَنا فِيها دارَ الْخُلُودِ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَلا تَتْرُكْ لَنا فِيها ذَنْباً إلّا غَفَرْتَهُ، وَلا هَمّاً إلّافَرَّجْتَهُ، وَلا دَيْناً إلّا قَضَيْتَهُ، وَلاغائِباً إلّا أَدَّيْتَهُ، وَلا حاجَةً مِنْ حوائِجِ الدُّنْيا وَالْآخِرَةِ إلّا سَهَّلْتَها وَيَسَّرْتَها، إِنَّكَ عَلى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ يا عالِمَ الْخَفِيّاتِ، يا راحِمَ الْعَبَراتِ، يا مُجِيبَ الدَّعَواتِ، يا رَبَّ الْأَرَضِينَ وَالسَّماواتِ، يا مَنْ لا تَتَشابَهُ عَلَيْهِ الْأَصْواتُ، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنا فِيها مِنْ عُتَقائِكَ وَطُلَقائِكَ مِنَ النّارِ، وَالْفائِزِينَ بِجَنَّتِكَ، النّاجِينَ بِرَحْمَتِكَ، يا أَرْحَمَ الرّاحِمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلى سَيِّدِنا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ، وَسَلِّمْ عَلَيْهِمْ تَسْلِيماً.

چهارم: در هر روز از دهه بخواند پنج دعایی را که حضرت جبرئیل از سوی خداوند برای حضرت عیسی هدیه آورده که در این دهه بخواند، و آن پنج دعا این است:

ص: ۱۶۵

(۱) أَشْهَدُ أنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلى کُلِ شَیْءٍ قَدِيرٌ.

(۲) أَشْهَدُ أنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيکَ لَهُ، أَحَداً صَمَداً لَمْ يَتَّخِذْ صاحِبَةً وَلا وَلَداً.

(۳) أَشْهَدُ أنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيکَ لَهُ، أَحَداً صَمَداً لَم يَلِدْ وَلَم يُولَدْ وَلَمْ يَکُنْ لَهُ کُفُواً أَحَدٌ.

(۴) أَشْهَدُ أنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِی وَيُمِيتُ، وَهُوَ حَیٌّ لا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلى کُلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ.

(۵) حَسْبِیَ اللَّهُ وکَفی، سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ دَعا، لَيْسَ وَراءَ اللَّهِ مُنْتَهی، أَشْهَدُ لِلَّهِ بِما دَعا، وَأَنَّهُ بَرِیءٌ مِمَّنْ تَبَرَّءَ، وَأَنَّ لِلَّهِ الْآخِرَةَ وَالْاولی.

حضرت عیسی علیه السلام ثواب بسیاری برای خواندن هر کدام از این پنج دعا را صد بار، نقل کرده است.

پنجم: بخواند در هر روزِ این دهه این تهلیلات را که از

ص: ۱۶۶

امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده‌است با ثواب بسیار، و اگر روزی ده مرتبه بخواند بهتر است.

لاـ إلهَ إلَّا اللَّهُ عَـدَدَ اللَّیـالِی وَالـدُّهُورِ، لاـ إلهَ إلَّا اللَّهُ عَـدَدَ أَمْـواجِ الْبُحُـورِ، لاـ إلهَ إلَّا اللَّهُ وَرَحْمَتُهُ خَیْرٌ مِمَّا یَجْمَعُونَ، لاـ إلهَ إلَّا اللَّهُ عَـدَدَ الشَّوْكِ وَالشَّجَرِ، لا إلهَ إلَّا اللَّهُ عَـدَدَ الشَّعْرِ وَالْوَبَرِ، لا إلهَ إلَّا اللَّهُ عَـدَدَ الْحَجَرِ وَالْمَـدَرِ، لا إلهَ إلَّا اللَّهُ عَـدَدَ لَمْحِ الْعُیُونِ، لا إلهَ إلَّا اللَّهُ «فِی اللَّیْلِ إذا عَسْـعَسَ»، وَفِی «الصُّبْـحِ إذا تَنَفَّسَ»، لا إلهَ إلَّا اللَّهُ عَدَدَ الرِ یاحِ فِی البَرارِی وَالصُّخُورِ، لا إلهَ إلَّا اللَّهُ مِنَ الْیَوْمِ إلی یَوْمِ «یُنْفَخُ فِی الصُّورِ».

روز اوّل ذی حجّه: روز بسیار مبارکی است، و در آن چند عمل وارد است:

اوّل: روزه که ثواب روزه هشتاد ماه را دارد.

دوّم: خواندن نماز حضـرت فاطمه علیها السـلام، و طبق روایتی که شیخ نقل کرده، چهار رکعت است؛ دو نماز دو رکعتی، مثل نماز امیرالمؤمنین علیه السلام، درهر رکعت حمد یک مرتبه، و توحید پنجاه مرتبه، و بعد از نماز، تسبیح حضرت را بخواند، و بگوید:

ص: ۱۶۷

سُبْحانَ ذِی الْعِزِ الشَّامِخِ الْمُنِیفِ، سُبْحانَ ذِی الْجَلالِ الْباذِخِ الْعَظِیمِ، سُبْحانَ ذِی الْمُلْکِ الْفاخِرِ الْقَدِیمِ، سُبْحانَ مَنْ لَبِسَ الْبَهْجَهَ وَالْجَمالَ، سُبْحانَ مَنْ تَرَدّی بِالنُّورِ وَالْوَقارِ، سُبْحانَ مَنْ یَری اثَرَ النَّمْلِ فِی الصَّفا، سُبْحانَ مَنْ یَری وَقْعَ الطَّیْرِ فِی الْهَواءِ، سُبْحانَ مَنْ هُوَ هکَذا لا هکَذا غَیْرُهُ.

سوّم: نیم ساعت پیش از اذان ظهر، دو رکعت نماز گزارد، در هر رکعت حمد یک مرتبه، و بعد هر کدام از توحید و آیهٔ الکرسی و سوره قدر، را ده مرتبه بخواند.

چهارم: هر کس از ظالمی بترسد در این روز بگوید:

«حَسْبِی حَسْبِی مِنْ سُؤالِی عِلْمُکَ بِحالِی».

تا حق‌تعالی شرّ ظالم را از او کفایت کند.

و بدان که در این روز حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام متولّد شده، و به روایت شیخین تزویج حضرت فاطمه با امیر المؤمنین علیهما السلام در این روز می‌باشد.

روز هفتم: سال صد و چهارده هجری قمری، شهادت حضرت امام محمّد باقر علیه السلام در مدینه واقع شده، که روز حُزن شیعه است.

ص: ۱۶۸

روز هشتم: روز ترْوِیَه است، وروزه‌اش فضیلت دارد، و روایت شده که کفّاره شصت سال گناه است، و شیخ شهید غسل این روز را مستحب دانسته است.

شب نهم: شب عرفه، که از لیالی متبرّکه و شب مناجات با قاضی الحاجات است، و توبه در آن شب مقبول، و دعا در آن مستجاب است، و کسی که آن شب را به عبادت به سر آورد اجر صد و هفتاد سال عبادت دارد، و از برای آن شب چند عمل است که در «اعمال مکه مکرّمه» ذکر می‌شود.

روز نُهم: روز عرفه، و از اعیاد عظیمه است، اگر چه به‌اسم عید نامیده نشده است، و روزی است که حق تعالی بندگان خویش را به عبادت و اطاعت خود خوانده، و جود و احسان خود را برای ایشان گسترانیده، و شیطان در این‌روز خوار و حقیر و رانده‌تر و خشمگین‌تر از همه اوقات خواهد بود.

برای این روز چند عمل است، که بعضی از آنها در اعمال روز عرفه (ادعیه و زیارات مکه مکرمه) خواهد آمد.

شب دهم: از لیالی متبرّکه و از جمله چهار شبی است که احیای آنها مستحب است، و درهای آسمان در این شب باز است، و سنّت است در آن زیارت امام حسین علیه السلام و دعای:

ص: ۱۶۹

یا دائِمَ الْفَضْلِ عَلَی الْبَرِیَّهِ، یا باسِطَ الْیَدَیْنِ بِالْعَطِیَّهِ، یا صاحِبَ الْمَواهِبِ السَّنِیَّهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ خَیْرِ الْوَری سَجِیَّهً، وَاغْفِرْ لَنا یا ذَا الْعُلی فِی هذِهِ الْعَشِیَّهِ.

روز دهم: روز عیدقربان و بسیار روز شریفی است، وبعضی اعمال آن در (ادعیه و زیارات مکه مکرمه) خواهد آمد.

اعمال عید غدیر

عید غدیر، برای پیروان اهل بیت علیهم السلام، از اهمیّت خاصّی برخوردار است، چرا که عید آل محمّد علیهم السلام و عید عدالت و رهبری است، و نزد ائمّه دارای حرمت و قداست بسیاری می‌باشد. در این روز رسول خدا صلی الله علیه و آله در غدیر خم حضرت علی علیه السلام را به ولایت و جانشینی خویش منصوب فرمود.

اعمالی که برای این روز مبارک نوشته‌اند بسیار است، از جمله چند عمل زیر است:

اوّل: روزه، که کفّاره گناهان است و پاداش بسیار دارد.

دوّم: غسل.

ص: ۱۷۰

سوّم: زیارت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام، بخصوص «زیارت امینُ اللّه».

چهارم: دو رکعت نماز و بهتر است در رکعت اوّل بعد از حمد سوره قَدْر و در رکعت دوّم بعد از حمد سوره توحید را بخواند وپس از پایان نماز به‌سجده رود وصد مرتبه شکر خدا کند (شُکْراً لِلَّهِ)، سپس سر از سجده بردارد واین‌دعارا بخواند:

اللّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِأَنَّ لَکَ الْحَمْدَ وَحْدَکَ لا شَرِیکَ لَکَ، وَأَنَّکَ واحِدٌ أَحَدٌ صَمَدٌ، لَمْ تَلِدْ وَلَمْ تُولَدْ، وَلَمْ یَکُنْ لَکَ کُفُواً أَحَدٌ، وَأَنَّ مَحَمَّداً عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ، یا مَنْ هُوَ کُلَّ یَوْم فِی شَأْنٍ، کَما کانَ مِنْ شَأْنِکَ أَنْ تَفَضَّلْتَ عَلَیَّ بِأَنْ جَعَلْتَنِی مِنْ أَهْلِ إِجابَتِکَ، وَأَهْلِ دِینِکَ، وَأَهْلِ دَعْوَتِکَ، وَوَفَّقْتَنِی لِذلِکَ فِی مُبْتَدَإِ خَلْقِی، تَفَضُّلًا مِنْکَ وَکَرَماً وَجُوداً، ثُمَّ أَرْدَفْتَ الْفَضْلَ فَضْلًا وَالْجُودَ جُوداً وَالْکَرَمَ کَرَماً، رَأْفَةً مِنْکَ وَرَحْمَةً، إِلی أَنْ جَدَّدْتَ ذلِکَ الْعَهْدَ لِی تَجْدِیداً بَعْدَ تَجْدِیدِکَ خَلْقِی، وَکُنْتُ نَسْیاً مَنْسِیّاً ناسِیاً ساهِیاً غافِلًا، فَأَتْمَمْتَ

ص: ۱۷۱

نِعْمَتَکَ بِأَنْ ذَکَّرْتَنِی ذلِکَ، وَمَنَنْتَ بِهِ عَلَیَّ، وَهَدَیْتَنِی لَهُ، فَلْیَکُنْ مِنْ شَأْنِکَ یا إلهِی وَسَیِّدِی وَمَوْلایَ أنْ تُتِمَّ لِی ذلِکَ، ولا تَسْلُبَنِیهِ حَتّی تَتَوَفَّانِی عَلی ذلِکَ وَأَنْتَ عَنِّی راضٍ، فَإِنَّکَ أَحَقُّ الْمُنْعِمِینَ أنْ تُتِمَّ نِعْمَتَکَ عَلَیَّ. اللَّهُمَّ سَمِعْنا وأَطَعْنا وَأَجَبْنا داعِیَکَ بِمَنِّکَ، فَلَکَ الْحَمْدُ،

«غُفْرانَکَ رَبَّنا وَإِلَیْکَ الْمَصِیرُ»

، آمَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، وَبِرَسُولِهِ مَحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَصَدَّقْنا وَأَجَبْنا داعِیَ اللَّهِ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فِی مُوالاةِ مَوْلانا وَمَوْلَی المُؤْمِنِینَ أَمِیرالْمُؤْمِنِینَ عَلِیِ بْنِ أَبِی طالِبٍ، عَبْدِ اللَّهِ وَاخِی رَسُولِهِ، وَالصِدِّیقِ الْأَکْبَرِ وَالْحُجَّةِ عَلی بَرِیَّتِهِ، الْمُؤَیِّدِ بِهِ نَبِیَّهُ وَدِینَهُ الْحَقَّ الْمُبِینَ، عَلَماً لِدِینِ اللَّهِ، وَخازِناً لِعِلْمِهِ، وَعَیْبَةَ غَیْبِ اللَّهِ، وَمَوْضِعَ سِرِّ اللَّهِ، وَأَمِینَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، وَشاهِدَهُ فِی بَرِیَّتِهِ. اللَّهُمَ

«رَبَّنا إِنَّنا سَمِعْنا مُنادِیاً یُنادِی لِلْایمانِ أنْ آمِنُوا بِرَبِّکُمْ فآمَنَّا، رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَکَفِّرْ عَنَّا سَیِّئاتِنا وَتَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ، رَبَّنا وَآتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی

ص: ۱۷۲

رُسُلِکَ وَلا تُخْزِنا یَوْمَ الْقِیامَهِٔ إِنَّکَ لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ»

، فَإِنَّا یا رَبَّنا بِمَنِّکَ وَلُطْفِکَ أَجَبْنا داعِیکَ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ، وَصَدَّقْناهُ وَصَدَّقْنا مَوْلَی الْمُؤْمِنِینَ، وَکَفَرْنا بِالْجِبْتِ وَالطّاغُوتِ، فَوَلِّنا ما تَوَلَّیْنا، وَاحْشُرْنا مَعَ أَئِمَّتِنا، فَإِنَّا بِهِمْ مُؤْمِنُونَ مُوقِنُونَ، وَلَهُمْ مُسَلِّمُونَ، آمَنَّا بِسِرِّهِمْ وَعَلانِیَتِهِمْ وَشاهِدِهِمْ وَغائِبِهِمْ وَحَیِّهِمْ وَمَیِّتِهِمْ، وَرَضِینا بِهِمْ أَئِمَّهًٔ وَقادَهًٔ وَسادَهًٔ، وَحَسْبُنا بِهِمْ بَیْنَنا وَبَیْنَ اللَّهِ دُونَ خَلْقِهِ، لا نَبْتَغِی بِهِمْ بَدَلًا، ولا نَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِمْ وَلِیجَهًٔ، وَبَرِئْنا إِلَی اللَّهِ مِنْ کُلِ مَنْ نَصَبَ لَهُمْ حَرْباً مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرِینَ، وَکَفَرْنا بِالْجِبْتِ وَالطّاغُوتِ وَأَشْیاعِهِمْ وَأَتْباعِهِمْ وَکُلِّ مَنْ والاهُمْ مِنَ الْجِنِ وَالْإِنْسِ، مِنْ أَوَّلِ الدَّهْرِ إِلی آخِرِهِ. اللَّهُمَّ إِنَّا نُشْهِدُکَ أَنَّا نَدِینُ بِما دانَ بِهِ مُحَمَّدٌ وَآلُ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ، وَقَوْلُنا ما قالُوا، وَدِینُنا ما دانُوا بِهِ، ما قالُوا بِهِ قُلْنا، وَما دانُوا بِهِ دِنَّا، وَما أَنْکَرُوا أَنْکَرْنا، وَمَنْ والَوْا والَیْنا، وَمَنْ عادَوْا عادَیْنا، وَمَنْ لَعَنُوا

ص: ۱۷۳

لَعَنَّا، وَمَنْ تَبَرَّءُوا مِنْهُ تَبَرَّأْنا مِنْهُ، وَمَنْ تَرَحَّمُوا عَلَيْهِ تَرَحَّمْنا عَلَيْهِ، آمَنَّا وَسَلَّمْنا وَرَضِينا وَاتَّبَعْنا مَوالِيَنا، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ.

اللَّهُمَّ فَتَمِمْ لَنـا ذلِكَ وَلا تَسْـلُبْناهُ، وَاجْعَلْهُ مُسْـتَقِرّاً ثابِتاً عِنْـدَنا وَلا تَجْعَلْهُ مُسْـتَعاراً، وَأَحْيِنا ما أَحْيَيْتَنا عَلَيْهِ، وَأَمِتْنا إِذا أَمَتَّنا عَلَيْهِ، آلُ مُحَمَّدٍ أَئِمَّتُنا، فَبِهِمْ نَأْتَمُّ وَإِيَّاهُمْ نُوالِي، وَعَـدُوَّهُمْ عَـدُوَّ اللَّهِ نُعادِي، فَاجْعَلْنا مَعَهُمْ فِي الدُّنْيا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ، فَإِنَّا بِذلِكَ راضُونَ، يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

باز به سجده رود و صد مرتبه

«الْحَمْدُ للَّهِ»

و صد مرتبه

«شُكْراً لِلَّهِ»

بگوید. و روایت شده که هر کس این عمل را بجا آورد ثواب کسی داشته باشد که در روز عید غدیر نزد حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله حاضر شـده باشـد، و با آن حضـرت بر ولایت بیعت کرده باشد، و بهتر آن است که این نماز را نزدیک زوال گذارد، که حضرت در آن ساعت امیرالمؤمنین علیه السلام را در غدیر خم به امامت و خلافت برای مردم نصب فرمود.

پنجم: خواندن دعای ندبه.

ص: ۱۷۴

ششم: خواندن این دعا، که سید بن طاووس از شیخ مفید نقل کرده است:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَلُکَ بِحَقِ مُحَمَّدٍ نَبِیِّکَ، وَعَلِیٍ وَلِیِّکَ، وَالشَّأْنِ وَالْقَدْرِ الَّذِی خَصَصْتَهُما بِهِ دُونَ خَلْقِکَ، أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلِیٍ، وَأَنْ تَبْدَأَ بِهِما فِی کُلِّ خَیْرٍ عاجِلٍ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، الْأَئِمَّهِٔ الْقادَهِٔ، وَالدُّعاهِٔ السَّادَهِٔ، وَالنُّجُومِ الزَّاهِرَهِٔ، وَالْأَعْلامِ الْباهِرَهِٔ، وَساسَهِٔ الْعِبادِ، وَأَرْکانِ الْبِلادِ، وَالنَّاقَهِٔ الْمُرْسَلَهِٔ، وَالسَّفِینَهِٔ النَّاجِیَهِٔ الْجارِیَهِٔ فِی اللُّجَجِ الْغامِرَهِٔ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، خُزَّانِ عِلْمِکَ، وَأَرْکانِ تَوْحِیدِکَ، وَدَعائِمِ دِینِکَ، وَمَعادِنِ کَرامَتِکَ، وَصَفْوَتِکَ مِنْ بَرِیَّتِکَ، وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ، الْأَتْقِیاءِ الْأَنْقِیاءِ النُّجَباءِ الْأَبْرارِ، وَالْبابِ الْمُبْتَلی بِهِ النَّاسُ، مَنْ أَتاهُ نَجا، وَمَنْ أَباهُ هَوی. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، أَهْلِ الذِّکْرِ الَّذِینَ أَمَرْتَ بِمَسْأَلَتِهِمْ، وَذَوِی الْقُرْبَی الَّذِینَ أَمَرْتَ بِمَوَدَّتِهِمْ، وَفَرَضْتَ حَقَّهُمْ، وَجَعَلْتَ الْجَنَّهَٔ

ص: ۱۷۵

مَعادَ مَنِ اقْتَصَّ آثارَهُمْ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، کَما أَمَرُوا بِطاعَتِکَ، وَنَهَوْا عَنْ مَعْصِیَتِکَ، وَدَلُّوا عِبادَکَ عَلى وَحْدانِیَّتِکَ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِیِّکَ وَنَجِیِّکَ وَصَفْوَتِکَ وَأَمِینِکَ وَرَسُولِکَ إِلى خَلْقِکَ، وَبِحَقِّ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ، وَیَعْسُوبِ الدِّینِ، وَقائِدِ الغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ، الْوَصِیِ الْوَفِیِ، وَالصِّدِّیقِ الْأَکْبَرِ، وَالْفارُوقِ بَیْنَ الْحَقِّ وَالْباطِلِ، وَالشَّاهِدِ لَکَ، وَالدَّالِّ عَلَیْکَ، وَالصَّادِعِ بِأَمْرِکَ، وَالْمُجاهِدِ فِی سَبِیلِکَ، لَمْ تَأْخُذْهُ فِیکَ لَوْمَهُ لائِمٍ، أَنْ تُصَلِّیَ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَنِی فِی هذَا الْیَوْمِ الَّذِی عَقَدْتَ فِیهِ لِوَلِیکَ الْعَهْدَ فِی أَعْناقِ خَلْقِکَ، وَأَکْمَلْتَ لَهُمُ الدِّینَ مِنَ الْعارِفِینَ بِحُرْمَتِهِ، وَالْمُقِرِّینَ بِفَضْلِهِ، مِنْ عُتَقائِکَ وَطُلَقائِکَ مِنَ النَّارِ، وَلا تُشْمِتْ بِی حاسِدِی النِعَمِ. اللَّهُمَّ فَکَما جَعَلْتَهُ عِیدَکَ الْأَکْبَرَ، وَسَمَّیْتَهُ فِی السَّماءِ یَوْمَ الْعَهْدِ الْمَعْهُودِ، وَفِی الْأَرْضِ یَوْمَ الْمِیثاقِ الْمَأْخُوذِ وَالْجَمْعِ الْمَسْؤُولِ، صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ

ص: ۱۷۶

وَآلِ مَحَمَّدٍ، وَأَقْرِرْ بِهِ عُيُونَنا، وَاجْمَعْ بِهِ شَمْلَنا، وَلاتُضِلَّنا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنا، وَاجْعَلْنا لِأَنْعُمِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى عَرَّفَنا فَضْلَ هذَا الْيَوْمِ، وَبَصَّرَنا حُرْمَتَهُ، وَكَرَّمَنا بِهِ، وَشَرَّفَنا بِمَعْرِفَتِهِ، وَهَدانا بِنُورِهِ، يا رَسُولَ اللَّهِ، يا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، عَلَيْكُما وَعَلى عِتْرَتِكُما وَعَلى مُحِبِيكُما مِنِى أَفْضَلُ السَّلامِ ما بَقِىَ اللَّيْلُ وَالنَّهارُ، وَبِكُما أَتَوَجَّهُ إِلَى اللَّهِ رَبى وَرَبِّكُما فِى نَجاحِ طَلِبَتِى، وَقَضاءِ حَوائِجِى، وَتَيْسِيرِ أُمُورِى.

هفتم: آنکه در دیدار با برادران مؤمن، این تهنیت را به یکدیگر بگویند که سپاس نعمت ولایت است:

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذِى جَعَلَنا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوِلايَةِ أَمِيرِالْمُؤْمِنِينَ وَالْأَئِمَّةِ عَلَيْهِمُ السَّلامُ.

ونیز بخواند:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى أَكْرَمَنا بِهذَا الْيَوْمِ، وَجَعَلَنا مِنَ الْمُوفِينَ بِعَهْدِهِ إِلَيْنا وَمِيثاقِهِ الَّذِى واثَقَنا بِهِ مِنْ وِلايَةِ وُلاةِ أَمْرِهِ، وَالْقُوَّامِ بِقِسْطِهِ، وَلَمْ يَجْعَلْنا مِنَ الْجاحِدِينَ وَالْمُكَذِّبِينَ بِيَوْمِ الدِّينِ.

ص: ۱۷۷

هشتم آنکه صد مرتبه بگوید:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَ کَمالَ دِینِهِ وَتَمامَ نِعْمَتِهِ بِوِلایَهِ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ عَلِیِ بْنِ أَبِی طالِبٍ عَلَیْهِ السَّلامُ.

اعمال روز مباهله

طبق یک سنّت دیرین، گاه دو نفر یا دو گروه با هم در مسأله‌ای اختلاف نظر داشتند و هیچ یک به گفته دیگری قانع نمی‌شدند، باهم «مباهله» می کردند، و از خداوند می‌خواستند که طرف باطل را با فرستادن عذابی هلاک کند و طرف حق پیروز شود.

مسیحیان نجران، چون به رسالت پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ایمان نداشتند، می‌خواستند که با مباهله، حق آشکار شود. نصارای نجران در تاریخ مقرّر و مکان معیّن با همه زیورها و آرایش‌ها و تشریفات حاضر شدند. رسول خدا صلی الله علیه و آله هم همراه با اهل بیت خاصّ خود برای مباهله حاضر شدند.

رسول خدا پیش از آنکه خواست مباهله کند، عبا بر دوش مبارک گرفت و سپس امیرالمؤمنین و فاطمه و حسن و

ص: ۱۷۸

حسین علیهم السلام را داخل در زیر عبا نمود، و گفت: پروردگارا! هر پیغمبری را اهل بیتی بوده است که مخصوص‌ترین خلق بوده‌اند، بار خداوندا! اینها اهل بیت من می‌باشند، پس از ایشان برطرف کن شکّ و گناه را، و پاک کن ایشان را. پس جبرئیل نازل شد و آیه تطهیر را در شأن ایشان آورد. پس حضرت رسول صلی الله علیه و آله آن چهار بزرگوار را بیرون برد از برای مباهله، چون نگاه نصاری بر ایشان افتاد و حقّانیّت آن حضرت و آثار نزول عذاب را مشاهده کردند، جرأت مباهله ننمودند، و درخواست مصالحه و قبول جزیه نمودند.

در این روز نیز حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در حال رکوع انگشتری خود را به سائل داد، و آیه «إِنَّما وَلِيُّكُمُ اللَّهُ ...» در شأنش نازل شد، وبالجمله این روز، روز شریفی است، ودر آن چند عمل وارد است:

اوّل: غسل، دوّم: روزه، سوّم: دو رکعت نماز، مثل نمازِ روز عید غدیر که از نظر وقت و کیفیّت و ثواب و خواندن آیةالکرسی مثل نماز روز عید غدیر است.

چهارم: خواندن دعای مباهله که شبیه به دعای سحر ماه رمضان است، و شیخ و سیّد هر دو دعای روز مباهله را از حضرت صادق علیه السلام چنین نقل کرده‌اند:

ص: ۱۷۹

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ بَهائِکَ بِأَبْهاهُ وکُلُّ بَهائِکَ بَهِیٌّ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِبَهائِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ جَلالِکَ بِأَجَلِّهِ وَکُلُّ جَلالِکَ جَلِیلٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِجَلالِکَ کُلِهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ جَمالِکَ بِأَجْمَلِهِ وَکُلُّ جَمالِکَ جَمِیلٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِجَمالِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَدْعُوکَ کَما أَمَرْتَنِی، فَاسْتَجِبْ لِی کَما وَعَدْتَنِی. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ عَظَمَتِکَ بِأَعْظَمِها وَکُلُّ عَظَمَتِکَ عَظِیمَةٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِعَظَمَتِکَ کُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ نُورِکَ بِأَنْوَرِهِ وَکُلُّ نُورِکَ نَیرٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِنُورِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ رَحْمَتِکَ بِأَوْسَعِها وَکُلُ رَحْمَتِکَ واسِعَةٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِرَحْمَتِکَ کُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِی أَدْعُوکَ کَما أَمَرْتَنِی، فَاسْتَجِبْ لِی کَما وَعَدْتَنِی. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ کَمالِکَ بِأَکْمَلِهِ وَکُلُّ کَمالِکَ کامِلٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِکَمالِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ کَلِماتِکَ بِأَتَمِها وَکُلُّ کَلِماتِکَ تامَّةٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِکَلِماتِکَ کُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِی

ص: ۱۸۰

أَسْأَ لُکَ مِنْ أَسْمائِکَ بِأَکْبَرِها وَکُلُّ أَسْمائِکَ کَبیرَةٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِأَسْمائِکَ کُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِی أَدْعُوکَ کَما أَمَرْتَنِی، فَاسْتَجِبْ لِی کَما وَعَدْتَنِی. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ عِزَّتِکَ بِأَعَزِّها وَکُلُّ عِزَّتِکَ عَزیزَةٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِعِزَّتِکَ کُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ مَشِیَّتِکَ بِأَمْضاها وَکُلُّ مَشِیَّتِکَ ماضِیَةٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِمَشِیَّتِکَ کُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِقُدْرَتِکَ الَّتِی اسْتَطَلْتَ بِها عَلی کُلِ شَیْءٍ وَکُلُّ قُدْرَتِکَ مُسْتَطِیلَةٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِقُدْرَتِکَ کُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِی أَدْعُوکَ کَما أَمَرْتَنِی، فَاسْتَجِبْ لِی کَما وَعَدْتَنِی. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ عِلْمِکَ بِأَنْفَذِهِ وَکُلُّ عِلْمِکَ نافِذٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِعِلْمِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ قَوْلِکَ بِأَرْضاهُ وَکُلُّ قَوْلِکَ رَضِیٌّ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِقَوْلِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ مَسائِلِکَ بِأَحَبِّها إِلَیْکَ وَکُلُّها إِلَیْکَ حَبِیبَةٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِمَسائِلِکَ کُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِی أَدْعُوکَ کَما أَمَرْتَنِی، فَاسْتَجِبْ لِی کَما وَعَدْتَنِی. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ شَرَفِکَ

ص: ۱۸۱

بِأَشْرَفِهِ وَكُلُّ شَرَفِكَ شَرِيفٌ، اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ بِشَرَفِكَ كُلِّهِ.

اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ مِنْ سُلْطانِكَ بِأَدْوَمِهِ وَكُلُّ سُلْطانِكَ دائِمٌ، اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ بِسُلْطانِكَ كُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ مِنْ مُلْكِكَ بِأَفْخَرِهِ وَكُلُ مُلْكِكَ فاخِرٌ، اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ بِمُلْكِكَ كُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِى أَدْعُوكَ كَما أَمَرْتَنِى، فَاسْتَجِبْ لِى كَما وَعَدْتَنِى. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ مِنْ عَلائِكَ بِأَعْلاهُ وَكُلُّ عَلائِكَ عالٍ، اللَّهُمَّ إِنِىأَسْأَ لُكَ بِعَلائِكَ كُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ مِنْ آياتِكَ بِأَعْجَبِها وَكُلُّ آياتِكَ عَجِيبَةٌ، اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ بِآياتِكَ كُلِّها. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ مِنْ مَنِّكَ بِأَقْدَمِهِ وَكُلُّ مَنِّكَ قَدِيمٌ، اللَّهُمَّ إِنِىأَسْأَ لُكَ بِمَنِّكَ كُلِّهِ.

اللَّهُمَّ إِنِى أَدْعُوكَ كَما أَمَرْتَنِى، فَاسْتَجِبْ لِى كَما وَعَدْتَنِى. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ بِما أَنْتَ فِيهِ مِنَ الشُّؤُونِ وَالْجَبَرُوتِ. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ بِكُلِّ شَأْنٍ وَكُلِّ جَبَرُوتٍ. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُكَ بِما تُجِيبُنِى بِهِ حِينَ أَسْأَ لُكَ، يا اللَّهُ يا لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، أَسْأَ لُكَ بِبَهاءِ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، يا لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، أَسْأَ لُكَ بِجَلالِ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، يا لا إِلهَ إِلّا

ص: ۱۸۲

أَنْتَ، أَسْأَ لُکَ بِلا إِلهَ إِلّا أَنْتَ. اللَّهُمَّ إِنِی أَدْعُوکَ کَما أَمَرْتَنِی، فَاسْتَجِبْ لِی کَما وَعَدْتَنِی. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ رِزْقِکَ بِأَعَمِّهِ وَکُلُّ رِزْقِکَ عامٌّ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِرِزْقِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ عَطائِکَ بِأَهْنَئِهِ وَکُلُّ عَطائِکَ هَنِیئٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِعَطائِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ خَیْرِکَ بِأَعْجَلِهِ وَکُلُّ خَیْرِکَ عاجِلٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِخَیْرِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ مِنْ فَضْلِکَ بِأَفْضَلِهِ وَکُلُّ فَضْلِکَ فاضِلٌ، اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِفَضْلِکَ کُلِّهِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَدْعُوکَ کَما أَمَرْتَنِی، فَاسْتَجِبْ لِی کَما وَعَدْتَنِی. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْنِی عَلَی الْإِیمانِ بِکَ وَالتَّصْدِیقِ بِرَسُولِکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ السَّلامُ، وَالْوِلایَۀِ لِعَلِیِ بْنِ أَبِی طالِبٍ، وَالْبَراءَۀِ مِنْ عَدُوِّهِ، وَالْایتِمامِ بِالْأَئِمَّۀِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، فَإِنِی قَدْ رَضِیتُ بِذلِکَ یا رَبِّ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ فِی الْأَوَّلِینَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ فِی الْآخِرِینَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ فِی الْمَلَإِ الْأَعْلی،

ص: ۱۸۳

وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ فِی الْمُرْسَلِینَ. اللَّهُمَّ أَعْطِ مُحَمَّداً الْوَسِیلَةَ وَالشَّرَفَ وَالْفَضِیلَةَ وَالدَّرَجَةَ الْکَبِیرَةَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَقَنِّعْنِی بِما رَزَقْتَنِی، وَبارِکْ لِی فِیما أَعْطَیْتَنِی، وَاحْفَظْنِی فِی غَیْبَتِی وَفِی کُلِّ غائِبٍ هُوَ لِی. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْنِی عَلَی الْإِیمانِ بِکَ وَالتَّصْدِیقِ بِرَسُولِکَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَسْأَلُکَ خَیْرَ الْخَیْرِ رِضْوانَکَ وَالْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ الشَّرِّ سَخَطِکَ وَالنَّارِ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَاحْفَظْنِی مِنْ کُلِّ مُصِیبَةٍ، وَمِنْ کُلِّ بَلِیَّةٍ، وَمِنْ کُلِّ عُقُوبَةٍ، وَمِنْ کُلِّ فِتْنَةٍ، وَمِنْ کُلِّ بَلاءٍ، وَمِنْ کُلِّ شَرٍّ، وَمِنْ کُلِ مَکْرُوهٍ، وَمِنْ کُلِّ مُصِیبَةٍ، وَمِنْ کُلِّ آفَةٍ نَزَلَتْ أَوْ تَنْزِلُ مِنَ السَّماءِ إِلَی الْأَرْضِ، فِی هذِهِ السَّاعَةِ، وَفِی هذِهِ اللَّیْلَةِ، وَفِی هذَا الْیَوْمِ، وَفِی هذَا الشَّهْرِ، وَفِی هذِهِ السَّنَةِ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَاقْسِمْ لِی مِنْ کُلِّ سُرُورٍ، وَمِنْ کُلِّ بَهْجَةٍ، وَمِنْ کُلِّ اسْتِقامَةٍ، وَمِنْ کُلِّ فَرَجٍ، وَمِنْ

ص: ۱۸۴

کُلِّ عافِیَةٍ، وَمِنْ کُلِّ سَلامَةٍ، وَمِنْ کُلِّ کَرامَةٍ، وَمِنْ کُلِّ رِزْقٍ واسِعٍ حَلالٍ طَیِّبٍ، وَمِنْ کُلِّ نِعْمَةٍ، وَمِنْ کُلِّ سَعَةٍ نَزَلَتْ أَوْ تَنْزِلُ مِنَ السَّماءِ إِلَی الْأَرْضِ، فِی هذِهِ السَّاعَةِ، وَفِی هذِهِ اللَّیْلَةِ، وَفِی هذَا الْیَوْمِ، وَفِی هذَا الشَّهْرِ، وَفِی هذِهِ السَّنَةِ. اللَّهُمَّ إِنْ کانَتْ ذُنُوبِی قَدْ أَخْلَقَتْ وَجْهِی عِنْدَکَ، وَحالَتْ بَیْنِی وَبَیْنَکَ، وَغَیَّرَتْ حالِی عِنْدَکَ، فَإِنِّی أَسْأَ لُکَ بِنُورِ وَجْهِکَ الَّذِی‌لایُطْفَأُ، وَبِوَجْهِ مُحَمَّدٍ حَبِیبِکَ الْمُصْطَفی، وَبِوَجْهِ وَلِیِّکَ عَلِیٍ الْمُرْتَضی، وَبِحَقِّ أَوْلِیائِکَ الَّذِینَ انْتَجَبْتَهُمْ، أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَغْفِرَ لِی ما مَضی مِنْ ذُنُوبِی، وَأَنْ تَعْصِمَنِی فِیما بَقِیَ مِنْ عُمُرِی، وَأَعُوذُ بِکَ اللَّهُمَّ أَنْ أَعُودَ فِی شَیْءٍ مِنْ مَعاصِیکَ أَبَداً ما أَبْقَیْتَنِی، حَتَّی تَتَوَفَّانِی وَأَنَا لَکَ مُطِیعٌ وَأَنْتَ عَنِی راضٍ، وَأَنْ تَخْتِمَ لِی عَمَلِی بِأَحْسَنِهِ، وَتَجْعَلَ لِی ثَوابَهُ الْجَنَّةَ، وَأَنْ تَفْعَلَ بِی ما أَنْتَ أَهْلُهُ، یا أَهْلَ التَّقْوی وَیا أَهْلَ الْمَغْفِرَةِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَارْحَمْنِی بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

ص:۱۸۵

ص:۱۸۶

ص: ۱۸۷

فصل دوّم: اعمال مدینه منوّره

بخشِ اول: فضیلت زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله و فاطمه زهرا وائمّه بقیع علیهم السلام

اشاره

مستحب مؤکّد است برای مردم، خصوصاً حُجّاج، مُشرّف شدن به زیارت روضه مُطهّره و آستانه منوّره فخر عالمیان حضرت سیّد المرسلین محمّد بن عبداللّه صلی الله علیه و آله، و ترک زیارت آن حضرت باعث جفا در حقّ او می‌شود.

و شیخ شهید فرموده: اگر مردم ترک زیارت آن حضرت کنند، بر امام است که ایشان را مجبور کند به رفتن زیارت آن حضرت، زیرا که ترک زیارت آن حضرت موجب جفا در حقّ پیامبر صلی الله علیه و آله است.

شیخ صدوق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده که فرمود: هرگاه کسی از شما حجّ کند، باید حَجّش را ختم کند به زیارت‌ما، زیرا که این از تمامی حجّ است. و نیز روایت کرده از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام که فرمود: تمام کنید حجّ خود را

ص: ۱۸۸

به زیارت حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله که ترک زیارت آن حضـرت بعـد از حجّ جفا و خلاف ادب است، شـما را امر به این کرده‌انـد، برویـد به زیـارت قبوری که حق تعـالی لازم گردانیـده است بر شـما حقّ آنها و زیارت آنها را و روزی از حق تعالی طلب کنید نزد آن قبرها. از ابو الصّلت هَرَوی روایت کرده که گفت:

به خدمت حضـرت امام رضا علیه السـلام عرض کردم که نظر شما درباره این حدیث که مؤمنین از منازل خویش در بهشت، زیارت می‌کنند پروردگارشان را چیست؟

حضـرت در جـواب او فرمودنـد: ای ابـا الصّـلت! حـق تعـالی پیغمـبرش حضـرت محمّـد صـلی الله علیه و آله را بر جمیـع خلقش- از پیغمبران و فرشـتگان- برتری بخشـیده و اطاعت او را اطاعت خود و بیعت با او را بیعت با خود و زیارت او را زیارت خودش شمرده است، چنانچه در سوره نساء آیه ۸۰ فرمود: «مَن یُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللَّهَ»

، و در سوره فتح، آیه ۴۸ فرموده: «إِنَّ الَّذِینَ یُبایِعُونَکَ إِنَّما یُبایِعُونَ اللَّهَ یَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَیْدِیهِمْ».

حضرت رسُول صلی الله علیه و آله فرموده: «هر کس مرا زیارت کند در حال حیات یا بعد از فوت من چنان است که حق تعالی را

ص: ۱۸۹

زیارت کرده باشد ...».

حِمیَری در «قرب الإسناد» از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده که فرمود: رسُول‌خدا صلی الله علیه و آله فرموده: هرکس مرا در حیات من یا بعد از وفات من زیارت کند، شفیع او گردم در روز قیامت.

در حدیثی است که حضرت صادق علیه السلام روز عیدی رفت به زیارت رسول اللّه صلی الله علیه و آله و بر آن حضرت سلام کرد و فرمود:

ما به سبب زیارت و سلام بر رسول خدا صلی الله علیه و آله بر اهل همه شهرها مکّه و غیر مکّه، فضیلت داریم.

مرحوم شیخ طوسی در تهذیب از یزید بن عبدالملک روایت کرده و او از پدرش، از جدّش، که گفت: به خدمت حضرت فاطمه علیها السلام مشرّف شدم، آن حضرت بر من سلام کرد، سپس از من پرسید که برای چه آمده‌ای؟ عرض کردم:

برای طلب برکت و ثواب. فرمود: خبر داد مرا پدرم، و اینک حاضر است که هر کس بر او و بر من سه روز سلام کند، حق تعالی بهشت را از برای او واجب گرداند، گفتم: در حال حیاتتان؟ فرمود: بلی، و هم چنین بعد از موت ما.

علّامه مجلسی فرموده که در حدیث معتبر از عبداللّه بن عبّاس منقول است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس

ص: ۱۹۰

امام حسن علیه السلام را در بقیع زیارت کند قدمش بر صراط ثابت گردد و نلغزد در روزی که قدم‌ها بر آن بلغزد.

در «مقنعه» از حضرت صادق علیه السلام روایت شده که فرمود:

هر کس مرا زیارت کند گناهانش آمرزیده شود و فقیر و پریشان نمیرد.

ابن قولویه در کامل الزیارات حدیث طولانی از هشام بن سالم از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده و از جمله فرازهای آن این است که: مردی به خدمت حضرت صادق علیه السلام شرفیاب شد و عرض کرد: آیا باید زیارت کرد پدرت را؟

فرمود: بلی. عرض کرد: پاداش آن چیست؟ فرمود: اگر با اعتقاد و متابعت از امامت او باشد پاداش آن بهشت است.

عرض کرد: کسی که اعراض کند از زیارت او چه خواهد داشت؟ فرمود: حسرت خواهد داشت در یوم الحسرهٔ که روز قیامت است ... و احادیث در این باب بسیار است.

آداب زیارت

زیارت، دیدار با روح‌های پاک و الگوهای کمال و آیینه‌های حق‌نماست.

ص: ۱۹۱

زائر، خود را در برابر وجودهای والا- و پیشوایان معصومی دیده، با اعتراف به نقص خود و کمال آن اولیای الهی، به فضایل آنان اشاره می کند، و درودهای خود را نثارشان می‌نماید، و پیوند خویش را با آنان و با راه و تعالیم و فرهنگشان ابراز می‌دارد.

از این رو، نخستین شرط زیارت، «ادب» است، و ادب هم در سایه معرفت و محبّت پدید می‌آید.

خود را در محضر رسول‌اللَّه صلی الله علیه و آله دیدن، و در برابر قبور پاک امامان ایستادن، هم آدابِ ظاهری دارد، هم آدابِ باطنی.

آنچه در منابع روایی مانند «بحار الأنوار» و نوشته‌های علما در باره آداب زیارت آمده، بسیار است، و در این جا برخی از آن آداب را نقل می‌کنیم:

۱- قبل از ورود به زیارتگاه، غسل کردن و باطهارت بودن و خواندن این دعا هنگام غسل زیارت مستحب است:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ. اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ نُوراً وَطَهُوراً وَحِرْزاً وَشِفاءً مِنْ کُلِ داءٍ وَسُقْمٍ وَآفَةٍ وَعاهَةٍ. اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِهِ قَلْبِی، وَاشْرَحْ بِهِ صَدْرِی، وَسَهِّلْ لِی بِهِ أَمْرِی.

ص: ۱۹۲

۲- لباس های پاکیزه پوشیدن و عطر و بوی خوش استعمال کردن.

۳- هنگام رفتن به زیارت، قدم‌های کوتاه برداشتن، با آرامش و وقار راه رفتن، با خضوع و خشوع آمدن، سر به زیر انداختن و به این طرف و آن طرف و بالا نگاه نکردن، و ترک کلمات بیهوده و مخاصمه و مجادله نمودن در راه، تا رسیدن به حرم.

۴- هنگام رفتن به حرم و زیارت، زبان به تسبیح و حمد خدا گشودن و صلوات بر محمّد و آل او فرستادن ودهان را با یاد خدا و نام اهل بیت معطّر ساختن.

۵- بر درگاه حرم ایستادن و دعا خواندن و اجازه ورود خواستن، و سعی در تحصیل رقّت قلب و خشوع دل نمودن و مقام و عظمت صاحب قبر را تصوّر نمودن و این که او ما را می‌بیند، سخن ما را می‌شنود و سلام ما را پاسخ می‌دهد.

هرگاه رقّت قلب حاصل شد و آمادگی روحی پدید آمد، در این حال وارد شود و زیارت نماید.

۶- در وقت داخل شدن، پای راست را مقدّم داشتن و هنگام خروج از حرم پای چپ را، آن گونه که در ورود و

ص: ۱۹۳

خروج مسجد مستحب است.

۷- در برابر ضریح ایستادن و زیارت نامه‌هایی را که از ائمه علیهم السلام رسیده، خواندن.

۸- در زیارت قبر معصومین علیهم السلام رو به قبر منوّر آنها ایستادن و پس از فراغت از زیارت، با تضرّع دعا کردن و از خداوند حاجت خواستن، سپس به طرف بالای سر رفتن و رو به قبله دعا کردن و زیارت خواندن.

۹- صاحب قبر را برای بر آمدن حاجت و رفع نیاز نزد خداوند شفیع قرار دادن.

۱۰- ایستادن هنگام خواندن زیارت، اگر عذری و ضعفی ندارد.

۱۱- هنگام مشاهده قبر مطهّر و پیش از خواندن زیارت، آرام «اللَّهُ أَکْبَر» بگوید.

۱۲- خواندن دو رکعت نماز زیارت در حرم مطهّر و اگر زیارت ائمّه است، بالای سر بهتر است. و پس از نماز، دعاهای منقول را خواندن و حاجت طلبیدن و تلاوت قرآن با آرامش و ترتیل و طمأنینه و هدیه کردن ثواب آن به روح مقدّس آن معصوم.

ص: ۱۹۴

۱۳- پرهیز از سخنان ناشایست و کلمات لغو و بیهوده و جدال‌های بی‌مورد در حرم‌ها و زیارتگاه‌ها.

۱۴- صدای خود را در نماز و زیارت خیلی بلند نکردن، که مزاحم زیارت دیگران نشود.

۱۵- وداع کردن با پیامبر صلی الله علیه و آله و امام علیه السلام، هنگام بیرون آمدن از شهر (زیارت وداع حضرت رسول صلی الله علیه و آله و ائمّه علیهم السلام در همین کتاب آمده است).

۱۶- پس از زیارت، تعجیل در بیرون آمدن، تا هم شدّت شوق برای رجوع به زیارت بیشتر شود و هم نوبت و فرصت برای دیگران باشد. و پرهیز از اختلاط با زنان در مَشاهد مشرّفه و رعایت حرمت و دوری از هر نوع خطا و گناه. هم چنین در صورت ازدحام و کثرت زوّار، رعایت حال آنان را کردن، و مکان و فرصت زیارت به آنان دادن.

۱۷- حضور قلب داشتن در تمام مراحل زیارت. و نیز توبه و استغفار و صدقه به نیازمندان و انفاق به مستحقّان.

۱۸- هنگام زیارت، باید زمینه‌ای برای کمال روحی و رشد معنوی و تصفیه قلب انسان فراهم شود، تا زائر را در اخلاق و زندگی و عفاف و تقوا به اولیاء اللّه نزدیک سازد، و

ص: ۱۹۵

وسیله‌ای برای توبه، تطهیر، و تزکیه باطنی وی گردد. این جز با توفیق الهی و جز با داشتن «معرفت» و «محبّت» نسبت به این بزرگواران، فراهم نمی‌شود. اساس ارزش زیارت هم به معرفت است، و درباره زیارت ائمّه و معصومین علیهم السلام تعبیر «عارِفاً بِحَقِهِ» اشاره به همین نکته است، و گرنه، زیارت بی‌معرفت، آن ثواب و کمال مطلوب را ندارد.

ص: ۱۹۶

زیارت اوّل حضرت رسول صلی الله علیه و آله

هر گاه به مدینهٔ الرّسول وارد شدی، پس از غسل زیارت اذن دخول زیر را بخوان:

اللَّهُمَّ إِنّی قَدْ وَقَفْتُ عَلی بابٍ مِنْ أَبْوابِ بُیُوتِ نَبِیّک صَلَواتُک عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَقَدْ مَنَعْتَ النَّاسَ أَنْ یَدْخُلُوا إِلّا بِإِذْنِهِ، فَقُلْتَ: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیُوتَ النَّبِیّ إِلّا أَنْ یُؤْذَنَ لَکُمْ»، اللَّهُمَّ إِنّی أَعْتَقِدُ حُرْمَهَٔ صاحِبِ هذَا الْمَشْهَدِ الشَّرِیفِ فِی غَیْبَتِهِ، کَما أَعْتَقِدُها فِی حَضْرَتِهِ، وَأَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَک وَخُلَفاءَک عَلَیْهِمُ السَّلامُ أَحْیاءٌ عِنْدَک یُرْزَقُونَ، یَرَوْنَ مَقامِی وَیَسْمَعُونَ کَلامِی وَیَرُدُّونَ سَلامِی، وَأَنَّک حَجَبْتَ عَنْ سَمْعِی کَلامَهُمْ، وَفَتَحْتَ بابَ فَهْمِی بِلَذِیذِ مُناجاتِهِمْ، وَإِنّی أَسْتَأْذِنُک یا رَبّ أَوَّلًا، وَأَسْتَأْذِنُ رَسُولَک صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ ثانِیاً ... ءَأَدْخُلُ یا رَسُولَ اللَّهِ، ءَأَدْخُلُ یا مَلائِکَهَٔ اللَّهِ الْمُقَرَّبِینَ الْمُقِیمِینَ فِی هذَا

ص: ۱۹۷

الْمَشْهَدِ، فَأْذَنْ لِی یا مَوْلایَ فِی الدُّخُولِ أَفْضَلَ ما أَذِنْتَ لِأَحَدٍ مِنْ أَوْلِیاءِکَ، فَإِنْ لَمْ أَکُنْ أَهْلًا لِذلِکَ فَأَنْتَ أَهْلٌ لِذلِکَ»،

پس داخل شو، وبگو:

«بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفِی سَبِیلِ اللَّهِ، وَعَلی مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِی وَارْحَمْنِی، وَتُبْ عَلَیَّ، إِنَّکَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِیمُ.

از در جبرئیل داخل شو، و مُقدّم دار پای راست را، و صد مرتبه «اللَّهُ أَکْبَرُ» بگو. آنگاه دو رکعت نماز تحیّت مسجد بگزار، سپس نزد قبر مطهّر حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نَبِیَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خاتَمَ النَّبِیینَ، أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ بَلَّغْتَ الرِ سالَةَ، وَأَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَیْتَ الزَّکَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتّی أَتاکَ الْیَقِینُ، فَصَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکَ وَرَحْمَتُهُ وَعَلی أَهْلِ بَیْتِکَ الطَّاهِرِینَ.

سپس رو به قبله در کنار ستونی که در سمت راست مرقد

ص: ۱۹۸

مطهّر است بایست، در حالی که قبر مطهّر در سمت چپ تو و منبر در سمت راست تو باشد که در این حال در بالا سَرِ رسول‌خدا صلی الله علیه و آله قرار گرفته‌ای و بگو:

أَشْهَدُ أنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّکَ رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنَّکَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ بَلَّغْتَ رِسالاتِ رَبِّکَ، وَنَصَحْتَ لِأُمَّتِکَ، وَجاهَدْتَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتّى أَتاکَ الْیَقِینُ بِالْحِکْمَهِْ وَالْمَوْعِظَهِْ الْحَسَنَهِْ، وَأَدَّیْتَ الَّذِی عَلَیْکَ مِنَ الْحَقِ، وَأَنَّکَ قَدْ رَؤُفْتَ بِالْمُؤْمِنِینَ، وَغَلُظْتَ عَلَى الْکافِرِینَ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِکَ أَفْضَلَ شَرَفِ مَحَلِ الْمُکَرَّمِینَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی اسْتَنْقَذَنا بِکَ مِنَ الشِرْکِ وَالضَّلالَهِْ.

اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ صَلَواتِکَ وَصَلَواتِ مَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبِینَ وَأَنْبِیائِکَ الْمُرْسَلِینَ وَعِبادِکَ الصَّالِحِینَ، وَأَهْلِ السَّماواتِ وَالْأَرَضِینَ، وَمَنْ سَبَّحَ لَکَ یا رَبَّ الْعالَمِینَ مِنَ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرِینَ، عَلى مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ وَنَبِیِّکَ وَأَمِینِکَ وَنَجِیِّکَ وَحَبِیبِکَ

ص: ۱۹۹

وَصَ‍فِیِّکَ وَخاصَّتِکَ وَصَفْوَتِکَ، وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ. اللَّهُمَّ أَعْطِهِ الدَّرَجَهًْ الرَّفِیعَهًْ، وَآتِهِ الْوَسِیلَهًْ مِنَ الْجَنَّهًِْ، وَابْعَثْهُ مَقاماً مَحْمُوداً یَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالْآخِرُونَ. اللَّهُمَّ إِنَّکَ قُلْتَ:

«وَلَو أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جاؤُوکَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِیماً»

، وَإِنِی أَتَیْتُکَ مُسْتَغْفِراً تائِباً مِنْ ذُنُوبِی، وَإِنِی أَتَوَجَّهُ بِکَ إِلَی اللَّهِ رَبِی وَرَبِکَ لِیَغْفِرَ لِی ذُنُوبِی.

و حاجت خود را بطلب، امید است که برآورده شود.

پس صلوات و درودهای مخصوص بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله را بخوان:

اللَّهُمَّ صَ‍لِ عَلی مُحَمَّدٍ کَما حَمَلَ وَحْیَکَ وَ بَلَّغَ رِسالاتِکَ، وَصَلِ عَلی مُحَمَّدٍ کَما أَحَلَّ حَلالَکَ، وَحَرَّمَ حَرامَکَ، وَعَلَّمَ کِتابَکَ، وَصَ‍لِ عَلی مُحَمَّدٍ کَما أَقامَ الصَّلاهًَْ، وَآتَی الزَّکاهًَْ، وَدَعا إِلی دِینِکَ، وَصَلِ عَلی مُحَمَّدٍ کَما صَدَّقَ بِوَعْدِکَ، وَأَشْ‍فَقَ مِنْ وَعِیدِکَ، وَصَلِ عَلی مُحَمَّدٍ کَما غَفَرْتَ بِهِ الذُّنُوبَ، وَسَتَرْتَ بِهِ الْعُیُوبَ، وَفَرَّجْتَ بِهِ الْکُرُوبَ، وَصَلِ عَلی مُحَمَّدٍ کَما دَفَعْتَ

ص: ۲۰۰

بِهِ الشَّقاءَ، وَكَشَفْتَ بِهِ الْغَمَّاءَ، وَأَجَبْتَ بِهِ الدُّعاءَ، وَنَجَّيْتَ بِهِ مِنَ الْبَلاءِ، وَصَلِ عَلى مُحَمَّدٍ كَما رَحِمْتَ بِهِ الْعِبادَ، وَأَحْيَيْتَ بِهِ الْبِلادَ، وَقَصَمْتَ بِهِ الْجَبابِرَةَ، وَأَهْلَكْتَ بِهِ الْفَراعِنَةَ، وَصَلِ عَلى مُحَمَّدٍ كَما أَضْعَفْتَ بِهِ الْأَمْوالَ، وَأَحْرَزْتَ بِهِ مِنَ الْأَهْوالِ، وَكَسَرْتَ بِهِ الْأَصْنامَ، وَرَحِمْتَ بِهِ الْأَنامَ، وَصَلِ عَلى مُحَمَّدٍ كَما بَعَثْتَهُ بِخَيْرِ الْأَدْيانِ، وَأَعْزَزْتَ بِهِ الْإِيمانَ، وَتَبَّرْتَ بِهِ الْأَوْثانَ، وَعَظَّمْتَ بِهِ الْبَيْتَ الْحَرامَ، وَصَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيارِ وَسَلِّمْ تَسْلِيماً.

زیارت دوّم حضرت رسول صلی الله علیه و آله

با سند صحیح و با دو روایت، از امام رضا علیه السلام روایت شده است که رو به قبر مطهّر پیامبر صلی الله علیه و آله ایستاده، و چنین می‌خوانی:

السَّلامُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مُحَمَّدَ بنَ عَبدِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا خِيَرَةَ

ص: ۲۰۱

اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا أَمِينَ اللَّهِ. أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، وأَشْهَدُ أَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ، وجاهَدْتَ فِى سَبِيلِ رَبِّكَ، وَعَبَدْتَهُ حَتّى أَتاكَ الْيَقِينُ، فَجَزاكَ اللَّهُ أَفْضَلَ ما جَزى نَبِيّاً عَنْ أُمَّتِهِ، اللَّهُمَّ صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ ما صَلَّيْتَ عَلى إِبراهِيمَ وَآلِ إِبراهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

سپس رو به قبله کن، و این دعا را که امام سجاد علیه السلام پس از زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌خواند، بخوان:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ أَمْرِى، وَإِلى قَبْرِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَآلِهِ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ أَسْنَدْتُ ظَهْرِى، وَالْقِبْلَةَ الَّتِى رَضِيتَ لِمُحَمَّدٍ صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ اسْتَقْبَلْتُ. اللَّهُمَّ إِنِى أَصْبَحْتُ لا أَمْلِكُ لِنَفْسِى خَيْرَ ما أَرْجُو لَها، وَلا أَدْفَعُ عَنْها شَرَّ ما أَحْذَرُ عَلَيْها، وَأَصْبَحَتِ الْأُمُورُ كُلُّها بِيَدِكَ، وَلا فَقِيرَ أَفْقَرُ مِنِى، إِنِى لِما أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ. اللَّهُمَّ ارْدُدْنِى مِنْكَ بِخَيْرٍ وَلا رَادَّ

ص: ۲۰۲

لِفَضْلِکَ. اللَّهُمَّ إِنِی أَعُوذُ بِکَ مِنْ أَنْ تُبَدِّلَ اسْمِی، وَأَنْ تُغَیرَ جِسْمِی، أَوْ تُزِیلَ نِعْمَتَکَ عَنِی. اللَّهُمَّ زَیِنی بِالتَّقْوی، وَجَمِلْنِی بِالنِعَمِ، وَاغْمُرْنِی بِالْعافِیَهِٔ، وَارْزُقْنِی شُکْرَ الْعافِیَهِٔ.

در روایات آمده که، پس از آن یازده بار سوره «قدر» را بخواند، و اگر حاجتی دارد، رو به قبله دست‌ها را بالا ببرد، و حاجات خود را بطلبد، که إن شاءاللّه برآورده شود.

نماز زیارت و دعای بعد از آن

سپس دو رکعت نماز زیارت می‌خوانی، و ثواب آن را به پیامبر صلی الله علیه و آله اهدا می کنی و می گویی:

اللَّهُمَّ إِنِی صَلَّیْتُ وَرَکَعْتُ وَسَجَدْتُ لَکَ، وَحْدَکَ لا شَرِیکَ لَکَ، لِأَنَّ الصَّلاهَٔ وَالرُّکُوعَ وَالسُّجُودَ لا تَکُونُ إِلّا لَکَ، لِأَنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ. اللَّهُمَّ وَهاتانِ الرَّکْعَتانِ هَدِیَّهٌٔ مِنِی إِلی سَیِّدِی وَ مَولایَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فَتَقَبَّلْهُما مِنِّی بِأَحْسَنِ قَبُولِکَ وَأْجُرْنِی عَلی ذلِکَ بِأَفْضَلِ أَمَلِی وَرَجائِی فِیکَ وَفِی رَسُولِکَ، یا وَلِیَّ الْمُؤْمِنِینَ.

ص: ۲۰۳

و نیز مستحب است بعد از نماز این دعا را بخوانی:

اللَّهُمَّ إِنَّکَ قُلْتَ لِنَبِیکَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ:

«وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جاؤُوکَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِیماً»

، وَلَمْ أَحْضُرْ زَمانَ رَسُولِکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ السَّلامُ، وَقَدْ زُرْتُهُ راغِباً تائِباً مِنْ سَیِّئِ عَمَلِی، وَمُسْتَغْفِراً لَکَ مِنْ ذُنُوبِی، وَمُقِرّاً لَکَ بِها، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِها مِنِی، وَمُتَوَجِهاً إِلَیْکَ بِنَبِیکَ نَبِی الرَّحْمَةِ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ، فَاجْعَلْنِی اللَّهُمَّ بِمُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَیْتِهِ عِنْدَکَ وَجِیهاً فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ، وَمِنَ الْمُقَرَّبِینَ، یا مُحَمَّدُ یا رَسُولَ اللَّهِ، بِأَبِی أَنْتَ وَأُمِی یا نَبِیَّ اللَّهِ، یا سَیِدَ خَلْقِ اللَّهِ، إِنِی أَتَوَجَّهُ بِکَ إِلَی اللَّهِ رَبِکَ وَرَبِی، لِیَغْفِرَ لِی ذُنُوبِی، وَیَتَقَبَّلَ مِنِی عَمَلِی، وَیَقْضِیَ لِی حَوائِجِی، فَکُنْ لِی شَفِیعاً عِنْدَ رَبِکَ وَرَبِی، فَنِعْمَ الْمَسْؤُولُ رَبِی، وَنِعْمَ الشَّفِیعُ أَنْتَ یا مُحَمَّدُ، عَلَیْکَ وَعَلی أَهْلِ بَیْتِکَ السَّلامُ. اللَّهُمَّ أَوْجِبْ لِی مِنْکَ الْمَغْفِرَةَ وَالرَّحْمَةَ، وَالرِّزْقَ

ص: ۲۰۴

الْواسِعَ الطَّیِبَ النَّافِعَ، کَما أَوْجَبْتَ لِمَنْ أَتی نَبِیَّکَ مُحَمَّداً صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَهُوَ حَیٌّ، فَأَقَرَّ لَهُ بِذُنُوبِهِ، وَاسْتَغْفَرَ لَهُ رَسُولُکَ عَلَیْهِ السَّلامُ، فَغَفَرْتَ لَهُ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمینَ.

بخشی از مستحبّات مسجدالنّبی صلی الله علیه و آله

در مسجد پیغمبر صلی الله علیه و آله بسیار نماز بگزار، چون برای هر نماز در آن مکان شریف، معادل ثواب یک هزار نماز در نامه اعمال نمازگزار می‌نویسند، و خصوصاً بین منبر و مرقد منوّر آن حضرت افضل است. از حضرت رسول صلی الله علیه و آله مروی است که فرمودند: بین قبر و منبر من باغی از باغ‌های بهشت است، و حدود روضه شریفه طولًا از قبر منوّر تا موضع منبر آن حضرت، و عرضاً از منبر تا ستون چهارم قرار گرفته، و مستحبّ است این دعا را در روضه مبارکه بخوانند:

اللّهُمَّ إِنَّ هذِهِ رَوْضَةٌ مِنْ رِیاضِ جَنَّتِکَ، وَشُعْبَةٌ مِنْ شُعَبِ رَحْمَتِکَ، الَّتِی ذَکَرَها رَسُولُکَ وَأَبانَ عَنْ فَضْلِها، وَشَرَفِ التَّعَبُّدِ

ص: ۲۰۵

لَکَ فِیها، فَقَدْ بَلَّغْتَنِیها فِی سَلامَهِٔ نَفْسِی، فَلَکَ الْحَمْدُ یا سَیِدِی عَلی عَظِیم نِعْمَتِکَ عَلَیَّ فِی ذلِکَ، وَعَلی ما رَزَقْتَنِیهِ مِنْ طاعَتِکَ، وَطَلَبِ مَرْضاتِکَ، وَتَعْظِیم حُرْمَهِٔ نَبِیِّکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، بِزیارَهِٔ قَبْرِهِ وَالتَّسْلِیم عَلَیْهِ، وَالتَّرَدُّدِ فِی مَشاهِدِهِ وَمَواقِفِهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا مَوْلایَ، حَمْداً یَنْتَظِمُ بِهِ مَحامِدُ حَمَلَهِٔ عَرْشِکَ، وَسُکَّانِ سَماواتِکَ لَکَ، وَیَقْصُرُ عَنْهُ حَمْدُ مَنْ مَضی، وَیَفْضُلُ حَمْدَ مَنْ بَقِیَ مِنْ خَلْقِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ یا مَوْلایَ، حَمْدَ مَنْ عَرَفَ الْحَمْدَ لَکَ، وَالتَّوْفِیقَ لِلْحَمْدِ مِنْکَ، حَمْداً یَمْلَأُ ما خَلَقْتَ وَیَبْلُغُ حَیْثُ ما أَرَدْتَ، وَلا یَحْجُبُ عَنْکَ وَلا یَنْقَضِی دُونَکَ، وَیَبْلُغُ أَقْصی رِضاکَ وَلا یَبْلُغُ آخِرَهُ أَوائِلُ مَحامِدِ خَلْقِکَ لَکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ ما عُرِفَ الْحَمْدُ، وَاعْتُقِدَ الْحَمْدُ، وَجُعِلَ ابْتِداءَ الْکَلامِ الْحَمْدُ، یا باقِیَ الْعِزِ وَالْعَظَمَهِٔ، وَدائِمَ السُّلْطانِ وَالْقُدْرَهِٔ وَشَدِیدَ الْبَطْشِ وَالْقُوَّهِٔ، وَنافِذَ الْأَمْرِ وَالْإِرادَهِٔ، وَواسِعَ الرَّحْمَهِٔ وَالْمَغْفِرَهِٔ، وَرَبَّ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِٔ، کَمْ مِنْ نِعْمَهٍٔ لَکَ عَلَیَّ یَقْصُرُ

ص: ۲۰۶

عَنْ أَيْسَرِها حَمْدِى، وَلا يَبْلُغُ أَدْناها شُكْرِى، وَكَمْ مِنْ صَنائِعَ مِنْكَ إِلَىَّ لا يُحِيطُ بِكَثْرَتِها وَهْمِى، وَلا يُقَيِّدُها فِكْرِى. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى نَبِيِّكَ الْمُصْطَفى، عَيْنِ الْبَرِيَّةِ طِفْلًا وَخَيْرِها شابّاً وَكَهْلًا، أَطْهَرِ الْمُطَهَّرِينَ شِيمَةً، وَأَجْوَدِ الْمُسْتَمْطَرِينَ دِيمَةً، وَأَعْظَمِ الْخَلْقِ جُرْثُومَةً، الَّذِى أَوْضَحْتَ بِهِ الدَّلالاتِ، وَأَقَمْتَ بِهِ الرِّسالاتِ، وَخَتَمْتَ بِهِ النُّبُوّاتِ، وَفَتَحْتَ بِهِ بابَ الْخَيْراتِ، وَ أَظْهَرْتَهُ مَظْهَراً، وَابْتَعَثْتَهُ نَبِيّاً وَهادِياً أَمِيناً مَهْدِيّاً، داعِياً إِلَيْكَ، وَدالّاً عَلَيْكَ، وَحُجَّةً بَيْنَ يَدَيْكَ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلَى الْمَعْصُومِينَ مِنْ عِتْرَتِهِ وَالطَّيِبِينَ مِن اسْرَتِهِ، وَشَرِّفْ لَدَيْكَ بِهِ مَنازِلَهُمْ، وَعَظِمْ عِنْدَكَ مَراتِبَهُمْ، وَاجْعَلْ فِى الرَّفِيقِ الْأَعْلى مَجالِسَهُمْ، وَارْفَعْ إِلى قُرْبِ رَسُولِكَ دَرَجاتِهِمْ، وَتَمِّمْ بِلقائِهِ سُرُورَهُمْ، وَوَفِرْ بِمَكانِهِ انْسَهُمْ.

ص: ۲۰۷

دعا و نماز نزد ستون توبه

دو رکعت نماز نزدیک ستون أبولُبابه که معروف به «ستون توبه» است بگزار، وبعد از آن این دعا را بخوان:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيم. اللَّهُمَّ لا تُهِنِی بِالْفَقْرِ، وَلا تُذِلَّنِی بِالدَّیْنِ، وَلا تَرُدَّنِی إِلَی الْهَلَکَهِ، وَاعْصِمْنِی کَیْ أَعتَصِمَ، وَأَصْلِحْنِی کَیْ أَنْصَلِحَ، وَاهْدِنِی کَیْ أَهْتَدِیَ. اللَّهُمَّ أَعِنِی عَلَی اجْتِهادِ نَفْسِی، وَلا تُعَذِّبْنِی بِسُوءِ ظَنِی، وَلا تُهْلِکْنِی وَأَنْتَ رَجائِی، وَأَنْتَ أَهْلٌ أنْ تَغْفِرَ لِی وَقَدْ أَخْطَأْتُ، وَأَنْتَ أَهْلٌ أنْ تَعْفُوَ عَنِی وَقَدْ أَقْرَرْتُ، وَأَنْتَ أَهْلٌ أنْ تُقِیلَ وَقَدْ عَثَرْتُ، وَأَنْتَ أَهْلٌ أنْ تُحْسِنَ وَقَدْ أَسَأْتُ، وَأَنْتَ أَهْلُ التَّقْوی وَالْمَغْفِرَهِ، فَوَفِقْنِی لِما تُحِبُّ وَتَرْضی، وَیَسِّرْ لِیَ الْیَسِیرَ، وَجَنِبْنِی کُلَّ عَسِیرٍ. اللَّهُمَّ أَغْنِنِی بِالْحَلالِ مِنَ الْحَرامِ، وَبِالطَّاعاتِ عَنِ الْمَعاصِی، وَبِالْغِنی عَنِ الْفَقْرِ، وَبِالْجَنَّهِ عَنِ النَّارِ، وَبِالْأَبْرارِ

ص: ۲۰۸

عَنِ الفُجَّارِ، یا مَنْ لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْءٌ، وَهُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ، وَأَنْتَ عَلی کُلِ شَیءٍ قَدِیرٌ.

پس حاجات خود را طلب کن، که به خواست خدا مُستجاب می‌شود.

استحباب روزه ودعا در مدینه ومسجدالنّبی صلی الله علیه و آله

مستحبّ است سه روز در مدینه منوّره به قصد برآورده شدن حاجات روزه بگیرند، گرچه مسافر باشند، و شایسته است روزهای چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه باشد، و نیز مستحب است شب چهارشنبه و روز آن نزدیک ستون ابولبابه نماز گزارند، و شب پنجشنبه و روز آن نزد ستونی که مقابل آن قرار گرفته نماز گزارند، و شب و روز جمعه نزد ستونی که جنب محراب حضرت رسُول اکرم صلی الله علیه و آله واقع شده نماز گزارند، و جهت برآورده شدن حاجات دُنیوی واخروی خود از درگاه الهی مسئلت نمایند، و ضمن دعاهایی که خوانده می‌شود این دعا باشد:

اللَّهُمَّ ما کانَتْ لِی إِلَیْکَ مِنْ حاجَةٍ شَرَعْتُ أَنَا فِی طَلَبِها

ص: ۲۰۹

وَالْتِماسِها أَوْ لَمْ أَشْرَعْ، سَأَلْتُکَها أَوْ لَمْ أَسْأَلْکَها، فَإِنِی أَتَوَجَّهُ إِلَیْکَ بِنَبِیکَ مُحَمَّدٍ نَبِی الرَّحْمَهِٔ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، فِی قَضاءِ حَوائِجِی صَغِیرِها وَکَبِیرِها. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِعِزَّتِکَ وَقُوَّتِکَ وَقُدْرَتِکَ، وَجَمِیعِ ما أَحاطَ بِهِ عِلْمُکَ، أَنْ تُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَآلِهِ، وأَنْ تَفْعَلَ بِی کَذا وَکَذا.

وآنگاه حاجات خود را بطلب، که إن‌شاءاللَّه مستجاب می‌شود.

نماز و دعا نزد مقام جبرئیل

مستحب است در مقـام جبرئیل نماز گزارد، و دعا بخوانـد، و آن همان مقامی است که جبرئیل هنگام ورود بر پیغمبر اکرم صـلی الله علیه و آله به آنجـا که می‌رسـید از ایشـان اذن ورود می‌طلبیـد، و مکـان آن زیر نـاودانی است که بالای درِ خانه حضـرت زهرا علیها السـلام قرار گرفته، و درِ خانه آن حضـرت- بنابر روایاتی که قبر آن بانوی معظّمه را در خانه‌اش معیّن کرده است- همان دری‌اسـت که‌محاذی‌قبرآن حضرت است، و پس از نماز بگو:

ص: ۲۱۰

یـا مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ، وَمَلَأَها جُنُوداً مِنَ الْمُسَبِّحِينَ لَهُ مِنْ مَلائِكَتِهِ، وَالْمُمَجِّدِينَ لِقُدْرَتِهِ وَعَظَمَتِهِ، وَأَفْرَغَ عَلى أَبْدانِهِمْ حُلَلَ الْكَراماتِ، وَأَنْطَقَ أَلْسِنَتَهُمْ بِضُرُوبِ اللُّغاتِ، وَأَلْبَسَهُمْ شِعارَ التَّقْوى، وَقَلَّدَهُمْ قَلائِدَ النُّهى، وَجَعَلَهُمْ أَوْفَرَ أَجْناسِ خَلْقِهِ مَعْرِفَةً بِوَحْدانِيَّتِهِ وَقُدْرَتِهِ وَجَلالَتِهِ وَعَظَمَتِهِ، وَأَكْمَلَهُمْ عِلْماً بِهِ، وَأَشَدَّهُمْ فَرَقاً، وأَدْوَمَهُمْ لَهُ طاعَةً وَخُضُوعاً وَاسْتِكانَةً وَخُشُوعاً، يا مَنْ فَضَّلَ الْأَمِينَ جَبْرَئِيلَ عَلَيْهِ السَّلامُ بِخَصائِصِهِ وَدَرَجاتِهِ وَمَنازِلِهِ، وَاخْتارَهُ لِوَحْيِهِ وَسِفارَتِهِ وَعَهْدِهِ وَأَمانَتِهِ، وَإِنْزالِ كُتُبِهِ وَأَوامِرِهِ عَلى أَنْبِيائِهِ وَرُسُلِهِ، وَجَعَلَهُ واسِطَةً بَيْنَ نَفْسِهِ وَبَيْنَهُمْ، أَسْأَ لُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلى مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَعَلى جَمِيعِ مَلائِكَتِكَ وَسُكّانِ سَماواتِكَ، أَعْلَمِ خَلْقِكَ بِكَ، وَأَخْوَفِ خَلْقِكَ لَكَ، وَأَقْرَبِ خَلْقِكَ مِنْكَ، وَأَعْمَلِ خَلْقِكَ بِطاعَتِكَ، الَّذِينَ لا يَغْشاهُمْ نَوْمُ الْعُيُونِ، وَلا سَهْوُ الْعُقُولِ، وَلا فَتْرَةُ الْأَبْدانِ، الْمُكَرَّمِينَ بِجِوارِكَ، وَالْمُؤْتَمَنِينَ عَلى وَحْيِكَ،

ص: ۲۱۱

الْمُجْتَنَبِینَ الْآفاتِ، وَالْمُوقِینَ السَّیئاتِ. اللَّهُمَّ وَاخْصُصِ الرُّوحَ الْأَمِینَ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ بِأَضْعافِها مِنْکَ، وَعَلی مَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبِینَ وَطَبَقاتِ الکَرُّوبِیینَ وَالرُّوحانِیینَ، وَزِدْ فِی مَراتِبِهِ عِنْدَکَ، وَحُقُوقِهِ الَّتِی لَهُ عَلی أَهْلِ الْأَرْضِ، بِما کانَ یَنْزِلُ بِهِ مِنْ شَرائِعِ دِینِکَ، وَما بَیَّنْتَهُ لَهُمْ عَلی أَلْسِنَهِ أَنْبِیائِکَ، مِنْ مُحَلَّلاتِکَ وَمُحَرَّماتِکَ. اللَّهُمَّ أَکْثِرْ صَلَواتِکَ علی جَبْرَئِیلَ، فَإِنَّهُ قُدْوَهُ الْأَنْبِیاءِ، وَهادِی الْأَصْفِیاءِ وَسادِسُ أَصْحابِ الْکِساءِ. اللَّهُمَّ اجْعَلْ وُقُوفِی فِی مَقامِهِ هذا سَبَباً لِنزُولِ رَحْمَتِکَ عَلَیَّ، وَتَجاوُزِکَ عَنِی، أی جَوادُ أی کَرِیمُ، أی قَرِیبُ أی بَعِیدُ، أَسْأَلُکَ أَنْ تُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُوَفِقَنِی لِطاعَتِکَ، وَلا تُزِیلَ عَنِی نِعْمَتِکَ، وَأَن تَرْزُقَنِی الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ، وَتُوَسِّعَ عَلَیَّ مِنْ فَضْلِکَ، وَتُغْنِیَنِی عَنْ شِرارِ خَلْقِکَ، وَتُلْهِمَنِی شُکْرَکَ وَذِکْرَکَ، وَلا تُخَیبَ یا رَبِ دُعائِی، وَلا تَقْطَعَ رَجائِی، بِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ.

ص: ۲۱۲

و سپس بگو:

وَأَسْأَ لُکَ بِأَنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ لَیسَ کَمِثْلِکَ شَیْءٌ، أَنْ تَعْصِمَنِی مِنَ الْمَهالِکِ، وَأَنْ تُسَلِمَنِی مِنْ آفاتِ الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ، وَوَعْثاءِ السَّفَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ، وَأَنْ تَرُدَّنِی سالِماً إِلی وَطَنِی، بَعْدَ حَجٍّ مَقبُولٍ وَسَعْیٍ مَشْکُورٍ وَعَمَلٍ مُتَقَبَّلٍ، وَلا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ حَرَمِکَ وَحَرَمِ نَبِیکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ.

و از حضرت امام صادق علیه السلام روایت است که نزد مقام جبرئیل علیه السلام بایست و بگو:

أَی جَوادُ أَی کَرِیمُ، أَی قَرِیبُ أَی بَعِیدُ، أَسْأَ لُکَ أَنْ تُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَیتِهِ، وَأَنْ تَرُدَّ عَلَیَّ نِعْمَتَکَ.

ص: ۲۱۳

زیارت وداع رسول اکرم صلی الله علیه و آله

هرگاه خواستی از مدینه خارج شوی غُسل کن، و نزد قبر پیغمبر صلی الله علیه و آله برو و عمل کن آنچه را قبلًا انجام می‌دادی، پس وداع کن آن حضرت را، و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّهِ، أَسْتَودِعُکَ اللَّهَ وَأَسْتَرْعِیکَ وَأَقْرَأُ عَلَیْکَ السَّلامَ، آمَنْتُ باللَّهِ بِما جِئْتَ بِهِ وَدَلَلْتَ عَلَیهِ، اللَّهُمَّ لاتَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِی لِزِیارَةِ قَبْرِ نَبِیکَ، فَإِنْ تَوَفَّیْتَنِی قَبْلَ ذلِکَ فَإِنِّی أَشْهَدُ فِی مَماتِی عَلی ما شَهِدْتُ عَلَیْهِ فِی حَیاتِی، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ.

حضرت صادق علیه السلام در وداع قبر پیغمبر صلی الله علیه و آله به یونس بن یعقوب فرمود: بگو:

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ، لاجَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلِیمِی عَلَیْکَ.

ص: ۲۱۴

در نقـل دیگری آمـده است: هرگاه خواستی از مـدینه منوّره خارج شوی، پس از اتمام کلیّه اعمال غُسل کن و پاک‌ترین لباس‌هایت را بپوش و به زیارت رسول خدا صـلی الله علیه و آله مُشَـرَّف شو و به همان زیاراتی که قبلًا گفته شد زیارت کن، سپس در وداع آن حضرت بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْبَشِیرُ النَّذِیرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا السِراجُ الْمُنِیرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا السَّفِیرُ بَیْنَ اللَّهِ وَبَیْنَ خَلْقِهِ، أَشْـهَدُ یا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّکَ کُنْتَ نُوراً فِی الْأَصْلابِ الشَّامِخَهِ وَالْأَرْحامِ الْمُطَهَّرَهِ، لَمْ تُنَجِسْکَ الْجاهِلِیَّهُ بِأَنْجاسِهَا، وَلَمْ تُلْبِسْکَ مِنْ مُدْلَهِمَّاتِ ثِیابِها، وَأَشْهَدُ یا رَسُولَ اللَّهِ أَنِی مُؤْمِنٌ بِکَ وَبِالْأَئِمَّهِ مِنْ أَهْلِ بَیْتِکَ مُوقِنٌ بِجَمِیعِ ما أَتَیْتَ بِهِ راضٍ مُؤْمِنٌ وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأَئِمَّهَ مِنْ أَهْلِ بَیْتِکَ أَعْلامُ الْهُدی، وَالْعُرْوَهُ الْوُثْقی، وَالْحُجَّهُ عَلی أَهْلِ الدُّنْیا. اللَّهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَهِ نَبِیکَ عَلَیْهِ السَّلامُ، وَإِنْ تَوَفَّیْتَنِی فَإِنِی أَشْهَدُ فِی مَماتِی عَلی ما أَشْهَدُ عَلَیْهِ فِی حَیاتِی، أَنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا

ص: ۲۱۵

أَنْتَ، وَحْدَکَ لا شَرِیکَ لَکَ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ، وَأَنَّ الْأَئِمَّهَ مِنْ أَهْلِ بَیْتِهِ أَوْلِیاؤُکَ وَأَنْصارُکَ وَحُجَجُکَ عَلی خَلْقِکَ، وَخُلَفاؤُکَ فِی عِبادِکَ وَأَعْلامُکَ فِی بِلادِکَ، وَخُزَّانُ عِلْمِکَ، وَحَفَظَهُ سِرِّکَ، وَتَراجِمَهُ وَحْیِکَ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبَلِّغْ رُوحَ نَبِیکَ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، فِی‌ساعَتِی هذِهِ وَفِی کُلِ ساعَهٍ تَحِیَّهً مِنِی وَسَلاماً، السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ‌اللَّهِ وَرَحْمَهُ‌اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، لاجَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلِیمِی عَلَیْکَ.

وبگو:

اللَّهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَهِ قَبْرِ نَبِیکَ، فَإِنْ تَوَفَّیْتَنِی قَبْلَ ذلِکَ، فَإِنِی أَشْهَدُ فِی‌مَماتِی عَلی ما أَشْهَدُ عَلَیْهِ فِی حَیاتِی، أَنْ لا إِلهَ إِلَّا أَنْتَ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ، وَأَنَّکَ قَدِ اخْتَرْتَهُ مِنْ خَلْقِکَ، ثُمَّ اخْتَرْتَ مِنْ أَهْلِ بَیْتِهِ الْأَئِمَّهَ الطَّاهِرِینَ، الَّذِینَ أَذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهِیرًا، فَاحْشُرْنا مَعَهُمْ، وَفِی زُمْرَتِهِمْ وَتَحْتَ لِوائِهِمْ، وَلا تُفَرِّقْ بَیْنَنا وَبَیْنَهُمْ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ، یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

ص: ۲۱۶

زیارت حضرت فاطمه زهرا علیها السلام

حضرت زهرا علیها السلام نزد خداوند مقامی بس والا دارد، و در زیارت آن بانوی بزرگ و فداکار، پاداشی عظیم است. علامه مجلسی از کتاب «مصباح الأنوار» نقل می‌کند که حضرت زهرا علیها السلام فرمود: پدرم به من فرمود: هر کس بر تو صلوات بفرستد، خداوند متعال او را بیامرزد، و در هر جای از بهشت که باشم، او را به من ملحق سازد.

مرحوم شیخ طوسی در «تهذیب» نوشته است: آنچه در فضیلت زیارت حضرت زهرا علیها السلام روایت شده، بیش از آن است که به شمار آید.

جای دقیق قبر آن حضرت، معلوم نیست. برخی گفته‌اند در خانه خودش (کنار مرقد پیامبر) دفن شده، بعضی هم مدفن او را در بقیع و در کنار قبر ائمّه علیهم السلام می‌دانند. آنچه بیشتر نزد اصحاب ما مطرح است، زیارت آن حضرت در کنار قبر رسول اللّه صلی الله علیه و آله است.

ص: ۲۱۷

زیارت اوّل حضرت فاطمه علیها السلام

وقتی در هر یک از این مکان‌ها ایستادی، خطاب به آن معصومه مطهّره و پاره تن پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله کرده، و بگو:

السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ نَبِي اللَّهِ،

السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ صَفِي اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ أَمِينِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ خَيْرِ خَلْقِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ أَفْضَلِ أَنْبِياءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَمَلائِكَتِهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ خَيْرِ الْبَرِيَّةِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا سَيِدَةَ نِساءِ الْعالَمِينَ، مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ.

السَّلامُ عَلَيْكِ يا زَوْجَةَ وَلِي اللَّهِ وَخَيْرِ الْخَلْقِ بَعْدَ رَسُولِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا أُمَّ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ سَيِدَىْ شَبابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّلامُ عَلَيْكِ أَيَّتُهَا الصِدِّيقَةُ الشَّهِيدَةُ، السَّلامُ عَلَيْكِ أَيَّتُهَا الرَّضِيَّةُ الْمَرْضِيَّةُ، السَّلامُ عَلَيْكِ أَيَّتُهَا الْفاضِلَةُ الزَّكِيَّةُ، السَّلامُ

ص: ۲۱۸

عَلَیْکِ أَیَّتُهَا الْحَوْراءُ الْإِنْسِیَّهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ أَیَّتُها التَّقِیَّهُ النَّقِیَّهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ أَیَّتُهَا الْمُحَدَّثَهُ الْعَلِیْمَهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ أَیَّتُها الْمُضْطَهَدَهُ الْمَقْهُورَهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا فاطِمَهُ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکِ وَعَلی رُوحِکِ وَبَدَنِکِ، أَشْهَدُ أَنَّکِ مَضَیْتِ عَلی بَیِنَهٍ مِنْ رَبکِ، وَأَنَّ مَنْ سَرَّکِ فَقَدْ سَرَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَمَنْ جَفاکِ فَقَدْ جَفا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ آذاکِ فَقَدْ آذی رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَمَنْ وَصَلَکِ فَقَدْ وَصَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَمَنْ قَطَعَکِ فَقَدْ قَطَعَ رَسُولَ اللَّهِ، لِأَنَّکِ بَضْعَهٌ مِنْهُ، وَرُوحُهُ الَّتِی بَیْنَ جَنْبَیْهِ، کَما قالَ عَلَیْهِ أَفْضَلُ سَلامِ اللَّهِ وَأَفْضَلُ صَلَواتِهِ، اشْهِدُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أَنِی راضٍ عَمَّنْ رَضِیتِ عَنْهُ، ساخِطٌ عَمَّنْ سَخِطْتِ عَلَیْهِ، مُتَبَرِّءٌ مِمَّنْ تَبَرَّأْتِ مِنْهُ، مُوالٍ لِمَنْ والَیْتِ، مُعادٍ لِمَنْ عادَیْتِ، مُبْغِضٌ لِمَنْ أَبْغَضْتِ، مُحِبٌّ لِمَنْ أَحْبَبْتِ، وَکَفی بِاللَّهِ شَهِیداً وَحَسِیباً وَجازِیاً وَمُثِیباً.

سپس می گویی:

ص: ۲۱۹

اللَّهُمَّ صَلِ وَسَلِمْ عَلی عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ خاتَم النَّبِیینَ، وَخَیْرِ الْخَلائِقِ أَجْمَعِینَ، وَصَلِ علی وَصِیهِ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ، وَإِمامِ الْمُسْلِمِینَ، وَخَیْرِ الْوَصِیینَ، وَصَلِ عَلی فاطِمَةَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ سَیدَهِٔ نِساءِ الْعالَمِینَ، وَصَلِ عَلی سَیدَیْ شَبابِ أَهْلِ الْجَنَّهِٔ، الْحَسَنِ والْحُسَیْنِ، وَصَلِ عَلی زَیْنِ الْعابِدِینَ عَلِی بْنِ الْحُسَیْنِ، وَصَلِ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِی باقِرِ عِلْمِ النَّبِیینَ، وَصَلِ عَلَی الصَّادِقِ عَنِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِ عَلی کاظِمِ الْغَیْظِ فِی اللَّهِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ، وَصَلِ عَلَی الرِّضا عَلِی بْنِ مُوسی، وَصَلِ عَلَی التَّقِی مُحَمَّدِ بْنِ عَلیّ، وَصَلِ عَلَی النَّقِی عَلِی بْنِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِ عَلَی الزَّکِی الْحَسَنِ بْنِ عَلِی، وَصَلِ عَلَی الْحُجَّهِٔ الْقائِمِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی. اللَّهُمَّ أَحْیِ بِهِ الْعَدْلَ، وَأَمِتْ بِهِ الْجَوْرَ، وَ زَینْ بِطَوْلِ بَقائِهِ الْأَرْضَ، وَأَظْهِرْ بِهِ دِینَکَ وَسُنَّهَٔ نَبِیکَ، حَتّی لا یَسْتَخْفِیَ بِشَیْءٍ مِنَ الْحَقِ مَخافَهَٔ أَحَدٍ مِنَ الْخَلْقِ، وَاجْعَلْنا مِنْ أَعْوانِهِ وَأَشْیاعِهِ، وَالْمَقْبُولِینَ فِی زُمْرَهِٔ أَوْلِیائِهِ، یا أَرْحَمَ الرّاحِمِینَ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ

ص: ۲۲۰

وَأَهْلِ بَيْتِهِ، الَّذِينَ أَذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهِيراً.

سپس دو رکعت نماز در مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله بگزار و ثواب آن را به روح منوّر حضرت زهرا علیها السلام هدیه کن، آنگاه این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ إِنِى أَتَوَجَّهُ إِلَيْکَ بِنَبِينا مُحَمَّدٍ، وَبِأَهْلِ بَيْتِهِ صَلَواتُکَ عَلَيْهِمْ، وَأَسْأَ لُکَ بِحَقِکَ الْعَظِيمِ الَّذِی لا يَعْلَمُ کُنْهَهُ سِواکَ، وَأَسْأَ لُکَ بِحَقِ مَنْ حَقُّهُ عِنْدَکَ عَظِيمٌ، وَبِأَسْمائِکَ الْحُسْنَى الَّتِی أَمَرْتَنِی أَنْ أَدْعُوَکَ بِها، وأَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ الَّذِی أَمَرْتَ بِهِ إِبْراهِيمَ، أَنْ يَدْعُوَ بِهِ الطَّيْرَ فَأَجابَتْهُ، وَبِاسْمِکَ الْعَظِيمِ الَّذِی قُلْتَ لِلنَّارِ

«کُونِی بَرْداً وَسَلاماً عَلی إِبْراهِيمَ»

، فَکانَتْ بَرْداً، وَبِأَحَبِ الْأَسْماءِ إِلَيْکَ وَأَشْرَفِها وَأَعْظَمِها لَدَيْکَ، وَأَسْرَعِها إِجابةً وَأَنْجَحِها طَلِبَةً، وَبِما أَنْتَ أَهْلُهُ وَمُسْتَحِقُّهُ وَمُسْتَوْجِبُهُ، وأَتَوَسَّلُ إِلَيْکَ وَأَرْغَبُ إِلَيْکَ، وَأَتَضَرَّعُ إِلَيْکَ، وأُلِحُّ عَلَيْکَ، وَأَسْأَ لُکَ بِکُتُبِکَ الَّتِی أَنْزَلْتَها عَلی أَنْبيائِکَ وَرُسُلِکَ صَلَواتُکَ عَلَيْهِمْ، مِنَ التَّوْرِيةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، فَإِنَّ فِيهَا اسْمَکَ الْأَعْظَمَ، وَبِما فِيها مِنْ أَسْمائِکَ الْعُظْمى، أَنْ تُصَلِیَ

ص: ۲۲۱

عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وأَنْ تُفَرِّجَ عَنْ آلِ مُحَمَّدٍ وَشیعَتِهِمْ وَمُحِبیهِمْ وَعَنِی، وَتَفْتَحَ أَبْوابَ السَّماءِ لِدُعائِی، وَتَرْفَعَهُ فِی عِلِیینَ، وَتَأْذَنَ لِی فِی هـذَا الیَوْمِ وَفِی هـذِهِ السَّاعَةِ بِفَرَجِی وَإِعْطاءِ أَمَلِی وَسُؤْلِی فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ، یا مَنْ لا یَعْلَمُ أَحَدٌ کَیْفَ هُوَ وَقُدْرَتَهُ إِلّا هُوَ، یا مَنْ سَدَّ الْهَواءَ بِالسَّماءِ، وَکَبَسَ الْأَرْضَ عَلَی الْماءِ، وَاخْتارَ لِنَفْسِهِ أَحْسَنَ الْأَسْماءِ، یا مَنْ سَمّی نَفْسَهُ بِالْاسْمِ الَّذِی تُقْضی بِهِ حاجَةُ مَنْ یَدْعُوهُ، أَسْأَلُکَ بِحَقِّ ذلِکَ الْاسْمِ، فَلا شَفِیعَ أَقْوی لِی مِنْهُ، أَنْ تُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَقْضِیَ لِی حَوائِجِی، وَتُسْمِعَ بِمُحَمَّدٍ وَعَلِیٍ وَفاطِمَةَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ، وَعَلِی بْنِ الْحُسَیْنِ، وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍ وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَعَلِی بْنِ مُوسی، وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍ وَعَلِی بْنِ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍ وَالْحُجَّةِ الْمُنْتَظَرِ لِإِذْنِکَ، صَلَواتُکَ وَسَلامُکَ وَرَحْمَتُکَ وَبَرَکاتُکَ عَلَیْهِمْ، صَوْتِی لِیَشْفَعُوا لِی إِلَیْکَ، وَتُشَفِعَهُمْ فِیَّ، وَلا تَرُدَّنِی خائِباً، بِحَقِ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ.

سپس حاجاتت را بخواه که إن شاء اللّه برآورده می‌شود.

زیارت دوّم حضرت فاطمه زهرا علیها السلام

السَّلامُ عَلَیْکِ یا مُمْتَحَنَهُ امْتَحَنَکِ اللَّهُ الَّذِی خَلَقَکِ قَبْلَ أنْ یَخْلُقَکِ، فَوَجَدَکِ لِما امْتَحَنَکِ صابِرَهً، وَ زَعَمْنا أنَّا لَکِ أَوْلِیاءُ وَمُصَدِّقُونَ وَصابِرُونَ لِکُلِ ما أَتانا بِهِ أَبُوکِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَأَتانا بِهِ وَصِیُّهُ عَلَیْهِ السَّلامُ، فَإِنَّا نَسْأَلُکِ إنْ کُنَّا صَدَّقْناکِ إلّا أَلْحَقْتِنا بِتَصْدِیقِنا لَهُما بِالْبُشْری لِنُبَشِرَ أَنْفُسَنا بِأَنَّا قَدْ طَهُرْنا بِوِلایَتِکِ.

آنگاه می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ نَبِی اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ حَبِیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ خَلِیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ أَمِینِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ خَیْرِ خَلْقِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ أَیَّتُهَا الْمُحَدَ ثَهُ الْعَلِیْمَهُ، اشْهِدُ اللَّهَ

ص: ۲۲۳

وَرَسُولَهُ وَمَلائِكَتَهُ أَنِى راضٍ عَمَّنْ رَضِيتِ عَنْهُ، ساخِطٌ عَلى مَنْ سَخِطْتِ عَلَيْهِ، مُتَبَرِّءٌ مِمَّنْ تَبَرَّأْتِ مِنْهُ، مُوالٍ لِمَنْ والَيْتِ، مُعادٍ لِمَنْ عادَيْتِ، مُبْغِضٌ لِمَنْ أَبْغَضْتِ، مُحِبٌّ لِمَنْ أَحْبَبْتِ، وَكَفى بِاللَّهِ شَهِيداً وَحَسِيباً وَجازِياً وَمُثِيباً.

پس دو رکعت نماز زیارت بگزار، به همان ترتیبی که در زیارت اوّل آن حضرت ذکر کردیم.

ص: ۲۲۴

زیارت ائمّه بقیع علیهم السلام

چون خواستی این بزرگواران را زیارت کنی آنچه در آداب زیارت ذکر شد بجای آور و بعد از خضوع و خشوع و رقّت قلب داخل شو و پای راست را مقدّم دار، و بگو:

اللّهُ أَکْبَرُ کَبیراً، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ کَثِیراً، وَسُبْحانَ اللَّهِ بُکْرَهً وَاصِیلًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْفَرْدِ الصَّمَدِ، الْماجِدِ الْأَحَدِ، الْمُتَفَضِّلِ الْمَنَّانِ، الْمُتَطَوِّلِ الْحَنَّانِ، الَّذِی مَنَّ بِطَوْلِهِ، وَسَهَّلَ زِیارَهَ سادَتِی بِإِحْسانِهِ، وَلَمْ یَجْعَلْنِی عَنْ زِیارَتِهِمْ مَمْنُوعاً، بَلْ تَطَوَّلَ وَمَنَحَ.

پس نزدیک قبور مقدّسه ایشان برو، و رو به قبر آن بزرگواران بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَئِمَّهَ الْهُدی، السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَهْلَ التَّقْوی، السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَیُّهَا الْحُجَجُ عَلی أَهْلِ الدُّنْیا، السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَیُّهَا الْقُوّامُ فِی الْبَرِیَّهِ بِالْقِسْطِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَهْلَ الصَّفْوَهِ،

ص: ۲۲۵

السَّلامُ عَلَيْكُمْ آلَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ النَّجْوى، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَّغْتُمْ وَنَصَحْتُمْ وَصَبَرْتُمْ فِي ذاتِ اللَّهِ، وَكُذِّبْتُمْ وَأُسِيءَ إِلَيْكُمْ فَغَفَوْتُمْ، وَأَشْهَدُ أَنَّكُمُ الْأَئِمَّةُ الرَّاشِدُونَ الْمُهْتَدُونَ، وَأَنَّ طاعَتَكُمْ مَفْرُوضَةٌ، وَأَنَّ قَوْلَكُمُ الصِدْقُ، وَأَنَّكُمْ دَعَوْتُم فَلَمْ تُجابُوا، وَأَمَرْتُمْ فَلَمْ تُطاعُوا، وَأَنَّكُمْ دَعائِمُ الدِّينِ وَأَرْكانُ الْأَرْضِ، لَمْ تَزالُوا بِعَيْنِ اللَّهِ، يَنْسَخُكُمْ مِنْ أَصْلابِ كُلِ مُطَهَّرٍ، وَيَنْقُلُكُمْ فِي أَرْحامِ الْمُطَهَّراتِ، لَمْ تُدَنِسْكُمُ الْجاهِلِيَّةُ الْجَهْلاءُ، وَلَمْ تَشْرَكْ فِيكُمْ فِتَنُ الْأَهْواءِ، طِبْتُمْ وَطابَ مَنْشَؤُكُمْ، مَنَّ بِكُمْ عَلَيْنا دَيَّانُ الدِّينِ، فَجَعَلَكُمْ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ، وَجَعَلَ صَلاتَنا عَلَيْكُمْ رَحْمَةً لَنا وَكَفَّارَةً لِذُنُوبِنا، إِذِ اخْتارَكُمْ لَنا، وَطَيَّبَ خَلْقَنا بِما مَنَّ بِهِ عَلَيْنا مِنْ وِلايَتِكُمْ، وَكُنَّا عِنْدَهُ مُسَمِّينَ بِعِلْمِكُمْ، مُعْتَرِفِينَ بِتَصْدِيقِنا إِيَّاكُمْ، وَهذا مَقامُ مَنْ أَسْرَفَ وَأَخْطَأَ وَاسْتَكانَ وَأَقَرَّ بِما جَنى، وَرَجا بِمَقامِهِ الْخَلاصَ، وَأَنْ يَسْتَنْقِذَهُ بِكُمْ مُسْتَنْقِذُ الْهَلْكى مِنَ الرَّدى،

ص: ۲۲۶

فَکُونُوا لِی شُفَعاءَ، فَقَدْ وَفَدْتُ إِلَیْکُمْ إِذْ رَغِبَ عَنْکُمْ أَهْلُ الدُّنْیا، وَاتَّخَذُوا آیاتِ اللَّهِ هُزُواً، وَاسْتَکْبَرُوا عَنْها، یا مَنْ هُوَ قائِمٌ لایَسْهُو، وَدائِمٌ لا یَلْهُو، وَمُحِیطٌ بِکُلِ شَیْءٍ، لَکَ الْمَنُّ بِما وَفَّقْتَنِی، وَعَرَّفْتَنِی بِمَا ائْتَمَنْتَنِی عَلَیْهِ، إِذْ صَدَّ عَنْهُ عِبادُکَ وَجَحَدُوا مَعْرِفَتَهُ، وَاسْتَخَفُّوا بِحَقِهِ، وَمالُوا إِلی سِواهُ، فَکانَتِ الْمِنَّهُ لَکَ وَمِنْکَ عَلَیَّ مَعَ أَقْوام خَصَصْتَهُمْ بِما خَصَصْتَنِی بِهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ إِذْ کُنْتُ عِنْدَکَ فِی مَقامِی مَذْکُوراً مَکْتُوباً، فَلا تَحْرِمْنِی ما رَجَوْتُ، وَلا تُخَیِبْنِی فِیما دَعَوْتُ.

پس دعا کن از برای خود هر چه خواهی.

به‌تصریح اکثر بزرگان بهترین زیارت برای ائمه بقیع همان زیارت جامعه کبیره است که در ادعیه و زیارات مشترکه ذکر شد و دارای مفاهیم عالی و بیان اوصاف و مناقب اهل‌بیت علیهم السلام است.

ص: ۲۲۷

زیارت دیگر برای ائمه بقیع علیهم السلام

علامه مجلسی رحمه الله در «بحار الأنوار» گوید: این زیارت را به قصد ائمه بقیع بخوان:

السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَئِمَّهَ الْمُؤْمِنِینَ، وَسادَهَ الْمُتَّقِینَ، وَکُبَراءَ الصِّدِّیقِینَ، وَأُمَراءَ الصَّالِحِینَ، وَقادَهَ الْمُحْسِنِینَ، وَأَعْلامَ الْمُهْتَدِینَ، وَأَنْوارَ الْعارِفِینَ، وَوَرَثَهَ الْأَنْبِیاءِ، وَصَفْوَهَ الْأَصْفِیاءِ، وَخِیَرَهَ الْأَتْقِیاءِ، وَعِبادَ الرَّحْمانِ، وَشُرَکاءَ الْفُرْقانِ، وَمَناهِجَ الْإِیمانِ، وَمَعادِنَ الْحَقائِقِ، وَشُفَعاءَ الْخَلائِقِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّکُمْ أَبْوابُ نِعَمِ اللَّهِ الَّتِی فَتَحَها عَلی بَرِیَّتِهِ، وَالْأَعْلامُ الَّتِی فَطَرَها لِإِرْشادِ خَلِیقَتِهِ، وَالْمَوازِینُ الَّتِی نَصَبَها لِتَهْذِیبِ شَرِیعَتِهِ، وَإِنَّکُمْ مَفاتِیحُ رَحْمَتِهِ، وَمَقالِیدُ مَغْفِرَتِهِ، وَسَحائِبُ رِضْوانِهِ، وَمَفاتِیحُ جِنانِهِ، وَحَمَلَهُ فُرْقانِهِ، وَخَزَنَهُ عِلْمِهِ، وَحَفَظَهُ سِرِّهِ، وَمَهْبِطُ وَحْیِهِ، وَمَعادِنُ أَمْرِهِ وَنَهْیِهِ،

ص: ۲۲۸

وَأَماناتُ النُّبُوَّةِ، وَوَدائِعُ الرِّسالَةِ، وَفِی بَیْتِکُمْ نَزَلَ الْقُرآنُ، وَمِنْ دارِکُمْ ظَهَرَ الْإِسْلامُ وَالْإِیمانُ، وَإِلَیْکُمْ مُخْتَلَفُ رُسُلِ اللَّهِ وَالْمَلائِکَهِ، وَأَنْتُمْ أَهْلُ إِبْراهِیمَ عَلَیْهِ السَّلامُ الَّذِینَ ارْتَضاکُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِلْإِمامَهِ، وَاجْتَباکُمْ لِلْخِلافَهِ، وَعَصَمَکُمْ مِنَ الذُّنُوبِ، وَبَرَأَکُمْ مِنَ الْعُیُوبِ، وَطَهَّرَکُمْ مِنَ الرِّجْسِ، وَفَضَّلَکُمْ بِالنَّوْعِ وَالْجِنْسِ، وَاصْطَفاکُمْ عَلَی العالَمِینَ بِالنُّورِ وَالْهُدی، وَالْعِلْمِ وَالتُّقی، وَالْحِلْمِ وَالنُّهی، وَالسَّکِینَهِ وَالْوَقارِ، وَالْخَشْیَهِ وَالْاسْتِغْفارِ، وَالْحِکْمَهِ وَالْآثارِ، وَالتَّقْوی وَالْعَفافِ، وَالرِّضا وَالْکَفافِ، وَالْقُلُوبِ الزَّاکِیَهِ، وَالنُّفُوسِ الْعالِیَهِ، وَالْأَشْخاصِ الْمُنِیرَهِ، وَالْأَحْسابِ الْکَبِیرَهِ، وَالْأَنْسابِ الطَّاهِرَهِ، وَالْأَنْوارِ الْباهِرَهِ الْمَوْصُولَهِ، وَالْأَحْکامِ الْمَقْرُونَهِ، وَأَکْرَمَکُمْ بِالْآیاتِ، وَأَیَّدَکُمْ بِالْبَیِّناتِ، وَأَعَزَّکُمْ بِالْحُجَجِ الْبالِغَهِ، وَالْأَدِلَّهِ الْواضِحَهِ، وَخَصَّکُمْ بِالْأَقْوالِ الصَّادِقَهِ، وَالْأَمْثالِ النَّاطِقَهِ، وَالْمَواعِظِ الشَّافِیَهِ، وَالْحِکَمِ الْبالِغَهِ، وَوَرَّثَکُمْ عِلْمَ الْکِتابِ، وَمَنَحَکُمْ

ص: ۲۲۹

فَصْلَ الْخِطابِ، وَأَرْشَدَكُمْ لِطُرُقِ الصَّوابِ، وَأَوْدَعَكُمْ عِلْمَ الْمَنايا وَالْبَلايا، وَمَكْنُونَ الْخَفايا، وَمَعالِمَ التَّنْزِيلِ، وَمَفاصِلَ التَّأْوِيلِ، وَمَوارِيثَ الْأَنْبِياءِ، كَتابُوتِ الْحِكْمَةِ، وَشِعارِ الْخَلِيلِ، وَمِنْسَأَةِ الْكَلِيمِ، وَسابِغَةِ داوُدَ، وَخاتَمِ الْمُلْكِ، وَفَضْلِ الْمُصْطَفى، وَسَيْفِ الْمُرْتَضى، وَالْجَفْرِ الْعَظِيمِ، وَالْإِرْثِ الْقَدِيمِ، وَضَرَبَ لَكُمْ فِي الْقُرْآنِ أَمْثالًا، وَامْتَحَنَكُمْ بَلْوى، وَأَحَلَّكُمْ مَحَلَّ نَهْرِ طالُوتَ، وَحَرَّمَ عَلَيْكُمُ الصَّدَقَةَ، وَأَحَلَّ لَكُمُ الْخُمْسَ، وَنَزَّهَكُمْ عَنِ الْخَبائِثِ ما ظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ، فَأَنْتُمُ الْعِبادُ الْمُكْرَمُونَ، وَالْخُلَفاءُ الرَّاشِدُونَ، وَالْأَوْصِياءُ الْمُصْطَفَوْنَ، وَالْأَئِمَّةُ الْمَعْصُومُونَ، وَالْأَوْلِياءُ الْمَرْضِيُّونَ وَالْعُلَماءُ الصَّادِقُونَ، وَالْحُكَماءُ الرَّاسِخُونَ الْمُبَيِّنُونَ، وَالْبُشَراءُ النُّذَراءُ الشُّرَفاءُ الْفُضَلاءُ، وَالسَّادَةُ الْأَتْقِياءُ، الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَاللَّابِسُونَ شِعارَ الْبَلْوى وَرِداءَ التَّقْوى، وَالْمُتَسَرْبِلُونَ نُورَ الْهُدى، وَالصَّابِرُونَ فِي الْبَأْساءِ وَالضَّرَّاءِ

ص: ۲۳۰

وَحِینَ الْبَأْسِ، وَلَدَیکُمُ الْحَقُّ، وَرَبَّاکُمُ الصِّدْقُ، وَغَذّاکُمُ الْیَقینُ، وَنَطَقَ بِفَضْلِکُمُ الدِّینُ، وَأَشْهَدُ أَنَّکُمُ السَّبِیلُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَالطُّرُقُ إِلی ثَوابِهِ، وَالْهُداهُ إِلی خَلِیقَتِهِ، وَالْأَعْلامُ فِی بَرِیَّتِهِ، وَالسُّفَراءُ بَیْنَهُ وَ بَیْنَ خَلْقِهِ، وَأَوْتادُهُ فِی أَرْضِهِ، وَخُزّانُهُ عَلی عِلْمِهِ، وَأَنْصارُ کَلِمَهِ التَّقْوی، وَمَعالِمُ سُبُلِ الْهُدی، وَمَفْزَعُ الْعِبادِ اذَا اخْتَلَفُوا، وَ الدَّالُّونَ عَلَی الْحَقِ إذا تَنازَعُوا، وَالنُّجُومُ الَّتِی بِکُمْ یُهْتَدی، وَبِأَقْوالِکُمْ وَأَفْعالِکُمْ یُقْتَدی، وَبِفَضْلِکُمْ نَطَقَ الْقُرْآنُ، وَبِوِلایَتِکُمْ کَمُلَ الدِّینُ وَالْإِیمانُ، وَأَنَّکُمْ عَلی مِنْهاجِ الْحَقِ، وَمَنْ خالَفَکُمْ عَلی مِنْهاجِ الْباطِلِ، وَأَنَّ اللَّهَ أَوْدَعَ قُلُوبَکُمْ أَسْرارَ الْغُیُوبِ وَمَقادِیرَ الْخُطُوبِ، وَأَوْفَدَ إِلَیْکُمْ تَأْیِیدَ السَّکِینَهِ وَطُمَأْنِینَهَ الْوَقارِ، وَجَعَلَ أَبْصارَکُمْ مَأْلَفاً لِلْقُدْرَهِ، وَأَرْواحَکُمْ مَعادِنَ لِلْقُدْسِ، فَلا یَنْعَتُکُمْ إِلَّا الْمَلائِکَهُ، وَلا یَصِفُکُمْ إِلَّا الرُّسُلُ، أَنْتُمْ امَناءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ، وَعِبادُهُ وَأَصْفِیاؤُهُ، وَأَنْصارُ تَوْحِیدِهِ، وَأَرْکانُ تَمْجِیدِهِ، وَدَعائِمُ تَحْمِیدِهِ، وَدُعاتُهُ إِلی دِینِهِ،

ص: ۲۳۱

وَحَرَسَهُ خَلائِقِهِ، وَحَفَظَهُ شَرائِعِهِ، وَأَنَا اشْهِدُ اللَّهَ خالِقِی، وَاشْهِدُ مَلائِکَتَهُ وَأَنْبِیاءَهُ وَرُسُلَهُ، وَاشْهِدُکُمْ أَنِی مُؤْمِنٌ بِکُمْ، مُقِرٌّ بِفَضْلِکُمْ، مُعْتَقِدٌ لِإِمامَتِکُمْ، مُؤْمِنٌ بِعِصْمَتِکُمْ، خاضِعٌ لِوِلایَتِکُمْ، مُتَقَرِّبٌ إِلَی اللَّهِ سُبْحانَهُ بِحُبِکُمْ، وَبِالْبَراءَةِ مِنْ أَعْدائِکُمْ، عالِمٌ بِأَنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلالُهُ قَدْ طَهَّرَکُمْ مِنَ الْفَواحِشِ ماظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ، وَمِنْ کُلِ رَیْبَةٍ وَرَجاسَةٍ وَدَنائَةٍ وَنَجاسَةٍ، وَأَعْطاکُمْ رایَةَ الْحَقِّ، الَّتِی مَنْ تَقَدَّمَها ضَلَّ، وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْها ذَلَّ، وَفَرَضَ طاعَتَکُمْ وَمَوَدَّتَکُمْ عَلی کُلِ أَسْوَدَ وَأَبْیَضَ مِنْ عِبادِهِ، فَصَلَواتُ اللَّهِ عَلی أَرْواحِکُمْ وَأَجْسادِکُمْ.

آنگاه بگو:

السَّلامُ عَلی أَبِی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍ، سَیِدِ شَبابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّلامُ عَلی أَبِی الْحَسَنِ عَلِیِ بْنِ الْحُسَیْنِ زَیْنِ الْعابِدِینَ، السَّلامُ عَلی أَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍ باقِرِ عِلْمِ الدِّینِ، السَّلامُ عَلی أَبِی عَبْدِاللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ الْأَمِینِ،

ص: ۲۳۲

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، بِأَبِى أَنْتُمْ وَأُمّى، لَقَدْ رُضِعْتُمْ ثَدْىَ الْإِيمانِ، وَرُبِيتُمْ فِى حِجْرِ الْإِسْلام، وَاصْطَفَاكُمُ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ، وَوَرَّثَكُمْ عِلْمَ الْكِتابِ، وَعَلَّمَكُمْ فَصْلَ الْخِطابِ، وَأَجْرى فِيكُمْ مَوارِيثَ النُّبُوَّةِ، وَفَجَّرَ بِكُمْ يَنابِيعَ الْحِكْمَةِ، وَأَلْزَمَكُمْ بِحِفْظِ الشَّرِيعَةِ، وَفَرَضَ طاعَتَكُمْ وَمَوَدَّتَكُمْ عَلَى النَّاسِ، السَّلامُ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍ، خَلِيفَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، الْإِمامِ الرَّضِىِ الْهادِى الْمَرْضِىِ، عَلَمِ الدِّينِ وَإِمامِ الْمُتَّقِينَ، الْعامِلِ بِالْحَقِ وَالْقائِمِ بِالْقِسْطِ، أَفْضَلَ وَأَطْيَبَ وَأَزْكى، وَأَنْمى ما صَلَّيْتَ عَلى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيائِكَ وَأَصْفِيائِكَ وَأَحِبَّائِكَ، صَلاةً تُبَيِضُ بِها وَجْهَهُ، وَتُطَيِبُ بِها رُوحَهُ، فَقَدْ لَزِمَ عَنْ آبائِهِ الْوَصِيَّةَ، وَدَفَعَ عَنِ الْإِسْلامِ الْبَلِيَّةَ، فَلَمَّا خافَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفِتَنَ رَكَنَ إِلَى الَّذِى إِلَيْهِ رَكَنَ، وَكانَ بِما آتاهُ اللَّهُ عالِماً، وَبِدِينِهِ قائِماً، فَأَجْزِهِ اللَّهُمَّ جَزاءَ الْعارِفِينَ، وَصَلِ عَلَيْهِ فِى الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَبَلِغْهُ مِنَّا السَّلامَ، وَارْدُدْ عَلَيْنا مِنْهُ السَّلامَ، بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلَى

ص: ۲۳۳

الْإمامِ الْوَصِیِّ، وَالسَّیِّدِ الرَّضِیِّ، وَالْعابِدِ الْأَمِینِ، عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ زَیْنِ الْعابِدِینَ، إِمامِ الْمُؤْمِنِینَ، وَوارِثِ عِلْمِ النَّبِیِّینَ، اللَّهُمَّ اخْصُصْهُ بِما خَصَصْتَ بِهِ أَوْلِیاءَکَ مِنْ شَرائِفِ رِضْوانِکَ، وَکَرائِمِ تَحِیَّاتِکَ، وَنَوامِی بَرَکاتِکَ، فَلَقَدْ بَلَّغَ فِی عِبادِهِ، وَنَصَحَ لَکَ فِی طاعَتِهِ، وَسارَعَ فِی رِضاکَ، وَسَلَکَ بِالْاُمَّةِ طَرِیقَ هُداکَ، وَقَضی ما کانَ عَلَیْهِ مِنْ حَقِکَ فِی دَوْلَتِهِ، وَأَدّی ما وَجَبَ عَلَیْهِ فِی وِلایَتِهِ، حَتَّی انْقَضَتْ أَیَّامُهُ، وَ کانَ بِشِیعَتِهِ رَؤُوفاً، وَبِرَعِیَّتِهِ رَحِیماً. اللَّهُمَّ بَلِغْهُ مِنَّا السَّلامَ، وَارْدُدْ مِنْهُ عَلَیْنا السَّلامَ، وَالسَّلامُ عَلَیْهِم وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ. اللَّهُمَّ وَصَلِ عَلَی الْوَصِیِ الْباقِرِ، وَالْإِمامِ الطَّاهِرِ، وَالْعَلَمِ الظَّاهِرِ، مُحَمَّدِ بْنِ عِلِیٍ، أَبِی جَعْفَرٍ الْباقِرِ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلی وَلِیِکَ، الصَّادِعِ بِالْحَقِ، وَالنَّاطِقِ بِالصِدْقِ، الَّذِی بَقَرَ الْعِلْمَ بَقْراً وَبَیَّنَهُ سِرّاً وَجَهْراً، وَقَضی بِالْحَقِ الَّذِی کانَ عَلَیْهِ، وَأَدَّی الْأَمانَةَ الَّتِی صارَتْ إِلَیْهِ، وَأَمَرَ بِطاعَتِکَ، وَ نَهی عَنْ مَعْصِیَتِکَ. اللَّهُمَّ فَکَما جَعَلْتَهُ نُوراً یَسْتَضِیُ بِهِ

ص: ۲۳۴

الْمُؤْمِنُونَ، وَفَضْلًا يَقْتَدِى بِهِ الْمُتَّقُونَ، فَصَلِ عَلَيْهِ وَعَلى آبائِهِ الطَّاهِرِينَ، وَأَبْنائِهِ الْمَعْصُومِينَ، أَفْضَلَ الصَّلاةِ وَأَجْزَلَها، وَأَعْطِهِ سُؤْلَهُ وَغايَةَ مَأْمُولِهِ، وَأَبْلِغْهُ مِنَّا السَّلامَ، وَارْدُدْ عَلَيْنا مِنْهُ السَّلامَ، وَالسَّلامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ. اللَّهُمَّ وَصَلِ عَلَى الْإمامِ الْهادِى، وَصِىِ الْأَوْصِياءِ، وَوارِثِ عِلْمِ الْأَنْبِياءِ، عَلَمِ الدِّينِ، وَالنَّاطِقِ بِالْحَقِ الْيَقِينِ، وَأَبِى الْمَساكِينِ، جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ الْأَمِينِ. اللَّهُمَّ فَصَلِ عَلَيْهِ كَما عَبَدَكَ مُخْلِصاً وَأَطاعَكَ مُخْلِصاً مُجْتَهِداً، وَاجْزِهِ عَنْ إِحْياءِ سُنَّتِكَ وَإِقامَةِ فَرائِضِكَ خَيْرَ جَزاءِ الْمُتَّقِينَ، وأَفْضَلَ ثَوابِ الصَّالِحِينَ، وَخُصَّهُ مِنَّا بِالسَّلامِ، وَارْدُدْ عَلَيْنا مِنْهُ السَّلامَ، وَالسَّلامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

ص: ۲۳۵

زیارت امام حسن مجتبی علیه السلام

السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ رَسُولِ رَبِّ الْعالَمِينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ فاطِمَةَ الزَّهْراءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا أَمِينَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا نُورَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا صِراطَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا بَيانَ حُكْمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا ناصِرَ دِينِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّهَا السَّيِّدُ الزَّكِيُّ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّهَا الْبَرُّ الْوَفِيُّ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّها الْقائِمُ الْأَمِينُ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّهَا الْعالِمُ بِالتَّأْوِيلِ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّهَا الْهادِی الْمَهْدِيُّ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّهَا الطَّاهِرُ الزَّكِيُّ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُهَا التَّقِيُّ النَّقِيُّ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّهَا الْحَقُّ الْحَقِيقُ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا أَبا مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

ص: ۲۳۶

زیارت امام زین العابدین علیه السلام

السَّلامُ عَلَیْکَ یا زَیْنَ الْعابِدِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا زَیْنَ الْمُتَهَجِّدِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا إمامَ الْمُتَّقِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ الْمُسْلِمِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا قُرَّةَ عَیْنِ النَّاظِرِینَ الْعارِفِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَصِیَّ الْوَصِیینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خازِنَ وَصایَا الْمُرْسَلِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ضَوْءَ الْمُسْتَوْحِشِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ الْمُجْتَهِدِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سِراجَ الْمُرْتاضِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ذَخِیرَةَ الْمُتَعَبِّدِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مِصْباحَ الْعالَمِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَفِینَةَ الْعِلْمِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَکِینَةَ الْحِلْمِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مِیزانَ الْقِصاصِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَفِینَةَ الْخَلاصِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا بَحْرَ النَّدی، السَّلامُ عَلَیْکَ یا بَدْرَ الدُّجی، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْأَوَّاهُ الْحَلِیمُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الصَّابِرُ الْحَکِیمُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَئِیسَ الْبَکَّائِینَ، السَّلامُ

ص: ۲۳۷

عَلَیْکَ یا مِصْباحَ الْمُؤْمِنِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا أَبا مُحَمَّدٍ، أَشْهَدُ أَنَّکَ حُجَّهُٔ اللَّهِ وَابْنُ حُجَّتِهِ وَأَبُو حُجَجِهِ، وَابْنُ أَمِینِهِ وَابْنُ امَنائِهِ، وَأَنَّکَ ناصَحْتَ فِی عِبادَهِٔ رَبِّکَ، وَسارَعْتَ فِی مَرْضاتِهِ، وَخَیَّبْتَ أَعْداءَهُ، وَسَرَرْتَ أَوْلِیاءَهُ، أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ عَبَدْتَ اللَّهَ حَقَّ عِبادَتِهِ، وَاتَّقَیْتَهُ حَقَّ تُقاتِهِ، وَأَطَعْتَهُ حَقَّ طاعَتِهِ، حَتّی أَتاکَ الْیَقِینُ، فَعَلَیْکَ یا مَوْلایَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَفْضَلُ التَّحِیَّهِٔ، وَالسَّلامُ عَلَیْکَ وَرَحْمَهُٔ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

ص: ۲۳۸

زیارت امام محمّد باقر علیه السلام

السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْباقِرُ بِعِلْمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْفاحِصُ عَنْ دِینِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْمُبَینُ لِحُکْمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْقائِمُ بِقِسْطِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا النَّاصِحُ لِعِبادِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الدَّاعِی إِلَی اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الدَّلِیلُ عَلَی اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْحَبْلُ الْمَتِینُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْفَضْلُ الْمُبِینُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا النُّورُ السَّاطِعُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْبَدْرُ اللّامِعُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْحَقُّ الْأَبْلَجُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا السِراجُ الْأَسْرَجُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا النَّجْمُ الْأَزْهَرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْکَوْکَبُ الْأَبْهَرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْمُنَزَّهُ عَنِ الْمُعْضِلاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْمَعْصُومُ مِنَ الزَّلّاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الزَّکِیُّ فِی الْحَسَبِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الرَّفِیعُ فِی النَّسَبِ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْقَصْرُ

ص: ۲۳۹

الْمَشِيدُ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا حُجَّةَ اللَّهِ عَلى خَلْقِهِ أَجْمَعِينَ، أَشْهَدُ يا مَوْلاىَ أَنَّكَ قَدْ صَدَعْتَ بِالْحَقِ صَدْعاً، وَبَقَرْتَ الْعِلْمَ بَقْراً، وَنَثَرْتَهُ نَثْراً، لَمْ تَأْخُذْكَ فِى اللَّهِ لَوْمَةُ لائِمٍ، وَكُنْتَ لِدِينِ اللَّهِ مُكاتِماً، وَقَضَيْتَ ما كانَ عَلَيْكَ، وَأَخْرَجْتَ أَوْلِياءَكَ مِنْ وِلايَةِ غَيْرِ اللَّهِ إِلى وِلايَةِ اللَّهِ، وَأَمَرْتَ بِطاعَةِ اللَّهِ، وَنَهَيْتَ عَنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ، حَتّى قَبَضَكَ اللَّهُ إِلى رِضْوانِهِ، وَذَهَبَ بِكَ إِلى دارِ كَرامَتِهِ، وَإِلى مَساكِنِ أَصْفِيائِهِ، وَمُجاوَرَةِ أَوْلِيائِهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُاللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

ص: ۲۴۰

زیارت امام صادق علیه السلام

السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْإِمامُ الصَّادِقُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْوَصِیُّ النَّاطِقُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الْفائِقُ الرَّائِقُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا السَّنامُ الْأَعْظَمُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الصِّراطُ الْأَقْوَمُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مِصْباحَ الظُّلُماتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا دافِعَ الْمُعْضِلاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مِفْتاحَ الْخَیْراتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَعْدِنَ الْبَرَکاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صاحِبَ الْحُجَجِ وَالدَّلالاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صاحِبَ الْبَراهِینِ الْواضِحاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ناصِرَ دِینِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ناشِرَ حُکْمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا فاصِلَ الْخَطاباتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا کاشِفَ الْکُرُباتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَمِیدَ الصَّادِقِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا لِسانَ النَّاطِقِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَلَفَ الْخائِفِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا زَعِیمَ الصَّادِقِینَ الصَّالِحِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَیِدَ الْمُسْلِمِینَ،

ص: ۲۴۱

السَّلامُ عَلَیْکَ یا هادِیَ الْمُضِلِّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَکَنَ الطَّائِعِینَ، أَشْهَدُ یا مَوْلایَ أَنَّکَ عَلَی الْهُدی، وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقی، وَشَمْسُ الضُّحی، وَبَحْرُ النَّدی، وَکَهْفُ الْوَری، وَالْمَثَلُ الْأَعْلی، صَلَّی اللَّهُ عَلی رُوحِکَ وَبَدَنِکَ، والسَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلَی الْعَبَّاسِ عَمِ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

زیارت وداع ائمّه بقیع علیهم السلام

مرحوم شیخ طوسی و سیّد بن طاووس گفته‌اند که چون خواستی ائمّه بقیع را وداع کنی، بگو:

السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَئِمَّةَ الْهُدی وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، أَسْتَوْدِعُکُمُ اللَّهَ وَأَقْرَأُ عَلَیْکُمُ السَّلامَ، آمَنَّا باللَّهِ وَبالرَّسُولِ وَبِما جِئْتُم بِهِ وَدَلَلْتُمْ عَلَیْهِ. اللَّهُمَّ فَاکتُبْنا مَعَ الشَّاهِدِینَ.

پس دعا بسیارکن، و از خداوند بخواه‌که باردیگر زیارت ایشان را نصیب تو گرداند، و این آخرین زیارت تو نباشد.

ص: ۲۴۲

زیارت عبّاس بن عبدالمطّلب علیهما السلام

عباس بن عبدالمطّلب، عموی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مقامی والا دارد، و در راه اسلام فداکاری‌های بسیار کرده و از حامیان رسول خدا صلی الله علیه و آله بوده، که قبر او در قبرستان بقیع است. در مفتاح الجنّات این زیارت برای آن بزرگوار نقل شده است: السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صاحِبَ السِّقایَهِ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

زیارت مادر گرامی امیرالمؤمنین علیهما السلام

زیارت فاطمه بنت اسد مادر گرامی امیرالمؤمنین علیهما السلام

فاطمه بنت اسد، از زنان عالی مقام و مورد احترام خاصّ رسول خدا صلی الله علیه و آله بود، و فرزندی همانند علیّ‌بن ابی‌طالب علیه السلام به دنیا آورد. قبر ایشان نزدیک قبور ائمّه بقیع است، لکن بعضی گفته‌اند قبر آن مخدّره نزدیک قبر حلیمه سعدیّه دایه

ص: ۲۴۳

پیامبر صلی الله علیه و آله می باشد. نزد قبر آن بانوی مجلّله می گویی:

السَّلامُ عَلی نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدٍ سَیِدِ الْمُرْسَلِینَ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدٍ سَیِدِ الْأَوَّلِینَ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدٍ سَیِدِ الْآخِرِینَ، السَّلامُ عَلی مَنْ بَعَثَهُ اللَّهُ رَحْمَهًٔ لِلْعالَمِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا النَّبِیُّ وَرَحْمَهُٔ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلی فاطِمَهَٔ بِنْتِ أَسَدٍ الْهاشِمِیَّهِٔ، السَّلامُ عَلَیْکِ أَیَّتُهَا الصِدِّیقَهُٔ الْمَرْضِیَّهُٔ، السَّلامُ عَلَیْکِ أَیَّتُهَا التَّقِیَّهُٔ النَّقِیَّهُٔ، السَّلامُ عَلَیْکِ أَیَّتُهَا الْکَرِیمَهُٔ الرَّضِیَّهُٔ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا کافِلَهَٔ مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا والِدَهَٔ سَیِدِ الْوَصِیینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا مَنْ ظَهَرَتْ شَفَقَتُها عَلی رَسُولِ اللَّهِ خاتَمِ النَّبِیینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا مَنْ تَربِیَتُها لِوَلِیِ اللَّهِ الْأَمِینِ، السَّلامُ عَلَیْکِ وَعَلی رُوحِکِ وَبَدَنِکِ الطَّاهِرِ، السَّلامُ عَلَیْکِ وَعَلی وَلَدِکِ، وَرَحْمَهُٔ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّکِ أَحْسَنْتِ الْکَفالَهَٔ، وَأَدَّیْتِ الْأَمانَهَٔ، وَاجْتَهَدْتِ فِی مَرْضاهِٔ اللَّهِ، وَبالَغْتِ فِی حِفْظِ رَسُولِ اللَّهِ، عارِفَهًٔ

ص: ۲۴۴

بِحَقِهِ، مُؤْمِنَةً بِصِدْقِهِ، مُعْتَرِفَةً بِنُبُوَّتِهِ، مُسْتَبْصِرَةً بِنِعْمَتِهِ، كافِلَةً بِتَرْبِيَتِهِ، مُشْفِقَةً عَلى نَفْسِهِ، واقِفَةً عَلى خِدْمَتِهِ، مُخْتارَةً رِضاهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّكِ مَضَيْتِ عَلَى الْإِيمانِ وَالتَّمَسُّكِ بِأَشْرَفِ الْأَدْيانِ، راضِيَةً مَرْضِيَّةً، طاهِرَةً زَكِيَّةً، تَقِيَّةً نَقِيَّةً، فَرَضِيَ اللَّهُ عَنْكِ وَأَرْضاكِ، وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكِ وَمَأْواكِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْفَعْنِي بِزِيارَتِها، وَثَبِّتْنِي عَلى مَحَبَّتِها، وَلا تَحرِمْنِي شَفاعَتَها وَشَفاعَةَ الْأَئِمَّةِ مِن ذُرِّيَّتِها، وَارْزُقْنِي مُرافَقَتَها، وَاحْشُرْنِي مَعَها وَمَعَ أَوْلادِهَا الطَّاهِرِينَ، اللَّهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيارَتِي إِيَّاها، وَارْزُقْنِي الْعَوْدَ إِلَيْها أَبَداً ما أَبْقَيْتَنِي، وَإِذا تَوَفَّيْتَنِي فَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَتِها، وَأَدْخِلْنِي فِي شَفاعَتِها، بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. اللَّهُمَّ بِحَقِّها عِنْدَكَ وَمَنزِلَتِها لَدَيْكَ، اغْفِر لِي وَلِوالِدَيَّ وَلِجَميعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِناتِ، وَآتِنا فِي الدُّنْيا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنا بِرَحْمَتِكَ عَذابَ النَّارِ.

ص: ۲۴۵

زیارت دختران حضرت رسول صلی الله علیه و آله

رسول خدا صلی الله علیه و آله غیر از فاطمه زهرا علیها السلام دختران دیگری هم به نام‌های «زینب»، «امّ کلثوم» و «رقیّه» داشته است که قبرشان در بقیع می‌باشد.

برای زیارت آنان، نزدیک قبورشان می‌ایستی و به امید ثواب، چنین می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یـا رَسُولَ رَبِّ الْعـالَمِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفْوَةَ جَمِیعِ الْأَنْبِیاءِ وَالْمُرْسَلِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنِ اخْتارَهُ اللَّهُ عَلَی الْخَلْقِ أَجْمَعِینَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلی بَناتِ السَّیِّدِ الْمُصْطَفی، السَّلامُ عَلی بَناتِ النَّبِی الْمُجْتَبی، السَّلامُ عَلی بَناتِ مَنِ اصْطَفاهُ اللَّهُ فِی السَّماءِ، وَفَضَّلَهُ عَلی جَمِیعِ الْبَرِیَّةِ وَالْوَری، السَّلامُ عَلی ذُرِّیَّةِ السَّیِدِ الْجَلِیلِ، مِنْ نَسْلِ إِسْماعِیلَ، وَسُلالَةِ إِبْراهِیمَ الْخَلِیلِ، السَّلامُ عَلی بَناتِ النَّبِی

ص: ۲۴۶

الرَّسُولِ، السَّلامُ عَلی أَخَواتِ فاطِمَةَ الزَّهْراءِ الْبَتُولِ، السَّلامُ عَلی زَیْنَبَ وَاُمِّ کُلْثُومَ وَرُقَیَّةَ، السَّلامُ عَلَی الشَّرِیفاتِ الْأَحْسابِ، وَالطَّاهِراتِ الْأَنْسابِ، السَّلامُ عَلی بَناتِ الْآباءِ الْأَعاظِمِ، وَسُلالَةِ الْأَجْدادِ الْأَکارِمِ الْأَفاخِمِ، عَبْدِالْمُطَّلِبِ وَعَبْدِ مَنافٍ وَهاشِمٍ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

زیارت عقیل وعبداللّه فرزند جعفر طیّار علیهما السلام

زیارت جناب عقیل وجناب عبداللّه فرزند جعفر طیّار علیهما السلام

عقیل و جعفر طیّار هر دو برادران علیّ بن ابی‌طالب هستند.

عبداللّه پسر جعفر طیّار، همسر حضرت زینب علیها السلام است.

قبر عقیل و عبداللّه بن جعفر در بقیع قرار دارد. در زیارت این دو بزرگوار چنین می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَیِّدَنا یاعَقِیلَ بْنَ أَبی‌طالِبٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ عَمِّ نَبِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ عَمِّ حَبِیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ عَمِ

ص: ۲۴۷

الْمُصْطَفى، السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَخا عَلِیٍ الْمُرْتَضى، السَّلامُ عَلى عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الطَّیّارِ فِی الْجِنانِ، وَعَلى مَنْ حَوْلَکُما مِنْ أَصْحابِ رَسُولِ اللَّهِ رَضِیَ اللَّهُ تَعالى عَنْکُما وَأَرْضاکُما أَحْسَنَ الرِّضا، وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَکُما وَمَسْکَنَکُما وَ مَحَلَّکُما وَمَأْواکُما، السَّلامُ عَلَیْکُما وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

زیارت ابراهیم، فرزند رسول اکرم صلی الله علیه و آله

ابراهیم، پسر رسول اللّه صلی الله علیه و آله در کودکی از دنیا رفت و پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله را داغدار کرد. درگذشت ابراهیم، پیامبر را به شدّت غمگین ساخت و آن حضرت در سوگ فرزند، اشک می‌ریخت و می‌فرمود: «چشم اشک‌فشان است و غمگین، ولی سخنی نمی‌گویم که موجب ناخوشنودی پروردگارمان گردد».

این فرزند، که مورد علاقه شدید پیامبر صلی الله علیه و آله بود، در بقیع به خاک سپرده شد. برای زیارت او، در قبرستان بقیع، نزدیک

ص: ۲۴۸

قبر او می‌ایستی و چنین می گویی:

السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی حَبِیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی صَفِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی نَجِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ، سَیِدِ الْأَنْبِیاءِ وَخاتَمِ الْمُرْسَلِینَ، وَخِیَرَةِ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ فِی أَرْضِهِ وَسَمائِهِ، السَّلامُ عَلی جَمِیعِ أَنْبِیاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ، السَّلامُ عَلَی السُّعَداءِ وَالشُّهَداءِ وَالصَّالِحِینَ، السَّلامُ عَلَیْنا وَعَلی عِبادِ اللَّهِ الصَّالِحِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیَّتُها الرُّوحُ الزَّاکِیةُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیَّتُهَا النَّفْسُ الشَّرِیفَةُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیَّتُها السُّلالَةُ الطَّاهِرَةُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیَّتُهَا النَّسَمَةُ الزَّاکِیةُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ خَیْرِ الْوَری، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ النَّبِیِ الْمُجْتَبی، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ الْمَبْعُوثِ إِلی کافَّةِ الْوَری، السَّلامُ عَلَیْکَ یَاابْنَ الْبَشِیرِ النَّذِیرِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ السِّراجِ الْمُنِیرِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ الْمُؤَیَّدِ بِالْقُرْآنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ الْمُرْسَلِ إِلَی الْإِنْسِ وَالْجانِّ،

ص: ۲۴۹

السَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ صاحِبِ الرَّايَةِ وَالْعَلامَةِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ الشَّفِيعِ يَوْمَ الْقِيامَةِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ مَنْ حَباهُ اللَّهُ بِالْكَرامَةِ، السَّلامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وبَرَكاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ اخْتارَ اللَّهُ لَكَ دارَ إِنْعامِهِ قَبْلَ أَنْ يَكْتُبَ عَلَيْكَ أَحْكامَهُ، أَوْ يُكَلِفَكَ حَلالَهُ وَحَرامَهُ، فَنَقَلَكَ إِلَيْهِ طَيِباً زاكِياً مَرْضِيّاً طاهِراً مِنْ كُلِّ نَجَسٍ، مُقَدَّساً مِنْ كُلِّ دَنَسٍ، وَبَوَّأَكَ جَنَّةَ الْمَأْوى، وَرَفَعَكَ إِلَى الدَّرَجاتِ الْعُلى، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ صَلاةً تَقَرُّ بِها عَيْنُ رَسُولِهِ، وَتُبَلِغُهُ أَكْبَرَ مَأْمُولِهِ. اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَفْضَلَ صَلَواتِكَ وَأَزْكاها، وَأَنْمى بَرَكاتِكَ وَأَوْفاها، عَلى رَسُولِكَ وَنَبِيِّكَ وَخِيَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِيينَ، وَعَلى مَنْ نَسَلَ مِنْ أَوْلادِهِ الطَّيِبينَ، وَعَلى ما خَلَّفَ مِنْ عِتْرَتِهِ الطَّاهِرِينَ، بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ صَفِيِّكَ، وَإِبْراهِيمَ نَجْلِ نَبِيِّكَ أَنْ تَجْعَلَ سَعْيِى بِهِمْ مَشْكُوراً، وَذَنْبِى بِهِمْ مَغْفُوراً، وَحَياتِى بِهِمْ سَعِيدَةً، وَعاقِبَتِى بِهِمْ حَمِيدَةً،

ص: ۲۵۰

وَحوائِجی بِهِمْ مَقْضِیَّهً، وَأَفْعالِی بِهِمْ مَرْضِیَّهً، وَأُمُوری بِهِمْ مَسْعُودَهً، وَشُؤُونِی بِهِمْ مَحْمُودَهً. اللَّهُمَّ وَأَحْسِنْ لِیَ التَّوْفِیقَ، وَنَفِّسْ عَنِی کُلَّ هَمٍّ وَضِیقٍ. اللَّهُمَّ جَنِّبْنِی عِقابَکَ، وَامْنَحْنِی ثَوابَکَ، وَأَسْکِنِّی جِنانَکَ، وَارْزُقْنِی رِضْوانَکَ وَأَمانَکَ، وَأَشْرِکْ لِی فِی صالِحِ دُعائِی والِدَیَّ وَوُلْدِی وَجَمِیعَ الْمُؤْمِنِینَ وَالْمُؤْمِناتِ، الْأَحْیاءَ مِنْهُمْ وَالْأَمْواتَ، إِنَّکَ وَلِیُّ الْباقِیاتِ الصَّالِحاتِ، آمِینَ رَبَّ الْعالَمِینَ.

ص: ۲۵۱

زیارت اسماعیل فرزند امام صادق علیهما السلام

اسماعیل، فرزند بزرگ امام صادق علیه السلام است، در زیارت آن حضرت می گویی:

السَّلامُ عَلی جَدِّکَ الْمُصْطَفی، السَّلامُ عَلی أَبیکَ الْمُرتَضی الرِّضا، السَّلامُ عَلَی السَّیِدَیْنِ الْحَسَنِ وَ الْحُسَینِ، السَّلامُ عَلی خَدِیجَهَٔ أُمِ الْمُؤْمِنِینَ أُم سَیِّدَهِٔ نِساءِ الْعالَمِینَ، السَّلامُ عَلی فاطِمَهَٔ أُم الْأَئِمَّهِٔ الطَّاهِرِینَ، السَّلامُ عَلَی النُّفُوسِ الْفاخِرَهِٔ، بُحُورِ الْعُلُوم الزَّاخِرَهِٔ، شُفَعائِی فِی الْآخِرَهِٔ، وَ أَوْلِیائِی عِنْدَ عَوْدِ الرُّوحِ إِلَی الْعِظام النَّخِرَهِٔ، أَئِمَّهِٔ الْخَلْقِ وَوُلاهِٔ الْحَقِّ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الشَّخْصُ الشَّرِیفُ، الطَّاهِرُ الْکَرِیمُ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَمُصْطَفاهُ، وَأَنَّ عَلِیّاً وَلِیُّهُ وَمُجْتَباهُ، وَأَنَّ الْإِمامَهَٔ فِی وُلْدِهِ إِلی یَوْم الدِّینِ، نَعْلَمُ ذلِکَ عِلْمَ الْیَقِینِ، وَنَحْنُ لِذلِکَ مُعْتَقِدُونَ، وَفِی نَصْرِهِمْ مُجْتَهِدُونَ.

ص: ۲۵۲

زیارت حلیمه سعدیّه علیها السلام

حلیمه سعدیّه، دایه و مادر رضاعی رسول خدا صلی الله علیه و آله بود که آن حضرت را در کودکی از عبدالمطّلب (جدّ پیامبر) تحویل گرفت و میان قبیله خود در بیرون مکّه برد، و به او شیر داد و بزرگش کرد. زنی با عاطفه و مهربان که افتخار دایگی پیامبر صلی الله علیه و آله را داشت، و مورد احترام و علاقه حضرت بود.

در زیارت آن بانوی عظیم الشّأن چنین می گویی:

السَّلامُ عَلَيْكِ يا أُمَّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا أُمَّ صَفِيِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا أُمَّ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا أُمَّ الْمُصْطَفى، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مُرْضِعَةَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا حَلِيمَةُ السَّعْدِيَّةِ، فَرَضِيَ اللَّهُ تَعالى عَنْكِ وَأَرْضاكِ، وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكِ وَمَأْواكِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

ص: ۲۵۳

زیارت عمّه‌های رسول اکرم صلی الله علیه و آله

قبر سه بـانوی بزرگوار صـفیّه و عاتکه، دختران عبـدالمطّلب و امّ البنین مادر حضـرت ابوالفضل علیه السـلام در بقیع در کنار هم قرار دارند. صـفیّه، زنی شـجاع، با کمال و ادیب و شاعر بود، و در آغاز ظهور اسـلام مسـلمان شد، و با پیامبر اسـلام صـلی الله علیه و آله بیعت کرد، و به مدینه هجرت نمود. در جنگ احُد و خندق هم حاضر بود، و در سال ۲۰ هجری در سن ۷۳ سالگی از دنیا رفت.

عاتکه نیز زنی با ایمان بود، و در ردیف صحابه پیامبر قرار داشت، و همراه مسلمانان مهاجر به مدینه هجرت کرد. در زیارت دو عمّه حضرت رسول صلی الله علیه و آله، صفیّه و عاتکه می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکُما یا عَمَّتَیْ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکُما یا عَمَّتَیْ نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکُما یا عَمَّتَیْ حَبِیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکُما یا عَمَّتَیِ الْمُصْطَفی، رَضِیَ اللَّهُ تَعالی عَنْکُما وَجَعَلَ الجَنَّهَ مَنْزِلَکُما وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

ص: ۲۵۴

زیارت امّ‌البنین مادر حضرت ابوالفضل علیه السلام

امّ‌البنین، که نـامش «فـاطمه» دختـر حزام است، زنی رشـید، شـجاع و عـارف و فاضـل و نجیب و بـا اخلاـص بود که پس از شـهادت حضرت زهرا علیها السلام، به همسری امیرالمؤمنین علیه السلام در آمد، و صاحب چهار فرزند رشید به نام‌های عباس، عبداللّه، جعفر و عثمان شد که هر چهار نفر در کربلا، در رکاب امام حسین علیه السلام جنگیدند و شربت شهادت نوشیدند. امّ البنین برای شهدای کربلاـ و چهار شـهید خود در مـدینه عزاداری می‌کرد و در رثایشان شـعر می‌سـرود، واز احیاگران یاد کربلا و شـهدا بود. در زیارت امّ‌البنین علیها السلام می‌گویی:

السَّلاـمُ عَلَیْکِ یا زَوْجَهَ وَلِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا زَوْجَهَ أَمِیرِ المُؤْمِنِینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا أُمَّ الْبَنِینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا أُمَّ الْعَبَّاسِ بْنِ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَلِیِّ بْنِ أَبِی طالِبٍ، رَضِیَ اللَّهُ تَعالی عَنْکِ، وَجَعَلَ الجَنَّهَ مَنْزِلَکِ وَمَأْواکِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

ص: ۲۵۵

زیارت اهل قُبور

این زیارت برای دیگر اموات مؤمن و مؤمنه مدفون در بقیع و در دیگر قبرستان‌ها خوانده می‌شود:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیم

السَّلامُ عَلی أَهْلِ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، مِنْ أَهْلِ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، یا أَهْلَ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، بِحَقِّ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، کَیْفَ وَجَدْتُمْ قَوْلَ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، مِنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، یا لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، بِحَقِّ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، اغْفِرْ لِمَنْ قالَ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاحْشُرْنا فِی زُمْرَةِ مَنْ قالَ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلِیٌّ وَلِیُّ اللَّهِ.

از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده، هر کس برای زیارت اهل قبور به قبرستان برود، خداوند متعال ثواب پنجاه سال عبادت به او عطا فرماید، و گناه پنجاه ساله او و والدینش را ببخشد. از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل است هر کس هفت مرتبه سوره

ص: ۲۵۶

«إِنَّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیْلَهِٔ الْقَدْر» را نزد قبر مؤمنی بخواند، خداوند متعال فرشته‌ای را نزد قبر او می‌فرستد که عبادت خدا کند، و ثوابش را به نام آن میّت می‌نویسد. پس چون روز قیامت شود به هر هولی از اهوال قیامت برسد، خداوند آن هول را از او برطرف کند، تا اینکه داخل بهشت شود.

زیارت حضرت عبد اللّٰه بن عبدالمطّلب علیهما السلام

پدر گرامی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله پس از مراجعت از سفر شام و قبل از ولادت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دنیا رفت، قبر آن بزرگوار تقریباً روبه‌روی «باب السّلام در محلّ مُصَلّی» قرار داشت که پس از طرح توسعه حرم، در داخل شبستان مسجد، کنار باب قبا قرار گرفت و هم‌اکنون جای دقیق آن معلوم نیست.

در زیارت آن حضرت بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَمِینَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُسْتَوْدَعَ نُورِ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا والِدَ خاتَمِ الْأَنْبِیاءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنِ انْتَهی

ص: ۲۵۷

إِلَيْهِ الْوَدِيعَةُ وَالْأَمانَةُ الْمَنِيعَةُ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا مَنْ أَوْدَعَ اللَّهُ فِی صُلْبِهِ الطَّيِّبِ الطَّاهِرِ الْمَكِينِ نُورَ رَسُولِ اللَّهِ الصَّادِقِ الْأَمِينِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا والِدَ سَيِّدِ الْأَنْبِياءِ وَالْمُرْسَلِينَ، أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ حَفِظْتَ الْوَصِيَّةَ، وَأَدَّيْتَ الْأَمانَةَ عَنْ رَبِّ الْعالَمِينَ فِی رَسُولِهِ، وَكُنْتَ فِی دِينِکَ عَلی يَقِينٍ، وَأَشْهَدُ أَنَّکَ اتَّبَعْتَ دِينَ اللَّهِ عَلی مِنْهاجِ جَدِّکَ إِبْراهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ فِی حَياتِکَ وَبَعْدَ وَفاتِکَ، عَلی مَرْضاتِ اللَّهِ فِی رَسُولِهِ، وَأَقْرَرْتَ وَصَدَّقْتَ بِنُبُوَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَوِلايَةِ أَمِيرِالمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلامُ، وَالْأَئِمَّةِ الطَّاهِرِينَ عَلَيْهِمُ السَّلامُ، فَصَلَّی اللَّهُ عَلَيْکَ حَيّاً وَمَيِّتاً، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

ص: ۲۵۸

زیارت دوم حضرت عبداللّه بن عبدالمطّلب علیهما السلام

السَّلامُ عَلَیْکَ یا صاحِبَ الْمَجْدِ الْأَثِیلِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خِیَرَهَْ فَرْعٍ مِنْ دَوْحَهِْ الْخَلِیلِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَاابْنَ الذَّبِیحِ إِسْماعِیلَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سُلالَهَْ الْأَبْرارِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَبَا النَّبِیِ الْمُخْتارِ، وَعَمَّ الْوَصِیِ الْکَرَّارِ، وَوالِدَ الْأَئِمَّهِْ الْأَطْهارِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ أَضاءَتْ بِنُورِ جَبِینِهِ عِنْدَ وِلادَتِهِ أَطْرافُ السَّماءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا یُوسُفَ آلِ عَبْدِ مَنافٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ سَلَکَ مَسْلَکَ جَدِّهِ إِسْماعِیلَ، فَأَسْلَمَ لِأَبِیهِ لِیَذْبَحَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ فَداهُ اللَّهُ بِما فَداهُ، فَتَقَبَّلَهُ فَأَعْطاهُ اللَّهُ وَأَباهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حامِلَ نُورِ النُّبُوَّهِْ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَشْرَفَ النَّاسِ فِی الْأُبُوَّهِْ وَالْبُنُوَّهِْ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا والِدَ خاتَمِ النَّبِیینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَبَا الطَّاهِرِینَ بَعْدَ الطَّاهِرِینَ، وَابْنَ الطَّاهِرِینَ، وَرَحْمَهُْ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

ص: ۲۵۹

فضیلت زیارت حمزه و سایر شُهدای احُد

فضیلت زیارت حضرت حمزه و سایر شُهدای احُد

از حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل است که هر کس مرا زیارت کند و عمویم حمزه را زیارت ننماید، به من جفا کرده است.

شیخ مفید رحمه الله فرموده که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله به زیارت قبر حضرت حمزه امر می‌فرمود وبه زیارت ایشان و شهدا اهتمام می‌ورزید.

حضرت فاطمه علیها السلام پس از رحلت رسول اکرم صلی الله علیه و آله بر زیارت قبر آن بزرگوار مواظبت می‌نمود. و از زمان حضرت رسول صلی الله علیه و آله سنّت شده است که مسلمانان به زیارت عموی گرامی آن حضرت می‌روند، و در کنار قبرش درنگ می کنند.

در حدیث است که حضرت فاطمه علیها السلام پس از رحلت پدر بزرگوارش، روزهای دوشنبه و پنج‌شنبه هر هفته به زیارت قبور شُهدا می‌رفت و با اشاره به مواضع مسلمانان در صحنه جنگ احُد، می‌فرمود: این‌جا موضع رسول خدا صلی الله علیه و آله بود، و در این مکان مشرکین بودند، وبه نقلی‌دیگر در آن‌جا نماز می گزارد ودعا می کرد. شهدای احُد رضوان اللَّه علیهم حدود هفتاد نفرند.

ص: ۲۶۰

زیارت حضرت حمزه عموی پیامبر صلی الله علیه و آله

چون به زیارت آن حضرت در احُد رفتی نزد قبرش بایست و این زیارت را بخوان:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَیْرَ الشُّهَداءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَسَدَ اللَّهِ وَأَسَدَ رَسُولِهِ، أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ جاهَدْتَ فِی اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَجُدْتَ بِنَفْسِکَ، وَنَصَحْتَ رَسُولَ اللَّهِ، وَکُنْتَ فِیما عِنْدَ اللَّهِ سُبْحانَهُ راغِباً، بِأَبِی أَنْتَ وَأُمِی، أَتَیْتُکَ مُتَقَرِّباً إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِزِیارَتِکَ، وَمُتَقَرِّباً إِلی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ بِذلِکَ، راغِباً إِلَیْکَ فِی الشَّفاعَهِْ، أَبْتَغِی بِزِیارَتِکَ خَلاصَ نَفْسِی مُتَعَوِّذاً بِکَ مِنْ نارٍ اسْتَحَقَّها مِثْلِی بِما جَنَیْتُ عَلی نَفْسِی، هارِباً مِنْ ذُنُوبِیَ الَّتِی احْتَطَبْتُها عَلی ظَهْرِی، فَزِعاً إِلَیْکَ رَجاءَ رَحْمَهِْ رَبِی، أَتَیْتُکَ مِنْ شُقَّهٍْ بَعِیدَهٍْ، طالِباً فَکاکَ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ، وَقَدْ أَوْقَرَتْ ظَهْرِی

ص: ۲۶۱

ذُنُوبِی، وَأَتَیْتُ ما أَسْخَطَ رَبی، وَلَمْ أَجِدْ أَحَداً أَفْزَعُ إِلَیْهِ خَیْراً لِی مِنْکُمْ أَهْلَ بَیْتِ الرَّحْمَهِ، فَکُنْ لِی شَفِیعاً یَوْمَ فَقْری وَحاجَتِی، فَقَدْ سِرْتُ إِلَیْکَ مَحْزُوناً، وَأَتَیْتُکَ مَکْرُوباً، وَسَکَبْتُ عَبْرَتِی عِنْدَکَ باکِیاً، وَصِرْتُ إِلَیْکَ مُفْرداً، وَأَنْتَ مِمَّنْ أَمَرَنِیَ اللَّهُ بِصِلَتِهِ، وَحَثَّنِی عَلی بِرِّهِ، وَدَلَّنِی عَلی فَضْلِهِ، وَهَدانِی لِحُبِهِ، وَرَغَّبَنِی فِی الْوِفادَهِْ إِلَیْهِ، وَأَلْهَمَنِی طَلَبَ الْحَوائِجِ عِنْدَهُ، أَنْتُمْ أَهْلُ بَیْتٍ لا یَشْقی مَنْ تَوَلّاکُمْ، وَلایَخِیبُ مَنْ أَتاکُمْ، وَلا یَخْسَرُ مَنْ یَهْواکُمْ، وَلا یَسْعَدُ مَنْ عاداکُمْ.

پس رو به قبله می کنی و می گویی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآل مُحَمَّدٍ. اللَّهُمَّ إِنِی تَعَرَّضْتُ لِرَحْمَتِکَ بِلُزُومِی لِقَبْرِ عَمِّ نَبِیِّکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، لِیُجِیرَنِی مِنْ نَقِمَتِکَ وَسَخَطِکَ وَمَقْتِکَ فِی یَوْمٍ تَکْثُرُ فِیهِ الْأَصْواتُ، وَتَشْغَلُ کُلُّ نَفْسٍ بِما قَدَّمَتْ، وَتُجادِلُ عَنْ نَفْسِها، فَإِنْ تَرْحَمْنِی الْیَوْمَ فَلا خَوْفَ عَلَیَّ وَلاحُزْنَ، وَإِنْ تُعاقِبْ فَمَوْلیً

ص: ۲۶۲

لَهُ الْقُدْرَةُ عَلی عَبْدِهِ، وَلاتُخَیِّبْنِی بَعْدَ الْیَوْم، وَلاتَصْرِفْنِی بِغَیْرِ حاجَتِی، ... وَتَقَرَّبْتُ بِهِ إِلَیْکَ ابْتِغاءَ مَرْضاتِکَوَرَجاءَ رَحْمَتِکَ، فَتَقَبَّلْ مِنِی، وَعُدْ بِحِلْمِکَ عَلی جَهْلِی، وَبِرَأْفَتِکَ عَلی جِنایَةِ نَفْسِی، فَقَدْ عَظُمَ جُرْمِی، وَما أَخافُ أَنْ تَظْلِمَنِی، وَلکِنْ أَخافُ سُوءَ الْحِسابِ، ... فَبِهِما فُکَّنِی مِنَ النَّارِ، وَلا تُخَیِّبْ سَعْیِی، وَلایَهُونَنَّ عَلَیْکَ ابْتِهالِی، وَلا تَحْجُبَنَّ عَنْکَ صَوْتِی، وَلا تَقْلِبْنِی بِغَیْرِ حَوائِجِی، یا غِیاثَ کُلِ مَکْرُوبٍ وَمَحْزُونٍ، وَیا مُفَرِّجاً عَنِالْمَلْهُوفِ الْحَیْرانِ الْغَرِیقِ الْمُشْرِفِ عَلَی الْهَلَکَةِ، فَصَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْظُرْ إِلَیَّ نَظْرَةً لا أَشْقی بَعْدَها أَبَداً، وَارْحَمْ تَضَرُّعِی وَعَبْرَتِی وَانْفِرادِی، فَقَدْ رَجَوْتُ رِضاکَ، وَتَحَرَّیْتُ الْخَیْرَ الَّذِی لا یُعْطِیهِ أَحَدٌ سِواکَ، فَلا تَرُدَّ أَمَلِی، اللَّهُمَّ إِنْ تُعاقِبْ فَمَوْلیً لَهُ الْقُدْرَةُ عَلی عَبْدِهِ وَجَزائِهِ بِسُوءِ فِعْلِهِ، فَلا أَخِیبَنَّ الْیَوْمَ، وَلاتَصْرِفْنِی بِغَیْرِ حاجَتِی، وَلا تُخَیِبَنَّ شُخُوصِی وَوِفادَتِی، فَقَدْ أَنْفَدْتُ نَفَقَتِی، وَ أَتْعَبْتُ بَدَنِی،

ص: ۲۶۳

وَقَطَعْتُ الْمَفـازاتِ، وَخَلَّفْتُ الْأَهْـلَ وَالْمـالَ وَمـا خَوَّلْتَنِی، وَآثَرْتُ مـا عِنْـدَکَ عَلی نَفْسِـی، وَلُـذْتُ بِقَبْرِ عَم نَبِیِـکَ صَـلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَتَقَرَّبْتُ بِهِ ابْتِغاءَ مَرْضاتِکَ، فَعُدْ بِحِلْمِکَ عَلی جَهْلِی، وَبِرَأْفَتِکَ عَلی ذَنْبِی، فَقَدْ عَظُمَ جُرْمِی، بِرَحْمَتِکَ یا کَرِیمُ یا کَرِیمُ.

ص: ۲۶۴

زیارت شهدای احُد

در زیارت شهدای جنگ احُد که در دامنه کوه احُد دفن هستند، چنین می گویی:

السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلی أَهْلِ بَیْتِهِ الطَّاهِرِینَ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَیُّهَا الشُّهَداءُ الْمُؤْمِنُونَ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَهْلَ بَیْتِ الْإِیمانِ وَالتَّوْحِیدِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا أَنْصارَ دِینِ اللَّهِ وَأَنْصارَ رَسُولِهِ، عَلَیْهِ وَآلِهِ السَّلامُ، سَلامٌ عَلَیْکُمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدَّارِ، أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ اخْتارَکُمْ لِدِینِهِ، وَاصْطَفاکُمْ لِرَسُولِهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّکُمْ قَدْ جاهَدْتُمْ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَذَبَبْتُمْ عَنْ دِینِ اللَّهِ وَعَنْ نَبِیِهِ، وَجُدْتُمْ بِأَنْفُسِکُمْ دُونَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّکُمْ قُتِلْتُمْ عَلی مِنْهاجِ رَسُولِ اللَّهِ، فَجَزاکُمُ اللَّهُ عَنْ نَبِیِهِ وَعَنِ الْإِسْلامِ وَأَهْلِهِ أَفْضَلَ الْجَزاءِ، وَعَرَّفَنا وُجُوهَکُمْ فِی مَحَلِّ رِضْوانِهِ وَمَوْضِعِ إِکْرامِهِ مَعَ

ص: ۲۶۵

النَّبِیینَ وَالصِّدِّیقِینَ وَالشُّهَداءِ وَالصَّالِحِینَ، وَحَسُنَ أُولئِکَ رَفِیقاً، أَشْهَدُ أَنَّکُمْ حِزْبُ اللَّهِ، وَأَنَّ مَنْ حارَبَکُمْ فَقَدْ حارَبَ اللَّهَ، وَانَّکُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِینَ الْفائِزِینَ، الَّذِینَ هُمْ أَحْیاءٌ عِنْدَ رَبِهِمْ یُرْزَقُونَ، فَعَلی مَنْ قَتَلَکُمْ لَعْنَهُ اللَّهِ وَالْمَلائِکَهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِینَ، أَتَیْتُکُمْ یا أَهْلَ التَّوْحِیدِ زائِراً وَبِحَقِکُمْ عارِفاً، وَبِزِیارَتِکُمْ إِلَی اللَّهِ مُتَقَرِّباً، وَبِما سَبَقَ مِنْ شَرِیفِ الْأَعْمالِ وَمَرْضِیِ الْأَفْعالِ عالِماً، فَعَلَیْکُمْ سَلامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَکاتُهُ، وَعَلی مَنْ قَتَلَکُمْ لَعْنَهُ اللَّهِ وَغَضَبُهُ وَسَخَطُهُ، اللَّهُمَّ انْفَعْنِی بِزِیارَتِهِمْ، وَثَبِّتْنِی عَلی قَصْدِهِمْ، وَتَوَفَّنِی عَلی ما تَوَفَّیْتَهُمْ عَلَیْهِ، وَاجْمَعْ بَیْنِی وَبَیْنَهُمْ فِی مُسْتَقَرِ دارِ رَحْمَتِکَ، أَشْهَدُ أَنَّکُمْ لَنا فَرَطٌ، وَنَحْنُ بِکُمْ لاحِقُونَ.

و سپس هر چه می‌توانی سوره «انَّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیْلَهِ الْقَدْرِ» بخوان و ثواب آن را به ارواح مطهّره این شهدا هدیه کن.

ص: ۲۶۶

بخشِ دوّم: مساجد واماکن متبرّکه در مدینه منوّره

اشاره

آثار و بناهای ارزشمند اسلامی در مدینه منوّره بقدری زیاد است که توضیح و تشریح ویژگی‌های آن، نیاز به کتاب جداگانه‌ای دارد، و از آنجا که توسط معاونت آموزش و تحقیقات بعثه مقام معظم رهبری، کتاب‌هایی در این زمینه تهیه و منتشر شده است، لذا از معرّفی اماکن، همراه کتاب ادعیه و زیارات، صرف نظر نموده، تنها به ذکر اسامی و مستحبّات برخی از آنان اکتفا می‌شود:

۱- مسجد النّبی صلی الله علیه و آله: این مسجد، توسّط نبی اکرم صلی الله علیه و آله و با کمک و همراهی مسلمانان صدر اسلام بنا گردید. حدود آن در زمان آن حضرت از شمال به جنوب ۳۵ متر، و از مشرق به مغرب ۳۰ متر بود که با ده ستون از درخت خرما ساخته شد، و در سال هفتم هجری پس از فتح خیبر به واسطه رسول خدا صلی الله علیه و آله توسعه یافت.

ص: ۲۶۷

جاهای مهمّ مسجد عبارتند از:

الف: حُجره مطهّره:

طول حجره مطهّره رسول اکرم صلی الله علیه و آله ۱۶ متر و عرض آن ۱۵ متر می‌باشد، و گنبدی به نام قبّهٔ الخضرا بر روی آن قرار دارد.

ب: منبر رسول اللّه صلی الله علیه و آله:

در سال ۵ هجرت برای پیامبر منبری با سه پلّه ساختند که آن حضرت بر پله سوم نشسته و برای مردم سخن می گفتند.

ج: محراب: در زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و خلفا، مسجدالنّبی محراب نداشت، امّا در دوران خلافت عمر بن عبدالعزیز محرابی در محلّ نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله ساختند، که هم‌اینک به نام محراب النّبی صلی الله علیه و آله معروف است.

د: روضه منوّره

ه: ستون‌های مسجد که به نام‌های توبه یا ابولبابه، حنّانه، مهاجرین، سریر و مخلّقه معروف است.

و: مقام جبرئیل

ز: محلّ اصحاب صفّه

ح: محراب تهجّد

ط: خانه حضرت فاطمه علیها السلام

ص: ۲۶۸

۲- قبرستان بقیع: در این قبرستان چهار امام معصوم یعنی:

امام حسن مجتبی، امام زین العابـدین، امام محمّد باقر، امام جعفر صادق علیهم السـلام، و بسـیاری از صـحابه، همسـران و دختران، و ابراهیم فرزند رسول اکرم صلی الله علیه و آله، و تعداد زیادی از مردان و زنان صدر اسلام مدفونند.

۳- مسجد قُبا: اوّلین مسجدی که بر اساس تقوا، توسّط پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مدینه ساخته شد، مسجد قُبا بود.

۴- مَشرَبه امّ ابراهیم ومسجد فضیخ یا ردّ الشّمس، که در نزدیکی قُبا بوده است.

۵- مسجد الجمعهٔ: که در مسیر قُبا به مدینه قرار دارد.

۶- قبرستان احد: در این مکان حمزه سیّدالشّهدا و سایر شهدای جنگ احد مدفون هستند

۷- مسجد العسکر: و مسجد ثنایای رسول اللّه که در احد قرار داشته است.

۸- مساجد سـبعه: این مساجد که شمارشان کمتر از هفت می‌باشد ولی به مساجد سبعه معروف است، و بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله در محلّ وقوع جنگ احزاب بنا گردیده است، عبارتند از:

الف: مسجد فتح

ص: ۲۶۹

ب: مسجد علی علیه السلام

ج: مسجد فاطمه علیها السلام

د: مسجد سلمان رحمه الله

ه: مسجد ابو بکر

و: مسجد عمر

برخی از این مساجد در سال‌های اخیر تخریب گردیده است.

۹- مسجد ذوالقبلتین: در این مسجد قبله تغییر یافت، و مسلمین که به طرف مسجد الأقصی نماز می‌خواندند، موظّف شدند از آن پس به طرف کعبه نماز بگزارند.

۱۰- مسجد غمامه یا مصلّی النّبی صلی الله علیه و آله

۱۱- مسجد حضرت علی علیه السلام و مسجد حضرت زهرا علیها السلام: که در مناخه و نزدیک به یکدیگر قرار داشته‌اند.

۱۲- مسجد مباهله: در محلّ این مسجد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله همراه با علی و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام برای مباهله با نصارای نجران آمدند.

۱۳- مسجد شجره: که همان میقات اهل مدینه و کسانی است که از مدینه عازم حجّ و زیارت بیت اللّه‌الحرام می‌باشند.

ص: ۲۷۰

۱۴- مسجد مُعَرَّس، که اینک از آن خبری نیست.

۱۵- محلّه بنی هاشم: خانه امام سجاد علیه السلام و امام صادق علیه السلام و ذرّیّه رسول اکرم صلی الله علیه و آله در این محل بوده، و در توسعه حرم تخریب گشته و از بین رفته است.

۱۶- از مساجد دیگری نیز یاد شده است که عبارتند از:

مسجد ابوذر، مسجد نفس زکیه، مسجد ظفر یا مسجد بنی‌ظفر، مسجد سُقیا، مسجد مُسَیْجِد، مسجد غزاله یا مسجد منصرف، مسجد بنی‌سالم، مسجد بنی‌قریظه، مسجد الرایهٔ، و ...

برخی از این اماکن اعمال و مستحبّات خاصّی دارند که به اختصار متذکّر می‌شویم:

ص: ۲۷۱

مستحبّات مدینه منوّره و مسجدالنّبی صلی الله علیه و آله

۱- غسل ورود به مدینه و مسجدالنّبی صلی الله علیه و آله وزیارت پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمّه بقیع علیهم السلام، که می‌توان با یک غسل همه را نیّت کرد.

۲- مستحبّ است در مدّت اقامت یک ختم قرآن یا بیشتر در مدینه و به خصوص در مسجدالنّبی صلی الله علیه و آله بخواند.

۳- مستحبّ است هر مقدار می‌تواند در مدینه صدقه بدهد، و مرحوم مجلسی روایت کرده که یک دِرهم صدقه در مدینه معادل ده هزار دِرهم در جای دیگر است. بنابراین سعی کند در کمک کردن به برادران دینی- مخصوصاً سادات و ذرّیه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله- کوتاهی نشود.

۴- مواظب اعمال و رفتار خود باشد، و فرصت را غنیمت شمرد، و هرچه می‌تواند نماز بخواند، به ویژه در مسجدالنّبی صلی الله علیه و آله که هر رکعت نماز در مسجدالنّبی صلی الله علیه و آله مساوی هزار رکعت نماز در غیر آن است مگر مسجد الحرام، و برای نماز افضل اماکن، روضه رسول اللّه صلی الله علیه و آله می‌باشد.

ص: ۲۷۲

۵- در وقت ورود و خروج از مسجد صلوات بفرستد.

۶- هنگام ورود در مسجد دو رکعت نماز تحیّت مسجد بجا آورد.

۷- از طرف والدین و برادران دینی و آشنایان، به پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله سلام کند.

۸- پس از زیارت- چنانکه قبلًا گفته شد- دورکعت نماز زیارت بخواند، و ثوابش را به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هدیه کند.

۹- نزدیک مرقد مطهر رسول خدا بایستد، و حمد و ثنای الهی را به جای آورد، و دعا کند.

۱۰- در مقام جبرئیل نماز و دعا بخواند.

۱۱- در محراب رسول خدا- در صورت امکان- نماز بگزارد.

۱۲- در مسجد صدا را بلند نکند.

۱۳- دو رکعت نماز نزد ستون ابولبابه (ستون توبه) بجا آورد، و دعا کند.

۱۴- نماز و دعا در روضه مبارکه حضرت رسول مستحب است، و در صورتی که امکان نداشته باشد، مناسب است این کار هر چه نزدیک‌تر به این مکان شریف انجام گیرد.

ص: ۲۷۳

مسجد قُبا

حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله به هنگام هجرت از مکّه به مدینه، روز دوشـنبه دوازدهم ربیع الاوّل، سال اوّل هجری، وارد قریه قُبا (۵ کیلومتری جنوب مـدینه) شـد، و تا روز جمعه (۴ روز) در این محـل توقّف کرد، تا حضـرت علی علیه السـلام در مکّه امانات مردم را که نزد حضرت رسول بود به آنان برگردانده، و سایر دستورهای حضرت را اجرا، و چند تن از زنان که حضرت فاطمه علیها السـلام در میانشان بود، به حضـرتش ملحق شود، و از طرفی دیگر مردم مدینه خود را برای ورود حضرت آماده کنند. در این توقّف چهار روزه، حضـرت رسول صلی الله علیه و آله اوّلین مسجد را که زمین آن را مردم قُبا هدیه کردند و حضرت با نوک سرنیزه خود حدود آن را روی زمین مشخّص کرد، با کمک مسلمانان بنا نمود. گفته‌اند که هر ضلع آن ۶۶ ذراع بوده است.

در سـاختن ایـن مسـجد پیـامبر اکرم صـلی الله علیـه و آلـه ماننـد دیگر مسـلمانان شـرکت داشت، و سـنگ و گِل حمـل می‌نمـود، و دوشادوش دیگران کار می‌کرد، و در جواب آنان که از حضرت

ص: ۲۷۴

می‌خواستند که گوشه‌ای بنشیند و فقط فرمان دهد می‌فرمود:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ يَعْمُرُ الْمَساجِدايَقْرَأُ الْقُرآنَ قائِماً وَقاعِداً

«هر که مسجد بپا کند و در همه حال قرآن بخواند، رستگار است.»

آیه شریفه «لَمَسْجِدٌ اسِّسَ عَلَى التَّقْوى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ، فِيهِ رِجالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِرِينَ»(۱) ، در مورد همین مسجد نازل شده است.

مسجد قبا بارها تجدید بنا و توسعه یافته، زیرا نزد مسلمین اهمّیت بسزایی داشته، و رسول اکرم صلی الله علیه و آله هر هفته روزهای دوشنبه به قبا تشریف می‌برده، و در آنجا نماز می‌گزاردند. از آن حضرت روایت شده که: هر کس در خانه‌اش وضو بگیرد و به مسجد قبا رود و دو رکعت نماز بخواند، ثواب یک عُمره را برای او می‌نویسند. و حضرت امام جعفر صادق علیه السلام نیز فرمود: هنگام زیارت مَشاهد و مساجد اطراف مدینه، ابتدا به مسجد قبا رفته و در آنجا بسیار نماز بخوان.

۱- توبه: ۱۰۸.

ص: ۲۷۵

اعمال مسجد قبا

وقت تشرّف، دو رکعت نماز تحیّت مسجد بجا آور، بعد تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام را بگو، و زیارت جامعه که اولش «السَّلامُ عَلی أَوْلِیاءِ اللَّهِ» است و در صفحه ۱۱۳ گذشت را بخوان آنگاه دعا کن، و بهتر است که به این جملات دعا کنی:

اللّهُمَّ إِنَّکَ قُلْتَ وَقَوْلُکَ الْحَقُّ فِی کِتابِکَ الْمُنْزَلِ عَلی صَدْرِ نَبِیکَ الْمُرْسَلِ:

«لَمَسْجِدٌ اسِسَ عَلَی التَّقْوی مِنْ أَوَّلِ یَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِیهِ، فِیهِ رِجالٌ یُحِبُّونَ أَنْ یَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ یُحِبُّ الْمُطَّهِرِینَ»

. اللَّهُمَّ طَهِرْ قُلُوبَنا مِنَ النِفاقِ، وَأَعْمالَنا مِنَ الرِّیاءِ، وَفُرُوجَنا مِنَ الزِّنا، وَأَلْسِنَتَنا مِنَ الْکَذِبِ وَالْغِیْبَهِٔ، وَأَعْیُنَنا مِنَ الْخِیانَهِٔ، فَإِنَّکَ تَعْلَمُ خائِنَهَٔ الْأَعْیُنِ وَما تُخْفِی الصُّدُورُ، رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنا وَتَرْحَمْنا لَنَکُونَنَّ مِنَ الْخاسِرِینَ.

پشت این مسجد منزلی بوده متعلّق به امیرالمؤمنین علیه السلام، و جلوی مسجد چاه آب شیرینی که فعلًا اثری از آن نیست.

ص: ۲۷۶

نکته قابل توجّه اینکه: در سال نُهم هجری گروهی از منافقین مسجدی ساختند تا از آن به‌عنوان پایگاهی برضدّ اسلام و مسلمانان بهره گیرند، و از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درخواست کردند که آن را افتتاح نماید و برای تبرّک در آن نماز بخواند، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هم قول مساعد دادند که در فرصت مناسب چنین کند، ولی با نزول آیه شریفه «... وَ الَّذِینَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَکُفْراً ...» نقشه منافقین آشکار شد، و پیامبر صلی الله علیه و آله دستور تخریب آن را صادر فرمود.

ص: ۲۷۷

مسجد قبلتین

بنابر مشهور در نیمه رجب یا شعبان سال دوم هجری، رسول گرامی صلی الله علیه و آله به دعوت «امُّ بِشْر» به میان قبیله بنی‌سالم در شمال غربی مدینه رفتند، و هنگام نماز ظهر دو رکعت نماز را طبق معمول به سوی بیت المقدّس خواندند. فرمان الهی مبنی بر روگرداندن به سوی کعبه نازل شد، و بقیه نماز را به طرف کعبه گزاردند، و از آن پس کعبه مکرّمه قبله دائمی مسلمانان شد. بدین مناسبت این مسجد را مسجد قبلتین نامیده‌اند. این مسجد در جانب غربی مسجد فتح، با فاصله کمی واقع شده است.

یکی از آیات کریمه‌ای که به این مناسبت نازل شد آیه کریمه: «قَدْ نَری تَقَلُّبَ وَجْهِکَ فِی السَّماءِ فَلَنُوَلِّیَنَّکَ قِبْلَهً تَرْضاها فَوَلِّ وَجْهَکَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ وَحَیْثُ ماکُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَکُمْ شَطْرَهُ ...»(۱) می‌باشد.

۱- بقره: ۱۴۴.

ص: ۲۷۸

سابقاً در این مسجد دو محراب، روبروی هم- شمالی و جنوبی- یکی به طرف کعبه و دیگری به طرف بیت المقدس قرار داشته، ولی متأسّفانه در سال‌های اخیر که مسجد را تجدید بنا کرده‌اند، تنها جای یک محراب در آن باقی مانده، و آثار قبلی این حادثه بزرگ، محو شده است.

مستحب است در مسجد قبلتین دو رکعت نماز تحیّت مسجد خوانده شود، و مناسب است بعد از آن این دعا را بخوانی:

اللَّهُمَّ إِنَّ هذا مَسْجِدُ الْقِبْلَتَيْنِ، وَمُصَلّى نَبِينا وَحَبِيبِنا وَسَيِدِنا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ. اللَّهُمَّ إِنَّکَ قُلْتَ وَقَوْلُکَ الْحَقُّ فِی کِتابِکَ الْمُنْزَلِ عَلی صَدْرِ نَبِيِّکَ الْمُرْسَلِ:

«قَدْ نَری تَقَلُّبَ وَجْهِکَ فِی السَّماءِ فَلَنُوَلِيَنَّکَ قِبْلَةً تَرْضاها فَوَلِ وَجْهَکَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرام»

. اللَّهُمَّ کَما بَلَّغْتَنا فِی الدُّنْيا زِيارَتَهُ وَمَآثِرَهُ الشَّرِيفَةَ، فَلا تَحْرِمْنا يا اللَّهُ فِی الْآخِرَةِ مِنْ فَضْلِ شَفاعَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، وَاحْشُرْنا فِی زُمْرَتِهِ وَتَحْتَ لِوائِهِ، وَأَمِتْنا عَلی مَحَبَّتِهِ وَسُنَّتِهِ، وَاسْقِنا مِنْ حَوْضِهِ الْمَوْرِدِ بِيَدِهِ

ص: ۲۷۹

الشَّرِیفَهِ، شَرْبَهً هَنِیئَهً مَرِیئَهً لا نَظْمَأُ بَعْدَها أَبَداً، إِنَّکَ عَلی کُلِ شَیْ ءٍ قَدِیرٌ.

مسجد فتح (مسجد احزاب)

در کنار رشته کوه سلع، چند مسجد کوچک است که موقعیّت جنگ احزاب (خندق) را نشان می دهد و یکی از آن‌ها مسجد فتح است. گفته می‌شود لشکر اسلام در این قسمت اردو زده بود. در همین محل بر فراز کوه، مسجدی بنا شده که معروف به مسجد فتح است. در سبب نامگذاری آن گفته شده: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این مکان برای پیروزی مسلمانان دعا کرد، و خبر فتح و پیروزی لشکر اسلام در همین مکان به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله رسید.

در همین جنگ بود که به دست توانای علیّ بن ابی‌طالب علیهما السلام، عَمْرِو بْن عبدودّ عامری، پهلوان نامی عرب کشته شد، و نوشته‌اند: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این هنگام فرمود: «ضَرْبَهُ عَلِیٍ یَوْمَ الْخَنْدَقِ خَیْرٌ مِنْ عِبادَهِ

ص: ۲۸۰

الثَّقَلَیْنِ»(۱) : ضربت علی در روز خندق، بهتر از عبادت جنّ و انس است.

مستحب است بعد از خواندن دو رکعت نماز تحیّت مسجد، این دعا را بخوانی:

یـا صَـرِیخَ الْمَکْرُوبینَ، وَیا مُجِیبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّینَ، وَیامُغِیْثَ الْمَهْمُومِینَ، اکْشِفْ عَنِی ضُـرِّی وَهَمِی وَکَرْبِی وَغَمِی، کَما کَشَـفْتَ عَنْ نَبِیکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ هَمَّهُ، وَکَفَیْتَهُ هَوْلَ عَدُوِّهِ، وَاکْفِنِی ما أَهَمَّنِی مِنْ أَمْرِ الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ، یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

۱- بحار، ج ۳۹، ص ۲.

ص: ۲۸۱

دعا در مسجد الإجابه

مسجد اجابه معروف به مسجد مباهله است که در روز بیست و چهارم ذی‌حجّه داستان مباهله رسول اکرم صلی الله علیه و آله با نصارای نجران در آن مکان واقع شد.

در مسجد الإجابه پس از دو رکعت نماز تحیّت مسجد، این دعا را می‌خوانی:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ صَبْرَ الشَّاکِرِینَ لَکَ، وَعَمَلَ الْخائِفِینَ مِنْکَ، وَیَقِینَ الْعابِدِینَ لَکَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْعَلِیُّ الْعَظِیمُ، وَأَنَاعَبْدُکَ الْبائِسُ الْفَقِیرُ، وَ أَنْتَ الْغَنِیُّ الْحَمِیدُ، وَأَنَا الْعَبْدُ الذَّلِیلُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَامْنُنْ بِغِناکَ عَلی فَقْرِی،

وَبِحِلْمِکَ عَلی جَهْلِی، وَبِقُوَّتِکَ عَلی ضَعْفِی، یا قَوِیُّ یا عَزِیزُ،

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ الْأَوْصِیاءِ الْمَرْضِیِّینَ، وَاکْفِنِی ما أَهَمَّنِی مِنْ أَمْرِ الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

ص:۲۸۲

ص:۲۸۳

ص:۲۸۴

ص: ۲۸۵

فصل سوّم: اعمال مکه مکرّمه

جایگاه حج

اشاره

حج درلغت به معنای: «قصد» ودر اصطلاح شرع به معنای: قصد زیارت خانه خدا وانجام اعمال ومناسک مخصوص می‌باشد.

حجّ به معنای زیارت خانه خدا وانجام اعمال مخصوصه و یکی از ارکان پنج گانه اسلام است، و به اتفاق نظر علمای فریقین، از ضروریات دین، ومنکر آن کافر می‌باشد ولذا تارک حج مورد تهدید شدید خداوند واقع شده است.

و رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرموده:

«مَنْ سَوَّفَ الْحَجَّ حَتَّی یَمُوتَ بَعَثَهُ اللَّهُ یَوْمَ الْقِیامَهِٔ یَهُودِیّاً أَوْ

ص: ۲۸۶

نَصْرانِیّاً».(۱)

«کسی که حج را به تأخیر اندازد تا مرگ او را فرا رسد، خداوند در روز رستاخیز او را یهودی یا نصرانی محشور سازد».

و امیرالمؤمنین علیه السلام در وصیّت‌نامه خود می‌فرماید:

اللَّهَ، اللَّهَ فِی بَیْتِ رَبِکُمْ لا تُخَلُّوهُ ما بَقِیتُمْ فَإِنَّهُ إِنْ تُرِکَ لَمْ تُناظَرُوا.(۲)

«خدا را، خدا را در مورد خانه خدا «کعبه» تا هستید، مبادا آن را خالی بگذارید، که اگر ترک شود مهلت داده نمی‌شوید.

فلسفه تشریع حجّ

دستور وجوب حجّ، بعد از هجرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله به مدینه نازل گردیده، واز هر مسلمان مستطیعی در تمام دوران عمر یک بار به عنوان حج واجب (حَجَّةُ الإسلام) خواسته شده است. (صرف نظر از عناوین دیگری که موجب وجوب حج می‌شود مانند نذر و ...).

۱- وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۱ چاپ اسلامیه تهران.

۲- نهج البلاغه، نامه ۴۷؛ وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۱۵.

ص: ۲۸۷

حجّ گرچه جزو فروع دین به حساب می‌آید، ولی از افضل عبادات است. ودارای فواید وآثار بسیار عظیم دنیوی، اخروی، فردی، اجتماعی، سیاسی ومعنوی است که در کمتر عبادتی دیده می شود.

حجّ نمایش تعبّد محض وعبادت خالص خدا واظهار بندگی وایجاد ارتباط قلبی با خداوند است.

حجّ کلاس تعلیم و تربیت است، زمینه‌ای است برای تحصیل علم زندگی و حسن معاشرت، وتحکیم مبانی اخلاق اسلامی در عمل.

حجّ درس جهاد و فداکاری بامال و جان و گسستن از خود و خودخواهی‌ها، و جدا شدن از تعلّقات و جذبات زندگی مادّی، و رو آوردن به عالم معنا، و حرکت به سوی خدا است.

حجّ به ما آموزش توحید در عقیده ووحدت در رویّه و ضرورت تبادل افکار و آرا و همکاری‌های اجتماعی، علمی، فرهنگی، اقتصادی وسیاسی را می‌دهد، و خلاصه حجّ در مجموعه اعمال ومناسک، تابلویی از تمامیّت دین مقدس اسلام وحیات دنیا وآخرت را به نمایش می گذارد، وانسان

ص: ۲۸۸

حج‌گزار را از عالَم خاکی به اوج می‌برد، وبه عالَم قدس وملکوت پرواز می‌دهد، وحیاتی نوین از معنویت وارتباط با حقّ وحضور نزد ربّ، در کالبد خسته حاجی می‌دمد.

امام صادق علیه السلام در بیان آداب باطنی حجّ می‌فرمایند:

«إذا أَرَدْتَ الْحَجَّ فَجَرِّدْ قَلْبَکَ لِلَّهِ تَعالی مِنْ کُلِّ شاغِلٍ وَحِجابِ کُلِّ حاجِبٍ، وَفَوِّضْ أُمُورَکَ کُلَّها إلی خالِقِکَ، وَتَوَکَّلْ عَلَیْهِ فِی جَمِیعِ ما یَظْهَرُ مِنْ حَرَکاتِکَ وَسَکَناتِکَ، وَسَلِّمْ لِقَضائِهِ وَحُکْمِهِ وَقَدَرِهِ، وَدَعِ الدُّنْیا وَالرَّاحَةَ وَالْخَلْقَ ... ثُمَّ اغْسِلْ بِماءِ التَّوْبَةِ الْخالِصَةِ ذُنُوبَکَ، وَ الْبَسْ کِسْوَةَ الصِدْقِ وَالصَّفاءِ وَالْخُضُوعِ وَالْخُشُوعِ، وَأَحْرِمْ مِنْ کُلِ شَیْءٍ یَمْنَعُکَ عَنْ ذِکْرِاللَّهِ وَیَحْجُبُکَ عَنْ طاعَتِهِ، وَلَبِّ بِمَعْنی إجابَةٍ صافِیَةٍ زاکِیَةٍ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِی دَعْوَتِکَ لَهُ، مُتَمَسِّکاً بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقی، وَطُفْ بِقَلْبِکَ مَعَ الْمَلائِکَةِ حَوْلَ الْعَرْشِ کَطَوافِکَ مَع الْمُسْلِمِینَ بِنَفْسِکَ حَوْلَ الْبَیْتِ ...». (۱)

۱- مصباح الشریعه، ص ۱۴۲ و ۱۴۵.

ص: ۲۸۹

حضور قلب در دعا در مراسم حج

قبلًا اشاره کردیم که حجّ از اعظم عبادات اسلامی است، ومی‌دانیم که هر عبادتی را ظاهری است وباطنی.

وباطن عبادات را، توجّه خالص وارتباط دائم قلبی ومراقبت ومواظبت همیشگی تشکیل می‌دهد. که بنده خود را در محضر ربّ العالمین مشاهده کند.

بر این اساس، دعا در لسان پیشوایان بزرگوار اسلام به «مُخُّ الْعِبادَةِ»، «أَفْضَلُ الْعِبادَةِ»، «سِلاحُ الْمُؤْمِنِ»، «عَمُودُ الدِّينِ»، «نُورُ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ»، «تُرْسُ الْمُؤْمِنِ»، «سِلاحُ الْأَنْبِياءِ»، «مَفاتِيحُ النَّجاحِ» و «مَقالِيدُ الْفَلاحِ» تعبیر شده است. (۱)یعنی دعا مغز عبادت، برترین نیایش، سلاح مؤمن، ستون دین، فروغ آسمان و زمین، سپر مؤمن، سلاح انبیا، کلید پیروزی و رستگاری می‌باشد.

۱- بحار، ج ۹۳.

ص: ۲۹۰

و مرحوم کلینی در «اصول کافی» به اسناد خود از زراره از امام باقر علیه السلام ذیل آیه شریفه «إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبادَتِی سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِينَ»

(۱) .

آورده که حضرت فرمودند: منظور از عبادت در آیه شریفه دعا است. وبعد فرمودند: «وَأَفْضَلُ الْعِبادَةِ الدُّعاءُ»

، «وبهترین عبادتها، دعا است». (۲) و آنچه از شیوه زندگی معنوی پیامبران الهی وائمه معصومین وبزرگان اسلام به ما رسیده نیز این معنا را تصدیق و تأیید می‌کند، که بالاترین مقام انسان، مقام عبودیّت است که توفیق بندگی حضرت ذوالجلال نصیبش می‌گردد، و اصلی‌ترین مرتبه و شیرین‌ترین مرحله عبادت، مرحله دعا و ایجاد ارتباط بنده با خدا، وتوفیق تضرّع و توبه، واظهار خضوع وخشوع، واعلان تقدیس وتسبیح وتحمید حقّ است، که اگر بنده اهل دعا نباشد مورد توجّه خدا نخواهد بود:

«... قُلْ ما يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّی لَوْ لا دُعاؤُكُمْ ...»

(۳) .

و حاجی باید بداند که گرچه در عتبات عالیات ومَشاهد

۱- مؤمن: ۶۰، ترجمه: «آنانی که از عبادت من تکبّر ورزند به زودی با خفت و خواری وارد دوزخ گردند».

۲- اصول کافی، ج ۲، ص ۴۶۷.

۳- فرقان: ۷۷، ترجمه: «بگو: پروردگارم توجه و اعتنایی به شما نمی‌کند اگر دعای شما نباشد».

ص: ۲۹۱

مشرّفه واماکن وازمنه حجّ، عرض حاجت دنیوی واخروی به محضر حضرت حقّ بردن خلاف نیست ولی نزد اولیای خدا و شیفتگان جمال ذوالجلالش دعا برای رسیدن به مرحله «کمال الانقطاع» وتحصیل نورانیّت، بصیرت قلوب و وصول و اتّصال به معدن عظمت، وکنار زدن حجاب‌های ظلمت، وسر بر آستانش سودن، و آسودن است.

ای برادران وخواهران، اینک که به توفیق حقّ عازم حریم حرم امن «الهی» وراهی سرزمین مقدّس وحی، گشته‌اید.

به آوای آن شب زنده‌دار معصوم؛ حضرت سالار شهیدان، گوش فرا دهید، که در مناجات شعبانیه‌اش به درگاه واهب المواهب عرض می‌کند:

ادعیه و زیارات مدینه منوره و مکه مکرمه (ویژه تمتع) ؛ ؛ ص۲۹۱

... إِلهِی هَبْ لِی کَمالَ الْانْقِطاعِ إِلَیْکَ، وَ أَنِرْ أَبْصارَ قُلُوبِنا بِضِیاءِ نَظَرِها إِلَیْکَ، حَتّی تَخْرِقَ أَبْصَارُ الْقُلُوبِ حُجُبَ النُّورِ، فَتَصِلَ إِلی مَعْدِنِ الْعَظَمَةِ، وَ تَصِیرَ أَرْواحُنا مُعَلَّقَةً بِعِزِّ قُدْسِکَ ....

وبه دعای امام حسین علیه السلام که در سرزمین عرفات به درگاه خداوند می‌نالد، توجه کنید:

إِلهِی تَرَدُّدِی فِی الْآثارِ یُوجِبُ بُعْدَ الْمَزارِ، فَاجْمَعْنِی عَلَیْکَ

ص: ۲۹۲

بِخِدْمَةٍ تُوصِلُنِی إِلَیْکَ، کَیْفَ یُسْتَدَلُّ عَلَیْکَ بِما هُوَ فِی وُجُودِهِ مُفْتَقِرٌ إِلَیْکَ، أَیَکُونُ لِغَیْرِکَ مِنَ الظُّهُورِ ما لَیْسَ لَکَ، حَتَّی یَکُونَ هُوَ الْمُظْهِرَ لَکَ، مَتی غِبْتَ حَتَّی تَحْتاجَ إِلی دَلِیلٍ یَدُلُّ عَلَیْکَ، وَمَتی بَعِدْتَ حَتَّی تَکُونَ الْآثارُ هِیَ الَّتِی تُوصِلُ إِلَیْکَ، عَمِیَتْ عَیْنٌ لا تَراکَ عَلَیْها رَقِیباً، وَ خَسِرَتْ صَفْقَةُ عَبْدٍ لَمْ تَجْعَلْ لَهُ مِنْ حُبِّکَ نَصِیباً، إِلهِی أَمَرْتَ بِالرُّجُوعِ إِلَی الْآثارِ، فَارْجِعْنِی إِلَیْکَ بِکِسْوَةِ الْأَنْوارِ وَ هِدایَةِ الْاسْتِبْصارِ، حَتّی أَرْجِعَ إِلَیْکَ مِنْها کَما دَخَلْتُ إِلَیْکَ مِنْها، مَصُونَ السِّرِّ عَنِ النَّظَرِ إِلَیْها، وَمَرْفُوعَ الْهِمَّةِ عَنِ الْاعْتِمادِ عَلَیْها، إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ.

وشما زائران محترم خانه خدا در تمام مراحل ومواقیت ومواقف ودر ضمن اعمال ومناسک، اذکار وادعیه‌ای دارید که سزاوار است آنها را با توجّه وخلوص کامل بخوانید، و بدانید که روح حجّ، تزکیه وتعالی روحی است که با انجام مناسک حجّ و ملازمت بر دعوات و اذکار وارده وقرائت قرآن کریم ودقّت در ثمرات معنوی واسرار باطنی و عمل به واجبات و مستحبّات، حاصل می گردد.

ص: ۲۹۳

بخش اوّل: اعمال وآداب حجّ

واجبات عمره تمتّع

در عمره تمتع پنج چیز واجب است:

۱. احرام.

۲. طواف کعبه.

۳. نماز طواف.

۴. سعی بین صفا و مروه.

۵. تقصیر (گرفتن قدری از مو یا ناخُن).

احکام مربوط به عمره تمتع را در مناسک بخوانید، وادعیه واذکار در همین کتاب خواهد آمد.

واجبات عمره مفرده

در عمره مفرده هفت چیز واجب است:

۱. احرام.

۲. طواف کعبه.

ص: ۲۹۴

۳. نماز طواف.

۴. سعی بین صفا ومروه.

۵. تقصیر (کوتاه کردن ناخن یا مو).

۶. طواف نساء.

۷. نماز طواف نساء.

احکام مربوط به واجبات عمره مفرده را در کتاب‌های مناسک، وادعیه واذکار مربوطه را در همین کتاب بخوانید.

میقات‌های احرام

اشاره

کسانی که به قصد حج یا عمره عازم بیت اللَّه الحرام می‌باشند، باید با احرام وارد مکّه شوند. محلّی که برای احرام بستن معیّن شده «میقات» نامیده می شود. ومیقات حجّاج به اختلاف راه‌هایی که از آنها به طرف مکّه می روند مختلف می‌شود، وآن پنج محلّ است:

واجبات احرام

۱. میقات کسانی که از طرف مدینه به مکه عازم هستند «ذو الْحُلَیْفَه» است که همان «مسجد شجره» می‌باشد.

۲. وبرای کسانی که از طرف شام می آیند «جُحفه» است.

۳. وبرای کسانی که از عراق ونجد عازمند «وادی عقیق» است.

ص: ۲۹۵

۴. وبرای کسانی که از طرف طائف می آیند «قَرْنُ‌المنازل» است.

۵. وبرای کسانی که از سوی یمن عازم هستند «یَلَمْلَم» می‌باشد.

برای مُحرِم شدن سه امر واجب است.

۱. پوشیدن دو قطعه لباس احرام (لنگ و ردا).

۲. نیّت: در نیّت باید به سه نکته توجّه شود:

الف: قربةً الی اللّه باشد.

ب: همراه با شروع پوشیدن لباس احرام باشد.

ج: تعیین نوع احرام که برای عمره، حجّ، برای خود یا به نیابت است.

۳. تلبیه: که گفتن این ذکر شریف می‌باشد:

«لَبَّیْکَ اللّهُمَّ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ لا شَرِیکَ لَکَ لَبَّیْکَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَکَ وَالْمُلْکَ، لا شَرِیکَ لَکَ لَبَّیْکَ».

مستحبّات احرام

۱. غسل: مستحب است قبل از احرام، به قصد احرام غسل کنند، وبهتر است که بعد از ادای نماز فریضه مُحرم شوند.

ص: ۲۹۶

شیخ صدوق فرموده: مستحب است این دعا هنگام غسل احرام خوانده شود:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ. اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِی نُوراً وَطَهُوراً وَحِرْزاً وَأَمْناً

مِنْ کُلِّ خَوْفٍ، وَشِفاءً مِنْ کُلِ داءٍ وَسُقْمٍ. اللَّهُمَّ طَهِّرْنِی وَطَهِّرْ لِی قَلْبِی، وَاشْرَحْ لِی صَدْرِی، وَ أَجْرِ عَلی لِسانِی مَحَبَّتَکَ وَمِدْحَتَکَ وَالثَّناءَ عَلَیْکَ، فَإِنَّهُ لا قُوَّةَ لِی إِلّا بِکَ، وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ قِوامَ دِینِی التَّسْلِیمُ لِأَمْرِکَ، وَالْاتِّباعُ لِسُنَّةِ نَبِیِّکَ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ.

سپس جامه‌های احرام را پوشیده واین دعا را بخواند:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی رَزَقَنِی ما أُوارِی بِهِ عَوْرَتِی، وَأُؤَدِّی بِهِ فَرْضِی، وَأَعْبُدُ فِیهِ رَبِی، وَأَنْتَهِی فِیهِ إِلی ما أَمَرَنِی، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی قَصَدْتُهُ فَبَلَّغَنِی، وَأَرَدْتُهُ فَأَعانَنِی وَقَبِلَنِی، وَلَمْ یَقْطَعْ بِی، وَوَجْهَهُ أَرَدْتُ فَسَلَّمَنِی، فَهُوَ حِصْنِی وَکَهْفِی وَحِرْزِی وَظَهْرِی ومَلاذِی وَمَلْجَئِی وَمَنْجایَ وذُخْرِی وَعُدَّتِی فِی شِدَّتِی وَرَخائِی.

ص: ۲۹۷

و مستحب است بعد از تلبیه واجب بگوید:

لَبَّیکَ ذَا الْمَعارِجِ لَبَّیکَ، لَبَّیکَ داعِیًا إلی دارِ السَّلامِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ غَفّارَ الذُّنُوبِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ أَهْلَ التَّلْبِیَةِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ ذَا الْجَلالِ وَالْإکْرام لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ تُبْدِئُ وَ الْمَعادُ إلَیْکَ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ تَسْتَغْنِی وَیُفْتَقَرُ إلَیْکَ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ مَرْهُوباً وَمَرْغُوباً إلَیْکَ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ إلَهَ الْحَقِّ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ ذَا النَّعْماءِ وَالْفَضْلِ الْحَسَنِ الْجَمِیلِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ کَشّافَ الْکُرَبِ الْعِظامِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ عَبْدُکَ وَابْنُ عَبْدَیْکَ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ یا کَرِیمُ لَبَّیْکَ.

و همچنین خوب است بگوید:

لَبَّیکَ أَتَقَرَّبُ إلَیْکَ بِمُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ لَبَّیکَ، لَبَّیْکَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ مَعاً لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ هذِهِ عُمْرَةُ مُتْعَةٍ إلَی الْحَجِّ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ أَهْلَ التَّلْبِیَةِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ تَلْبِیَةً تَمامُها وَبَلاغُها عَلَیْکَ.

محرّمات احرام

پس از آنکه حاجی مُحرِم شد، بیست و چهار چیز بر او حرام می‌شود، که عبارتند از:

ص: ۲۹۸

۱. شکار حیوان صحرایی (وحشی).

۲. جماع کردن با زن، وبوسیدن ونگاه به شهوت وهر نوع لذّت بردن از او.

۳. عقد کردن زن برای خود یا غیر.

۴. استمنا.

۵. استعمال عطریات وبوی خوش.

۶. پوشیدن پوشش‌های دوخته برای مردان.

۷. سرمه کشیدن به سیاهی که در آن زینت باشد.

۸. نگاه کردن در آیینه.

۹. پوشیدن کفشی که تمام روی پا را می گیرد.

۱۰. فسوق (اعمّ از دروغ گفتن وفحش دادن یا فخر و مباهات کردن).

۱۱. جدال و گفتن لا وَاللَّه، وَبلَی وَاللَّه (قسم یاد کردن به نام اللَّه).

۱۲. کشتن جانورانی که در بدن ساکن می شوند.

۱۳. انگشتر به دست کردن به جهت زینت.

۱۴. پوشیدن زیور برای زن.

۱۵. روغن مالیدن به بدن.

ص: ۲۹۹

۱۶. ازاله مو از بدن خود یا غیر چه مُحرِم باشد چه مُحِلّ.

۱۷. پوشانیدن مرد سر خود را، با هرچه که آن را بپوشاند.

۱۸. پوشانیدن صورت برای زنان.

۱۹. زیر سایه قرار گرفتن برای مردان، در حال راه رفتن وطیّ طریق.

۲۰. بیرون آوردن خون از بدن.

۲۱. ناخن گرفتن.

۲۲. کندن دندان.

۲۳. کندن درخت یا گیاه از حرم.

۲۴. سلاح برداشتن (حمل سلاح).

مستحبات ورود به حرم

۱. غسل کردن.

۲. پیاده شدن از وسیله نقلیّه.

۳. خواندن این دعا:

«اللَّهُمَّ إِنَّکَ قُلْتَ فِی کِتابِکَ الْمُنْزَلِ وَقَوْلُکَ الْحَقُّ:

«وَأَذِّنْ فِی النَّاسِ بِالْحَجِّ یَأْتُوکَ رِجالًا وَعَلی کُلِ ضامِرٍ یَأْتِینَ

ص: ۳۰۰

مِنْ کُلِّ فَجّ عَمِیقٍ»

، اللَّهُمَّ إِنِی أَرْجُو أَنْ أَکُونَ مِمَّنْ أَجابَ دَعْوَتَکَ، وَقَدْ جِئْتُ مِنْ شُقَّةٍ بَعِیدَةٍ وَ مِنْ فَجّ عَمِیقٍ، سامِعاً لِنِدائِکَ، وَمُسْتَجِیباً لَکَ، مُطِیعًا لِأَمْرِکَ، وَکُلُّ ذلِکَ بِفَضْلِکَ عَلَیَّ وَإِحْسانِکَ إِلَیَّ، فَلَکَ الْحَمْدُ عَلی مَا وَفَّقْتَنِی لَهُ، أَبْتَغِی بِذلِکَ الزُّلْفَةَ عِنْدَکَ، وَالْقُرْبَةَ إِلَیْکَ، وَالْمَنْزِلَةَ لَدَیْکَ، وَالْمَغْفِرَةَ لِذُنُوبِی، وَالتَّوْبَةَ عَلَیَّ مِنْها بِمَنِّکَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَحَرِّمْ بَدَنِی عَلَی النَّارِ، وَ آمِنِّی مِنْ عَذابِکَ وَعِقابِکَ، بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

آداب ورود به مسجد الحرام

۱. غسل کردن.

۲. پای برهنه با حالت متانت ووقار قدم برداشتن.

مستحب است بر درِ مسجدالحرام ایستاده، بگوید:

السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا النَّبِیُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَمِنَ اللَّهِ وَما شاءَ اللَّهُ، السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ وَ آلِهِ، السَّلَامُ عَلی

ص: ۳۰۱

إبْراهِيمَ وَآلِهِ، وَالسَّلامُ عَلى أَنْبِياءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِينَ.

و در روايت ديگر وارد است كه، كنار در مسجد بگويد:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَمِنَ اللَّهِ وَإِلَى اللَّهِ وَما شاءَ اللَّهُ وَعَلى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَخَيْرُ الْأَسْماءِ لِلَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالسَّلامُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلى أَنْبِياءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ، السَّلامُ عَلى إبْراهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمانِ، السَّلامُ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِ الْعالَمِينَ، السَّلامُ عَلَيْنا وَعَلى عِبادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَبارِكْ عَلى مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَارْحَمْ مُحَمَّداً وآلَ مُحَمَّدٍ، كَما صَلَّيْتَ وَبارَكْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلى إبْراهِيمَ وآلِ إبْراهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، وَعَلى إبْراهِيمَ خَلِيلِكَ وَعَلى أَنْبِيائِكَ وَرُسُلِكَ وَسَلِّمْ عَلَيْهِمْ،

ص: ۳۰۲

وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِ الْعالَمِینَ، اللَّهُمَّ افْتَحْ لِی أَبْوابَ رَحْمَتِکَ، وَاسْتَعْمِلْنِی فِی طاعَتِکَ وَمَرْضاتِکَ، وَاحْفَظْنِی بِحِفْظِ الْإِیمانِ أَبَداً ما أَبْقَیْتَنِی، جَلَّ ثَناءُ وَجْهِکَ، الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی جَعَلَنِی مِنْ وَفْدِهِ وَزُوَّارِهِ، وَجَعَلَنِی مِمَّنْ یَعْمُرُ مَساجِدَهُ، وَجَعَلَنِی مِمَّنْ یُناجِیهِ. اللَّهُمَّ إِنِّی عَبْدُکَ وَزائِرُکَ فِی بَیْتِکَ، وَعَلی کُلِ مَأْتِیٍّ حَقٌّ لِمَنْ أَتاهُ وَزارَهُ، وَأَنْتَ خَیْرُ مَأْتِیٍ وَأَکْرَمُ مَزُورٍ، فَأَسْأَلُکَ یا اللَّهُ یا رَحْمانُ بِأَنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ الَّذِی لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، وَحْدَکَ لا شَرِیکَ لَکَ، بِأَنَّکَ واحِدٌ أَحَدٌ صَمَدٌ، لَمْ تَلِدْ وَلَمْ تُولَدْ وَلَمْ یَکُنْ لَکَ کُفُواً أَحَدٌ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَعَلی أَهْلِ بَیْتِهِ، یا جَوادُ یا کَرِیمُ یا ماجِدُ یا جَبَّارُ یا کَرِیمُ، أَسْأَلُکَ أَنْ تَجْعَلَ تُحْفَتَکَ إِیَّایَ بِزِیارَتِی إِیَّاکَ أَوَّلَ شَیْءٍ تُعْطِینِی فَکاکَ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ.

پس سه مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ فُکَّ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ.

آنگاه چنین ادامه دهد:

ص: ۳۰۳

وَأَوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ رِزْقِکَ الْحَلالِ الطَّیِّبِ، وَادْرَأْ عَنِّی شَرَّ شَیاطِینِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ وَشَرَّ فَسَقَهِٔ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ.

پس داخل مسجدالحرام شود، و رو به کعبه دست‌ها را بلند نموده بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ فِی مَقامِی هذا، فِی أَوَّلِ مَناسِکِی أنْ تَقْبَلَ تَوْبَتِی، وَ أنْ تَجاوَزَ عَنْ خَطِیئَتِی وَ تَضَعَ عَنِّی وِزْرِی، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی بَلَّغَنِی بَیْتَهُ الْحَرامَ. اللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّ هذا بَیْتُکَ الْحَرامُ الَّذِی جَعَلْتَهُ مَثابَهًٔ لِلنَّاسِ وَأَمْناً مُبارَکاً وَ هُدیً لِلْعالَمِینَ.

اللَّهُمَّ إِنِی عَبْدُکَ، وَالْبَلَدُ بَلَدُکَ، وَالْبَیْتُ بَیْتُکَ، جِئْتُ أَطْلُبُ رَحْمَتَکَ، وَأَؤُمُّ طاعَتَکَ، مُطِیعًا لِأَمْرِکَ، راضِیاً بِقَدَرِکَ، أَسْأَ لُکَ مَسْأَلَهَ الْمُضْطَرِّ إِلَیْکَ، الْخائِفِ لِعُقُوبَتِکَ. اللَّهُمَّ افْتَحْ لِی أَبْوابَ رَحْمَتِکَ، وَاسْتَعْمِلْنِی بِطاعَتِکَ وَمَرْضاتِکَ.

بعد خطاب کند به کعبه و بگوید:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی عَظَّمَکِ وَشَرَّفَکِ وَکَرَّمَکِ وَجَعَلَکِ مَثابَهًٔ لِلنَّاسِ وَأَمْناً مُبارَکاً وَهُدیً لِلْعالَمِینَ.

ص: ۳۰۴

و مستحب است وقتی به محاذی «حجر الأسود» رسید، بگوید:

أَشْهَدُ أَنْ لا إلهَ إلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيکَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، آمَنْتُ بِاللَّهِ، وَكَفَرْتُ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَبِاللّاتِ وَالْعُزّى، وَعِبادَةِ الشَّيْطانِ، وَعِبادَةِ كُلِّ نِدٍّ يُدْعى مِنْ دُونِ اللّهِ.

امام صادق علیه السلام به ابوبصیر فرمود: هنگامی که داخل مسجد شدی جلو برو تا روبروی «حجرالأسود» که رسیدی متوجّه آن شده، این دعا را بخوان:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی هَدانا لِهذا وَما كُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلا أنْ هَدانَا اللَّهُ، سُبْحانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلا إلهَ إلَّااللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِهِ، وَأَكْبَرُ مِمَّا أَخْشى وَأَحْذَرُ، لا إلهَ إلَّااللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِى وَيُمِيتُ، وَيُمِيتُ وَيُحْيِى، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلى كُلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبارِکْ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَأَفْضَلِ ما صَلَّيْتَ وَ بارَكْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلى إبْراهِيمَ وَآلِ إبْراهِيمَ، إنَّکَ

ص: ۳۰۵

حَمِیدٌ مَجِیدٌ، وَسَلامٌ عَلی جَمِیعِ النَّبِیِّینَ وَالْمُرْسَلِینَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِ الْعالَمِینَ. اللَّهُمَّ إِنِی أُومِنُ بِوَعْدِکَ، وَأُصَدِقُ رُسُلَکَ، وَأَتَّبِعُ کِتابَکَ.

و در روایت معتبر وارد است که وقتی نزدیک حجرالأسود رسیدی دست های خود را بلند کن، وحمد وثنای الهی را بجا آور، وصلوات بر پیغمبر بفرست، واز خداوندِ عالَم بخواه که حجّ تو را قبول کند، پس از آن حَجَر را بوسیده واستلام نما. واگر بوسیدن ممکن نشد لمس کن، واگر آن هم ممکن نشد اشاره به آن کن، وبگو:

اللَّهُمَّ أَمانَتِی أَدَّیْتُها وَمِیثاقِی تَعاهَدْتُهُ لِتَشْهَدَ لِی بِالْمُوافاةِ، اللَّهُمَّ تَصْدِیقاً بِکِتابِکَ وَعَلی سُنَّةِ نَبِیِّکَ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، آمَنْتُ بِاللَّهِ، وَکَفَرْتُ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَبِاللّاتِ وَالْعُزّی، وَعِبادَةِ الشَّیْطانِ، وَعِبادَةِ کُلِّ نِدٍّ یُدْعی مِنْ دُونِ اللَّهِ.

واگر نتوانی همه را بخوانی قسمتی از آن را بخوان، وبگو:

ص: ۳۰۶

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ بَسَطْتُ يَدِى وَفِيما عِنْدَكَ عَظُمَتْ رَغْبَتِى فَاقْبَلْ سُبْحَتِى، وَاغْفِرْ لِى وَارْحَمْنِى، اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَمَواقِفِ الْخِزْىِ فِى الدُّنْيا وَالْآخِرَةِ.

ص: ۳۰۷

مستحبات طواف

مستحب است حاجی در حال طواف، با کمال خلوص وتوجّه به خدا، در هر دوری از طواف های هفت گانه، راز و نیازی آهسته و آرام، با حضرت حق داشته باشد، پس علاوه بر اذکاری که دارد، می‌تواند در هر شوط این ادعیه را بخواند:

دعای اشواط طواف

اشاره

برای اینکه طواف‌کننده در تعداد دورهای طواف شک نکند، می‌تواند دعاهای وارده را تقسیم کرده و در هر دور طواف بخشی از آن را به قصد رجاء بخواند، واگر تکرار شد مانعی ندارد.

دعای دور اوّل

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الَّذِی یُمْشی بِهِ عَلی طَلَلِ الْماءِ، کَما یُمْشی بِهِ عَلی جَدَدِ الْأَرْضِ، وَأَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الَّذِی یَهْتَزُّ لَهُ عَرْشُکَ، وَأَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الَّذِی تَهْتَزُّ لَهُ أَقْدامُ مَلائِکَتِکَ،

ص: ۳۰۸

وَأَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الَّذِی دَعاکَ بِهِ مُوسی مِنْ جانِبِ الطُّورِ، فَاسْتَجَبْتَ لَهُ، وَأَلْقَیْتَ عَلَیْهِ مَحَبَّهً مِنْکَ، وَأَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الَّذِی غَفَرْتَ بِهِ لِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ ما تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَما تَأَخَّرَ، وَأَتْمَمْتَ عَلَیْهِ نِعْمَتَکَ، أنْ تَرْزُقَنِی خَیْرَ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ.

و حاجات خود را می خواهی.

دعای دور دوّم

اللَّهُمَّ إِنِی إِلَیْکَ فَقِیرٌ، وَإِنِی خائِفٌ مُسْتَجِیرٌ، فَلا تُغَیِّرْ جِسْمِی وَلا تُبَدِّلِ اسْمِی.

سپس می گویی:

سائِلُکَ فَقِیرُکَ، مِسْکِینُکَ بِبابِکَ، فَتَصَدَّقْ عَلَیْهِ بِالْجَنَّهِ. اللَّهُمَّ الْبَیْتُ بَیْتُکَ، وَالْحَرَمُ حَرَمُکَ، وَالْعَبْدُ عَبْدُکَ، وَهذا مَقامُ الْعائِذِ الْمُسْتَجِیرِ بِکَ مِنَ النَّارِ، فَأَعْتِقْنِی وَوالِدَیَّ وَأَهْلِی وَوُلْدِی وَإِخْوانِیَ الْمُؤْمِنِینَ مِنَ النَّارِ، یا جَوادُ یا کَرِیمُ.

دعای دور سوم

اللَّهُمَّ أَدْخِلْنِی الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ، وَأَجِرْنِی بِرَحْمَتِکَ مِنَ النَّارِ،

ص: ۳۰۹

وَعافِنِی مِنَ السُّقْمِ، وَأَوْسِعْ عَلَیَّ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلالِ، وَادْرَأْ عَنِی شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَشَرَّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ، یا ذَا الْمَنِّ وَالطَّوْلِ، وَالْجُودِ وَالْکَرَمِ، إِنَّ عَمَلِی ضَعِیفٌ فَضاعِفْهُ لِی، وَتَقَبَّلْهُ مِنِی، إِنَّکَ أَنْتَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ.

دعای دور چهارم

یا اللَّهُ یا وَلِیَّ الْعافِیَهِ، وَخالِقَ الْعافِیَهِ، وَرازِقَ الْعافِیَهِ، وَالْمُنْعِمَ بِالْعافِیَهِ، وَ الْمَنَّانُ بِالْعافِیَهِ، وَالْمُتَفَضِّلُ بِالْعافِیَهِ عَلَیَ
وَعَلی جَمِیعِ خَلْقِکَ، یا رَحْمانَ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ وَرَحِیمَهُما، صَلِ
عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَارْزُقْنَا الْعافِیَهَ، وَدَوامَ الْعافِیَهِ، وَتَمامَ الْعافِیَهِ، وَشُکْرَ الْعافِیَهِ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ، یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

دعای دور پنجم

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی شَرَّفَکِ وَعَظَّمَکِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی بَعَثَ مُحَمَّداً نَبِیّاً، وَجَعَلَ عَلِیّاً إِماماً. اللَّهُمَّ اهْدِ لَهُ خِیارَ خَلْقِکَ، وَجَنِّبْهُ شِرارَ خَلْقِکَ.

ص: ۳۱۰

آنگاه می گویی:

«رَبَّنا آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَفِی الْآخِرَهِ حَسَنَهً وَقِنا عَذابَ النَّارِ».

دعای دور ششم

اللَّهُمَّ الْبَیْتُ بَیْتُکَ، وَالْعَبْدُ عَبْدُکَ، وَ هـذا مَقامُ الْعائِذِ بِکَ مِنَ النَّارِ. اللَّهُمَّ مِنْ قِبَلِکَ الرَّوْحُ وَالْفَرَجُ وَالْعافِیَهُ. اللَّهُمَّ إِنَّ عَمَلِی ضَعِیفٌ فَضاعِفْهُ لِی، وَاغْفِرْ لِی مَا اطَّلَعْتَ عَلَیْهِ مِنِی وَ خَفِیَ عَلی خَلْقِکَ، أَسْتَجِیرُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ.

دعای دور هفتم

اللَّهُمَّ إِنَّ عِنْدِی أَفْواجاً مِنْ ذُنُوبٍ، وَأَفْواجاً مِنْ خَطایا وَعِنْدَکَ أَفْواجٌ مِنْ رَحْمَهٍ، وَأَفْواجٌ مِنْ مَغْفِرَهٍ، یا مَنِ اسْتَجابَ لِأَبْغَضِ خَلْقِهِ إِلَیْهِ إِذْ قالَ أَنْظِرْنِی إِلی یَوْمِ یُبْعَثُونَ، اسْتَجِبْ لِی.

سپس حاجات را بخواه و آنگاه بگو:

ص: ۳۱۱

اللَّهُمَّ قَنِّعْنِی بِما رَزَقْتَنِی، وَبارِکْ لِی فِیما آتَیْتَنِی.

و هنگامی که مقابل مقام حضرت ابراهیم رسیدی، بگو:

اللَّهُمَّ أَعْتِقْ رَقَبَتِی مِنَ‌النَّارِ، وَوَسِّعْ عَلَیَّ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلالِ، وَادْرَأْ عَنِی شَرَّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ وَشَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ.

مستحبات نماز طواف

اشاره

وامام سجّاد علیه السلام هنگام طواف، به ناودان نگاه می کرد، و عرضه می‌داشت:

اللَّهُمَّ أَدْخِلْنِی الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِکَ، وَأَجِرْنِی بِرَحْمَتِکَ مِنَ النَّارِ، وَعافِنِی مِنَ السُّقْمِ، وَأَوْسِعْ عَلَیَّ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلالِ، وَادْرَأْ عَنِی شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَشَرَّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ.

مستحبات نماز طواف

در نماز طواف مستحب است بعد از حمد، در رکعت اوّل سوره «توحید» ودر رکعت دوّم سوره «قُلْ یا أَیُّهَا الْکافِرُونَ» را بخواند، وپس از نماز، حمد وثنای الهی را بجا آورده وصلوات بر محمّد وآل محمّد بفرستد، واز خداوند عالم طلب قبول نماید، وبگوید:

ص: ۳۱۲

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِی، وَلا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِی، الْحَمْدُ لِلَّهِ بِمَحامِدِهِ کُلِّها عَلی نَعْمائِهِ کُلِّها، حَتّی یَنْتَهِیَ الْحَمْدُ إِلی ما یُحِبُّ رَبِی وَیَرْضی. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَتَقَبَّلْ مِنِی، وَطَهِّرْ قَلْبِی، وَزَکِّ عَمَلِی.

و در روایت دیگر چنین آمده است:

اللَّهُمَّ ارْحَمْنِی بِطَواعِیَتِی إِیَّاکَ، وَطَواعِیَتِی رَسُولَکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ. اللَّهُمَّ جَنِّبْنِی أَنْ أَتَعَدّی حُدُودَکَ، وَاجْعَلْنِی مِمَّنْ یُحِبُّکَ وَیُحِبُّ رَسُولَکَ وَمَلائِکَتَکَ وَعِبادَکَ الصَّالِحِینَ.

و در بعضی از روایات است که حضرت صادق علیه السلام بعد از نماز طواف به سجده رفته و چنین می گفت:

سَجَدَ وَجْهِی لَکَ تَعَبُّداً وَرِقّاً، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ حَقّاً حَقّاً، الْأَوَّلُ قَبْلَ کُلِّ شَیْءٍ، وَالْآخِرُ بَعْدَ کُلِّ شَیْءٍ، وَها أَنَا ذا بَیْنَ یَدَیْکَ ناصِیَتِی بِیَدِکَ، فَاغْفِرْ لِی، إِنَّهُ لا یَغْفِرُ الذَّنْبَ الْعَظِیمَ غَیْرُکَ، فَاغْفِرْ لِی، فَإِنِی مُقِرٌّ بِذُنُوبِی عَلی نَفْسِی، وَلا یَدْفَعُ الذَّنْبَ الْعَظِیمَ غَیْرُکَ.

ص: ۳۱۳

و بعد از سجده، روی مبارک آن حضرت از گریه چنان بود که گویا در آب فرو رفته باشد.

مستحبّات سعی

مستحب است پس از خواندن نماز طواف وپیش از سعی، مقداری از آب زمزم بیاشامد و به سر و پشت و شکم خود بریزد و بگوید:
اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ عِلْماً نافِعاً، وَرِزْقاً واسِعاً، وَشِفاءً مِنْ کُلِّ داءٍ وَسُقْمٍ.
پس از آن، نزدیک حجرالأسود بیاید و مستحب است با آرامش دل و بدن، بالای صفا رفته، به خانه کعبه نظر کند و به رکنی که حجرالأسود در آن است رو نماید و حمد و ثنای الهی را به‌جا آورد ونعمت های الهی را به‌خاطر بیاورد، آنگاه این ذکر را بگوید:
«اللَّهُ أَکْبَرُ» هفت مرتبه.
«الْحَمْدُ لِلَّهِ» هفت مرتبه.

ص: ۳۱۴

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ» هفت مرتبه.

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِى وَيُمِيتُ، وَهُوَ حَيٌّ لا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (سه مرتبه).

پس صلوات بر محمّد وآل محمّد بفرستد، وسه مرتبه بگويد:

«اللَّهُ أَكْبَرُ عَلى ما هَدانا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلى ما أَبْلانا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَيِ الْقَيُّومِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَيِ الدَّائِمِ».

پس سه مرتبه بگويد:

«أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لا نَعْبُدُ إِلّا إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ».

پس سه مرتبه بگويد:

«اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَ لُکَ الْعَفْوَ وَالْعافِيَةَ وَالْيَقِينَ فِى الدُّنْيا وَالْآخِرَةِ».

و سه مرتبه بگويد:

«اللَّهُمَّ آتِنا فِى الدُّنْيا حَسَنَةً وَفِى الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنا عَذابَ النَّارِ».

ص: ۳۱۵

پس بگوید:

«اللَّهُ أَکْبَرُ» صد مرتبه.

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ» صد مرتبه.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ» صد مرتبه.

«سُبْحانَ اللَّهِ» صد مرتبه.

پس بگوید:

لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَغَلَبَ الْأَحْزابَ وَحْدَهُ، فَلَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَحْدَهُ. اللَّهُمَّ بارِکْ لِی فِی الْمَوْتِ وَفِیما بَعْدَ الْمَوتِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَعُوذُ بِکَ مِنْ ظُلْمَهِْ الْقَبْرِ وَوَحْشَتِهِ. اللَّهُمَّ أَظِلَّنِی فِی ظِلِّ عَرْشِکَ یَوْمَ لا ظِلَّ إِلّا ظِلُّکَ.

و بسیار دعای بعد را که سپردن دین و نفس و اهل و مال خود به خداوند عالم است، تکرار کند، بگوید:

أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ الرَّحْمنَ الرَّحِیمَ الَّذِی لا تَضِیعُ وَدائِعُهُ دِینِی وَنَفْسِی وَأَهْلِی. اللَّهُمَّ اسْتَعْمِلْنِی عَلی کِتَابِکَ وَسُنَّهِْ نَبِیِّکَ، وَتَوَفَّنِی عَلی مِلَّتِهِ، وَأَعِذْنِی مِنَ الْفِتْنَهِْ.

پس سه مرتبه «اللَّهُ أَکْبَرُ» بگوید.

ص: ۳۱۶

بعد از آن دعای سابق را دو مرتبه تکرار کند، آنگاه یک بار دیگر تکبیر ودعا را بخواند، واگر تمام این عمل را نتواند انجام دهد هر قدر که می‌تواند بخواند.

مستحب است که رو به کعبه نماید، واین دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِی کُلَّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ قَطُّ، فَإِنْ عُدْتُ فَعُدْ عَلَیَّ بِالْمَغْفِرَةِ، فَإِنَّکَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِیمُ. اللَّهُمَّ افْعَلْ بِی ما أَنْتَ أَهْلُهُ، فَإِنَّکَ إِنْ تَفْعَلْ بِی ما أَنْتَ أَهْلُهُ تَرْحَمْنِی، وَإِنْ تُعَذِّبْنِی فَأَنْتَ غَنِیٌّ عَنْ عَذابِی، وَأَنَا مُحْتَاجٌ إِلی رَحْمَتِکَ، فَیا مَنْ أَنَا مُحْتاجٌ إِلی رَحْمَتِهِ ارْحَمْنِی. اللَّهُمَّ لا تَفْعَلْ بِی ما أَنَا أَهْلُهُ، فَإِنَّکَ إِنْ تَفْعَلْ بِی ما أَنَا اهْلُهُ تُعَذِّبْنِی وَلَمْ تَظْلِمْنِی، أَصْبَحْتُ أَتَّقِی عَدْلَکَ، وَلا أَخافُ جَوْرَکَ، فَیا مَنْ هُوَ عَدْلٌ لا یَجُورُ ارْحَمْنِی.

پس بگوید:

یا مَنْ لا یَخِیبُ سائِلُهُ، وَلا یَنْفَدُ نائِلُهُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَعِذْنِی مِنَ النَّارِ بِرَحْمَتِکَ.

در حدیث شریف وارد شده است: ایستادن بر صفا را طول دهد، وهنگامی که از صفا پایین می‌آید رو به خانه کعبه

ص: ۳۱۷

کند و بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِی أَعُوذُ بِکَ مِنْ عَذابِ الْقَبْرِ وَفِتْنَتِهِ وَغُرْبَتِهِ وَوَحْشَتِهِ وَظُلْمَتِهِ وَضِیقِهِ وَضَنْکِهِ. اللَّهُمَّ أَظِلَّنِی فِی ظِلِّ عَرْشِکَ یَوْمَ لا ظِلَّ إِلّا ظِلُّکَ.

سپس می گویی:

یا رَبَّ الْعَفْوِ، یا مَنْ أَمَرَ بِالْعَفْوِ، یا مَنْ هُوَ أَوْلی بِالْعَفْوِ، یا مَنْ

یُثِیبُ عَلَی الْعَفْوِ، الْعَفْوَ الْعَفْوَ الْعَفْوَ، یَا جَوادُ یَا کَرِیمُ یَا قَرِیبُ، یَا بَعِیدُ، ارْدُدْ عَلَیَّ نِعْمَتَکَ، وَاسْتَعْمِلْنِی بِطاعَتِکَ وَمَرْضاتِکَ.

مستحب است از صفا تا مناره میانه، راه رود، واز آنجا تا جایی که محل بازار عطاران بوده است (این فاصله با چراغ سبز مشخص شده)، هَرْوَلَه کند و مستحب است در هنگامی که به این محل می‌رسد، بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَکْبَرُ. اللَّهُمَّ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّکَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَکْرَمُ، وَاهْدِنِی لِلَّتِی هِیَ أَقْوَمُ. اللَّهُمَّ إِنَّ عَمَلِی ضَعِیفٌ فَضاعِفْهُ لِی،

ص: ۳۱۸

وَتَقَبَّلْ مِنِی. اللَّهُمَّ لَکَ سَعْیِی، وَبِکَ حَوْلِی وَقُوَّتِی، تَقَبَّلْ عَمَلِی، یا مَنْ یَقْبَلُ عَمَلَ الْمُتَّقِینَ.

و چون از این قسمت گذشت بگوید:

یا ذَا الْمَنِّ وَالْفَضْلِ وَالْکَرَمِ وَالنَّعْماءِ وَالْجُودِ، اغْفِرْ لِی ذُنُوبِی، إِنَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلّا أَنْتَ.

و هنگامی که به مروه رسید بالای آن برود، وبجا آورد آنچه را که در صفا بجا آورد، وبخواند دعاهای آنجا را به ترتیبی که ذکر شد. وپس از آن بگوید:

یا مَنْ أَمَرَ بِالْعَفْوِ، یا مَنْ یُحِبُّ الْعَفْوَ، یا مَنْ یُعْطِی عَلَی الْعَفْوِ، یا مَنْ یَعْفُو عَلَی الْعَفْوِ، یا رَبَّ الْعَفْوِ، الْعَفْوَ الْعَفْوَ الْعَفْوَ.

و مستحب است در گریه کردن بکوشد و خود را به گریه وا دارد، ودر حال سعی دعا بسیار کند، وبخواند این دعا را:

اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَلُکَ حُسْنَ الظَّنِّ بِکَ عَلی کُلِّ حالٍ، وَصِدْقَ النِّیَّةِ فِی التَّوَکُّلِ عَلَیْکَ.

ص: ۳۱۹

دعای اشواطِ سعی

دعای دور اول از صفا به مروه

اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيراً، وَالْحَمْدُ للَّهِ كَثِيراً، وَسُبْحانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ الْكَرِيمِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا، وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزابَ وَحْدَهُ، لا شَيْءَ قَبْلَهُ وَلا بَعْدَهُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ حَيٌّ لا يَمُوتُ وَلايَفُوتُ أَبَداً، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ، وَهُوَ عَلى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاعْفُ وَتَكَرَّمْ وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمْ إِنَّكَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، رَبِّ نَجِّنا مِنَ النَّارِ سالِمِينَ غانِمِينَ، فَرِحِينَ مُسْتَبْشِرِينَ مَعَ عِبادِكَ الصَّالِحِينَ، مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَداءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولئِكَ رَفِيقاً، ذلِكَ

ص: ۳۲۰

الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَکَفی بِاللَّهِ عَلِیماً، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ حَقّاً حَقّاً، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَلا نَعْبُدُ إِلّا إِیّاهُ، مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینُ وَلَوْ کَرِهَ الْکافِرُونَ.

نزدیک مروه این آیه خوانده می‌شود:

إِنَّ الصَّفا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ أَنْ یَطَّوَّفَ بِهِما، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَإِنَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ.

دعای دور دوم از مروه به صفا

اللَّهُ أَکْبَرُ اللَّهُ أَکْبَرُ، اللَّهُ أَکْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، لا إِله إِلَّا اللَّهُ الْواحِدُ الْأَحَدُ، الْفَرْدُ الصَّمَدُ، الَّذِی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَةً وَلا وَلَداً، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَرِیکٌ فِی الْمُلْکِ وَلَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَکَبِّرْهُ تَکْبِیراً، اللَّهُمَّ إِنَّکَ قُلْتَ فِی کِتابِکَ الْمُنْزَلِ: «أُدْعُونِی أَسْتَجِبْ لَکُمْ»، دَعَوْناکَ رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا کَما أَمَرْتَنا إِنَّکَ لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ، رَبَّنا إِنَّنا سَمِعْنا مُنادِیاً یُنادِی لِلْإِیمانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّکُمْ فَآمَنَّا، رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَکَفِّرْ عَنَّا سَیِّئاتِنا وَتَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ، رَبَّنا وَآتِنا

ص: ۳۲۱

ما وَعَدْتَنا عَلى رُسُلِکَ وَلا تُخْزِنا یَوْمَ الْقِیامَهِٔ إِنَّکَ لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ، رَبَّنا عَلَیْکَ تَوَکَّلْنا وَإِلَیْکَ أَنَبْنا وَإِلَیْکَ الْمَصِیرُ، رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا وَلِإِخْوانِنَا الَّذِینَ سَبَقُونا بِالْإِیمانِ، وَلا تَجْعَلْ فِی قُلُوبِنا غِلًّا

لِلَّذِینَ آمَنُوا، رَبَّنا إِنَّکَ رَؤُوفٌ رَحِیمٌ، رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاعْفُ وَتَکَرَّمْ وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّکَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، إِنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَکْرَمُ.

إِنَّ الصَّفا وَالْمَرْوَهَٔ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ أَنْ یَطَّوَّفَ بِهِما، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَإِنَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ.

دعای دور سوم از صفا به مروه

اللَّهُ أَکْبَرُ اللَّهُ أَکْبَرُ، اللَّهُ أَکْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، رَبَّنا أَتْمِمْ لَنا نُورَنا وَاغْفِرْ لَنا إِنَّکَ عَلى کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ الْخَیْرَ کُلَّهُ عاجِلَهُ وَآجِلَهُ، وَأَسْتَغْفِرُکَ لِذَنْبِی، وَأَسْأَلُکَ رَحْمَتَکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ. رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاعْفُ وَتَکَرَّمْ وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّکَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، إِنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَکْرَمُ، رَبِّ زِدْنِی

ص: ۳۲۲

عِلْماً وَلا تُزِغْ قَلْبِی بَعْدَ إِذْ هَدَیْتَنِی وَهَبْ لِی مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَةً إِنَّکَ أَنْتَ الْوَهَّابُ. اللَّهُمَّ عافِنِی فِی سَمْعِی وَبَصَرِی، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، سُبْحانَکَ إِنِّی کُنْتُ مِنَ الظَّالِمِینَ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْکُفْرِ وَالْفَقْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِرِضاکَ مِنْ سَخَطِکَ وَبِمُعافاتِکَ مِنْ عُقُوبَتِکَ، وَأَعُوذُ بِکَ مِنْکَ لا أُحْصِی ثَناءً عَلَیْکَ، أَنْتَ کَما أَثْنَیْتَ عَلی نَفْسِکَ، فَلَکَ الْحَمْدُ حَتّی تَرْضی.

إِنَّ الصَّفا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ أَنْ یَطَّوَّفَ بِهِما، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَإِنَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ.

دعای دور چهارم از مروه به صفا

اللَّهُ أَکْبَرُ اللَّهُ أَکْبَرُ، اللَّهُ أَکْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ مِنْ خَیْرِ ما تَعْلَمُ، وَأَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما تَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ ما تَعْلَمُ، إِنَّکَ أَنْتَ عَلّامُ الْغُیُوبِ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبِینُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ الصَّادِقُ الْوَعْدِ الْأَمِینُ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ کَما

ص: ۳۲۳

هَدَیْتَنِی لِلْإِسْلامِ أنْ لا تَنْزِعَهُ مِنِّی حَتّی تَتَوَفَّانِی عَلَیْهِ وَأَنَا مُسْلِمٌ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِی قَلْبِی نُوراً، وَفِی سَمْعِی نُوراً، وَفِی بَصَرِی نُوراً، اللَّهُمَّ رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی وَیَسِّرْ لِی أَمْرِی، وَأَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ وَساوِسِ الصَّدْرِ وَشَتاتِ الْأَمْرِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما یَلِجُ فِی اللَّیْلِ وَمِنْ شَرِّ ما یَلِجُ فِی النَّهارِ، وَمِنْ شَرِّ ما تَهُبُّ بِهِ الرِّیاحُ، یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ، سُبْحانَکَ ما عَبَدْناکَ حَقَّ عِبادَتِکَ یا اللَّهُ، سُبْحانَکَ ما ذَکَرْناکَ حَقَّ ذِکْرِکَ یا اللَّهُ، رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاعْفُ وَتَکَرَّمْ وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّکَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، إِنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَکْرَمُ. إِنَّ الصَّفا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ أنْ یَطَّوَّفَ بِهِما، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَإِنَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ.

دعای دور پنجم از صفا به مروه

اللَّهُ أَکْبَرُ اللَّهُ أَکْبَرُ، اللَّهُ أَکْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، سُبْحانَکَ ما شَکَرْناکَ حَقَّ شُکْرِکَ یا اللَّهُ، سُبْحانَکَ ما أَعْلی شَأْنَکَ یا اللَّهُ، اللَّهُمَّ حَبِّبْ

ص: ۳۲۴

إِلَيْنَا الْإِيمانَ، وَزَيِّنْهُ فِی قُلُوبِنا، وَكَرِّهْ إِلَيْنَا الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيانَ، وَاجْعَلْنا مِنَ الرَّاشِدِينَ، رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاعْفُ وَتَكَرَّمْ وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، اللَّهُمَّ قِنِی عَذابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبادَكَ، اللَّهُمَّ اهْدِنِی بِالْهُدى، وَنَقِّنِی بِالتَّقْوى، وَاغْفِرْ لِی فِی الْآخِرَةِ وَالْأُولى، اللَّهُمَّ ابْسُطْ عَلَيْنا مِنْ بَرَكاتِكَ وَرَحْمَتِكَ وَفَضْلِكَ وَرِزْقِكَ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَ لُكَ النَّعِيمَ الْمُقِيمَ الَّذِی لا يَحُولُ وَلا يَزُولُ أَبَداً، اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِی قَلْبِی نُوراً، وَفِی سَمْعِی نُوراً، وَفِی بَصَرِی نُوراً، وَفِی لِسانِی نُوراً، وَعَنْ يَمِينِی نُوراً، وَمِنْ فَوْقِی نُوراً، وَاجْعَلْ فِی نَفْسِی نُوراً، وَعَظِّمْ لِی نُوراً. رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی وَيَسِّرْ لِی أَمْرِی.

إِنَّ الصَّفا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِما، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَإِنَّ اللَّهَ شاكِرٌ عَلِيمٌ.

ص: ۳۲۵

دعای دور ششم از مروه به صفا

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَللَّهِ الْحَمْدُ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزابَ وَحْدَهُ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَلا نَعْبُدُ إِلّا إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكافِرُونَ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ الْهُدی وَالتُّقی وَالْعِفافَ وَالْغِنی، اللَّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ كَالَّذِی تَقُولُ وَخَيْراً مِمَّا تَقُولُ، اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ رِضاكَ وَالْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِکَ مِنْ سَخَطِکَ وَالنَّارَ وَما يُقَرِّبُنِی إِلَيْها مِنْ قَوْلٍ وَفِعْلٍ أَوْ عَمَلٍ، اللَّهُمَّ بِنُورِکَ اهْتَدَيْنا، وَبِفَضْلِکَ اسْتَغْنَيْنا، وَفِی كَنَفِکَ وَإِنْعامِکَ وَعَطائِکَ وَإِحْسانِکَ أَصْبَحْنا وَأَمْسَيْنا، أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلا قَبْلَکَ شَیْءٌ، وَالْآخِرُ فَلا بَعْدَکَ شَیْءٌ، وَالظَّاهِرُ فَلا شَیْءَ فَوْقَکَ، وَالْباطِنُ فَلا شَیْءَ دُونَکَ، نَعُوذُ بِکَ مِنَ الْفَلْسِ وَالْكَسَلِ وَعَذابِ الْقَبْرِ، وَفِتْنَةِ الْغِنی، وَنَسْأَلُکَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ، رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاعْفُ وَتَكَرَّمْ وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّکَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، إِنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ.

ص: ۳۲۶

إِنَّ الصَّفا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِما، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَإِنَّ اللَّهَ شاكِرٌ عَلِيمٌ.

دعای دور هفتم از صفا به مروه

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبيراً، وَالْحَمْدُ للَّهِ كَثِيراً، اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيَّ الْإِيمانَ، وَزَيِّنْهُ فِي قَلْبِي، وَكَرِّهْ إِلَيَّ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيانَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الرَّاشِدِينَ، رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاعْفُ وَتَكَرَّمْ وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، اللَّهُمَّ اخْتِمْ بِالْخَيْراتِ آجالَنا، وَحَقِّقْ بِفَضْلِكَ آمالَنا وَسَهِّلْ لِبُلُوغِ رِضاكَ سُبُلَنا، وَحَسِّنْ فِي جَمِيعِ الْأَحْوالِ أَعْمالَنا، يا مُنْقِذَ الْغَرْقى، يا مُنْجِيَ الْهَلْكى، يا شاهِدَ كُلِّ نَجْوى، يا مُنْتَهى كُلِّ شَكْوى، يا قَدِيمَ الْإِحْسانِ، يا دائِمَ الْمَعْرُوفِ، يا
مَنْ لا غِنى بِشَيْءٍ عَنْهُ، وَلا بُدَّ لِكُلِّ شَيْءٍ مِنْهُ، يا مَنْ رِزْقُ كُلِّ شَيْءٍ عَلَيْهِ، وَمَصِيرُ كُلِّ شَيْءٍ إِلَيْهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي عائِذٌ بِكَ مِنْ شَرِّ ما أَعْطَيْتَنا،

ص: ۳۲۷

وَمِنْ شَرِّ ما مَنَعْتَنا، اللَّهُمَّ تَوَفَّنا مُسْلِمِینَ، وَأَلْحِقْنا بِالصَّالِحِینَ، غَیْرَ خَزایا وَلا مَفْتُونِینَ، رَبِّ یَسِّرْ وَلا تُعَسِّرْ، رَبِّ أَتْمِمْ بِالْخَیْرِ.
إِنَّ الصَّفا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ أَنْ یَطَّوَّفَ بِهِما، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَإِنَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ.

آداب تقصیر عمره

واجب است پس از اتمام دور سعی بین صفا و مروه، قسمتی از مو یا ناخن خود را به نیّت تقصیر کوتاه کند، وبهتر آن است که اکتفا به گرفتن ناخن نکند بلکه از موی خود هم قدری کوتاه کند، که موافق احتیاط است، وتراشیدن سر در تقصیر عمره تمتع کفایت نمی کند، بلکه حرام می باشد.

و هنگام تقصیر مناسب است این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ أَعْطِنِی بِکُلِّ شَعْرَةٍ نُوراً یَوْمَ الْقِیامَةِ.

ص: ۳۲۸

اقسام حجّ

حجّ بر سه قسم است:

.۱

«حجّ تمتّع»

وآن وظیفه کسانی است که ۴۸ میل (یعنی شانزده فرسخ) از مکّه دور باشند، وحجّ تمتع همراه عمره تمتع است.

.۲

«حجّ افراد»

که عین حجّ تمتع است با این فرق که در حجّ تمتّع قربانی واجب است و در حجّ إفراد واجب نیست.

.۳

«حجّ قِران»

مانند حجّ افراد است با این تفاوت که در حجّ قِران، همراه آوردن قربانی لازم است. تفصیل مسائل اقسام حجّ را در مناسک مطالعه کنید.

واجبات حجّ تمتع

واجبات حجّ تمتّع ۱۳ عمل است:

۱. احرام بستن در مکّه.

۲. وقوف در عرفات.

۳. وقوف در مشعرالحرام.

ص: ۳۲۹

۴. زدن سنگ بر جمره عقبه در روز عید.

۵. قربانی در منا.

۶. تراشیدن سر یا تقصیر کردن در منا.

۷. طواف زیارت در مکّه.

۸. دو رکعت نماز طواف.

۹. سعی بین صفا ومروه.

۱۰. طواف نساء.

۱۱. دو رکعت نماز طواف نساء.

۱۲. ماندن در منا شب یازدهم ودوازدهم (ودر بعضی موارد شب سیزدهم).

۱۳. رمی جمرات در روز یازدهم ودوازدهم.

ودعاهای وارده ضمن این اعمال از قرار زیر می باشد:

مستحبات إحرام حجّ تا وقوف به عرفات

اموری که در احرام عمره مستحب بود در احرام حجّ نیز مستحب است، وپس از این که شخص احرام بست واز مکه بیرون آمد، همین که بر

«أَبْطَح»

مُشرِف شد، به آواز بلند تلبیه گوید، وچون متوجّه منا شود بگوید:

ص: ۳۳۰

اللّهُمَّ إِیَّاکَ أَرْجُو وَإِیَّاکَ أَدْعُو، فَبَلِّغْنِی أَمَلِی، وَأَصْلِحْ لِی عَمَلِی.

و با وقار و دل آرام، و در حال گفتن سبحان اللّه و ذکر حق‌تعالی حرکت کند، وچون به منا رسید بگوید:

الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی أَقْدَمَنِیها صالِحاً فِی عافِیَةٍ وَبَلَّغَنِی هذَا الْمَکانَ.

پس بگوید:

اللّهُمَّ هذِهِ مِنیً وَهِیَ مِمّا مَنَنْتَ بِهِ مِنَ الْمَناسِکِ، فَأَسْأَلُکَ أنْ تَمُنَّ عَلَیَّ فِیها بِما مَنَنْتَ بِهِ عَلی أَوْلِیائِکَ، فَإِنَّما أَنَا عَبْدُکَ وَفِی قَبْضَتِکَ.

ومستحب است شب عرفه را در منا بوده، وبه اطاعت الهی مشغول باشد، وبهتر آن است که عبادات وخصوصاً نمازها را در مسجد خَیفْ بجا آورد، وچون نماز صبح را خواند تا طلوع آفتاب تعقیب نماز بخواند، پس به‌سوی عرفات روانه شود، واگر خواسته باشد بعد از طلوع صبح برود مانعی ندارد،

ص: ۳۳۱

ولی سنّت آن است که تـا آفتـاب طلـوع نکرده از وادی مُحَسِّر رد نشود، وروانه شـدن پیش از صـبح مکروه است، وچون به عرفـات متوجّه شود، این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ صَمَدْتُ، وَإِيَّاكَ اعْتَمَدْتُ، وَوَجْهَكَ أَرَدْتُ، فَأَسْأَ لُكَ أَنْ تُبارِكَ لِي فِي رِحْلَتِي، وَأَنْ تَقْضِيَ لِي حاجَتِي، وَأَنْ تَجْعَلَنِي الْيَوْمَ مِمَّنْ تُباهِي بِهِ مَنْ هُوَ أَفْضَلُ مِنِّي.

ص: ۳۳۲

مستحبات واعمال شب عرفه

اشاره

دعای شب عرفه

شب نهم ذی حجه که شب عرفه است در فضیلت و احیا و دعا وعبادت مانند روز عرفه است، و مستحب است که در آن شب این دعاها خوانده شود.

دعای شب عرفه

اللّهُمَّ یا شاهِدَ کُلِّ نَجْوی، وَمَوْضِعَ کُلِّ شَکْوی، وَعالِمَ کُلِّ خَفِیَّةٍ، وَمُنْتَهی کُلِّ حاجَةٍ، یا مُبْتَدِئاً بِالنِّعَمِ عَلَی الْعِبادِ، یا کَرِیمَ الْعَفْوِ، یا حَسَنَ التَّجاوُزِ، یا جَوادُ، یا مَنْ لا یُوارِی مِنْهُ لَیْلٌ داجٍ، وَلا بَحْرٌ عَجَّاجٌ، وَلا سَماءٌ ذاتُ أَبْراجٍ، وَلا ظُلَمٌ ذاتُ ارْتِتاجٍ، یا مَنِ الظُّلْمَةُ عِنْدَهُ ضِیاءٌ، أَسْأَلُکَ بِنُورِ وَجْهِکَ الْکَرِیمِ، الَّذِی تَجَلَّیْتَ بِهِ لِلْجَبَلِ فَجَعَلْتَهُ دَکّاً وَخَرَّ مُوسی صَعِقاً، وَبِاسْمِکَ الَّذِی رَفَعْتَ بِهِ السَّماواتِ بِلا عَمَدٍ، وَسَطَحْتَ بِهِ الْأَرْضَ عَلی وَجْهِ ماءٍ جَمَدٍ، وَبِاسْمِکَ الْمَخْزُونِ الْمَکْنُونِ الْمَکْتُوبِ الطَّاهِرِ

ص: ۳۳۳

الَّذِی إذا دُعِیتَ بِهِ أَجَبْتَ، وَإِذا سُئِلْتَ بِهِ أَعْطَیْتَ، وَبِاسْمِکَ السُّبُّوحِ الْقُدُّوسِ الْبُرْهانِ الَّذِی هُوَ نُورٌ عَلی کُلِ نُورٍ، وَنُورٌ مِنْ نُورٍ، یُضِیْءُ مِنْهُ کُلُّ نُورٍ، إذا بَلَغَ الْأَرْضَ انْشَقَّتْ، وَإِذا بَلَغَ السَّماواتِ فُتِحَتْ، وَإِذا بَلَغَ الْعَرْشَ اهْتَزَّ، وَبِاسْمِکَ الَّذِی تَرْتَعِدُ مِنْهُ فَرائِصُ مَلائِکَتِکَ، وَأَسْأَ لُکَ بِحَقِّ جَبْرَئِیلَ وَمِیکائِیلَ وَاسْرافِیلَ، وَبِحَقِ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفی صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَعَلی جَمِیعِ الْأَنْبِیاءِ وَجَمِیعِ الْمَلائِکَةِ، وَبِالْاسْمِ الَّذِی مَشی بِهِ الْخِضْرُ عَلی قُلَلِ الْماءِ کَما مَشی بِهِ عَلی جَدَدِ الْأَرْضِ، وَبِاسْمِکَ الَّذِی فَلَقْتَ بِهِ الْبَحْرَ لِمُوسی، وَأَغْرَقْتَ فِرْعَونَ وَقَوْمَهُ، وَأَنْجَیْتَ بِهِ مُوسَی بْنَ عِمْرانَ وَمَنْ مَعَهُ، وَبِاسْمِکَ الَّذِی دَعاکَ بِهِ مُوسَی بْنُ عِمْرانَ مِنْ جانِبِ الطُّورِ الْأَیْمَنِ فَاسْتَجَبْتَ لَهُ وَأَلْقَیْتَ عَلَیْهِ مَحَبَّةً مِنْکَ، وَبِاسْمِکَ الَّذِی بِهِ أَحْیا عِیسَی بْنُ مَرْیَمَ الْمَوْتی، وَتَکَلَّمَ فِی الْمَهْدِ صَبِیّاً، وَأَبْرَأَ الْأَکْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِکَ، وَبِاسْمِکَ الَّذِی دَعاکَ بِهِ حَمَلَةُ عَرْشِکَ وَجَبْرَئِیلُ وَمِیکائِیلُ

ص: ۳۳۴

وَإِسْرافِیلُ، وَحَبِیبُکَ مُحَمَّدٌ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَمَلائِکَتُکَ الْمُقَرَّبُونَ، وَأَنْبِیاؤُکَ الْمُرسَلُونَ، وَعِبادُکَ الصَّالِحُونَ مِنْ أَهْلِ السَّماواتِ وَالْأَرَضِینَ، وَباسْمِکَ الَّذِی دَعاکَ بِهِ ذُوالنُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغاضِباً فَظَنَّ أَنْ لَنْ تَقْدِرَ عَلَیْهِ فَنادی فِی الظُّلُماتِ أَنْ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَکَ إِنِی کُنْتُ مِنَ الظَّالِمِینَ، فَاسْتَجَبْتَ لَهُ وَنَجَّیْتَهُ مِنَ الْغَمِّ، وَکَذلِکَ تُنْجِی الْمُؤْمِنِینَ، وَباسْمِکَ الْعَظِیمِ الَّذِی دَعاکَ بِهِ داوُدُ وَخَرَّ لَکَ ساجِداً فَغَفَرْتَ لَهُ ذَنْبَهُ، وَباسْمِکَ الَّذِی دَعَتْکَ بِهِ آسِیَةُ امْرَاةُ فِرْعَوْنَ إِذْ

«قالَتْ رَب ابْنِ لِی عِنْدَکَ بَیْتاً فِی الْجَنَّةِ وَنَجِّنِی مِنْ فِرْعَونَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِی مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِینَ»

فَاسْتَجَبْتَ لَها دُعاءَها، وَباسْمِکَ الَّذِی دَعاکَ بِهِ أَیُّوبُ إِذْ حَلَّ بِهِ الْبَلاءُ، فَعافَیْتَهُ وَآتَیْتَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ، رَحْمَةً مِنْ عِنْدِکَ وَذِکْری لِلْعابِدِینَ، وَباسْمِکَ الَّذِی دَعاکَ بِهِ یَعْقُوبُ فَرَدَدْتَ عَلَیْهِ بَصَرَهُ وَقُرَّةَ عَیْنِهِ یُوسُفَ وَجَمَعْتَ شَمْلَهُ، وَباسْمِکَ الَّذِی دَعاکَ بِهِ سُلَیمانُ فَوَهَبْتَ لَهُ مُلْکاً لا یَنْبَغِی لِأَحَدٍ

ص: ۳۳۵

مِنْ بَعْدِهِ، إِنَّکَ أَنْتَ الْوَهَّابُ، وَبِاسْمِکَ الَّذِی سَخَّرْتَ بِهِ الْبُراقَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَآلِه، إِذْ قالَ تَعالی:

«سُبْحانَ الَّذِی اسْری بِعَبْدِهِ لَیْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصی»

، وَقَوْلُهُ:

«سُبْحانَ الَّذِی سَخَّرَ لَنا هذا وَما کُنَّا لَهُ مُقْرِنِینَ وَانَّا إِلی رَبِّنا لَمُنْقَلِبُونَ»

، وَبِاسْمِکَ الَّذِی تَنَزَّلَ بِهِ جَبْرَئِیلُ عَلی مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَباسْمِکَ الَّذِی دَعاکَ بِهِ آدَمُ فَغَفَرْتَ لَهُ ذَنْبَهُ، وَأَسْکَنْتَهُ جَنَّتَکَ، وأَسْأَ لُکَ بِحَقِ الْقُرْآنِ الْعَظِیم، وَبِحَقِ مُحَمَّدٍ خاتَم النَّبِیِّینَ، وَبِحَقِّ إِبراهِیمَ وَبِحَقِ فَصْلِکَ یَوْمَ الْقَضاءِ، وَبِحَقِ الْمَوازِینِ إِذا نُصِبَتْ، وَالصُّحُفِ إِذا نُشِرَتْ، وَبِحَقِ الْقَلَم وَما جَری وَاللَّوْحِ وَما أَحْصی، وَبِحَقِ الْاسْمِ الَّذِی کَتَبْتَهُ عَلی سُرادِقِ الْعَرْشِ قَبْلَ خَلْقِکَ الْخَلْقَ وَالدُّنْیا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ بِأَلْفَیْ عامٍ، وَأَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وأَسْأَ لُکَ بِاسْمِکَ الْمَخْزُونِ فِی خَزائِنِکَ الَّذِی اسْتأْثَرْتَ بِهِ فِی عِلْمِ

ص: ۳۳۶

الْغَيْبِ عِنْدَكَ، لَمْ يَظْهَرْ عَلَيْهِ أَحِدٌ مِنْ خَلْقِكَ، لا مَلَكٌ مُقَرَّبٌ وَلا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ وَلا عَبْدٌ مُصْطَفىً، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِى شَقَقْتَ بِهِ الْبِحارَ، وَقامَتْ بِهِ الْجِبالُ، وَاخْتَلَفَ بِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهارُ، وَبِحَقِّ السَّبْعِ الْمَثانِى وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، وَبِحَقِ الْكِرامِ الْكاتِبِينَ، وَبِحَقِّ «طا ها» وَ «يا سِينِ» وَ «كاف ها يا عين صاد» وَ «حا ميم عين سين قاف»، وَبِحَقِّ تَوْراةِ مُوسى، وَإِنْجِيلِ عِيسى، وَزَبُورِ داوُدَ، وَفُرْقانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَعَلى جَمِيعِ الرُّسُلِ وَبآهِيّاً وَشَراهِيّاً.

اللَّهُمَّ إِنِى أَسْأَلُكَ بِحَقِ تِلْكَ الْمُناجاةِ الَّتِى كانَتْ بَيْنَكَ وَبَيْنَ مُوسَى بن عِمْرانَ فَوْقَ جَبَلِ طُورِ سَيْناءَ، وأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِى عَلَّمْتَهُ مَلَكَ الْمَوْتِ لِقَبْضِ الْأَرْواحِ، وأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِى كُتِبَ عَلى وَرَقِ الزَّيْتُونِ فَخَضَعَتِ النِيرانُ لِتِلْكَ الوَرَقَةِ، فَقُلْتَ:

«يا نارُ كُونِى بَرْداً وَسَلاماً»

، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِى كَتَبْتَهُ عَلى سُرادِقِ الْمَجْدِ وَالْكَرامَةِ.

ص: ۳۳۷

یـا مَنْ لا ـ یُحْفِیهِ سائِلٌ، وَلا یَنْقُصُهُ نائِلٌ، یا مَنْ بِهِ یُسْتَغاثُ وَإِلَیْهِ یُلْجَأُ، أَسْأَ لُکَ بِمَعاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِکَ، وَمُنْتَهَی الرَّحْمَهِ مِنْ کِتابِکَ، وَبِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ، وَجَدِّکَ الْأَعْلی، وَکَلِماتِکَ التَّامَّاتِ الْعُلی. اللَّهُمَّ رَبَّ الرِّیاحِ وَما ذَرَتْ، وَالسَّماءِ وَما أَظَلَّتْ، وَالْأَرْضِ وَما أَقَلَّتْ، وَالشَّیاطِینِ وَما اضَلَّتْ، وَالْبِحارِ وَما جَرَتْ، وَبِحَقِ کُلِ حَقّ هُوَ عَلَیْکَ حَقٌّ، وَبِحَقِ الْمَلائِکَهِ الْمُقَرَّبِینَ وَالرُّوْحانِیِّینَ وَالْکَرُّوبِیِینَ وَالْمُسَبِحِینَ لَکَ بِاللَّیْلِ

وَالنَّهارِ لا ـ یَفْتُرُونَ، وَبِحَقِ إِبْراهِیمَ خَلِیلِکَ، وَبِحَقِ کُلِ وَلِیٍ یُنادِیکَ بَیْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَهِ، وَتَسْتَجِیبُ لَهُ دُعاءَهُ یا مُجِیبُ، أَسْأَ لُکَ بِحَقِ هذِهِ الْأَسْماءِ وَبِهذِهِ الدَّعَواتِ أَنْ تَغْفِرَ لَنا ما قَدَّمْنا وَما أَخَّرْنا وَما أَسْرَرْنا وَما أَعْلَنَّا، وَما أَبْدَیْنا وَما أَخْفَیْنا، وَما أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا، إِنَّکَ عَلی کُلِ شَیْءٍ قَدِیرٌ، بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

یا حافِظَ کُلِ غَرِیبٍ، یا مُونِسَ کُلِ وَحِیدٍ، یا قُوَّهَ کُلِ ضَعِیفٍ، یا ناصِرَ کُلِ مَظْلُومٍ، یا رازِقَ کُلِ مَحْرُومٍ، یا مُونِسَ کُلِ

ص: ۳۳۸

مُسْتَوْحِشٍ، یـا صـاحِبَ كُـلِّ مُسافِرٍ، یا عِمادَ كُلِ حاضِرٍ، یا غافِرَ كُلِ ذَنْبٍ وَخَطِیئَهٍ، یا غِیاثَ الْمُسْتَغِیثِینَ، یا صَرِیخَ الْمُسْتَصْرِخِینَ، یا كاشِفَ كَرْبِ الْمَكْرُوبِینَ، یا فارِجَ هَم الْمَهْمُومِینَ، یا بَدِیعَ السَّماواتِ وَالْأَرَضِینَ، یا مُنْتَهی غایَهِ الطَّالِبِینَ، یا مُجِیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرِّینَ، یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ، یـا رَبَّ الْعـالَمِینَ، یـا دَیَّانَ یَوْمِ الـدِّینِ، یا أَجْوَدَ الْأَجْوَدِینَ، یا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِینَ، یا أَسْمَعَ السَّامِعِینَ، یا أَبْصَرَ النَّاظِرِینَ، یا أَقْدَرَ الْقادِرِینَ، اغْفِرْ لِیَ الـذُّنُوبَ الَّتِی تُغَیرُ النِّعَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الـذُّنُوبَ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتِی تُورِثُ السَّقَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الـذُّنُوبَ الَّتِی تَهْتِكُ الْعِصَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الـذُّنُوبَ الَّتِی تَرُدُّ الـدُّعاءَ، وَاغْفِرْ لِی الـذُّنُوبَ الَّتِی تَحْبِسُ قَطْرَ السَّمـاءِ، وَاغْفِرْ لِیَ الـذُّنُوبَ الَّتِی تُعَجِلُ الْفَناءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الـذُّنُوبَ الَّتِی تَجْلِبُ الشَّقاءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الـذُّنُوبَ الَّتِی تُظْلِمُ الْهَواءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الـذُّنُوبَ الَّتِی تَكْشِفُ الْغِطاءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتِی لا یَغْفِرُها غَیْرُكَ یا

ص: ۳۳۹

اللّهُ، وَاحْمِلْ عَنِّی کُلَّ تَبِعَةٍ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ، وَاجْعَلْ لِی مِنْ أَمْرِی فَرَجاً وَمَخْرَجاً وَیُسْراً، وَأَنْزِلْ یَقِینَکَ فِی صَدْرِی، وَرَجاءَکَ فِی قَلْبِی، حَتّی لا أَرْجُوَ غَیْرَکَ.

اللَّهُمَّ احْفَظْنِی، وَعافِنِی فِی مَقامِی، وَاصْحَبْنِی فِی لَیْلِی وَنَهارِی، وَمِنْ بَیْنِ یَدَیَّ وَمِنْ خَلْفِی وَعَنْ یَمِینِی وَعَنْ شِمالِی، وَمِنْ فَوْقِی وَمِنْ تَحْتِی، وَیَسِّرْ لِیَ السَّبِیلَ، وَأَحْسِنْ لِیَ التَّیْسِیرَ، وَلا تَخْذُلْنِی فِی الْعَسِیرِ، وَاهْدِنِی یا خَیْرَ دَلِیلٍ، وَلا تَکِلْنِی إِلی نَفْسِی فِی الْأُمُورِ، وَلَقِّنِی کُلَّ سُرُورٍ، وَاقْلِبْنِی إِلی أَهْلِی بِالْفَلاحِ وَالنَّجاحِ مَحْبُوراً فِی الْعاجِلِ وَالْآجِلِ، إِنَّکَ عَلی کُلِ شَیْءٍ قَدِیرٌ، وَارْزُقْنِی مِنْ فَضْلِکَ، وَأَوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ طَیباتِ رِزْقِکَ، وَاسْتَعْمِلْنِی فِی طاعَتِکَ، وَأَجِرْنِی مِنْ عَذابِکَ وَنارِکَ، وَاقْلِبْنِی إِذا تَوَفَّیْتَنِی إِلی جَنَّتِکَ بِرَحْمَتِکَ.

اللَّهُمَّ إِنِی أَعُوذُ بِکَ مِنْ زَوالِ نِعْمَتِکَ، وَمِنْ تَحْوِیلِ عافِیَتِکَ، وَمِنْ حُلُولِ نَقِمَتِکَ، وَمِنْ نُزُولِ عَذابِکَ، وَأَعُوذُ بِکَ

ص: ۳۴۰

مِنْ جَهْدِ الْبَلاءِ، وَدَرکِ الشَّقاءِ، وَمِنْ سُوءِ الْقَضاءِ وَشَماتَهِ الْأَعْداءِ،

وَمِنْ شَرِ ما یَنْزِلُ مِنَ السَّماءِ، وَمِنْ شَرِ ما فِی الْکِتابِ الْمُنْزَلِ.

اللَّهُمَّ لا تَجْعَلْنِی مِنَ الْأَشْرارِ، وَلا مِنْ أَصْحابِ النَّارِ، وَلا تَحْرِمْنِی صُحْبَهَ الْأَخْیارِ، وَأَحْیِنِی حَیاهً طَیِبَهً، وَتَوَفَّنِی وَفاهً طَیِبَهً تُلْحِقُنِی بِالْأَبْرارِ، وَارْزُقْنِی مُرافَقَهَ الْأَنْبیاءِ فِی مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِیکٍ مُقْتَدِرٍ.

اللَّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ عَلی حُسْنِ بَلائِکَ وَصُنْعِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ عَلَی الْإِسْلامِ، وَاتِباعِ السُنَّهِ، یا رَبِ کَما هَدَیْتَهُمْ لِدِینِکَ، وَعَلَّمْتَهُمْ کِتابَکَ، فَاهْدِنا وَعَلِمْنا، وَلَکَ الْحَمْدُ عَلی حُسْنِ بَلائِکَ وَصُنْعِکَ عِنْدِی خاصَّهً، کَما خَلَقْتَنِی فَأَحْسَنْتَ خَلْقِی، وَعَلَّمْتَنِی فَأَحْسَنْتَ تَعْلِیمِی، وَهَدَیْتَنِی فَأَحْسَنْتَ هِدایَتِی، فَلَکَ الْحَمْدُ عَلی إِنْعامِکَ عَلَیَّ قَدِیماً وَحَدِیثاً، فَکَمْ مِنْ کَرْبٍ یا سَیِّدِی قَدْ فَرَّجْتَهُ، وَکَمْ مِنْ غَمّ یا سَیِّدِی قَدْ نَفَّسْتَهُ، وَکَمْ مِنْ هَمّ یا سَیدِی قَدْ کَشَفْتَهُ، وَکَمْ مِنْ بَلاءٍ یا سَیِّدِی قَدْ صَرَفْتَهُ، وَکَمْ مِنْ

ص: ۳۴۱

عَیْبٍ یا سَیِدِی قَدْ سَتَرْتَهُ، فَلَکَ الْحَمْدُ عَلی کُلِّ حالٍ فِی کُلِّ مَثْویً وَزَمانٍ، وَمُنْقَلَبٍ وَمَقامٍ، وَعَلی هذِهِ الْحالِ وَکُلِّ حالٍ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی مِنْ أَفْضَلِ عِبادِکَ نَصِیباً فِی هذَا الْیَوْمِ، مِنْ خَیْرٍ تَقْسِمُهُ، أَوْ ضُرّ تَکْشِفُهُ، أَوْ سُوءٍ تَصْرِفُهُ، أَوْ بَلاءٍ تَدْفَعُهُ، أَوْ خَیْرٍ تَسُوقُهُ، أَوْ رَحْمَهٍ تَنْشُرُها، أَوْ عافِیَهٍ تُلْبِسُها، فَإِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ، وَبِیَدِکَ خَزائِنُ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ، وَأَنْتَ الْواحِدُ الْکَرِیمُ الْمُعْطِی الَّذِی لا یُرَدُّ سائِلُهُ، وَلا یُخَیَّبُ آمِلُهُ، وَلا یَنْقُصُ نائِلُهُ، وَلا یَنْفَدُ ما عِنْدَهُ، بَلْ یَزْدادُ کَثْرَهً وَطِیباً وَعَطاءً وَجُوداً، وَارْزُقْنِی مِنْ خَزائِنِکَ الَّتِی لا تَفْنی، وَمِنْ رَحْمَتِکَ الْواسِعَهِ، إِنَّ عَطاءَکَ لَمْ یَکُنْ مَحْظُوراً، وَأَنْتَ عَلی کُلِ شَیْءٍ قَدِیرٌ، بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

ونیز این دعـا را که جمعی از بزرگان علما آن را، از جمله اعمال شب و روز جمعه وعرفه ذکر کرده انـد بخوانـد. دعا به نقل مرحوم کفعمی در مصباح این است:

اللَّهُمَّ مَنْ تَعَبَّأَ وَتَهَیَّأَ وَأَعَدَّ وَاسْتَعَدَّ لِوِفادَهٍ إِلی مَخْلُوقٍ،

ص: ۳۴۲

رَجاءَ رِفْدِهِ وَطَلَبَ نائِلِهِ وَجائِزَتِهِ، فَإِلَیْکَ یا رَب تَعْبِیَتِی وَاسْتِعْدادی، رَجاءَ عَفْوِکَ، وَطَلَبَ نائِلِکَ وَجائِزَتِکَ، فَلا تُخَیبْ دُعائِی، یا مَنْ لا یَخِیبُ عَلَیْهِ سائِلٌ وَلا یَنْقُصُهُ نائِلٌ، فَإِنِی لَمْ آتِکَ ثِقَهً بِعَمَلٍ صالِحٍ عَمِلْتُهُ، وَلا لِوِفادَهٍ إِلی مَخْلُوقٍ رَجَوْتُهُ، أَتَیْتُکَ مُقِرّاً عَلی نَفْسِی بِالْإِساءَهِ وَالظُّلْمِ، مُعْتَرِفاً بِأَنْ لا حُجَّهَ لِی وَلا عُذْرَ، أَتَیْتُکَ أَرْجُو عَظِیمَ عَفْوِکَ، الَّذِی عَفَوْتَ بِهِ عَنِ الْخاطِئِینَ، فَلَمْ یَمْنَعْکَ طُولُ عُکُوفِهِمْ عَلی عَظِیمِ الْجُرْمِ أَنْ عُدْتَ عَلَیْهِمْ بِالرَّحْمَهِ، فَیا مَنْ رَحْمَتُهُ واسِعَهٌ وَعَفْوُهُ عَظِیمٌ، یا عَظِیمُ یا عَظِیمُ یا عَظِیمُ، لا یَرُدُّ غَضَبَکَ إِلّا حِلْمُکَ، وَلا یُنْجِی مِنْ سَخَطِکَ إِلَّا التَّضَرُّعُ إِلَیْکَ، فَهَبْ لِی یا إِلهِی فَرَجاً بِالْقُدْرَهِ الَّتِی تُحْیِی بِها مَیْتَ الْبِلادِ، وَلا تُهْلِکْنِی غَمّاً حَتّی تَسْتَجِیبَ لِی، وَتُعَرِّفَنِی الْإِجابَهَ فِی دُعائی، وَأَذِقْنِی طَعْمَ الْعافِیَهِ إِلی مُنْتَهی أَجَلِی، وَلا تُشْمِتْ بِی عَدُوِّی، وَلا تُسَلِطْهُ عَلَیَّ، وَلا تُمَکِنْهُ مِنْ عُنُقِی. اللّهُمَّ إِنْ وَضَعْتَنِی فَمَنْ ذَا الَّذِی یَرْفَعُنِی، وَإِنْ رَفَعْتَنِی

ص: ۳۴۳

فَمَنْ ذَا الَّذِی یَضَعُنِی، وَإِنْ أَهْلَکْتَنِی فَمَنْ ذَا الَّذِی یَعْرِضُ لَکَ فِی عَبْدِکَ، أَوْ یَسْأَلُکَ عَنْ أَمْرِهِ، وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُ لَیْسَ فِی حُکْمِکَ ظُلْمٌ، وَلا فِی نَقِمَتِکَ عَجَلَةٌ، وَإِنَّما یَعْجَلُ مَنْ یَخافُ الْفَوْتَ، وَإِنَّما یَحْتاجُ إِلَی الظُّلْمِ الضَّعِیفُ، وَقَدْ تَعالَیْتَ یا إِلهِی عَنْ ذلِکَ عُلُوّاً کَبِیراً. اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ فَأَعِذْنِی، وَأَسْتَجِیرُ بِکَ فَأَجِرْنِی، وَأَسْتَرْزِقُکَ فَارْزُقْنِی، وَأَتَوَکَّلُ عَلَیْکَ فَاکْفِنِی، وَأَسْتَنْصِرُکَ عَلی عَدُوِّی فَانْصُرْنِی، وَأَسْتَعِینُ بِکَ فَأَعِنِی، وَأَسْتَغْفِرُکَ یا إِلهِی فَاغْفِرْ لِی، آمِینَ آمِینَ آمِینَ.

مستحبات وقوف به عرفات

در هنگام وقوف در عرفات چند چیز مستحب است:

۱. با طهارت بودن.

۲. غسل نمودن وبهتر است نزدیک ظهر باشد.

۳. توجه قلبی به خدا، واز خود دور ساختن چیزهایی که موجب تفرقه حواس می‌شود.

ص: ۳۴۴

۴. وقوف در طرف چپ جبل‌الرّحمه.

۵. وقوف در زمین هموار.

۶. خواندن نماز ظهر وعصر با یک اذان ودو اقامه.

۷. خواندن دعاهای وارده وتضرع به درگاه خداوند.

وآنها بسیار است از جمله گفتن «اللَّهُ أَكْبَرُ» صد مرتبه، و

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ»

صد مرتبه،

و «الْحَمْدُ لِلَّهِ»

صد مرتبه،

و «سُبْحانَ اللَّهِ»

صد مرتبه، و

«ما شاءَ اللَّهُ وَلا قُوَّةَ إِلّا بِاللَّهِ»

صد مرتبه، و

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ»

صد مرتبه.

ادعیه وقوف به عرفات

نیز صد مرتبه بگوید:

«أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لَه الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِی وَيُمِيتُ، وَيُمِيتُ وَيُحْيِی، وَهُوَ حَیٌّ لا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلی كُلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ».

هر کدام از سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» و «آيةُ الْكُرْسِی» و سوره «إِنَّا أَنْزَلْناهُ فِی لَيْلَةِ الْقَدْرِ» را صد مرتبه بخواند.

ومستحب است خواندن این دعا:

ص: ۳۴۵

أَسْأَلُ اللَّهَ بِأَنَّهُ هُوَ اللَّهُ الَّذِی لا إِلهَ إِلّا هُوَ الْمَلِکُ الْقُدُّوسُ السَّلامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَیْمِنُ الْعَزِیزُ الْجَبَّارُ الْمُتَکَبِرُ، سُبْحانَ اللَّهِ عَمَّا یُشْرِکُونَ، هُوَ اللَّهُ الْخالِقُ الْبارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْماءُ الْحُسْنی، یُسَبِحُ لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَالْأَرْضِ، وَهُوَ الْعَزِیْزُ الْحَکِیمُ.

پس بگو:

اللَّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ عَلی نَعْمائِکَ الَّتِی لا تُحصی بِعَدَدٍ، وَلا تُکافَأُ بِعَمَلٍ.

پس بخوان این دعا را:

أَسْأَلُکَ یا اللَّهُ یا رَحْمانُ بِکُلِ اسْمٍ هُوَ لَکَ، وَأَسْأَلُکَ بِقُوَّتِکَ وَقُدْرَتِکَ وَعِزَّتِکَ وَبِجَمِیعِ ما أَحاطَ بِهِ عِلْمُکَ وَبِأَرْکانِکَ کُلِها، وَبِحَقِّ رَسُولِکَ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَبِاسْمِکَ الْأَکْبَرِ الْأَکْبَرِ، وَبِاسْمِکَ الْعَظِیمِ الَّذِی مَنْ دَعاکَ بِهِ کانَ حَقّاً عَلَیْکَ أَنْ لا تُخَیِبَهُ، وَبِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ الَّذِی مَنْ دَعاکَ بِهِ کانَ حَقّاً عَلَیْکَ أَنْ لا تَرُدَّهُ، وَأَنْ تُعْطِیَهُ ما سَأَلَ، أَنْ تَغْفِرَ لِی ذُنُوبِی فِی جَمِیعِ عِلْمِکَ فِیَّ.

ص: ۳۴۶

و این دُعا را نیز بخوان:

اللَّهُمَّ فُكَّنِی مِنَ النَّارِ، وَأَوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلالِ الطَّیِّبِ، وَادْرَأْ عَنِی شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِ وَالْإِنْسِ، وَشَرَّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ.

وبخواند این دُعا را:

اللَّهُمَّ إِنِی عَبْدُكَ، فَلا تَجْعَلْنِی مِنْ أَخْیَبِ وَفْدِكَ، وَارْحَمْ مَسِیرِی إِلَیْكَ مِنَ الْفَجِ الْعَمِیقِ. اللَّهُمَّ رَبَّ الْمَشاعِرِ كُلِها، فُكَّ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ، وَأَوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلالِ، وَادْرَأْ عَنِی شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِ وَالْإِنْسِ. اللَّهُمَّ لا تَمْكُرْ بِی، وَلا تَخْدَعْنِی، وَلا تَستَدْرِجْنِی. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَ لُكَ بِحَوْلِكَ وَجُودِكَ وَكَرَمِكَ وَمَنِكَ وَفَضْلِكَ، یا أَسْمَعَ السَّامِعِینَ، وَیا أَبْصَرَ النَّاظِرِینَ، وَیا أَسْرَعَ الْحاسِبِینَ، وَیا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ، أنْ تُصَلِیَ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ. وَأَنْ تَفْعَلَ بِی كَذا وَكَذا.

پس به جای كذا و كذا حاجت خود را بخواهد، آنگاه

ص: ۳۴۷

دست به آسمان بردارد واین دُعا را بخواند:

اللَّهُمَّ حاجَتِی إِلَیْکَ الَّتِی إِنْ أَعْطَیْتَنِیها لَمْ یَضُرَّنِی ما مَنَعْتَنِی، وَالَّتِی إِنْ مَنَعْتَنِیها لَمْ یَنْفَعْنِی ما أَعْطَیْتَنِی، أَسْأَلُکَ خَلاصَ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ، اللَّهُمَّ إِنِی عَبْدُکَ، وَمِلْکُ یَدِکَ ناصِیَتِی بِیَدِکَ، وَأَجَلِی بِعِلْمِکَ، أَسْأَلُکَ أَنْ تُوَفِّقَنِی لِما یُرْضِیکَ عَنِی، وَأَنْ تُسَلِمَ مِنِّی مَناسِکِیَ الَّتِی أَرَیْتَها خَلِیلَکَ إِبراهِیمَ عَلَیْهِ السَّلامُ، وَدَلَلْتَ عَلَیْها نَبِیَّکَ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ. اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی مِمَّنْ رَضِیتَ عَمَلَهُ، وَأَطَلْتَ عُمُرَهُ، وَأَحْیَیْتَهُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَیاةً طَیِبَةً.

ونیز مُستحبّ است در روز عَرَفه هنگام غرُوب آفتاب این دُعا خوانده شود:

اللَّهُمَّ إِنِی أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْفَقْرِ، وَمِنْ تَشَتُّتِ الْأَمْرِ، وَمِنْ شَرِّ ما یَحْدُثُ بِاللَّیْلِ وَالنَّهارِ، أَمْسی ظُلْمِی مُسْتَجِیراً بِعَفْوِکَ، وَأَمْسی خَوْفِی مُسْتَجِیراً بِأَمانِکَ، وَأَمْسی ذُلِی مُسْتَجِیراً بِعِزِّکَ، وَأَمْسی وَجْهِیَ الْفانِی مُسْتَجِیراً بِوَجْهِکَ الْباقِی، یا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ، وَیا أَجْوَدَ مَنْ أَعْطی، یا أَرْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ، جَلِلْنِی

ص: ۳۴۸

بِرَحْمَتِکَ، وَأَلْبِسْنِی عافِیَتَکَ، وَاصْرِفْ عَنِّی شَرَّ جَمِیعِ خَلْقِکَ وَارْزُقْنِی خَیْرَ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِْ.

ونیز مُستحبّ است بعد از غرُوب آفتاب این دُعا خوانده شود:

اللَّهُمَّ لا ـ تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ هـذَا الْمَوْقِفِ، وَارْزُقْنِیهِ أَبَداً ما أَبْقَیْتَنِی، وَاقْلِبْنِی الْیَوْمَ مُفْلِحاً مُنْجِحاً مُسْتَجاباً لِی، مَرْحُوماً مَغْفُوراً لِی، بِأَفْضَلِ ما یَنْقَلِبُ بِهِ الْیَوْمَ أَحَدٌ مِنْ وَفْدِکَ، وَحُجَّاجِ بَیْتِکَ الْحَرامِ، وَاجْعَلْنِی الْیَوْمَ مِنْ أَکْرَمِ وَفْدِکَ عَلَیْکَ، وَأَعْطِنِی أَفْضَلَ ما أَعْطَیْتَ أَحَداً مِنْهُمْ مِنَ الْخَیْرِ وَالْبَرَکَهِْ وَالْعافِیَهِْ وَالرَّحْمَهِْ وَالرِّضْوانِ وَالْمَغْفِرَهِْ، وَبارِکْ لِی فِیما أَرْجِعُ إِلَیْهِ مِنْ أَهْلٍ أَوْ مالٍ أَوْ قَلِیلٍ أَوْ کَثِیرٍ، وَبارِکْ لَهُمْ فِیَّ.

دعای امام حسین (ع) در روز عَرَفه

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذِی لَیْسَ لِقَضائِهِ دافِعٌ، وَلا لِعَطائِهِ مانِعٌ، وَلا کَصُنْعِهِ صُنْعُ صانِعٍ، وَهُوَ الْجَوادُ الْواسِعُ، فَطَرَ أَجْناسَ الْبَدائِعِ،

ص: ۳۴۹

وَأَتْقَنَ بِحِكْمَتِهِ الصَّنائِعَ، لا تَخْفى عَلَيْهِ الطَّلائِعُ، وَلا تَضيعُ عِنْدَهُ الْوَدائِعُ، جازِی کُلِ صانِعٍ، وَرائِشُ کُلِ قانِعٍ، وَراحِمُ کُلِ ضارِعٍ، وَمُنْزِلُ الْمَنافِعِ، وَالْکِتابِ الْجامِعِ، بِالنُّورِالسَّاطِعِ، وَهُوَ لِلدَّعَواتِ سامِعٌ، وَلِلْکُرُباتِ دافِعٌ، وَلِلدَّرَجاتِ رافِعٌ، وَلِلْجَبابِرَةِ قامِعٌ، فَلا إِلهَ غَیْرُهُ، وَلا شَیْ‌ءَ یَعْدِلُهُ، وَلَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ‌ءٌ، وَهُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ، اللَّطِیفُ الْخَبِیرُ، وَهُوَ عَلی کُلِ شَیْ‌ءٍ قَدِیرٌ.

اللَّهُمَّ إِنِی أَرْغَبُ إِلَیْکَ، وَأَشْهَدُ بِالرُّبُوبِیَّةِ لَکَ، مُقِرّاً بِأَنَّکَ رَبی، وَإِلَیْکَ مَرَدِ ی، ابْتَدَأْتَنِی بِنِعْمَتِکَ قَبْلَ أَنْ أَکُونَ شَیْئاً مَذْکُوراً، وَخَلَقْتَنِی مِنَ التُّرابِ، ثُمَّ أَسْکَنْتَنِی الْأَصْلابَ، آمِناً لِرَیْبِ الْمَنُونِ، وَاخْتِلافِ الدُّهُورِ والسِنِینَ، فَلَمْ أَزَلْ ظاعِناً مِنْ صُلْبٍ إِلی رَحِمٍ، فِی تَقادُمٍ مِنَ الْأَیَّامِ الْماضِیَةِ، وَالْقُرُونِ الْخالِیَةِ، لَمْ تُخْرِجْنِی لِرَأْفَتِکَ بِی، وَلُطْفِکَ لِی، وَإِحْسانِکَ إِلَیَّ، فِی دَوْلَةِ أَئِمَّةِ الْکُفْرِ، الَّذِینَ نَقَضُوا عَهْدَکَ، وَکَذَّبُوا رُسُلَکَ،

ص: ۳۵۰

لكِنَّكَ أَخْرَجْتَنِي رَأْفَةً مِنْكَ وَتَحَنُّناً عَلَيَّ لِلَّذِي سَبَقَ لِي مِنَ الْهُدى، الَّذِي لَهُ يَسَّرْتَنِي، وَفِيهِ أَنْشَأْتَنِي، وَمِنْ قَبْلِ ذلِكَ رَؤُفْتَ بِي بِجَمِيلِ صُنْعِكَ، وَسَوابِغِ نِعَمِكَ، فَابْتَدَعْتَ خَلْقِي مِنْ مَنِيٍّ يُمْنى، وَأَسْكَنْتَنِي فِي ظُلُماتٍ ثَلاثٍ، مِنْ بَيْنَ لَحْمٍ وَدَمٍ وَجِلْدٍ، لَمْ تُشْهِدْنِي خَلْقِي، وَلَمْ تَجْعَلْ لِي شَيْئاً مِنْ أَمْرِي، ثُمَّ أَخْرَجْتَنِي لِلَّذِي سَبَقَ لِي مِنَ الْهُدى إِلَى الدُّنْيا تامّاً سَوِيّاً، وَحَفِظْتَنِي فِي الْمَهْدِ طِفْلًا صَبِيّاً، وَرَزَقْتَنِي مِنَ الْغِذاءِ لَبَناً مَرِيّاً، وَعَطَفْتَ عَلَيَّ قُلُوبَ الْحَواضِنِ، وَكَفَّلْتَنِي الْأُمَّهاتِ الرَّواحِمَ، وَكَلَأْتَنِي مِنْ طَوارِقِ الْجانِ، وَسَلَّمْتَنِي مِنَ الزِ يادَةِ وَالنُّقْصانِ، فَتَعالَيْتَ يا رَحِيمُ يا رَحْمانُ.

حَتّى إِذَا اسْتَهْلَلْتُ ناطِقاً بِالْكَلامِ، أَتْمَمْتَ عَلَيَّ سَوابِغَ الْإِنْعامِ، وَرَبَّيْتَنِي زائِداً فِي كُلِ عامٍ، حَتّى إِذَا اكْتَمَلَتْ فِطْرَتِي، وَاعْتَدَلَتْ مِرَّتِي، أَوْجَبْتَ عَلَيَّ حُجَّتَكَ، بِأَنْ أَلْهَمْتَنِي مَعْرِفَتَكَ، وَرَوَّعْتَنِي بِعَجائِبِ حِكْمَتِكَ، وَأَيْقَظْتَنِي لِما ذَرَأْتَ فِي سَمائِكَ

ص: ۳۵۱

وَأَرْضِکَ مِنْ بَدائِعِ خَلْقِکَ، وَنَبَّهْتَنِی لِشُکْرِکَ وَذِکْرِکَ، وَأَوجَبْتَ عَلَیَّ طاعَتَکَ وَعِبادَتَکَ، وَفَهَّمْتَنِی ما جاءَتْ بِهِ رُسُلُکَ، وَیَسَّرْتَ لِی تَقَبُّلَ مَرْضاتِکَ، وَمَنَنْتَ عَلَیَّ فِی جَمِیعِ ذلِکَ بِعَونِکَ وَلُطْفِکَ.

ثُمَّ إِذْ خَلَقْتَنِی مِنْ حُرِّ الثَّری، لَمْ تَرْضَ لِی یا إِلهِی نِعْمَهً دُونَ أُخْری، وَرَزَقْتَنِی مِنْ أَنْواعِ الْمَعاشِ، وَصُنُوفِ الرِیاشِ بِمَنِّکَ الْعَظِیمِ الْأَعْظَمِ عَلَیَّ، وَإِحْسانِکَ الْقَدِیمِ إِلَیَّ، حَتّی إِذا أَتْمَمْتَ عَلَیَّ جَمِیعَ النِعَمِ، وَصَرَفْتَ عَنِی کُلَّ النِقَمِ، لَمْ یَمْنَعْکَ جَهْلِی وَجُرْأَتِی عَلَیْکَ أَنْ دَلَلْتَنِی إِلی ما یُقَرِبُنِی إِلَیْکَ، وَوَفَّقْتَنِی لِما یُزْلِفُنِی لَدَیْکَ، فَإِنْ دَعَوْتُکَ أَجَبْتَنِی، وَإِنْ سَأَلْتُکَ أَعْطَیْتَنِی، وَإِنْ أَطَعْتُکَ شَکَرْتَنِی، وَإِنْ شَکَرْتُکَ زِدْتَنِی، کُلُّ ذلِکَ إِکْمالٌ لِأَنْعُمِکَ عَلَیَّ، وَإِحْسانِکَ إِلَیَّ، فَسُبْحانَکَ سُبْحانَکَ، مِنْ مُبْدِئٍ مُعِیدٍ حَمِیدٍ مجِیدٍ، تَقَدَّسَتْ أَسماؤُکَ، وَعَظُمَتْ آلاؤُکَ، فَأَیُّ نِعَمِکَ یا إِلهِی أُحْصِی عَدَداً وَذِکْراً، أَمْ

ص: ۳۵۲

أَیُّ عَطایاکَ أَقُومُ بِها شُکْراً، وَهِیَ یا رَبِ أَکْثَرُ مِنْ أنْ یُحْصِیَهَا الْعادّوُنَ، أَوْ یَبْلُغَ عِلْماً بِهَا الْحافِظُونَ، ثُمَّ ما صَرَفْتَ وَدَرَأْتَ عَنِی اللَّهُمَّ مِنَ الضُرِ وَالضَّرَّاءِ أَکْثَرُ مِمَّا ظَهَرَ لِی مِنَ الْعافِیَةِ وَالسَّرَّاءِ. وَأَنَا أَشْهَدُ یا إِلهِی بِحَقِیقَةِ إِیمانِی، وَعَقْدِ عَزَماتِ یَقِینِی، وَخالِصِ صَرِیحِ تَوْحِیدِی، وَباطِنِ مَکْنُونِ ضَمِیرِی، وَعَلائِقِ مَجارِی نُورِ بَصَرِی، وَأَسارِیرِ صَفْحَةِ جَبِینِی، وَخُرْقِ مَسارِبِ نَفَسِی، وَخَذارِیفِ مارِنِ عِرْنِینِی، وَمَسارِبِ صِماخِ سَمْعِی، وَما ضَمَّتْ وَأَطْبَقَتْ عَلَیْهِ شَفَتایَ، وَحَرَکاتِ لَفْظِ لِسانِی، وَمَغْرَزِ حَنَکِ فَمِی وَفَکِی، وَمَنابِتِ أَضْراسِی، وَمَساغِ مَطْعَمِی وَمَشْرَبِی، وَحِمالَةِ أُمِ رَأْسِی، وَبُلُوغِ فارِغِ حَبائِلِ عُنُقِی. وَمَا اشْتَمَلَ عَلَیْهِ تامُورُ صَدْرِی، وَحَمائِلِ حَبْلِ وَتِینِی، وَنِیاطِ حِجابِ قَلْبِی، وَأَفْلاذِ حَواشِی کَبِدِی. وَما حَوَتْهُ شَراسِیفُ أَضْلاعِی، وَحِقاقِ مَفاصِلِی، وَقَبضِ عَوامِلِی، وَأَطرافِ أَنامِلِی وَلَحْمِی وَدَمِی، وَشَعْرِی وَبَشَرِی، وَعَصَبِی وَقَصَبِی، وَعِظامِی وَمُخِی وَعُرُوقِی، وَجَمِیعِ جَوارِحِی، وَمَا

ص: ۳۵۳

انْتَسَجَ عَلى ذلِکَ أَیّامَ رِضاعِی، وَما أَقَلَّتِ الْأَرْضُ مِنِی، وَنَوْمِی وَیقَظَتِی وَسُکُونِی، وَحَرَکاتِ رُکُوعِی وَسُجُودِی، أنْ لَوْ حاوَلْتُ وَاجْتَهَدْتُ مَدَی الْأَعصارِ وَالْأَحْقابِ لَوْ عُمِرْتُها أنْ أُؤَدیَ شُکْرَ واحِدَةٍ مِنْ أَنْعُمِکَ مَا اسْتَطَعْتُ ذلِکَ، إلّا بِمَنِکَ، الْمُوجَبِ عَلَیَّ بِهِ شُکْرُکَ أَبَداً جَدِیداً، وَثَناءً طارِفاً عَتِیداً.

أَجَلْ، وَلَوْ حَرَصْتُ أَنَا وَالْعادُّونَ مِنْ أَنامِکَ، أنْ نُحْصِیَ مَدی إنْعامِکَ، سالِفِهِ وَآنِفِهِ ما حَصَرْناهُ عَدَداً، وَلا أَحْصَیناهُ أَمَداً.

هَیْهاتَ أَنّی ذلِکَ وَأَنْتَ الْمُخْبِرُ فِی کِتابِکَ النّاطِقِ، وَالنَّبَإِ الصّادِقِ: «وَإنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لا تُحْصُوها» صَدَقَ کِتابُکَ اللّهُمَّ وَنَبَؤُکَ، وَبَلَّغَتْ أَنْبیاؤُکَ وَرُسُلُکَ ما أَنْزَلْتَ عَلَیْهِمْ مِنْ وَحْیکَ، وَشَرَعْتَ لَهُمْ وَبِهِمْ مِنْ دِینِکَ. غَیْرَ أَنِی یا إلهِی أَشْهَدُ بِجُهْدِی وَجِدِی، وَمَبْلَغِ طاقَتِی وَوُسْعِی، وَأَقُولُ مُؤْمِناً مُوقِناً، الْحَمْدُ للّهِ الَّذِی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً فَیَکُونَ مَوْرُوثاً، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَرِیکٌ فِی الْمُلْکِ فَیُضادَّهُ فِیمَا ابْتَدَعَ، وَلا وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِ

ص: ۳۵۴

فَیُرْفِدَهُ فِیما صَنَعَ، فَسُبْحانَهُ سُبْحانَهُ، لَوْ کانَ فِیهِما آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتا وَتَفَطَّرَتا. سُبْحانَ اللَّهِ الْواحِدِ الْأَحِدِ الصَّمَدِ الَّذِی لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً أَحَدٌ، الْحَمْدُ للَّهِ حَمْداً یُعادِلُ حَمْدَ مَلآئِکَتِهِ الْمُقَرَّبِینَ، وَأَنْبیائِهِ الْمُرْسَلِینَ. وَصَلَّی اللَّهُ عَلی خِیَرَتِهِ مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیینَ، وَآلِهِ الطَّیبِینَ الطَّاهِرِینَ الْمُخْلَصِینَ.

آنگاه حضرت شروع کرد به درخواست از پیشگاه خداوند متعال و سعی و اهتمام نمود در دعا و اشک از دیدگان مبارکش جاری بود، پس گفت:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی أَخْشاکَ کَأَنِی أَراکَ، وَأَسْعِدْنِی بِتَقْواکَ، وَلا تُشْقِنِی بِمَعْصِیَتِکَ، وَخِرْ لِی فِی قَضائِکَ، وَبارِکْ لِی فِی قَدَرِکَ، حَتّی لا أُحِبَّ تَعْجِیلَ ما أَخَّرْتَ، وَلا تَأْخِیرَ ما عَجَّلْتَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ غِنایَ فِی نَفْسِی، وَالْیَقِینَ فِی قَلْبِی، وَالْإِخْلاصَ فِی عَمَلِی، وَالنُّورَ فِی بَصَرِی، وَالْبَصِیرَةَ فِی دِینِی، وَمَتِعْنِی بِجَوارِحِی، وَاجْعَلْ سَمْعِی وَبَصَرِیَ الْوارِثَیْنِ مِنِی، وَانْصُرْنِی

ص: ۳۵۵

عَلی مَنْ ظَلَمَنِی، وَأَرِنِی فِیهِ ثارِی وَمَآرِبِی، وَأَقِرَّ بِذلِکَ عَیْنِی.

اللَّهُمَّ اکْشِفْ کُرْبَتِی، وَاسْتُرْ عَوْرَتِی، وَاغْفِرْ لِی خَطِیئَتِی، وَاخْسَأْ شَیْطانِی، وَفُکَّ رِهانِی، وَاجْعَلْ لِی یا إِلهِی الدَّرَجَهَ الْعُلْیا فِی الْآخِرَهِ وَالْأُولی. اللَّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ کَما خَلَقْتَنِی فَجَعَلْتَنِی سَمِیعاً بَصِیراً، وَلَکَ الْحَمْدُ کَما خَلَقْتَنِی فَجَعَلْتَنِی خَلْقاً سَوِیّاً رَحْمَهً بِی، وَقَدْ کُنْتَ عَنْ خَلْقِی غَنِیّاً، رَبِّ بِما بَرَأْتَنِی فَعَدَّلْتَ فِطْرَتِی، رَبِّ بِما أَنْشَأْتَنِی فَأَحْسَنْتَ صُورَتِی، رَبِّ بِما أَحْسَنْتَ إِلَیَّ وَفِی نَفْسِی عافَیْتَنِی، رَبِّ بِما کَلَأْتَنِی وَوَفَّقْتَنِی، رَبِّ بِما أَنْعَمْتَ عَلَیَّ فَهَدَیْتَنِی، رَبِّ بِما أَوْلَیْتَنِی وَمِنْ کُلِّ خَیْرٍ أَعْطَیْتَنِی، رَبِّ بِما أَطْعَمْتَنِی وَسَقَیْتَنِی، رَبِّ بِما أَغْنَیْتَنِی وَأَقْنَیْتَنِی، رَبِّ بِما أَعَنْتَنِی وَأَعْزَزْتَنِی، رَبِّ بِما أَلْبَسْتَنِی مِنْ سِتْرِکَ الصَّافِی، وَیَسَّرْتَ لِی مِنْ صُنْعِکَ الْکافِی، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَعِنِّی عَلی بَوائِقِ الدُّهُورِ، وَصُرُوفِ اللَّیالِی وَالْأَیَّامِ، وَنَجِّنِی مِنْ أَهْوالِ الدُّنْیا وَکُرُباتِ الْآخِرَهِ،

ص: ۳۵۶

وَاكْفِنِی شَرَّ ما یَعْمَلُ الظّالِمُونَ فِی الْأَرْضِ.

اللّٰهُمَّ ما أَخافُ فَاكْفِنِی، وَما أَحْذَرُ فَقِنِی، وَفِی نَفْسِی وَدِینِی فَاحْرُسْنِی، وَفِی سَفَرِی فَاحْفَظْنِی، وَفِی أَهْلِی وَمالِی فَاخْلُفْنِی، وَفِی ما رَزَقْتَنِی فَبارِكْ لِی، وَفِی نَفْسِی فَذَلِّلْنِی، وَفِی أَعْیُنِ النّاسِ فَعَظِّمْنِی، وَمِنْ شَرِ الْجِنِ وَالْإِنْسِ فَسَلِّمْنِی، وَبِذُ نُوبِی فَلا تَفْضَحْنِی وَبِسَرِیرَتِی فَلا تُخْزِنِی، وَبِعَمَلِی فَلا تَبْتَلِنِی، وَنِعَمَكَ فَلا تَسْلُبْنِی، وَإِلی غَیْرِكَ فَلا تَكِلْنِی، إِلٰهِی إِلی مَنْ تَكِلُنِی؟ إِلی قَرِیبٍ فَیَقْطَعُنِی؟! أَمْ إِلی بَعِیدٍ فَیَتَجَهَّمُنِی؟! أَمْ إِلَی الْمُسْتَضْعِفِینَ لِی، وَأَنْتَ رَبِی وَمَلِیكُ أَمْرِی، أَشْكُو إِلَیْكَ غُرْبَتِی، وَبُعْدَ دارِی، وَهَوانِی عَلی مَنْ مَلَّكْتَهُ أَمْرِی. إِلٰهِی فَلا تُحْلِلْ عَلَیَّ غَضَبَكَ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ غَضِبْتَ عَلَیَّ فَلا أُبالِی سِواكَ، غَیْرَ أَنَّ عافِیَتَكَ أَوْسَعُ لِی، فَأَسْأَلُكَ یا رَبِ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِی أَشْرَقَتْ لَهُ الْأَرْضُ وَالسَّماواتُ، وَكُشِفَتْ بِهِ الظُّلُماتُ، وَصَلَحَ بِهِ أَمْرُ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرِینَ، أَنْ لا تُمِیتَنِی عَلی

ص: ۳۵۷

غَضَـبِکَ، وَلا تُنْزِلْ بِی سَـخَطَکَ، لَکَ الْعُتْبی حَتّی تَرْضـی قَبْلَ ذلِکَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرامِ وَالْمَشْـعَرِ الْحَرامِ، وَالْبَیْتِ الْعَتِیقِ، الَّذِی أَحْلَلْتَهُ الْبَرَکَهَ، وَجَعَلْتَهُ لِلنَّاسِ أَمْنَاً.

یـا مَنْ عَفـا عَنْ عَظِیمِ الـذُّنُوبِ بِحِلْمِهِ، یـا مَنْ أَسْـبَغَ النَّعْمـاءَ بِفَضْـلِهِ، یـا مَنْ أَعْطَی الْجَزِیـلَ بِکَرَمِهِ، یا عُـدَّتِی فِی شِـدَّتِی، یا صاحِبِی فِی وَحْـدَتِی، یـا غِیـاثِی فِی کُرْبَتِی، یـا وَلِیِی فِی نِعْمَتِی، یا إِلهِی وَإِلهَ آبائِی إِبْراهِیمَ وَإِسْـماعِیلَ وَإِسْـحاقَ وَیَعْقُوبَ، وَرَبَّ جَبْرَئِیلَ وَمِیکائِیلَ وَإِسْـرافِیلَ، وَربَّ مُحَمَّدٍ خـاتَمِ النَّبِیینَ وَآلِهِ الْمُنْتَجَبِینَ، وَمُنْزِلَ التَّوْراهِٔ وَالْإِنْجِیـلِ، وَالزَّبُورِ وَالْفُرْقانِ، وَمُنَزِلَ کهیعص، وَطه وَیس، وَالْقُرْآنِ الْحَکِیمِ، أَنْتَ کَهْفِی حِینَ تُعیِینِی الْمَـذاهِبُ فِی سَـعَتِها، وَتَضِـیقُ بِیَ الْـأَرْضُ بِرُحْبِهـا، وَلَوْلاـ رَحْمَتُـکَ لَکُنْتُ مِنَ الْهالِکِینَ، وَأَنْتَ مُقِیلُ عَثْرَتِی، وَلَوْلا سَتْرُکَ إِیَّایَ لَکُنْتُ مِنَ الْمَفْضُوحِینَ، وَأَنْتَ مُؤَیِدِی بِالنَّصْـرِ عَلی أَعْدائِی، وَلَوْلا نَصْـرُکَ إِیَّایَ لَکُنْتُ مِنَ الْمَغْلُوبِینَ. یا مَنْ خَصَ

ص: ۳۵۸

نَفْسَهُ بِالسُّمُوِ وَالرِفْعَةِ، فَأَوْلِياؤُهُ بِعِزِهِ يَعْتَزُّونَ، يا مَنْ جَعَلَتْ لَهُ الْمُلُوكُ نِيرَ الْمَذَلَّةِ عَلى أَعْناقِهِمْ، فَهُمْ مِنْ سَطَواتِهِ خائِفُونَ، يَعْلَمُ خائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَما تُخْفِی الصُّدُورُ، وَغَيْبَ ما تَأْتِی بِهِ الْأَزْمِنَةُ وَالدُّهُورُ.

يا مَنْ لا يَعْلَمُ كَيْفَ هُوَ إِلّا هُوَ، يا مَنْ لا يَعْلَمُ ماهُوَ إِلّا هُوَ، يامَنْ لا يَعْلَمُ ما يَعْلَمُهُ إِلّا هُوَ، يا مَنْ كَبَسَ الْأَرْضَ عَلَى الْماءِ، وَسَدَّ الْهَواءَ بِالسَّماءِ، يا مَنْ لَهُ أَكْرَمُ الْأَسْماءِ، يا ذَا الْمَعْرُوفِ الَّذِی لا يَنْقَطِعُ أَبَداً، يا مُقَيِضَ الرَّكْبِ لِيُوسُفَ فِی الْبَلَدِ الْقَفْرِ، وَمُخْرِجَهُ مِنَ الْجُبِ وَجاعِلَهُ بَعْدَ الْعُبُودِيَّةِ مَلِكاً، يا رادَّهُ عَلى يَعْقُوبَ بَعْدَ أَنِ ابْيَضَّتْ عَيْناهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ، يا كاشِفَ الضُّرِ وَالْبَلْوی عَنْ أَيُّوبَ، وَمُمْسِكَ يَدَیْ إِبْراهِيمَ عَنْ ذَبْحِ ابْنِهِ بَعْدَ كِبَرِ سِنِهِ، وَفَناءِ عُمُرِهِ، يا مَنِ اسْتَجابَ لِزَكَرِيَّا فَوَهَبَ لَهُ يَحْيی، وَلَمْ يَدَعْهُ فَرْداً وَحِيداً، يامَنْ أَخْرَجَ يُونُسَ مِنْ بَطْنِ الْحُوتِ، يا مَنْ فَلَقَ الْبَحْرَ لِبَنِی إِسْرائِيلَ فَأَنْجاهُمْ، وَجَعَلَ

ص: ۳۵۹

فِرْعَوْنَ وَجُنُودَهُ مِنَ الْمُغْرَقِینَ، یـا مَنْ أَرْسَـلَ الرِیـاحَ مُبَشِّراتٍ بَیْنَ یَـدَیْ رَحْمَتِهِ، یا مَنْ لَمْ یَعْجَلْ عَلی مَنْ عَصاهُ مِنْ خَلْقِهِ، یا مَنِ اسْـتَنْقَذَ السَّحَرَهَٔ مِنْ بَعْدِ طُولِ الْجُحُودِ، وَقَدْ غَدَوْا فِی نِعْمَتِهِ یَأْکُلُونَ رِزْقَهُ، وَیَعْبُدُونَ غَیْرَهُ، وَقَدْ حادُّوهُ وَنادُّوهُ وَکَذَّبُوا رُسُـلَهُ. یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا بَدِیُ یا بَـدِیعُ، لا نِـدَّ لَکَ، یا دائِمُ لا نَفَادَ لَکَ، یا حَیُّ حِینَ لا حَیَّ، یا مُحْیِیَ الْمَوْتی، یا مَنْ هُوَ قائِمٌ عَلی کُلِ نَفْسٍ بِما کَسَـبَتْ، یا مَنْ قَلَّ لَهُ شُکْرِی فَلَمْ یَحْرِمْنِی، وَعَظُمَتْ خَطِیئَتِی فَلَمْ یَفْضَـحْنِی، وَرَآنِی عَلَی الْمَعاصِـی فَلَمْ یَشْـهَرْنِی، یا مَنْ حَفِظَنِی فِی صِغَرِی، یا مَنْ رَزَقَنِی فِی کِبَرِی، یا مَنْ أَیادِیهِ عِنْـدِی لاتُحْصـی، وَنِعَمُهُ لا تُجازی، یا مَنْ عارَضَـنِی بِالْخَیْرِ وَالْإِحْسانِ، وَعارَضْـتُهُ بِالْإِساءَهِٔ وَالْعِصْـیانِ، یا مَنْ هَدانِی لِلْإِیمـانِ مِنْ قَبْـلِ أَنْ أَعْرِفَ شُـکْرَ الامْتِنـانِ، یـا مَنْ دَعَوْتُهُ مَرِیضاً فَشَـفانِی، وَعُرْیاناً فَکَسانِی، وَجائِعاً فَأَشْـبَعَنِی، وَعَطْشانَ فَأَرْوانِی، وَذَلِیلًا فَأَعَزَّنِی، وَجاهِلًا فَعَرَّفَنِی، وَوَحِیداً

ص: ۳۶۰

فَکَثَّرَنِی، وَعائِباً فَرَدَّنِی، وَمُقِلّاً فَأَغْنانِی، وَمُنْتَصِراً فَنَصَرَنِی، وَغَنِیّاً فَلَمْ یَسْلُبْنِی، وَأَمْسَکْتُ عَنْ جَمِیعِ ذلِکَ فَابْتَدَأَنِی. فَلَکَ الْحَمْدُ وَالشُّکْرُ، یا مَنْ أَقالَ عَثْرَتِی، وَنَفَّسَ کُرْبَتِی، وَأَجابَ دَعْوَتِی، وَسَتَرَ عَوْرَتِی، وَغَفَرَ ذُنُوبِی، وَبَلَّغَنِی طَلِبَتِی، وَنَصَرَنِی عَلی عَدُوِی، وَإِنْ أَعُدَّ نِعَمَکَ وَمِنَنَکَ وَکَرائِمَ مِنَحِکَ لا أُحْصِیها. یا مَوْلایَ أَنْتَ الَّذِی مَنَنْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَنْعَمْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَحْسَنْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَجْمَلْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَفْضَلْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَکْمَلْتَ، أَنْتَ الَّذِی رَزَقْتَ، أَنْتَ الَّذِی وَفَّقْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَعْطَیْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَغْنَیْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَقْنَیْتَ، أَنْتَ الَّذِی آوَیْتَ، أَنْتَ الَّذِی کَفَیْتَ، أَنْتَ الَّذِی هَدَیْتَ، أَنْتَ الَّذِی عَصَمْتَ، أَنْتَ الَّذِی سَتَرْتَ، أَنْتَ الَّذِی غَفَرْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَقَلْتَ، أَنْتَ الَّذِی مَکَّنْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَعْزَزْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَعَنْتَ، أَنْتَ الَّذِی عَضَدْتَ، أَنْتَ الَّذِی أَیَّدْتَ، أَنْتَ الَّذِی نَصَرْتَ، أَنْتَ الَّذِی شَفَیْتَ، أَنْتَ الَّذِی عافَیْتَ، أَنْتَ الَّذِی

ص: ۳۶۱

أَكْرَمْتَ، تَبارَكْتَ وَتَعالَيْتَ، فَلَكَ الْحَمْدُ دائِماً، وَلَكَ الشُّكْرُ واصِباً أَبَداً.

ثُمَّ أَنَا يا إِلهِی الْمُعْتَرِفُ بِذُنُوبِی فَاغْفِرْها لِی، أَنَا الَّذِی أَسَأْتُ، أَنَا الَّذِی أَخْطَأْتُ، أَنَا الَّذِی هَمَمْتُ، أَنَا الَّذِی جَهِلْتُ، أَنَا الَّذِی غَفَلْتُ، أَنَا الَّذِی سَهَوْتُ، أَنَا الَّذِی اعْتَمَدْتُ، أَنَا الَّذِی تَعَمَّدْتُ، أَنَا الَّذِی وَعَدْتُ، أَنَا الَّذِی أَخْلَفْتُ، أَنَا الَّذِی نَكَثْتُ، أَنَا الَّذِی أَقْرَرْتُ، أَنَا الَّذِی اعْتَرَفْتُ بِنِعْمَتِكَ عَلَیَّ وَعِنْدِی، وَأَبُوءُ بِذُنُوبِی فَاغْفِرْها لِی. یا مَنْ لا تَضُرُّهُ ذُنُوبُ عِبادِهِ، وَهُوَ الْغَنِیُّ عَنْ طاعَتِهِمْ، وَالْمُوَفِّقُ مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْهُمْ بِمَعُونَتِهِ وَرَحْمَتِهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ إِلهِی وَسَیِّدِی، إِلهِی أَمَرْتَنِی فَعَصَیْتُكَ، وَنَهَیْتَنِی فَارْتَكَبْتُ نَهْیَكَ، فَأَصْبَحْتُ لا ذا بَراءَةٍ لِی فَأَعْتَذِرَ، وَلاذا قُوَّةٍ فَأَنْتَصِرَ، فَبِأَیِ شَیْءٍ أَسْتَقْبِلُكَ یا مَوْلایَ، أَبِسَمْعِی أَمْ بِبَصَرِی، أَمْ بِلِسانِی، أَمْ بِیَدِی، أَمْ بِرِجْلِی، أَ لَیْسَ كُلُّها نِعَمَكَ عِنْدِی، وَبِكُلِها عَصَیْتُكَ یا مَوْلایَ، فَلَكَ الْحُجَّةُ

ص: ۳۶۲

وَالسَّبِیلُ عَلیَّ، یـا مَنْ سَتَرَنی مِنَ الْآبـاءِ وَالْاُمَّهـاتِ أَنْ یَزْجُرُونی، وَمِنَ الْعَشـائِرِ وَالْاِخْوانِ أَنْ یُعَیرُونِی، وَمِنَ السَّلاـطِینِ أَنْ یُعاقِبُونی، وَلَو اطَّلَعُوا یامَوْلاـیَ عَلی مَـا اطَّلَعْتَ عَلَیْهِ مِنِی إذاً مـا أَنْظَرُونِی، وَلَرَفَضُونِی وَقَطَعُونِی. فَها أَنَا ذا یا إِلهِی، بَیْنَ یَـدَیْکَ یا سَـیِدِی، خاضِعٌ ذَلِیلٌ حَصِیرٌحَقِیرٌ، لا ذُو بَراءَةٍ فَأَعْتَذِرَ، وَلا ذُو قُوَّةٍ فَأَنْتَصِرَ، وَلا حُجَّةَ

[لِی

] فَأَحْتَجَّ بِها، وَلا قائِلٌ لَمْ أَجْتَرِحْ، وَلَمْ أَعْمَلْ سُوءًا، وَما عَسَـی الْجُحُودُ لَوْ جَحَدْتُ یا مَوْلایَ یَنْفَعُنِی، کَیْفَ وَأَنّی ذلِکَ وَجوارِحِی کُلُّها شاهِدَةٌ عَلَیَّ بِما قَدْ عَمِلْتُ، وَقَدْ عَلِمْتُ یَقِیناً غَیْرَ ذی شَکٍّ أَنَّکَ سائِلِی مِنْ عَظائِمِ الْاُمُورِ، وَأَنَّکَ الْحَکَمُ الْعَدْلُ الَّذِی لا تَجُورُ، وَعَدْلُکَ مُهْلِکِی، وَمِنْ کُلِ عَدْلِکَ مَهْرَبِی، فَإِنْ تُعَذِبْنِی یا إِلهِی فَبِذُ نُوبِی بَعْدَ حُجَّتِکَ عَلَیَّ، وَإِنْ تَعْفُ عَنِی فَبِحِلْمِکَ وَجُودِکَ وَکَرَمِکَ. لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَکَ إِنِی کُنْتُ مِنَ الظّالِمِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَکَ إِنِی کُنْتُ مِنَ الْمُسْتَغْفِرِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ

ص: ۳۶۳

سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَ الْمُوَحِدِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَ الْخائِفِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَالْوَجِلِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَالرَّاجِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَ الرَّاغِبِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَ الْمُهَلِلِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَ السَّائِلِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَ الْمُسَبِحِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ سُبْحانَک إِنِی کُنْتُ مِنَ الْمُکَبِرِینَ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَسُبْحانَک رَبِیوَرَبُّ آبائِیَالْأَوَّلِینَ. اللَّهُمَّ هذا ثَنائِی عَلَیْک مُمَجِداً، وَإِخْلاصِی لِذِکْرِک مُوَحِداً، وَإِقْرارِی بِآلائِک مُعَدِداً، وَإِنْ کُنْتُ مُقِرّاً أَنِی لَمْ أُحْصِها لِکَثْرَتِها وَسُبُوغِها، وَتَظاهُرِها وَتَقادُمِها إِلی حادِثٍ، ما لَمْ تَزَلْ تَتَعَهَّدُنِی بِهِ مَعَها مُنْذُ خَلَقْتَنِی وَبَرَأْتَنِی مِنْ أَوَّلِ الْعُمُرِ مِنَ الْإِغْناءِ مِنَ الْفَقْرِ، وَکَشْفِ الضُّرِ، وَتَسْبِیبِ الْیُسْرِ، وَدَفْعِ الْعُسْرِ، وَتَفرِیجِ الْکَرْبِ، وَالْعافِیَةِ فِی الْبَدَنِ، وَالسَّلامَةِ فِی الدِّینِ. وَلَوْ رَفَدَنِی عَلی قَدْرِ

ص: ۳۶۴

ذِکْرِ نِعْمَتِکَ جَمِیعُ الْعالَمِینَ مِنَ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرِینَ، ما قَدَرْتُ وَلا هُمْ عَلی ذلِکَ. تَقَدَّسْتَ وَتَعالَیْتَ مِنْ رَبٍّ کَرِیم، عَظِیم رَحِیم، لا تُحْصی آلاؤُکَ، وَلا یُبْلَغُ ثَناؤُکَ، وَلا تُکافی نَعْماؤُکَ، صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَتْمِمْ عَلَیْنا نِعَمَکَ، وَأَسْعِدْنا بِطاعَتِکَ. سُبْحانَکَ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ إِنَّکَ تُجِیبُ الْمُضْطَرَّ، وَتَکْشِفُ السُّوءَ، وَتُغِیثُ الْمَکْرُوبَ، وَتَشْفِی السَّقِیمَ، وَتُغْنِی الْفَقِیرَ، وَتَجْبُرُ الْکَسِیرَ، وَتَرْحَمُ الصَّغِیرَ، وَتُعِینُ الْکَبِیرَ، وَلَیْسَ دُونَکَ ظَهِیرٌ، وَلا فَوْقَکَ قَدِیرٌ، وَأَنْتَ الْعَلِیُّ الْکَبِیرُ. یا مُطْلِقَ الْمُکَبَّلِ الْأَسِیرِ، یا رازِقَ الطِفْلِ الصَّغِیرِ، یا عِصْمَةَ الْخائِفِ الْمُسْتَجِیرِ، یا مَنْ لا شَرِیکَ لَهُ وَلا وَزِیرَ، صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَعْطِنِی فِی هذِهِ الْعَشِیَّةِ، أَفْضَلَ ما أَعْطَیْتَ وَأَنَلْتَ أَحَداً مِنْ عِبادِکَ، مِنْ نِعْمَةٍ تُولِیها، وَآلاءٍ تُجَدِدُها، وَبَلِیَّةٍ تَصْرِفُها، وَکُرْبَةٍ تَکْشِفُها، وَدَعْوَةٍ تَسْمَعُها، وَحَسَنَةٍ تَتَقَبَّلُها، وَسَیِّئَةٍ تَتَغَمَّدُها، إِنَّکَ لَطِیفٌ بِما تَشاءُ خَبِیرٌ، وَعَلی کُلِ شَیْءٍ

ص: ۳۶۵

قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَقْرَبُ مَنْ دُعِيَ، وَأَسْرَعُ مَنْ أَجابَ، وَأَكْرَمُ مَنْ عَفا، وَأَوْسَعُ مَنْ أَعْطى، وَأَسْمَعُ مَنْ سُئِلَ، يا رَحْمانُ الدُّنْيا والْآخِرَةِ وَرحِيمَهُما، لَيسَ كَمِثْلِكَ مَسْؤُولٌ، وَلا سِواكَ مَأْمُولٌ، دَعَوْتُكَ فَأَجَبْتَنِى، وَسَأَلْتُكَ فَأَعْطَيْتَنِى، وَرَغِبْتُ إِلَيْكَ فَرَحِمْتَنِى، وَوَثِقْتُ بِكَ فَنَجَّيْتَنِى، وَفَزِعْتُ إِلَيْكَ فَكَفَيْتَنِى.

اللَّهُمَّ فَصَلِ عَلى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ وَنَبِيِكَ، وَعَلى آلِهِ الطَّيبِينَ الطَّاهِرِينَ أَجْمَعِينَ، وَتَمِمْ لَنا نَعْماءَكَ، وَهَنِئْنا عَطاءَكَ، وَاكْتُبْنا لَكَ شاكِرِينَ، وَلِآلائِكَ ذاكِرِينَ، آمِينَ آمِينَ رَبَّ الْعالَمِينَ. اللَّهُمَّ يا مَنْ مَلَكَ فَقَدَرَ، وَقَدَرَ فَقَهَرَ، وَعُصِىَ فَسَتَرَ، وَاسْتُغْفِرَ فَغَفَرَ، يا غايَةَ الطَّالِبِينَ، وَمُنْتَهى أَمَلِ الرَّاجِينَ، يا مَنْ أَحاطَ بِكُلِ شَىْءٍ عِلْماً، وَوَسِعَ الْمُسْتَقِيلِينَ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَحِلْماً. اللَّهُمَّ إِنَّا نَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ فِى هذِهِ الْعَشِيَّةِ الَّتِى شَرَّفْتَها وَعَظَّمْتَها بِمُحَمَّدٍ نَبِيكَ وَرَسُولِكَ، وَخِيَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَأَمِينِكَ عَلى وَحْيِكَ، الْبَشِيرِ النَّذِيرِ، السِراجِ الْمُنِيرِ، الَّذِى

ص: ۳۶۶

أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، وَجَعَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعالَمِينَ. اللَّهُمَّ فَصَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَما مُحَمَّدٌ أَهْلٌ لِذلِكَ مِنْكَ يا عَظِيمُ، فَصَلِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الْمُنْتَجَبِينَ الطَّيِبِينَ الطَّاهِرِينَ أَجْمَعِينَ، وَتَغَمَّدْنا بِعَفْوِكَ عَنَّا، فَإِلَيْكَ عَجَّتِ الْأَصْواتُ بِصُنُوفِ اللُّغاتِ، فَاجْعَلْ لَنَا اللَّهُمَّ فِى هذِهِ الْعَشِيَّةِ نَصِيباً مِنْ كُلِ خَيْرٍ تَقْسِمُهُ بَيْنَ عِبادِكَ، وَنُورٍ تَهْدِى بِهِ، وَرَحْمَةٍ تَنْشُرُها، وَبَرَكَةٍ تُنْزِلُها، وَعافِيَةٍ تُجَلِلُها، وَرِزْقٍ تَبْسُطُهُ، يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ اقْلِبْنا فِى هذَا الْوَقْتِ مُنْجِحِينَ مُفْلِحِينَ مَبْرُورِينَ غانِمِينَ، وَلا تَجْعَلْنا مِنَ الْقانِطِينَ، وَلا تُخْلِنا مِنْ رَحْمَتِكَ، وَلا تَحْرِمْنا ما نُؤَمِلُهُ مِنْ فَضْلِكَ، وَلا تَجْعَلْنا مِنْ رَحْمَتِكَ مَحْرُومِينَ، وَلا لِفَضْلِ ما نُؤَمِلُهُ مِنْ عَطائِكَ قانِطِينَ، وَلا تَرُدَّنا خائِبِينَ، وَلا مِنْ بابِكَ مَطْرُودِينَ، يا أَجْوَدَ الْأَجْوَدِينَ، وَأَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ، إِلَيْكَ أَقْبَلْنا مُوقِنِينَ، وَلِبَيْتِكَ الْحَرامِ آمِينَ قاصِدِينَ، فَأَعِنَّا عَلى مَناسِكِنا، وَأَكْمِلْ لَناحَجَّنا، وَاعْفُ عَنَّا

ص: ۳۶۷

وَعافِنا، فَقَدْ مَدَدْنا إِلَيْكَ أَيْدِيَنا، فَهِيَ بِذِلَّةِ الاعْتِرافِ مَوْسُومَةٌ.

اللَّهُمَّ فَأَعْطِنا فِي هذِهِ الْعَشِيَّةِ ما سَأَلْناكَ، وَاكْفِنا مَا اسْتَكْفَيْناكَ، فَلا كافِيَ لَنا سِواكَ، وَلا رَبَّ لَنا غَيْرُكَ، نافِذٌ فِينا حُكْمُكَ، مُحِيطٌ بِنا عِلْمُكَ، عَدْلٌ فِينا قَضاؤُكَ، اقْضِ لَنَا الْخَيْرَ، وَاجْعَلْنا مِنْ أَهْلِ الْخَيْرِ. اللَّهُمَّ أَوْجِبْ لَنا بِجُودِكَ عَظِيمَ الْأَجْرِ، وَكَرِيمَ الذُّخْرِ، وَدَوامَ الْيُسْرِ، وَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا أَجْمَعِينَ، وَلا تُهْلِكْنا مَعَ الْهالِكِينَ، وَلا تَصْرِفْ عَنَّا رَأْفَتَكَ وَرَحْمَتَكَ، يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنا فِي هذَا الْوَقْتِ مِمَّنْ سَأَلَكَ فَأَعْطَيْتَهُ، وَشَكَرَكَ فَزِدْتَهُ، وَتابَ إِلَيْكَ فَقَبِلْتَهُ، وَتَنَصَّلَ إِلَيْكَ مِنْ ذُنُوبِهِ كُلِها فَغَفَرْتَها لَهُ، يا ذَا الْجَلالِ وَالْإِكْرامِ. اللَّهُمَّ وَفِقْنا وَسَدِدْنا وَاعصِمنا وَاقْبَلْ تَضَرُّعَنا، يا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ، وَيا أَرْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ، يا مَنْ لا يَخْفى عَلَيْهِ إِغْماضُ الْجُفُونِ، وَلا لَحْظُ الْعُيُونِ، وَلا مَا اسْتَقَرَّ فِي الْمَكْنُونِ، وَلا مَا انْطَوَتْ عَلَيْهِ

ص: ۳۶۸

مُضْمَراتُ الْقُلُوبِ، أَلا كُلُّ ذلِكَ قَدْ أَحْصاهُ عِلْمُكَ، وَوَسِعَهُ حِلْمُكَ، سُبْحانَكَ وَتَعالَيْتَ عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ عُلُوّاً كَبِيراً، تُسَبِّحُ لَكَ السَّماواتُ السَّبْعُ، وَالْأَرَضُونَ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ وَالْمَجْدُ، وَعُلُوُّ الْجَدِّ، يا ذَا الْجَلالِ وَالْإِكْرام، وَالْفَضْلِ وَالْإِنْعامِ، وَالْأَيادِي الْجِسامِ، وَأَنْتَ الْجَوادُ الْكَرِيمُ، الرَّؤُوفُ الرَّحِيمُ. اللَّهُمَّ أَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلالِ، وَعافِنِي فِي بَدَنِي وَدِينِي، وَآمِنْ خَوْفِي، وَأَعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ. اللَّهُمَّ لا تَمْكُرْ بِي، وَلا تَسْتَدْرِجْنِي، وَلا تَخْدَعْنِي، وَادْرَأْ عَنِي شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِ وَالْإِنْسِ.

آنگاه صورت را به سوی آسمان کرد، درحالی که از دیده‌های مبارکش اشک می‌ریخت، با صدای بلند عرضه داشت:

يا أَسْمَعَ السَّامِعِينَ، وَيا أَبْصَرَ النَّاظِرِينَ، وَيا أَسْرَعَ الْحاسِبِينَ، وَيا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ السَّادَةِ الْمَيامِينِ، وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ حاجَتِيَ الَّتِي إِنْ أَعْطَيْتَنِيها لَمْ يَضُرَّنِي

ص: ۳۶۹

ما مَنَعْتَنِی، وَإِنْ مَنَعْتَنِیها لَمْ یَنْفَعْنِی ما أَعْطَیْتَنِی، أَسْأَ لُکَ فَکاکَ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ، لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، وَحْدَکَ لا شَرِیکَ لَکَ، لَکَ الْمُلْکُ، وَلَکَ الْحَمْدُ، وَأَنْتَ عَلی کُلِ شَیءٍ قَدِیرٌ، یا رَب یا رَب.

پس مکرّر می‌گفت: یا رَبِّ، و کسانی که دور آن حضرت بودنـد گوش به دعای آن حضـرت فراداده، و به آمین گفتن اکتفا کرده بودند. و صدایشان همراه حضرت به گریه بلند شد تا آفتاب غُروب کرد، آنگاه روانه به‌سوی مشعرالحرام شدند.

سیّد بن طاووس در اقبال بعد از «یا رَب یا رَب یا رَب» نقل کرده، که حضرت در ادامه عرضه داشت:

إِلهِی أَنَا الْفَقِیرُ فِی غِناىَ فَکَیْفَ لا أَکُونُ فَقِیراً فِی فَقْرِی، إِلهِی أَنَا الْجاهِلُ فِی عِلْمِی فَکَیْفَ لا أَکُونُ جَهُولًا فِی جَهْلِی، إِلهِی إِنَّ اخْتِلافَ تَدْبِیرِکَ، وَسُرْعَةَ طَواءِ مَقادِیرِکَ، مَنَعا عِبادَکَ الْعارِفِینَ بِکَ عَنِ السُّکُونِ إِلی عَطاءٍ، وَالْیَأْسِ مِنْکَ فِی بَلاءٍ.

إِلهِی مِنِی ما یَلِیقُ بِلُؤْمِی، وَمِنْکَ مایَلِیقُ بِکَرَمِکَ. إِلهِی وَصَفْتَ نَفْسَکَ بِاللُّطْفِ وَالرَّأْفَةِ لِی قَبْلَ وُجُودِ ضَعْفِی،

ص: ۳۷۰

أَفَتَمْنَعُنِی مِنْهُما بَعْدَ وُجُودِ ضَعْفِی، إِلهِی إِنْ ظَهَرَتِ الْمَحاسِنُ مِنِی فَبِفَضْلِکَ، وَلَکَ الْمِنَّةُ عَلَیَّ، وَإِنْ ظَهَرَتِ الْمَساوِیُ مِنِی فَبِعَدْلِکَ، وَلَکَ الْحُجَّةُ عَلَیَّ. إِلهِی کَیْفَ تَکِلُنِی وَقَدْ تَکَفَّلْتَ لِی، وَکَیْفَ أُضامُ وَأَنْتَ النَّاصِرُ لِی، أَمْ کَیْفَ أَخِیبُ وَأَنْتَ الْحَفِیُّ بِی، ها أَنَا أَتَوَسَّلُ إِلَیْکَ بِفَقْرِی إِلَیْکَ، وَکَیْفَ أَتَوَسَّلُ إِلَیْکَ بِما هُوَ مَحالٌ أَنْ یَصِلَ إِلَیْکَ، أَمْ کَیْفَ أَشْکُو إِلَیْکَ حالِی وَهُوَ لا یَخْفی عَلَیْکَ، أَمْ کَیْفَ أُتَرْجِمُ بِمَقالِی، وَهُوَ مِنْکَ بَرَزٌ إِلَیْکَ، أَمْ کَیْفَ تُخَیبُ آمالِی وَهِیَ قَدْ وَفَدَتْ إِلَیْکَ، أَمْ کَیْفَ لا تُحْسِنُ أَحْوالِی وَبِکَ قامَتْ. إِلهِی ما أَلْطَفَکَ بِی مَعَ عَظِیمِ جَهْلِی! وَما أَرْحَمَکَ بِی مَعَ قَبِیحِ فِعْلِی! إِلهِی ما أَقْرَبَکَ مِنِی وَأَبْعَدَنِی عَنْکَ! وَما أَرْأَفَکَ بِی فَمَا الَّذِی یَحْجُبُنِی عَنْکَ، إِلهِی عَلِمْتُ بِاخْتِلافِ الْآثارِ، وَتَنَقُّلاتِ الْأَطْوارِ، أَنَّ مُرادَکَ مِنِی أَنْ تَتَعَرَّفَ إِلَیَّ فِی کُلِ شَیْءٍ، حَتّی لا أَجْهَلَکَ فِی شَیْءٍ. إِلهِی کُلَّما أَخْرَسَنِی لُؤْمِی أَنْطَقَنِی کَرَمُکَ، وَکُلَّما آیَسَتْنِی أَوْصافِی

ص: ۳۷۱

أَطْمَعَتْنِی مِنَنُک. إلهِی مَنْ کانَتْ مَحاسِنُهُ مَساوِیَ فَکَیْفَ لا تَکُونُ مَساوِیهِ مَساوِیَ، وَمَنْ کانَتْ حَقایِقُهُ دَعاوِیَ، فَکَیْفَ لاتَکُونُ دَعاوِیهِ دَعاوِیَ، إلهِی حُکْمُکَ النَّافِذُ وَمَشِیَّتُکَ الْقاهِرَةُ لَمْ یَتْرُکا لِذِیمَقالٍ مَقالًا، وَلا لِذِی حالٍ حالًا. إلهِی کَمْ مِنْ طاعَةٍ بَنَیْتُها، وَحالَةٍ شَیَّدْتُها، هَدَمَ اعْتِمادِی عَلَیْها عَدْلُکَ، بَلْ أَقالَنِی مِنْها فَضْلُکَ. إلهِی إنَّکَ تَعْلَمُ أَنِی وَإنْ لَمْ تَدُم الطَّاعَةُ مِنِی فِعْلًا جَزْماً فَقَدْ دامَتْ مَحَبَّةً وَعَزْماً. إلهِی کَیْفَ أَعْزِمُ وَأَنْتَ الْقاهِرُ، وَکَیْفَ لا أَعْزِمُ وَأَنْتَ الْآمِرُ، إلهِی تَرَدُّدِی فِی الْآثارِ یُوجِبُ بُعْدَ الْمَزارِ، فَاجْمَعْنِی عَلَیْکَ بِخِدْمَةٍ تُوصِلُنِی إلَیْکَ، کَیْفَ یُسْتَدَلُّ عَلَیْکَ بِما هُوَ فِی وُجُودِهِ مُفْتَقِرٌ إلَیْکَ، أَیَکُونُ لِغَیْرِکَ مِنَ الظُّهُورِ ما لَیْسَ لَکَ حَتّی یَکُونَ هُوَ الْمُظْهِرَ لَکَ، مَتی غِبْتَ حَتّی تَحْتاجَ إلی دَلِیلٍ یَدُلُّ عَلَیْکَ، وَمَتی بَعِدْتَ حَتّی تَکُونَ الْآثارُ هِیَ الَّتِی تُوصِلُ إلَیْکَ، عَمِیَتْ عَیْنٌ لا تَراکَ عَلَیْها رَقِیباً، وَخَسِرَتْ صَفْقَةُ عَبْدٍ لَمْ تَجْعَلْ لَهُ مِنْ حُبِکَ نَصِیباً.

ص: ۳۷۲

إلهِی أَمَرْتَ بِالرُّجُوعِ إِلَی الْآثارِ، فَأَرْجِعْنِی إِلَیْکَ بِکِسْوَةِ الْأَنْوارِ، وَهِدایَةِ الاسْتِبْصارِ، حَتّی أَرْجِعَ إِلَیْکَ مِنْها کَما دَخَلْتُ إِلَیْکَ مِنْها، مَصُونَ السِّرِ عَنِ النَّظَرِ إِلَیْها، وَمَرْفُوعَ الْهِمَّةِ عَنِ الاعْتِمادِ عَلَیْها، إِنَّکَ عَلی کُلِ شَیءٍ قَدِیرٌ. إلهِی هذا ذُلِی ظاهِرٌ بَیْنَ یَدَیْکَ، وَهذا حالِی لا یَخْفی عَلَیْکَ، مِنْکَ أَطْلُبُ الْوُصُولَ إِلَیْکَ، وَبِکَ أَسْتَدِلُّ عَلَیْکَ، فَاهْدِنِی بِنُورِکَ إِلَیْکَ، وَأَقِمْنِی

بِصِدْقِ الْعُبُودِیَّةِ بَیْنَ یَدَیْکَ. إِلهِی عَلِمْنِی مِنْ عِلْمِکَ الْمَخْزُونِ،

وَصُنِی بِسِتْرِکَ الْمَصُونِ. إِلهِی حَقِقْنِی بِحَقائِقِ أَهْلِ الْقُرْبِ، وَاسْلُکْ بِی مَسْلَکَ أَهْلِ الْجَذْبِ. إِلهِی أَغْنِنِی بِتَدْبِیرِکَ لِی عَنْ تَدْبِیرِی، وَبِاخْتِیارِکَ عَنِ اخْتِیارِی، وَأَوْقِفْنِی عَلی مَراکِزِ اضْطِرارِی. إِلهِی أَخْرِجْنِی مِنْ ذُلِ نَفْسِی، وَطَهِرْنِی مِنْ شَکِی وَشِرْکِی قَبْلَ حُلُولِ رَمْسِی، بِکَ أَنْتَصِرُ فَانْصُرْنِی، وَعَلَیْکَ أَتَوَکَّلُ فَلا تَکِلْنِی، وَإِیَّاکَ أَسْأَلُ فَلا تُخَیِبْنِی، وَفِی فَضْلِکَ أَرْغَبُ فَلا تَحْرِمْنِی، وَبِجَنابِکَ أَنْتَسِبُ فَلا تُبْعِدْنِی، وَبِبابِکَ

ص: ۳۷۳

أَقِفُ فَلا تَطْرُدْنِی. إِلهِی تَقَدَّسَ رِضاکَ أنْ تَکُونَ لَهُ عِلَّةٌ مِنْکَ، فَکَیْفَ یَکُونُ لَهُ عِلَّةٌ مِنِی، إِلهِی أَنْتَ الْغَنِیُّ بِذاتِکَ أنْ یَصِلَ إِلَیْکَ النَّفْعُ مِنْکَ، فَکَیْفَ لا تَکُونُ غَنِیّاً عَنِی، إِلهِی إِنَّ الْقَضاءَ وَالْقَدَرَ یُمَنِینِی، وَإِنَّ الْهَوى بِوَثائِقِ الشَّهْوَةِ أَسَرَنِی، فَکُنْ أَنْتَ النَّصِیرَ لِی، حَتّى تَنْصُرَنِی وَتُبَصِرَنِی، وَأَغْنِنِی بِفَضْلِکَ حَتّى أَسْتَغْنِیَ بِکَ عَنْ طَلَبِی، أَنْتَ الَّذِی أَشْرَقْتَ الْأَنْوارَ فِی قُلُوبِ أَوْلِیائِکَ حَتّى عَرَفُوکَ وَوَحَّدُوکَ، وَأَنْتَ الَّذِی أَزَلْتَ الْأَغْیارَ عَنْ قُلُوبِ أَحِبَّائِکَ حَتّى لَمْ یُحِبُّوا سِواکَ، وَلَمْ یَلْجَؤُوا إِلى غَیْرِکَ، أَنْتَ الْمُونِسُ لَهُمْ حَیْثُ أَوْحَشَتْهُمُ الْعَوالِمُ، وَأَنْتَ الَّذِی هَدَیْتَهُمْ حَیْثُ اسْتَبانَتْ لَهُمُ الْمَعالِمُ. ما ذا وَجَدَ مَنْ فَقَدَکَ؟ وَمَا الَّذِی فَقَدَ مَنْ وَجَدَکَ؟ لَقَدْ خابَ مَنْ رَضِیَ دُونَکَ بَدَلًا، وَلَقَدْ خَسِرَ مَنْ بَغى عَنْکَ مُتَحَوِلًا، کَیْفَ یُرْجى سِواکَ وَأَنْتَ ما قَطَعْتَ الْإِحْسانَ، وَکَیْفَ یُطْلَبُ مِنْ غَیْرِکَ وَأَنْتَ ما بَدَّلْتَ عادَةَ الامْتِنانِ، یا مَنْ أَذاقَ أَحِبَّاءَهُ حَلاوَةَ الْمُؤانَسَهِ، فَقامُوا بَیْنَ یَدَیْهِ

ص: ۳۷۴

مُتَمَلِقِينَ، وَيا مَنْ أَلْبَسَ أَوْلِياءَهُ مَلابِسَ هَيْبَتِهِ، فَقامُوا بَيْنَ يَدَيْهِ مُسْتَغْفِرِينَ. أَنْتَ الذَّاكِرُ قَبْلَ الذَّاكِرِينَ، وَأَنْتَ الْبادِى بِالْإِحْسانِ قَبْلَ تَوَجُّهِ الْعابِدِينَ، وَأَنْتَ الْجَوادُ بِالْعَطاءِ قَبْلَ طَلَبِ الطَّالِبِينَ، وَأَنْتَ الْوَهَّابُ ثُمَّ لِما وَهَبْتَ لَنا مِنَ الْمُسْتَقْرِضِينَ. إِلهِى اطْلُبْنِى بِرَحْمَتِكَ حَتّى أَصِلَ إِلَيْكَ، وَاجْذِبْنِى بِمَنِكَ حَتّى أُقْبِلَ عَلَيْكَ. إِلهِى إِنَّ رَجائِى لا يَنْقَطِعُ عَنْكَ وَإِنْ عَصَيْتُكَ، كَما أَنَّ خَوْفِى لا يُزايِلُنِى وَإِنْ أَطَعْتُكَ، فَقَدْ دَفَعَتْنِى الْعَوالِمُ إِلَيْكَ، وَقَدْ أَوْقَعَنِى عِلْمِى بِكَرَمِكَ عَلَيْكَ. إِلهِى كَيْفَ أَخِيبُ وَأَنْتَ أَمَلِى، أَمْ كَيْفَ أُهانُ وَعَلَيْكَ مُتَّكَلِى، إِلهِى كَيْفَ أَسْتَعِزُّ وَفِى الذِلَّةِ أَرْكَزْتَنِى، أَمْ كَيْفَ لا أَسْتَعِزُّ وَإِلَيْكَ نَسَبْتَنِى، إِلهِى كَيْفَ لا أَفْتَقِرُ وَأَنْتَ الَّذِى فِى الْفُقَراءِ أَقَمْتَنِى، أَمْ كَيْفَ أَفْتَقِرُ وَأَنْتَ الَّذِى بِجُودِكَ أَغْنَيْتَنِى، وَأَنْتَ الَّذِى لا إِلهَ غَيْرُكَ تَعَرَّفْتَ لِكُلِ شَىْءٍ فَما جَهِلَكَ شَىْءٌ، وَأَنْتَ الَّذِى تَعَرَّفْتَ إِلَىَّ فِى كُلِ شَىْءٍ، فَرَأَيْتُكَ ظاهِراً فِى كُلِ شَىْءٍ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ لِكُلِ شَىْءٍ، يا مَنِ

ص: ۳۷۵

اسْتَوى بِرَحْمانِيَّتِهِ فَصارَ الْعَرْشُ غَيْباً فِى ذاتِهِ، مَحَقْتَ الْآثارَ بِالْآثارِ، وَمَحَوْتَ الْأَغْيارَ بِمُحِيطاتِ أَفْلاكِ الْأَنْوارِ، يا مَنِ احْتَجَبَ فِى سُرادِقاتِ عَرْشِهِ عَنْ أنْ تُدْرِكَهُ الْأَبْصارُ، يا مَنْ تَجَلّى بِكَمالِ بَهائِهِ، فَتَحَقَّقَتْ عَظَمَتُهُ مِنَ الاسْتِواءِ، كَيْفَ تَخْفى وَأَنْتَ الظّاهِرُ، أَمْ كَيْفَ تَغِيبُ وَأَنْتَ الرَّقِيبُ الْحاضِرُ، إِنَّكَ عَلى كُلِ شَىْءٍ قَدِيرٍ، وَالْحَمْدُ للَّهِ وَحْدَهُ.

دعای امام سجّاد (ع) در روز عرفه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِ الْعالَمِينَ. اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ بَدِيعَ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ، ذَا الْجَلالِ وَالْإِكْرامِ، رَبَّ الْأَرْبابِ، وَإِلهَ كُلِ مَأْلُوهٍ، وَخالِقَ كُلِ مَخْلُوقٍ، وَوارِثَ كُلِ شَىْءٍ، لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَىْءٌ، وَ لايَعْزُبُ عَنْهُ عِلْمُ شَىْءٍ، وَهُوَ بِكُلِ شَىْءٍ مُحِيطٌ، وَهُوَ عَلى كُلِ شَىْءٍ رَقِيبٌ، أَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، الْأَحَدُ الْمُتَوَحِدُ، الْفَرْدُ الْمُتَفَرِّدُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، الْكَرِيمُ الْمُتَكَرِّمُ، الْعَظِيمُ الْمُتَعَظِمُ، الْكَبِيرُ الْمُتَكَبِّرُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، الْعَلِىُ

ص: ۳۷۶

الْمُتَعالِ، الشَّدِیدُ الْمِحالِ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، الرَّحْمنُ الرَّحِیمُ، الْعَلِیمُ الْحَکِیمُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، السَّمِیعُ الْبَصِیرُ، الْقَدِیمُ الْخَبِیرُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، الْکَرِیمُ الْأَکْرَمُ، الدَّائِمُ الْأَدْوَمُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، الْأَوَّلُ قَبْلَ کُلِ أَحَدٍ، وَالْآخِرُ بَعْدَ کُلِ عَدَدٍ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، الدَّانِی فِی عُلُوِّهِ، وَالْعالِی فِی دُنُوِّهِ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، ذُوالْبَهاءِ وَالْمَجْدِ، وَالْکِبْرِیاءِ وَالْحَمْدِ، وَأَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ، الَّذِی أَنْشَأْتَ الْأَشْیاءَ مِنْ غَیْرِ سِنْخٍ، وَصَوَّرْتَ ما صَوَّرْتَ مِنْ غَیْرِ مِثالٍ، وَابْتَدَعْتَ الْمُبْتَدَعاتِ بِلَا احْتِذاءٍ، أَنْتَ الَّذِی قَدَّرْتَ کُلَّ شَیْ ءٍ تَقْدِیراً، وَیَسَّرْتَ کُلَّ شَیْ ءٍ تَیْسِیراً، وَدَبَّرْتَ ما دُونَکَ تَدْبِیراً، أَنْتَ الَّذِی لَمْ یُعِنْکَ عَلی خَلْقِکَ شَرِیکٌ، وَلَمْ یُؤازِرْکَ فِی أَمْرِکَ وَزِیرٌ، وَلَمْ یَکُنْ لَکَ مُشاهِدٌ وَلا نَظِیرٌ، أَنْتَ الَّذِی أَرَدْتَ فَکانَ حَتْماً ما أَرَدْتَ، وَقَضَیْتَ فَکانَ عَدْلًا ما قَضَیْتَ، وَحَکَمْتَ فَکانَ نَصَفاً ما حَکَمْتَ، أَنْتَ الَّذِی لا یَحْوِیکَ مَکانٌ، وَلَمْ یَقُمْ

ص: ۳۷۷

لِسُلْطانِکَ سُلْطانٌ، وَلَمْ یُعْیِکَ بُرْهانٌ وَلا بَیانٌ، أَنْتَ الَّذِی أَحْصَیْتَ کُلَّ شَیْءٍ عَدَداً، وَجَعَلْتَ لِکُلِ شَیْءٍ أَمَداً، وَقَدَّرْتَ کُلَّ شَیْءٍ تَقْدِیراً، أَنْتَ الَّذِی قَصُرَتِ الْأَوْهامُ عَنْ ذاتِیَّتِکَ، وَعَجَزَتِ الْأَفْهامُ عَنْ کَیْفِیَّتِکَ، وَلَمْ تُدْرِکِ الْأَبْصارُ مَوْضِعَ أَیْنِیَّتِکَ، أَنْتَ الَّذِی لا تُحَدُّ فَتَکُونَ مَحْدُوداً، وَلَمْ تُمَثَّلْ فَتَکُونَ مَوْجُوداً، وَلَمْ تَلِدْ فَتَکُونَ مَوْلُوداً، أَنْتَ الَّذِی لا ضِدَّ مَعَکَ فَیُعانِدَکَ، وَلا عِدْلَ لَکَ فَیُکاثِرَکَ، وَلانِدَّ لَکَ فَیُعارِضَکَ، أَنْتَ الَّذِی ابْتَدَأَ وَاخْتَرَعَ وَاسْتَحْدَثَ وَابْتَدَعَ، وَأَحْسَنَ صُنْعَ ما صَنَعَ، سُبْحانَکَ ما أَجَلَّ شَأْنَکَ، وَأَسْنی فِی الْأَماکِنِ مَکانَکَ، وَأَصْدَعَ بِالْحَقِّ فُرْقانَکَ، سُبْحانَکَ مِنْ لَطِیفٍ ما أَلْطَفَکَ، وَرَؤُوفٍ ما أَرْأَفَکَ، وَحَکِیمٍ ما أَعْرَفَکَ، سُبْحانَکَ مِنْ مَلِیکٍ ما أَمْنَعَکَ، وَجَوادٍ ما أَوْسَعَکَ، وَرَفِیعٍ ما أَرْفَعَکَ، ذُو الْبَهاءِ وَالْمَجْدِ، وَالْکِبْرِیاءِ وَالْحَمْدِ، سُبْحانَکَ بَسَطْتَ بِالْخَیْراتِ یَدَکَ، وَعُرِفَتِ الْهِدایَةُ مِنْ عِنْدِکَ، فَمَنِ الْتَمَسَکَ لِدِینٍ أَوْ دُنْیا وَجَدَکَ،

ص: ۳۷۸

سُبْحانَکَ خَضَعَ لَکَ مَنْ جَری فِی عِلْمِکَ، وَخَشَعَ لِعَظَمَتِکَ ما دُونَ عَرْشِکَ، وَانْقادَ لِلتَّسْلِیمِ لَکَ کُلُّ خَلْقِکَ، سُبْحانَکَ لا تُحَسُّ وَلا تُجَسُّ وَلا تُمَسُّ، وَلا تُکادُ وَلا تُماطُ وَلا تُنازَعُ، وَلا تُجاری وَلا تُماری وَلا تُخادَعُ وَلا تُماکَرُ، سُبْحانَکَ سَبِیلُکَ جَدَدٌ، وَأَمْرُکَ رَشَدٌ، وَأَنْتَ حَیٌّ صَمَدٌ، سُبْحانَکَ قَوْلُکَ حُکْمٌ، وَقَضاؤُکَ حَتْمٌ، وَإِرادَتُکَ عَزْمٌ، سُبْحانَکَ لا رادَّ لِمَشِیَّتِکَ، وَلا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِکَ، سُبْحانَکَ باهِرَ الْآیاتِ، فاطِرَ السَّماواتِ، بارِئَ النَّسَماتِ، لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً یَدُومُ بِدَوامِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ حَمْداً خالِداً بِنِعْمَتِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ حَمْداً یُوازِی صُنْعَکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ حَمْداً یَزِیدُ عَلی رِضاکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ حَمْداً مَعَ حَمْدِ کُلِ حامِدٍ، وَشُکْراً یَقْصُرُ عَنْهُ شُکْرُ کُلِ شاکِرٍ، حَمْداً لا یَنْبَغِی إِلّا لَکَ، وَلا یُتَقَرَّبُ بِهِ إِلّا إِلَیْکَ، حَمْداً یُسْتَدامُ بِهِ الْأَوَّلُ، وَیُسْتَدْعی بِهِ دَوامُ الْآخِرِ، حَمْداً یَتَضاعَفُ عَلی کُرُورِ الْأَزْمِنَهِ، وَیَتَزایَدُ أَضْعافاً مُتَرادِفَهً، حَمْداً یَعْجِزُ عَنْ إِحْصائِهِ الْحَفَظَهُ،

ص: ۳۷۹

وَيَزِيدُ عَلى ما أَحْصَيْتَهُ فِي كِتابِكَ الْكَتَبَةُ، حَمْداً يُوازِنُ عَرْشَكَ الْمَجِيدَ، وَيُعادِلُ كُرْسِيَّكَ الرَّفِيعَ، حَمْداً يَكْمُلُ لَدَيْكَ ثَوابُهُ، وَيَسْتَغْرِقُ كُلَّ جَزاءٍ جَزاؤُهُ، حَمْداً ظاهِرُهُ وَفْقٌ لِباطِنِهِ، وَ باطِنُهُ وَفْقٌ لِصِدْقِ النِيَّةِ، حَمْداً لَمْ يَحْمَدْكَ خَلْقٌ مِثْلَهُ، وَلا يَعْرِفُ أَحَدٌ سِواكَ فَضْلَهُ، حَمْداً يُعانُ مَنِ اجْتَهَدَ فِي تَعْدِيدِهِ، وَيُؤَيَّدُ مَنْ أَغْرَقَ نَزْعاً فِي تَوْفِيَتِهِ، حَمْداً يَجْمَعُ ما خَلَقْتَ مِنَ الْحَمْدِ، وَيَنْتَظِمُ ما أَنْتَ خالِقُهُ مِنْ بَعْدُ، حَمْداً لا حَمْدَ أَقْرَبُ إِلى قَوْلِكَ مِنْهُ، وَلا أَحْمَدَ مِمَّنْ يَحْمَدُكَ بِهِ، حَمْداً يُوجِبُ بِكَرَمِكَ الْمَزِيدَ بِوُفُورِهِ، وَتَصِلُهُ بِمَزِيدٍ بَعْدَ مَزِيدٍ طَوْلًا مِنْكَ، حَمْداً يَجِبُ لِكَرَمِ وَجْهِكَ، وَيُقابِلُ عِزَّ جَلالِكَ، رَبِّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ الْمُنْتَجَبِ الْمُصْطَفى الْمُكَرَّمِ الْمُقَرَّبِ أَفْضَلَ صَلَواتِكَ، وَبارِكْ عَلَيْهِ أَتَمَّ بَرَكاتِكَ، وَتَرَحَّمْ عَلَيْهِ أَمْتَعَ رَحَماتِكَ، رَبِّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلاةً زاكِيَةً لا تَكُونُ صَلاةٌ أَزْكى مِنْها، وَصَلِّ عَلَيْهِ صَلاةً نامِيَةً لا تَكُونُ صَلاةٌ أَنْمى مِنْها، وَصَلِّ عَلَيْهِ صَلاةً راضِيَةً

ص: ۳۸۰

لا تَكُونُ صَلاةٌ فَوْقَها، رَبِ صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلاةً تُرْضِيهِ وَتَزِيدُ عَلى رِضاهُ، وَصَلِ عَلَيْهِ صَلاةً تُرْضِيكَ وَتَزِيدُ عَلى رِضاكَ لَهُ، وَصَلِ عَلَيْهِ صَلاةً لا تَرْضى لَهُ إِلّا بِها، وَلا تَرى غَيْرَهُ لَها أَهْلًا، رَبِ صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلاةً تُجاوِزُ رِضْوانَكَ، وَيَتَّصِلُ اتِصالُها بِبَقائِكَ، وَلا يَنْفَدُ كَما لا تَنْفَدُ كَلِماتُكَ، رَبِ صَلِ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلاةً تَنْتَظِمُ صَلَواتِ مَلائِكَتِكَ وَأَنْبِيائِكَ وَرُسُلِكَ وَأَهْلِ طاعَتِكَ، وَتَشْتَمِلُ عَلى صَلَواتِ عِبادِكَ مِنْ جِنِكَ وَإِنْسِكَ وَأَهْلِ إِجابَتِكَ، وَتَجْتَمِعُ عَلى صَلاةِ كُلِ مَنْ ذَرَأْتَ وَبَرَأْتَ مِنْ أَصْنافِ خَلْقِكَ، رَبِ صَلِ عَلَيْهِ وَآلِهِ صَلاةً تُحِيطُ بِكُلِ صَلاةٍ سالِفَةٍ وَمُسْتَأْنَفَةٍ، وَصَلِ عَلَيْهِ وَعَلى آلِهِ صَلاةً مَرْضِيَّةً لَكَ وَلِمَنْ دُونَكَ، وَتُنْشِئُ مَعَ ذلِكَ صَلَواتٍ تُضاعِفُ مَعَها تِلْكَ الصَّلَواتِ عِنْدَها، وَتَزِيدُها عَلى كُرُورِ الْأَيَّامِ زِيادَةً فِي تَضاعِيفَ لا يَعُدُّها غَيْرُكَ، رَبِ صَلِ عَلى أَطائِبِ أَهْلِ بَيْتِهِ، الَّذِينَ اخْتَرْتَهُمْ لِأَمْرِكَ، وَجَعَلْتَهُمْ خَزَنَةَ عِلْمِكَ، وَحَفَظَةَ دِينِكَ،

ص: ۳۸۱

وَخُلَفاءَکَ فِی أَرْضِکَ، وَحُجَجَکَ عَلی عِبادِکَ، وَطَهَّرْتَهُمْ مِنَ الرِّجْسِ وَالدَّنَسِ تَطْهِیراً بِإِرادَتِکَ، وَجَعَلْتَهُمُ الْوَسِیلَهَ إِلَیْکَ، وَالْمَسْلَکَ إِلی جَنَّتِکَ، رَبِ صَلِ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلاهً تُجْزِلُ لَهُمْ بِها مِنْ نِحَلِکَ وَکَرامَتِکَ، وَتُکْمِلُ لَهُمُ الْأَشْیاءَ مِنْ عَطایاکَ وَنَوافِلِکَ، وَتُوَفِرُ عَلَیْهِمُ الْحَظَّ مِنْ عَوائِدِکَ وَفَوائِدِکَ، رَبِ صَلِ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ صَلاهً لا أَمَدَ فِی أَوَّلِها، وَلا غایَهَ لِأَمَدِها، وَلانِهایَهَ لِآخِرِها، رَبِ صَلِ عَلَیْهِم زِنَهَ عَرْشِکَ وَما دُونَهُ، وَمِلْ ءَ سَماواتِکَ وَما فَوْقَهُنَّ، وَعَدَدَ أَرَضِیکَ وَما تَحْتَهُنَّ وَما بَیْنَهُنَّ، صَلاهً تُقَرِّبُهُمْ مِنْکَ زُلْفی، وَتَکُونُ لَکَ وَلَهُمْ رِضاً، وَمُتَّصِلَهً بِنَظائِرِهِنَّ أَبَداً. اللَّهُمَّ إِنَّکَ أَیَّدْتَ دِینَکَ فِی کُلِ أَوانٍ بِإِمامٍ أَقَمْتَهُ عَلَماً لِعِبادِکَ، وَمَناراً فِی بِلادِکَ، بَعْدَ أَنْ وَصَلْتَ حَبْلَهُ بِحَبْلِکَ، وَجَعَلْتَهُ الذَّرِیعَهَ إِلی رِضْوانِکَ، وَافْتَرَضْتَ طاعَتَهُ، وَحَذَّرْتَ مَعْصِیَتَهُ، وَأَمَرْتَ بِامْتِثالِ أَمْرِهِ وَالْانْتِهاءِ عِنْدَ نَهْیِهِ، وَأَلّا یَتَقَدَّمَهُ مُتَقَدِّمٌ، وَلا یَتَأَخَّرَ عَنْهُ مُتَأَخِّرٌ، فَهُوَعِصْمَهُ اللَّائِذِینَ، وَکَهْفُ

ص: ۳۸۲

الْمُؤْمِنِینَ، وَعُرْوَةُ الْمُتَمَسِّکِینَ، وَبَهاءُ الْعالَمِینَ. اللَّهُمَّ فَأَوْزِعْ لِوَلِیکَ شُکْرَ ما أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَیْهِ، وَأَوْزِعْنا مِثْلَهُ فِیهِ، وَآتِهِ مِنْ لَدُنْکَ سُلْطاناً نَصِیراً، وَافْتَحْ لَهُ فَتْحاً یَسِیراً، وَأَعِنْهُ بِرُکْنِکَ الْأَعَزِ، وَاشْدُدْ أَزْرَهُ، وَقَوِ عَضُدَهُ، وَراعِهِ بِعَیْنِکَ، وَاحْمِهِ بِحِفْظِکَ، وَانْصُرْهُ بِمَلائِکَتِکَ، وَامْدُدْهُ بِجُنْدِکَ الْأَغْلَبِ، وَأَقِمْ بِهِ کِتابَکَ وَحُدُودَکَ وَشَرائِعَکَ وَسُنَنَ رَسُولِکَ صَلَواتُکَ اللَّهُمَّ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَأَحْیِ بِهِ ما أَماتَهُ الظَّالِمُونَ مِنْ مَعالِمِ دِینِکَ، وَاجْلُ بِهِ صَدَأَ الْجَوْرِ عَنْ طَرِیقَتِکَ، وَأَبِنْ بِهِ الضَّرَّاءَ مِنْ سَبِیلِکَ، وَأَزِلْ بِهِ النَّاکِبِینَ عَنْ صِراطِکَ، وَامْحَقْ بِهِ بُغاةَ قَصْدِکَ عِوَجاً، وَأَلِنْ جانِبَهُ لِأَوْلِیائِکَ، وَابْسُطْ یَدَهُ عَلی أَعْدائِکَ، وَهَبْ لَنا رَأْفَتَهُ وَرَحْمَتَهُ وَتَعَطُّفَهُ وَتَحَنُّنَهُ، وَاجْعَلْنا لَهُ سامِعِینَ مُطِیعِینَ، وَفِی رِضاهُ ساعِینَ، وَإِلی نُصْرَتِهِ وَالْمُدافَعَةِ عَنْهُ مُکْنِفِینَ، وَإِلَیْکَ وَإِلی رَسُولِکَ صَلَواتُکَ اللَّهُمَّ عَلَیْهِ وَآلِهِ بِذلِکَ مُتَقَرِّبِینَ. اللَّهُمَّ وَصَلِّ عَلی أَوْلِیاءِهِمُ الْمُعْتَرِفِینَ بِمَقامِهِمْ، الْمُتَّبِعِینَ مَنْهَجَهُمْ،

ص: ۳۸۳

الْمُقْتَفِینَ آثارَهُم، الْمُسْتَمْسِکِینَ بِعُرْوَتِهِمْ، الْمُتَمَسِّکِینَ بِوِلایَتِهِم، الْمُؤْتَمِینَ بِإِمامَتِهِم، الْمُسَلِّمِینَ لِأَمْرِهِم، الْمُجْتَهِدِینَ فِی طاعَتِهِمْ، الْمُنْتَظِرِینَ أَیّامَهُم، الْمادِّینَ إِلَیْهِمْ أَعْیُنَهُم، الصَّلَواتِ الْمُبارَکاتِ الزَّاکِیاتِ النَّامِیاتِ الْغادِیاتِ الرَّائِحاتِ، وَسَلِّمْ عَلَیْهِمْ وَعَلی أَرْواحِهِمْ، وَاجْمَعْ عَلَی التَّقْوی أَمْرَهُمْ، وَأَصْلِحْ لَهُمْ شُؤُونَهُمْ، وَتُبْ عَلَیْهِمْ، إِنَّکَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِیمُ، وَخَیْرُالْغافِرِینَ، وَاجْعَلْنا مَعَهُمْ فِی دارِ السَّلامِ، بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ. اللَّهُمَّ هذا یَوْمُ عَرَفَةَ، یَوْمٌ شَرَّفْتَهُ وَکَرَّمْتَهُ وَعَظَّمْتَهُ، نَشَرْتَ فِیهِ رَحْمَتَکَ، وَمَنَنْتَ فِیهِ بِعَفْوِکَ، وَأَجْزَلْتَ فِیهِ عَطِیَّتَکَ، وَتَفَضَّلْتَ بِهِ عَلی عِبادِکَ. اللَّهُمَّ وَأَنَا عَبْدُکَ الَّذِی أَنْعَمْتَ عَلَیْهِ قَبْلَ خَلْقِکَ لَهُ، وَبَعْدَ خَلْقِکَ إِیَّاهُ، فَجَعَلْتَهُ مِمَّنْ هَدَیْتَهُ لِدِینِکَ، وَوَفَّقْتَهُ لِحَقِکَ، وَعَصَمْتَهُ بَحَبْلِکَ، وَأَدْخَلْتَهُ فِی حِزْبِکَ، وَ أَرْشَدْتَهُ لِمُوالاةِ أَوْلِیائِکَ، وَمُعاداةِ أَعْدائِکَ، ثُمَّ أَمَرْتَهُ فَلَمْ یَأْتَمِرْ، وَزَجَرْتَهُ فَلَمْ یَنْزَجِرْ، وَنَهَیْتَهُ عَنْ مَعْصِیَتِکَ، فَخالَفَ

ص: ۳۸۴

أَمْرَکَ إِلی نَهْیِکَ، لا مُعانَدَةً لَکَ وَلَا اسْتِکْباراً عَلَیْکَ، بَلْ دَعاهُ هَواهُ إِلی ما زَیَّلَتْهُ وَإِلی ما حَذَّرْتَهُ، وَأَعانَهُ عَلی ذلِکَ عَدُوُّکَ وَعَدُوُّهُ، فَأَقْدَمَ عَلَیْهِ عارِفاً بِوَعِیدِکَ، راجِیاً لِعَفْوِکَ، واثِقاً بِتَجاوُزِکَ، وَکانَ أَحَقَّ عِبادِکَ مَعَ ما مَنَنْتَ عَلَیْهِ أَلّا یَفْعَلَ، وَها أَنَاذا بَیْنَ یَدَیْکَ صاغِراً ذَلِیلًا، خاضِعاً خاشِعاً، خائِفاً مُعْتَرِفاً بِعَظِیمٍ مِنَ الذُّنُوبِ تَحَمَّلْتُهُ، وَجَلِیلٍ مِنَ الْخَطایَا اجْتَرَمْتُهُ، مُسْتَجِیراً بِصَفْحِکَ، لائِذاً بِرَحْمَتِکَ، مُوقِناً أَنَّهُ لا یُجِیرُنِی مِنْکَ مُجِیرٌ، وَلا یَمْنَعُنِی مِنْکَ مانِعٌ، فَعُدْ عَلَیَّ بِما تَعُودُ بِهِ عَلی مَنِ اقْتَرَفَ مِنْ تَغَمُّدِکَ، وَجُدْ عَلَیَّ بِما تَجُودُ بِهِ عَلی مَنْ أَلْقی بِیَدِهِ إِلَیْکَ مِنْ عَفْوِکَ، وَامْنُنْ عَلَیَّ بِما لا یَتَعاظَمُکَ أَنْ تَمُنَّ بِهِ عَلی مَنْ أَمَّلَکَ مِنْ غُفْرانِکَ، وَاجْعَلْ لِی فِی هذَا الْیَوْمِ نَصِیباً أَنالُ بِهِ حَظّاً مِنْ رِضْوانِکَ، وَلا تَرُدَّنِی صِفْراً مِمَّا یَنْقَلِبُ بِهِ الْمُتَعَبِّدُونَ لَکَ مِنْ عِبادِکَ، وَإِنِی وَإِنْ لَمْ أُقَدِّمْ ما قَدَّمُوهُ مِنَ الصَّالِحاتِ فَقَدْ قَدَّمْتُ تَوْحِیدَکَ، وَنَفْیَ الْأَضْدادِ وَالْأَنْدادِ وَالْأَشْباهِ عَنْکَ،

ص: ۳۸۵

وَأَتَیْتُکَ مِن الْأَبْوابِ الَّتِی أَمَرْتَ أَنْ تُؤْتی مِنْها، وَتَقَرَّبْتُ إِلَیْکَ بِما لا یَقْرُبُ بِهِ أَحَدٌ مِنْکَ إِلّا بِالتَّقَرُّبِ بِهِ، ثُمَّ أَتْبَعْتُ ذلِکَ بِالْإِنابَهِٔ إِلَیْکَ، وَالتَّذَلُّلِ وَالاسْتِکانَهِٔ لَکَ، وَحُسْنَ الظَّنِ بِکَ، وَالثِقَهِٔ بِما عِنْدَکَ، وَشَفَعْتُهُ بِرَجائِکَ الَّذِی قَلَّ ما یَخِیبُ عَلَیْهِ راجِیکَ، وَسَأَلْتُکَ مَسْأَلَهَٔ الْحَقِیرِ الذَّلِیلِ، الْبائِسِ الْفَقِیرِ، الْخائِفِ الْمُسْتَجِیرِ، وَمَعَ ذلِکَ خِیفَهًٔ وَتَضَرُّعاً وَتَعَوُّذاً وَتَلَوُّذاً، لامُسْتَطِیلًا بِتَکَبُّرِ الْمُتَکَبِرِینَ، وَلا مُتَعالِیاً بِدالَّهِٔ الْمُطِیعِینَ، وَلا مُسْتَطِیلًا بِشَفاعَهِٔ الشَّافِعِینَ، وَأَنَا بَعْدُ أَقَلُّ الْأَقَلِینَ، وَأَذَلُّ الْأَذَلِینَ، وَمِثْلُ الذَّرَّهِٔ أَوْ دُونَها، فَیا مَنْ لَمْ یُعاجِلِ الْمُسیئِینَ، وَلایَنْدَهُالْمُتْرَفِینَ، وَیا مَنْ یَمُنُّ بِإِقالَهِٔ الْعاثِرِینَ، وَیَتَفَضَّلُ بِإِنْظارِ الْخاطِئِینَ، أَنَا الْمُسِیءُ الْمُعْتَرِفُ الْخاطِئُ الْعاثِرُ، أَنَا الَّذِی أَقْدَمَ عَلَیْکَ مُجْتَرِئاً، أَنَا الَّذِی عَصاکَ مُتَعَمِداً، أَنَا الَّذِی اسْتَخْفی مِنْ عِبادِکَ وَبارَزَکَ، أَنَا الَّذِی هابَ عِبادَکَ وَأَمِنَکَ، أَنَا الَّذِی لَمْیَرْهَبْ سَطْوَتَکَ وَلَمْ یَخَفْ بَأْسَکَ، أَنَا الْجانِی عَلی نَفْسِهِ، أَنَا الْمُرْتَهَنُ بِبَلِیَّتِهِ، أَنَا

ص: ۳۸۶

الْقَلِيلُ الْحَياءِ، أَنَا الطَّوِيلُ الْعِناءِ، بِحَقِ مَنِ انْتَجَبْتَ مِنْ خَلْقِكَ، وَبِمَنِ اصْطَفَيْتَهُ لِنَفْسِكَ، بِحَقِ مَنِ اخْتَرْتَ مِنْ بَرِيَّتِكَ، وَمَنِ اجْتَبَيْتَ لِشَأْنِكَ، بِحَقِ مَنْ وَصَلْتَ طاعَتَهُ بِطاعَتِكَ، وَمَنْ جَعَلْتَ مَعْصِيَتَهُ كَمَعْصِيَتِكَ، بِحَقِ مَنْ قَرَنْتَ مُوالاتَهُ بِمُوالاتِكَ، وَمَنْ نُطْتَ مُعاداتَهُ بِمُعاداتِكَ، تَغَمَّدْنِي فِي يَوْمِي هذا بِما تَتَغَمَّدُ بِهِ مَنْ جَأَرَ إِلَيْكَ مُتَنَصِّلًا، وَعاذَ بِاسْتِغْفارِكَ تائِباً، وَتَوَلَّنِي بِما تَتَوَلّى بِهِ أَهْلَ طاعَتِكَ، وَالزُّلْفى لَدَيْكَ، وَالْمَكانَةِ مِنْكَ، وَتَوَحَّدْنِي بِما تَتَوَحَّدُ بِهِ مَنْ وَفى بِعَهْدِكَ، وَأَتْعَبَ نَفْسَهُ فِي ذاتِكَ، وَأَجْهَدَها فِي مَرْضاتِكَ، وَلاتُؤاخِذْنِي بِتَفْرِيطِي فِي جَنْبِكَ، وَتَعَدِّي طَوْرِي فِي حُدُودِكَ، وَمُجاوَزَةِ أَحْكامِكَ، وَلا تَسْتَدْرِجْنِي بِإِمْلائِكَ لِي اسْتِدْراجَ مَنْ مَنَعَنِي خَيْرَ ما عِنْدَهُ، وَلَمْ يَشْرَكْكَ فِي حُلُولِ نِعْمَتِهِ بِي، وَنَبِّهْنِي مِنْ رَقْدَةِ الْغافِلِينَ، وَسِنَةِ الْمُسْرِفِينَ، وَنَعْسَةِ الْمَخْذُولِينَ، وَخُذْ بِقَلْبِي إِلى مَا اسْتَعْمَلْتَ بِهِ الْقانِتِينَ، وَاسْتَعْبَدْتَ بِهِ الْمُتَعَبِّدِينَ، وَاسْتَنْقَذْتَ بِهِ الْمُتَهاوِنِينَ،

ص: ۳۸۷

وَأَعِذْنِی مِمَّا یُباعِدُنِی عَنْکَ، وَیَحُولُ بَیْنِی وَبَیْنَ حَظِّی مِنْکَ، وَیَصُدُّنِی عَمَّا أُحاوِلُ لَدَیْکَ، وَسَهِّلْ لِی مَسْلَکَ الْخَیْراتِ إِلَیْکَ، وَالْمُسابَقَةَ إِلَیْها مِنْ حَیْثُ أَمَرْتَ، وَالْمُشاحَّةَ فِیها عَلی ما أَرَدْتَ، وَلا تَمْحَقْنِی فِیمَنْ تَمْحَقُ مِنَ الْمُسْتَخِفِّینَ بِما أَوْعَدْتَ، وَلا تُهْلِکْنِی مَعَ مَنْ تُهْلِکُ مِنَ الْمُتَعَرِّضِینَ لِمَقْتِکَ، وَلا تُتَبِّرْنِی فِیمَنْ تُتَبِّرُ مِنَ الْمُنْحَرِفِینَ عَنْ سُبُلِکَ، وَنَجِّنِی مِنْ غَمَراتِ الْفِتْنَةِ، وَخَلِّصْنِی مِنْ لَهَواتِ الْبَلْوی، وَأَجِرْنِی مِنْ أَخْذِ الْإِمْلاءِ، وَحُلْ بَیْنِی وَبَیْنَ عَدُوٍّ یُضِلُّنِی، وَهَویً یُوبِقُنِی، وَمَنْقَصَةٍ تَرْهَقُنِی، وَلا تُعْرِضْ عَنِی إِعْراضَ مَنْ لا تَرْضی عَنْهُ بَعْدَ غَضَبِکَ، وَلا تُؤْیِسْنِی مِنَ الْأَمَلِ فِیکَ فَیَغْلِبَ عَلَیَّ الْقُنُوطُ مِنْ رَحْمَتِکَ، وَلا تَمْتَحِنِی بِما لا طاقَةَ لِی بِهِ فَتَبْهَظَنِی مِمَّا تُحَمِلُنِیهِ مِنْ فَضْلِ مَحَبَّتِکَ، وَلا تُرْسِلْنِی مِنْ یَدِکَ إِرْسالَ مَنْ لا خَیْرَ فِیهِ، وَلا حاجَةَ بِکَ إِلَیْهِ، وَلا إِنابَةَ لَهُ، وَلا تَرْمِ بِی رَمْیَ مَنْ سَقَطَ مِنْ عَیْنِ رِعایَتِکَ، وَمَنِ اشْتَمَلَ عَلَیْهِ الْخِزْیُ مِنْ عِنْدِکَ، بَلْ خُذْ

ص: ۳۸۸

بِیَدِی مِنْ سَقْطَةِ الْمُتَرَدِّینَ، وَوَهْلَةِ الْمُتَعَسِّفِینَ، وَزَلَّةِ الْمَغْرُورِینَ، وَوَرْطَةِ الْهالِکِینَ، وَ عافِنِی مِمَّا ابْتَلَیْتَ بِهِ طَبَقاتِ عَبِیدِکَ وَ إمائِکَ، وَبَلِّغْنِی مَبالِغَ مَنْ عُنِیتَ بِهِ، وَأَنْعَمْتَ عَلَیْهِ وَرَضِیتَ عَنْهُ، فَأَعَشْتَهُ حَمِیداً، وَتَوَفَّیْتَهُ سَعِیداً، وَطَوِّقْنِی طَوْقَ الْإِقْلاعِ عَمَّا یُحْبِطُ الْحَسَناتِ، وَیَذْهَبُ بِالْبَرَکاتِ، وَأَشْعِرْ قَلْبِیَ الْازْدِجارَ عَنْ قَبائِحِ السَّیئاتِ، وَفَواضِحِ الْحَوْباتِ، وَلا تَشْغَلْنِی بِما لا أُدْرِکُهُ إلّا بِکَ عَمَّا لا یُرْضِیکَ عَنِی غَیْرُهُ، وَانْزِعْ مِنْ قَلْبِی حُبَّ دُنْیا دَنِیَّةٍ تَنْهی عَمَّا عِنْدَکَ، وَتَصُدُّ عَنِ ابْتِغاءِ الْوَسِیلَةِ إلَیْکَ، وَتُذْهِلُ عَنِ التَّقَرُّبِ مِنْکَ، وَزَیِنْ لِیَ التَّفَرُّدَ بِمُناجاتِکَ بِاللَّیْلِ وَالنَّهارِ، وَهَبْ لِی عِصْمَةً تُدْنِینِی مِنْ خَشْیَتِکَ، وَتَقْطَعُنِی عَنْ رُکُوبِ مَحارِمِکَ، وَتَفُکَّنِی مِنْ أَسْرِ الْعَظائِمِ، وَهَبْ لِیَ التَّطْهِیرَ مِنْ دَنَسِ الْعِصْیانِ، وَأَذْهِبْ عَنِّی دَرَنَ الْخَطایا، وَسَرْبِلْنِی بِسِرْبالِ عافِیَتِکَ، وَرَدِّنِی رِداءَ مُعافاتِکَ، وَجَلِلْنِی سَوابِغَ نَعْمائِکَ، وَظاهِرْ لَدَیَّ فَضْلَکَ وَطَوْلَکَ، وَأَیِدْنِی

ص: ۳۸۹

بِتَوْفِيقِکَ وَتَسْدِيدِکَ، وَأَعِنِى عَلى صالِحِ النِّيَّةِ، وَمَرْضِيِ الْقَوْلِ، وَمُسْتَحْسَنِ الْعَمَلِ، وَلا تَكِلْنِى إِلى حَوْلِى وَقُوَّتِى دُونَ حَوْلِکَ وَقُوَّتِکَ، وَلا تُخْزِنِى يَوْمَ تَبْعَثُنِى لِلِقائِکَ، وَلا تَفْضَحْنِى بَيْنَ يَدَىْ أَوْلِيائِکَ، وَلا تُنْسِنِى ذِكْرَکَ، وَلا تُذْهِبْ عَنِى شُكْرَکَ، بَلْ أَلْزِمْنِيهِ فِى أَحْوالِ السَّهْوِ عِنْدَ غَفَلاتِ الْجاهِلِينَ لِآلائِکَ، وَأَوْزِعْنِى أَنْ أُثْنِىَ بِما أَوْلَيْتَنِيهِ، وَأَعْتَرِفَ بِما أَسْدَيْتَهُ إِلَىَّ، وَاجْعَلْ رَغْبَتِى إِلَيْکَ فَوْقَ رَغْبَةِ الرَّاغِبِينَ، وَحَمْدِى إِيَّاکَ فَوْقَ حَمْدِ الْحامِدِينَ، وَلا تَخْذُلْنِى عِنْدَ فاقَتِى إِلَيْکَ، وَلا تُهْلِكْنِى بِما أَسْدَيْتُهُ إِلَيْکَ، وَلا تَجْبَهْنِى بِما جَبَهْتَ بِهِ الْمُعانِدِينَ لَکَ، فَإِنِى لَکَ مُسَلِّمٌ، أَعْلَمُ أَنَّ الْحُجَّةَ لَکَ، وَأَنَّکَ أَوْلى بِالْفَضْلِ، وَأَعْوَدُ بِالْإِحْسانِ، وَأَهْلُ التَّقْوى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ، وَأَنَّکَ بِأَنْ تَعْفُوَ أَوْلى مِنْکَ بِأَنْ تُعاقِبَ، وَأَنَّکَ بِأَنْ تَسْتُرَ أَقْرَبُ مِنْکَ إِلى أَنْ تَشْهَرَ، فَأَحْيِنِى حَياةً طَيِبَةً تَنْتَظِمُ بِما أُرِيدُ، وَتَبْلُغُ ما أُحِبُّ مِنْ حَيْثُ لا آتِى ما تَكْرَهُ، وَلا أَرْتَكِبُ ما نَهَيْتَ عَنْهُ، وَأَمِتْنِى مِيتَةَ مَنْ يَسْعى

ص: ۳۹۰

نُورُهُ بَیْنَ یَدَیْهِ وَعَنْ یَمِینِهِ، وَذَلِّلْنِی بَیْنَ یَدَیْکَ، وَأَعِزَّنِی عِنْدَ خَلْقِکَ، وَضَعْنِی إِذا خَلَوْتُ بِکَ، وَارْفَعْنِی بَیْنَ عِبادِکَ، وَأَغْنِنِی عَمَّنْ هُوَ غَنِیٌّ عَنِی، وَزِدْنِی إِلَیْکَ فاقَةً وَفَقْراً، وَأَعِذْنِی مِنْ شَماتَةِ الْأَعْداءِ، وَمِنْ حُلُولِ الْبَلاءِ، وَمِنَ الذُّلِ وَالْعَناءِ، تَغَمَّدْنِی فِیمَا اطَّلَعْتَ عَلَیْهِ مِنِی بِما یَتَغَمَّدُ بِهِ الْقادِرُ عَلَی الْبَطْشِ لَوْلا حِلْمُهُ، وَالْآخِذُ عَلَی الْجَرِیرَةِ لَوْلا أَناتُهُ، وَإِذا أَرَدْتَ بِقَوْمٍ فِتْنَةً أَوْ سُوءاً فَنَجِنِی مِنْها لِواذاً بِکَ، وإِذْ لَمْ تُقِمْنِی مَقامَ فَضِیحَةٍ فِی دُنْیاکَ فَلا تُقِمْنِی مِثْلَهُ فِی آخِرَتِکَ، وَاشْفَعْ لِی أَوائِلَ مِنَنِکَ بِأَواخِرِها، وَقَدِیمَ فَوائِدِکَ بَحَوادِثِها، وَلا تَمْدُدْ لِی مَدّاً یَقْسُو مَعَهُ قَلْبِی، وَلا تَقْرَعْنِی قارِعَةً یَذْهَبُ لَها بَهائِی، وَلاتَسُمْنِی خَسِیسَةً یَصْغُرُ لَها قَدْرِی، وَلا نَقِیصَةً یُجْهَلُ مِنْ أَجْلِها مَکانِی، وَلا تَرُعْنِی رَوْعَةً أُبْلِسُ بِها، وَلا خِیفَةً أُوجِسُ دُونَها، اجْعَلْ هَیْبَتِی فِی وَعِیدِکَ، وَحَذَرِی مِنْ إِعْذارِکَ وَإِنْذارِکَ، وَرَهْبَتِی عِنْدَ تِلاوَةِ آیاتِکَ، وَاعْمُرْ لَیْلِی بِإِیقاظِی فِیهِ لِعِبادَتِکَ، وَتَفَرُّدِی

ص: ۳۹۱

بِالتَّهَجُّدِ لَکَ، وَتَجَرُّدِی بِسُکُونِی إِلَیْکَ، وَإِنْزالِ حوائِجِی بِکَ، وَمُنازَلَتِی إِیَّاکَ فِی فَکاکِ رَقَبَتِی مِنْ نارِکَ، وَإِجارَتِی مِمَّا فِیهِ أَهْلُها مِنْ عَذابِکَ، وَلا تَذَرْنِی فِی طُغْیانِی عامِهاً، وَلا فِی غَمْرَتِی سَاهِیاً حَتّی حِینٍ، وَلا تَجْعَلْنِی عِظَهً لِمَنِ اتَّعَظَ، وَلا نَکالًا لِمَنِ اعْتَبَرَ، وَلا فِتْنَهً لِمَنْ نَظَرَ، وَلا تَمْکُرْ بِی فِیمَنْ تَمْکُرُ بِهِ، وَلا تَسْتَبْدِلْ بِی غَیْرِی، وَلا تُغَیِرْ لِی اسْماً، وَلا تُبَدِّلْ لِی جِسْماً، وَلا تَتَّخِذْنِی هُزُواً لِخَلْقِکَ، وَلا سُخْرِیّاً لَکَ وَلا تَبَعاً إِلّا لِمَرْضاتِکَ، وَلا مُمْتَهَناً إِلّا بِالانْتِقامِ لَکَ، وَأَوْجِدْنِی بَرْدَ عَفْوِکَ وَحَلاوَهَ رَحْمَتِکَ، وَرَوْحِکَ وَرَیْحانِکَ وَجَنَّهِ نَعِیمِکَ، وَأَذِقْنِی طَعْمَ الْفَراغِ لِما تُحِبُّ بِسَعَهٍ مِنْ سَعَتِکَ، وَالاجْتِهادِ فِیما یُزْلِفُ لَدَیْکَ وَعِنْدَکَ، وَ أَتْحِفْنِی بِتُحْفَهٍ مِنْ تُحَفاتِکَ، وَاجْعَلْ تِجارَتِی رابِحَهً، وَکَرَّتِی غَیْرَ خاسِرَهٍ، وَأَخِفْنِی مَقامَکَ، وَشَوِّقْنِی لِقاءَکَ، وَتُبْ عَلَیَّ تَوْبَهً نَصُوحاً، لا تُبْقِ مَعَها ذُنُوباً صَغِیرَهً وَلا کَبِیرَهً، وَلا تَذَرْ مَعَها عَلانِیَهً وَلا سَرِیرَهً، وَانْزِعِ الْغِلَّ مِنْ صَدْرِی

ص: ۳۹۲

لِلْمُؤْمِنِینَ، وَاعْطِفْ بِقَلْبِی عَلَی الْخاشِعِینَ، وَکُنْ لِی کَما تَکُونُ لِلصَّالِحِینَ، وَحَلِنِی حِلْیَهَْ الْمُتَّقِینَ، وَاجْعَلْ لِی لِسانَ صِدْقٍ فِی الْغابِرِینَ، وَذِکْراً نامِیاً فِی الْآخِرِینَ، وَواف بِی عَرْصَهَْ الْأَوَّلِینَ، وَتَمِمْ سُبُوغَ نِعْمَتِکَ عَلَیَّ، وَظاهِرْ کَراماتِها لَدَیَّ، امْلَأْ مِنْ فَوائِدِکَ یَدِی، وَسُقْ کَرائِمَ مَواهِبِکَ إِلَیَّ، وَجاوِرْ بِیَ الْأَطْیَبِینَ مِنْ أَوْلِیائِکَ فِی الْجِنانِ الَّتِی زَیَّنْتَها لِأَصْفِیائِکَ، وَجَلِلْنِی شَرائِفَ نِحَلِکَ فِی الْمَقاماتِ الْمُعَدَّهِْ لِأَحِبَّائِکَ، وَاجْعَلْ لِی عِنْدَکَ مَقِیلًا آوِی إِلَیْهِ مُطْمَئِنّاً، وَمَثابَهًْ أَتَبَوَّأُها وَأَقَرُّ عَیْناً، وَلا تُقایِسْنِی بِعَظِیماتِ الْجَرائِرِ، وَلا تُهْلِکْنِی یَوْمَ تُبْلَی السَّرائِرُ، وَأَزِلْ عَنِی کُلَّ شَکٍّ وَشُبْهَهٍْ، وَاجْعَلْ لِی فِی الْحَقِ طَرِیقاً مِنْ کُلِ رَحْمَهٍْ، وَأَجْزِلْ لِی قِسَمَ الْمَواهِبِ مِنْ نَوالِکَ، وَوَفِّرْ عَلَیَّ حُظُوظَ الْإِحْسانِ مِنْ إِفْضالِکَ، وَاجْعَلْ قَلْبِی واثِقاً بِما عِنْدَکَ، وَهَمِی مُسْتَفْرَغاً لِما هُوَلَکَ، وَاسْتَعْمِلْنِی بِما تَسْتَعْمِلُ بِهِ خالِصَتَکَ، وَ أَشْرِبْ قَلْبِی عِنْدَ ذُهُولِ الْعُقُولِ طاعَتَکَ، وَاجْمَعْ

ص: ۳۹۳

لِیَ الْغِنی وَالْعَفافَ وَالدَّعَةَ وَالْمُعافاةَ وَالصِحَّةَ وَالسَّعَةَ وَالطُّمَأْنِینَةَ وَالْعافِیَةَ، وَلا تُحْبِطْ حَسَناتِی بِما یَشُوبُها مِنْ مَعْصِیَتِکَ، وَلا خَلَواتِی بِما یَعْرِضُ لِی مِنْ نَزَغاتِ فِتْنَتِکَ، وَصُنْ وَجْهِی عَنِ الطَّلَبِ إِلی أَحَدٍ مِنَ الْعالَمِینَ، وَذُبَّنِی عَنِ الْتِماسِ ما عِنْدَ الْفاسِقِینَ، وَلا تَجْعَلْنِی لِلظّالِمِینَ ظَهِیراً، وَلا لَهُمْ عَلی مَحْوِ کِتابِکَ یَداً وَنَصِیراً، وَحُطْنِی مِنْ حَیْثُ لا أَعْلَمُ حِیاطَةً تَقِینِی بِها، وَافْتَحْ لِی أَبْوابَ تَوْبَتِکَ وَرَحْمَتِکَ وَرَأْفَتِکَ وَرِزْقِکَ الْواسِعِ، إِنِی إِلَیْکَ مِنَ الرّاغِبِینَ، وَأَتْمِمْ لِی إِنْعامَکَ إِنَّکَ خَیْرُ الْمُنْعِمِینَ، وَاجْعَلْ باقِیَ عُمُرِی فِی الْحَجِ وَالْعُمْرَةِ ابْتِغاءَ وَجْهِکَ یا رَبَّ الْعالَمِینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّیِبِینَ الطّاهِرِینَ، وَالسَّلامُ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ أَبَدَ الْآبِدِینَ.

ص: ۳۹۴

زیارت امام حسین (ع) در روز عرفه

از جمله مستحبات این روز شریف، زیارت حضرت سیدالشهدا علیه السلام می‌باشد و زیارتی که برای آن حضرت در این روز نقل شده است، اختصاص به کسانی دارد که در سرزمین مقدّس کربلا توفیق زیارت آن حضرت را پیدا می کنند، علاقمندان به زیارت آن حضرت از راه دور، می‌توانند همان زیارت وارث یا جامعه را در این روز بخوانند.

برخی از مستحبّات وقوف به مشعرالحرام

مستحبّ است حاجی با دلی آرام از عرفات به سوی مشعرالحرام حرکت کرده و در حال استغفار باشد و کسی را آزار ندهد. و مستحبّ است نماز را تا مزدلفه به تأخیر اندازد، اگر چه ثلث شب نیز بگذرد، و هر دو نماز را با یک اذان و دو اقامه جمع کند، و نوافل مغرب را بعد از نماز عشا بجا آورد، و درصورتی که از رسیدن به مزدلفه پیش از نصف شب مانعی رسید، باید نماز مغرب وعشا را به تأخیر نیاندازد، و در میان راه بخواند.

مستحبّ است آن شب را هر مقدار که ممکن باشد به

ص: ۳۹۵

عبادت واطاعت الهی بسر برد، واین دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ هـذِهِ جَمْعٌ. اللَّهُمَّ إِنِی أَسْأَلُـکَ أنْ تَجْمَعَ لِی فِیهـا جَوامِعَ الْخَیْرِ. اللَّهُمَّ لا ـ تُؤْیِسْـنِی مِنَ الْخَیْرِ الَّذِی سَأَلْتُکَ أنْ تَجْمَعَهُ لِی فِی قَلْبِی، وَأَطْلُبُ إِلَیْکَ أنْ تُعَرِّفَنِی ماعَرَّفْتَ أَوْلِیاءَکَ فِی مَنْزِلِی هذا، وَأَنْ تَقِیَنِی جَوامِعَ الشَّرِّ.

امام صادق علیه السـلام فرمود: مسـتحبّ است بعـد از نماز صبح در حال طهارت حمـد و ثنای الهی را بجا آورد، و به هر مقـدار که بتوانـد از نعمت‌هـا وتفضّـلات حضـرت حق ذکر کنـد، و بر محمّـد وآل محمّـد صـلوات بفرسـتد، آنگـاه دعا نمایـد، واین دعا را نیز بخواند:

اللَّهُمَّ رَبَّ الْمَشْـعَرِالْحَرام، فُـکَّ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ، وَأَوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ رِزْقِـکَ الْحَلالِ، وَ ادْرَأْ عَنِی شَـرَّ فَسَـقَةِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ خَیْرُ مَطْلُوبٍ إِلَیْهِ، وَخَیْرُ مَـدْعُوٍّ وَخَیْرُ مَسْؤُولٍ، وَلِکُـلِّ وافِـدٍ جـائِزَةٌ، فَاجْعَـلْ جائِزَتِی فِی مَوْطِنِی هـذا أنْ تُقِیلَنِی عَثْرَتِی، وَتَقْبَلَ مَعْـذِرَتِی، وَأَنْ تَجاوَزَ عَنْ خَطِیئَتِی، ثُمَّ اجْعَلِ التَّقْوی مِنَ

ص: ۳۹۶

الدُّنْیا زادِی.

مستحبّ است سنگ‌ریزه‌هایی را که در منا رمی خواهد نمود از مزدلفه بردارد، که مجموع آنها هفتاد دانه است.

ومستحبّ است وقتی از مزدلفه به سوی منا حرکت کرد وبه وادی محسّر رسید، به مقدار صد قدم هَرْوَلَه کند و بگوید:

«اللَّهُمَّ سَلِّمْ لِی عَهْدِی، وَاقْبَلْ تَوْبَتِی، وَأَجِبْ دَعْوَتِی، وَاخْلُفْنِی فِیمَنْ تَرَکْتُ بَعْدِی».

مستحبّات رمی جمرات

در رمی جمرات چند چیز مستحبّ است:

۱. طهارت.

۲. امام صادق علیه السلام فرمود: هنگامی که سنگ ها را در دست گرفته وآماده رمی است، این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ هذِهِ حَصَیاتِی، فَأَحْصِهِنَّ لِی، وَارْفَعْهُنَّ فِی عَمَلِی.

۳. با هر سنگی که می‌اندازد تکبیر بگوید.

۴. باهر سنگی که می‌اندازد این دعا را بخواند:

ص: ۳۹۷

اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُمَّ ادْحَرْ عَنِی الشَّیْطانَ. اللَّهُمَّ تَصْدِیقاً بِكِتابِكَ وَعَلی سُنَّهِٔ نَبِیِّكَ. اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِی حَجّاً مَبْرُوراً، وَعَمَلًا مَقْبُولًا، وَسَعْیاً مَشْكُوراً، وَذَنْباً مَغْفُوراً.

۵. در جمره عقبه میان او و جمره، ده تا پانزده ذراع فاصله باشد، و در جَمَره اولی و وُسطی کنار جمره بایستد.

۶. جمره عقبه را رو به جمره وپشت به قبله رمی نماید، وجمره اولی ووُسطی را رو به قبله رمی نماید.

۷. سنگ‌ریزه را بر انگشت ابهام گذارده، وبا ناخنِ انگشت شهادت بیندازد.

۸. پس از برگشت به جای خود در منا، این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ بِكَ وَثِقْتُ، وَعَلَیْكَ تَوَكَّلْتُ، فَنِعْمَ الرَّبُّ، وَنِعْمَ الْمَوْلی وَنِعْمَ النَّصِیرُ.

ص: ۳۹۸

آداب قربانی

مستحبّات قربانی چند چیز است:

۱. درصورت تمکّن، قربانی شتر باشد. اگر نبود گاو، واگر گاو هم نبود گوسفند باشد.

۲. قربانی بسیار فربه و چاق باشد.

۳. درصورت شتر یا گاو بودن از جنس ماده باشد.

ودرصورت گوسفند یا بز بودن از جنس نر باشد.

امام صادق علیه السلام فرمود: قربانی را رو به قبله قرار داده، و هنگام ذبح یا نحر این دعا را بخواند:

وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذِی فَطَرَ السَّماواتِ وَالْأَرْضَ حَنِیفاً مُسْلِماً وَما أَنَا مِنَ الْمُشْرِکِینَ، انَّ صَلاتِی وَنُسُکِی وَمَحْیایَ وَمَماتی لِلَّهِ رَبِ الْعالَمِینَ، لا شَرِیکَ لَهُ، وَبِذلِکَ امِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِینَ، اللَّهُمَّ مِنْکَ وَلَکَ بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَکْبَرُ، اللَّهُمَ تَقَبَّلْ مِنِی.

ص: ۳۹۹

مستحبّات حلق و تقصير

مستحبّ است رو به قبله نام خدا را بر زبان جارى كرده، و از جانب راست پيش سر را ابتدا كند، و اين دعا را بخواند:
اللَّهُمَّ أَعْطِنِیْ بِكُلِّ شَعْرَةٍ نُوراً يَوْمَ الْقِيامَةِ، وَحَسَناتٍ مُضاعَفاتٍ، إِنَّكَ عَلى كُلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ.
ونيز مستحبّ است موى سر خود را در منا در خيمه خود دفن نمايد، و بهتر اين است كه بعد از حلق از اطراف ريش و شارب خود گرفته، و هم‌چنين ناخن‌ها را بگيرد.

مستحبّات منا

۱. مستحبّ است حاجى ايّام تشريق يعنى يازدهم، دوازدهم وسيزدهم را در منا بماند، و اين ماندن در منا بهتر است از اينكه به مكه رفته، و طواف مستحبّى انجام دهد.
۲. مستحبّ است حاجى در منا بعد از پانزده نماز واجب ودر غير منا بعد از ده نماز كه اوّل آن نماز ظهر روز عيد است، اين تكبيرات را بخواند:

ص: ۴۰۰

اللَّهُ أَکْبَرُ اللَّهُ أَکْبَرُ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَکْبَرُ، اللَّهُ أَکْبَر وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ أَکْبَرُ عَلی ما هَدانا، اللَّهُ أَکْبَرُ عَلی ما رَزَقَنا مِنْ بَهِیمَةِ الْأَنْعامِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلی ما أَبْلانا.

مستحبّات مسجد خَیفْ

۱. مستحبّ است حاجی نمازهای شبانه‌روزی خود را چه واجب وچه مستحب در مسجد خَیفْ بخواند، و بهترین محلّ جایگاه نماز نبیّ اکرم صلی الله علیه و آله می‌باشد که از مناره تا سی ذراع از طرف قبله واز سمت راست وچپ و پشت سر قرار دارد.

۲. صد مرتبه سُبْحانَ اللَّه گفتن.

۳. صدمرتبه لا إِلهَ إِلَّا اللَّه گفتن.

۴. صد مرتبه الْحَمْدُ للَّهِ گفتن.

۵. خواندن شش رکعت نماز در جایگاه اصلی مسجد، و بهتر است این نماز را هنگام مراجعت به مکّه روز سیزدهم انجام دهد.

مستحبّات برگشت به مکّه معظّمه

۱. غسل جهت ورود به شهر مکه معظّمه ومسجد الحرام.

ص: ۴۰۱

۲. وارد شدن به مسجد الحرام ازباب السّلام.

۳. از امام صادق علیه السلام روایت شده که اگر روز عید قربان به زیارت خانه خدا مشرّف شدی بر در مسجد بایست، واین دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ أَعِنِّی عَلی نُسُکِکَ، وَسَلِّمْنِی لَهُ وَسَلِّمْهُ لِی، أَسْأَلُکَ مَسْأَلَهَ الْعَلِیلِ الذَّلِیلِ الْمُعْتَرِفِ بِذَنْبِهِ، أَنْ تَغْفِرَ لِی ذُنُوبِی، وَأَنْ تَرْجِعَنِی بِحاجَتِی. اللَّهُمَّ إِنِّی عَبْدُکَ، وَالْبَلَدُ بَلَدُکَ، وَالْبَیْتُ بَیْتُکَ، جِئْتُ أَطْلُبُ رَحْمَتَکَ، وَأَؤُمُّ طاعَتَکَ، مُتَّبِعاً لِأَمْرِکَ، راضِیاً بِقَدَرِکَ، أَسْأَلُکَ مَسْأَلَهَ الْمُضْطَرِّ إِلَیْکَ، الْمُطِیعِ لِأَمْرِکَ، الْمُشْفِقِ مِنْ عَذابِکَ، الْخائِفِ لِعُقُوبَتِکَ، أَنْ تُبَلِّغَنِی عَفْوَکَ، وَتُجِیرَنِی مِنَ النَّارِ بِرَحْمَتِکَ.

مستحبّات و اعمال مکّه مکرّمه

۱. نمازهای واجب را در مسجد الحرام بجا آورد.

۲. ذکر خدا را بسیار بگوید، وحالت تذکّر وتنبّه را در خود حفظ نماید.

ص: ۴۰۲

۳. قرآن را ختم نماید.

۴. بسیار به کعبه معظّمه نگاه کند، که موجب آمرزش گناهان می‌شود.

۵. طواف کند، البته اگر طواف مستحبی، برای دیگران ایجاد مشکل می‌کند، آن را ترک نموده و به جای آن نماز بخواند.

۶. از آب زمزم بنوشد.

۷. طواف وداع انجام دهد.

طواف وداع

کسی که می‌خواهد ازمکه بیرون رود، مستحبّ است طواف وداع نماید ودر هر دور، حجرالأسود و رکن یمانی را درصورت امکان استلام کند و چون به مستجار رسد مستحبّاتی را که قبلًا برای آن مکان ذکر شد بجا آورد وآنچه خواهد دعا کند. حمد وثنای الهی نماید و صلوات بر پیغمبر وآل او بفرستد واین دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ، وَنَبِیِّکَ وَأَمِینِکَ،

ص: ۴۰۳

وَحَبِیبِکَ وَنَجِیِّکَ، وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ. اللَّهُمَّ کَما بَلَّغَ رِسالاتِکَ، وَجاهَدَ فِی سَبِیلِکَ، وَصَدَعَ بِأَمْرِکَ، وَأُوذِیَ فِی جَنْبِکَ حَتَّی أَتاهُ الْیَقِینُ. اللَّهُمَّ اقْلِبْنِی مُفْلِحاً مُنْجِحاً مُسْتَجاباً لِی، بِأَفْضَلِ ما یَرْجِعُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ وَفْدِکَ مِنَ الْمَغْفِرَةِ وَالْبَرَکَةِ وَالرِّضْوانِ وَالْعافِیَةِ، (مِمَّا یَسَعُنِی أَنْ أَطْلُبَ أَنْ تُعْطِیَنِی مِثْلَ الَّذِی أَعْطَیْتَهُ أَفْضَلَ مَنْ عَبَدَکَ، وَتَزِیدُنِی عَلَیْهِ) اللَّهُمَّ إنْ أَمَتَّنِی فَاغْفِرْ لِی وَإنْ أَحْیَیْتَنِی فَارْزُقْنِیهِ مِنْ قابِلٍ. اللَّهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ بَیْتِکَ. اللَّهُمَّ إِنِی عَبْدُکَ وَابْنُ عَبْدِکَ وَابْنُ أَمَتِکَ، حَمَلْتَنِی عَلی دابَّتِکَ، وَسَیَّرْتَنِی فِی بِلادِکَ، حَتّی أَدْخَلْتَنِی حَرَمَکَ وَأَمْنَکَ، وَقَدْ کانَ فِی حُسْنِ ظَنِّی بِکَ أنْ تَغْفِرَلِی ذُنُوبِی، فَإنْ کُنْتَ قَدْ غَفَرْتَ لِی ذُنُوبِی فَازْدَدْ عَنِّی رِضاً، وَقَرِّبْنِی إِلَیْکَ زُلْفی، وَلاتُباعِدْنِی، وَإِنْ کُنْتَ لَمْ تَغْفِرْلِی فَمِنَ الْآنَ فَاغْفِرْ لِی قَبْلَ أَنْ تَنْأی عَنْ بَیْتِکَ دارِی، وَهذا أَوانُ انْصِرافِی، إنْ کُنْتَ أَذِنْتَ لِی غَیْرَ راغِبٍ عَنْکَ وَلا عَنْ بَیْتِکَ، وَلا مُسْتَبْدِلٍ بِکَ وَلا

ص: ۴۰۴

بِهِ. اللَّهُمَّ احْفَظْنِی مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ وَمِنْ خَلْفِی وَعَنْ یَمِینِی وَعَنْ شِمالِی، حَتّی تُبَلِّغَنِی أَهْلِی، وَاکْفِنِی مَؤُونَهَ عِبادِکَ وَ عِیالِی، فَإِنَّکَ وَلِیُّ ذلِکَ مِنْ خَلْقِکَ وَمِنِی.

پس مقداری از آب زمزم بیاشامد، واین دُعا را بخواند:

آیِبُونَ تائِبُونَ عابِدُونَ لِرَبِّنا حامِدُونَ، إِلی رَبِّنا راغِبُونَ، إِلَی اللَّهِ راجِعُونَ إِنْ شاءَ اللَّهُ.

ص: ۴۰۵

بخش دوّم: توضیحی کوتاه درباره مزارهای مکّه مکرّمه

اشاره

ادعیه و زیارات مدینه منوره و مکه مکرمه (ویژه تمتع) ؛ ؛ ص۴۰۵

ارت مزارهای متبرّکه مکّه مکرّمه

یکی از اعمال مفید وسازنده که با تأکیدات فراوان مورد توجّه وتوصیه ائمّه اطهار وپیشوایان دین قرار گرفته، یاد گذشتگان وزیارت قبور آنان می‌باشد.

براین اساس محلّ مراقدی که در مکّه مشخص است و حجّاج محترم می‌توانند با حضور در کنار قبور آن بزرگواران یا از دور درک فیض نمایند، یادآوری می گردد:

۱. قبرستان ابوطالب- که به آن حَجُون وجنّهٔ المَعْلاهٔ نیز گفته می‌شود- پس از بقیع اشرف مقابر است، و رسول اکرم صلی الله علیه و آله مکرّر به آنجا رفت‌وآمد داشته‌اند.

در آنجا حضرت عبدمناف جدّ اعلای پیامبر، حضرت عبدالمطّلب جدّ پیامبر، حضرت ابو طالب عموی پیامبر، حضرت خدیجه همسر پیامبر، وعدّه‌ای از علمای بزرگ وجمع بسیاری از مؤمنین، مدفون می‌باشند.

ص: ۴۰۶

وبنابر قولی مدفن والده مکرّمه حضرت نبیّ اکرم «آمنه بنت وهب» نیز در این قبرستان قرار دارد. گر چه مشهور این است که قبر آن جناب در أَبْواء بین مکّه و مدینه است.

زیارت عبد مناف علیه السلام

السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا السَّيِّدُ النَّبِيلُ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْغُصْنُ الْمُثْمِرُ مِنْ شَجَرَةِ إِبْراهِيمَ الْخَلِيلِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا جَدَّ خَيْرِ الْوَرى، السَّلامُ عَلَيْكَ يَاابْنَ الْأَنْبِياءِ الْأَصْفِياءِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَاابْنَ الْأَوْصِياءِ الْأَوْلِياءِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا سَيِّدَ الْحَرَمِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا وارِثَ مَقامِ إِبْراهِيمَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا صاحِبَ بَيْتِ اللَّهِ
الْعَظِيمِ، السَّلامُ عَلَيْكَ وَعَلى آبائِكَ الطَّاهِرِينَ وَرَحْمَةُاللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

زیارت عبدالمطّلب

السَّلامُ عَلَيْكَ يا سَيِّدَ الْبَطْحاءِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَنْ ناداهُ هاتِفُ الْغَيْبِ بِأَكْرَمِ نِداءٍ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَاابْنَ إِبْراهِيمَ الْخَلِيلِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا وارِثَ الذَّبِيحِ إِسْماعِيلَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَنْ

ص: ۴۰۷

أَهْلَکَ اللَّهُ بِدُعائِهِ أَصْحابَ الْفِیلِ، وَجَعَلَ کَیْدَهُمْ فِی تَضْلِیلٍ، وَأَرْسَلَ عَلَیْهِمْ طَیْراً أَبابِیلَ، تَرْمِیهِمْ بِحِجارَةٍ مِنْ سِجِّیلٍ، فَجَعَلَهُمْ کَعَصْفٍ مَأْکُولٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ تَضَرَّعَ فِی حاجاتِهِ إِلَی اللَّهِ، وَتَوَسَّلَ فِی دُعائِهِ بِنُورِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنِ اسْتَجابَ اللَّهُ دُعاءَهُ، وَنُودِیَ فِی الْکَعْبَةِ، وَبُشِّرَ بِالْإِجابَةِ فِی دُعائِهِ، وَأَسْجَدَ اللَّهُ الْفِیلَ إِکْراماً وَإِعْظاماً لَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ أَنْبَعَ اللَّهُ لَهُ الْماءَ حَتّی شَرِبَ وَارْتَوی فِی الْأَرْضِ الْقَفْراءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَاابْنَ الذَّبِیحِ وَأَبَا الذَّبِیحِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ساقِیَ الْحَجِیجِ وَحافِرَ زَمْزَمَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ

جَعَلَ اللَّهُ مِنْ نَسْلِهِ سَیِّدَ الْمُرْسَلِینَ وَخَیْرَ أَهْلِ السَّماواتِ وَالْأَرَضِینَ،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ طافَ حَوْلَ الْکَعْبَةِ وَجَعَلَهُ سَبْعَةَ أَشْواطٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ رَأی فِی الْمَنام سِلْسِلَةَ النُّورِ وَعَلِمَ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا شَیْبَةَ الْحَمْدِ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی آبائِکَ وَأَجْدادِکَ وَأَبْنائِکَ جَمِیعاً وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

ص: ۴۰۸

زیارت حضرت ابوطالب

السَّلامُ عَلَيْکَ يا سَيِّدَ الْبَطْحاءِ وَابْنَ رَئيسِها، السَّلامُ عَلَيْکَ يا وارِثَ الْکَعْبَةِ بَعْدَ تَأْسِيسِها، السَّلامُ عَلَيْکَ يا کافِلَ الرَّسُولِ وَناصِرَهُ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا عَمَّ الْمُصْطَفی وَأَبَا الْمُرْتَضی، السَّلامُ عَلَيْکَ يا بَيْضَةَ الْبَلَدِ، السَّلامُ عَلَيْکَ أَيُّهَا الذَّابُّ عَنِ الدِّينِ، وَالْباذِلُ نَفْسَهُ فِی نُصْرَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ وَعَلی وَلَدِکَ أَمِيرِالْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

زیارت حضرت خدیجه

السَّلامُ عَلَيْكِ يا امَّ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا زَوْجَةَ سَيِدِ الْمُرْسَلِينَ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا امَّ فاطِمَةَ الزَّهْراءِ سَيِّدَةِ نِساءِ الْعالَمِينَ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا أَوَّلَ الْمُؤْمِناتِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مَنْ أَنْفَقَتْ مالَها فِی نُصْرَةِ سَيِّدِ الْأَنْبِياءِ، وَنَصَرَتْهُ مَااسْتَطاعَتْ وَدافَعَتْ عَنْهُ الْأَعْداءَ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مَنْ سَلَّمَ عَلَيْها جَبْرَئِيلُ،

ص: ۴۰۹

وَبَلِّغَها السَّلامَ مِنَ اللَّهِ الْجَلیلِ، فَهَنِیئاً لَکِ بِما أَوْلاکِ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ، وَالسَّلامُ عَلَیْکِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

زیارت حضرت قاسم

السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَیِّدَنا یا قاسِمَ بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَاابْنَ نَبِی اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یاابْنَ حَبِیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یاابْنَ الْمُصْطَفی، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی مَنْ حَوْلَکَ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ وَالْمُؤْمِناتِ، رَضِیَ اللَّهُ تَعالی عَنْکُمْ وَأَرْضاکُمْ أَحْسَنَ الرِّضا، وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَکُمْ وَمَسْکَنَکُمْ وَمَأْواکُمْ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

مزار شهدای فخّ

۲. مزار شهدای فخّ: در این مکان که نزدیک مسجد تنعیم است حدود صد نفر از فرزندان حضرت زهرا علیها السلام به دستور خلیفه عبّاسی «موسی‌الهادی» به شهادت رسیده، و به خاک سپرده شده‌اند با همان زیارت که امام زادگان زیارت می‌شوند، آنان زیارت می گردند:

ص: ۴۱۰

السَّلامُ عَلی جَدِّکُمُ الْمُصْطَفی، السَّلامُ عَلی أَبِیکُمُ الْمُرْتَضَی الرِّضا، السَّلامُ عَلَی السَّیِّدَیْنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ، السَّلامُ عَلی خَدِیجَةَ امِّ الْمُؤْمِنِینَ امِّ سَیِّدَةِ نِساءِ الْعالَمِینَ، السَّلامُ عَلی فاطِمَةَ اُمِ الْأَئِمَّةِ الطَّاهِرِینَ، السَّلامُ عَلَی النُّفُوسِ الْفاخِرَةِ، بُحُورِالْعُلُوم الزَّاخِرَةِ، شُفَعائِی فِی الْآخِرَةِ، وَأَوْلِیائِی عِنْدَ عَوْدِ الرُّوحِ إِلَی الْعِظامِ النَّخِرَةِ، أَئِمَّةِ الْخَلْقِ وَوُلاةِ الْحَقِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ أَیُّها الْأَشْخاصُ الشَّرِیفَةُ الطَّاهِرَةُ الْکَرِیمَةُ، أَشْهَدُ أنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَمُصْطَفاهُ، وَأَنَّ عَلِیّاً وَلِیُّهُ وَمُجْتَباهُ، وَأَنَّ الْإِمامَةَ فِی وُلْدِهِ إِلی یَوْمِ الدِّینِ، نَعْلَمُ ذلِکَ عِلْمَ الْیَقِینِ، وَنَحْنُ لِذلِکَ مُعْتَقِدُونَ، وَفِی نَصْرِهِمْ مُجْتَهِدُونَ.

حِجر اسماعیل

۳. حِجر اسماعیل: در داخل مسجد الحرام کنار خانه کعبه حدّ فاصل رکن شمالی ورکن غربی، خانه حضرت اسماعیل بوده است که در آن قبر مبارک حضرت اسماعیل ومادرش هاجر وقبور جمع زیادی از پیامبران علیهم السلام قرار دارد. واز برخی روایات استفاده می‌شود که اطراف خانه کعبه قبور انبیای

ص: ۴۱۱

الهی فراوان است، که در این مکان زیارت می‌شوند.

ومستحبّ است احرام حجّ تمتُّع در حِجر اسماعیل زیر ناودان رحمت انجام گیرد، و آن‌جا مکان دعا واستغفار وطلب رحمت وحاجت می‌باشد.

زیارت حضرت اسماعیل و هاجر

السَّلامُ عَلی سَیِّدِنا إِسْماعِیلَ ذَبِیحِ اللَّهِ ابْنِ إِبْراهِیمَ خَلِیلِ‌اللَّهِ السَّلامُ عَلَیْکَ یا نَبِیَّ اللَّهِ وَابْنَ نَبِیِّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفِیَّ اللَّهِ وَابْنَ صَفِیِّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ أَنْبَعَ اللَّهُ لَهُ بِئْرَ زَمْزَمَ حِینَ أَسْکَنَهُ أَبُوهُ بِوادٍ غَیْرِ ذِی زَرْعٍ عِنْدَ بَیْتِ اللَّهِ الْمُحَرَّمِ، وَاسْتَجابَ اللَّهُ فِیهِ دَعْوَةَ أَبِیهِ إِبْراهِیمَ حِینَ قَالَ:

«رَبَّنا إِنِی أَسْکَنْتُ مِنْ ذُرِیَّتِی بِوادٍ غَیْرِ ذِی زَرْعٍ عِنْدَ بَیْتِکَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنا لِیُقِیمُوا الصَّلاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِی إِلَیْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمراتِ لَعلَّهُمْ یَشْکُرُونَ»

، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ سَلَّمَ نَفْسَهُ لِلذَّبْحِ طاعَةً لِأَمْرِاللَّهِ تَعالی إِذْ قالَ لَهُ ابُوهُ:

«إِنِی أَری فِی الْمَنامِ أَنِی أَذْبَحُکَ فَانْظُرْ ماذا تَری قالَ یا أَبَتِ افْعَلْ ما تُؤْمَرُ

ص: ۴۱۲

سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِینَ»

، فَدَفَعَ اللّهُ عَنْهُ الذَّبْحَ وَفَداهُ بِذِبْحٍ عَظِیمٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ أَعانَ أَباهُ عَلی بِناءِ الْکَعْبَةِ کَما قالَ اللّهُ تَعالی:

«وَإِذْ یَرْفَعُ إِبْراهِیمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَیْتِ وَإِسْماعِیلُ رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا إِنَّکَ أَنْتَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ»

، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ مَدَحَهُ اللّهُ تَعالی فِی کِتابِهِ بِقَوْلِهِ:

«وَاذْکُرْ فِی الْکِتابِ إِسْماعِیلَ إِنَّهُ کانَ صادِقَ الْوَعْدِ وَکانَ رَسُولًا نَبِیّاً وَکانَ یَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاةِ وَالزَّکاةِ وَکانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِیّاً»

، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ جَعَلَ اللّهُ مِنْ ذُرِّیَّتِهِ مُحَمَّداً سَیِّدَ الْمُرْسَلِینَ وَخاتَمَ النَّبِیِّینَ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی أَبِیکَ إِبْراهِیمَ خَلِیلِ اللّهِ، وَعَلی أَخِیکَ إِسْحاقَ نَبِیِّ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی جَمِیعِ أَنْبِیاءِ اللّهِ الْمَدْفُونِینَ بِهذِهِ الْبُقْعَةِ الْمُبارَکَةِ الْمُعَظَّمَةِ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی أُمِّکَ الطّاهِرَةِ الصّابِرَةِ هاجَرَ وَرَحْمَةُ اللّهِ وَبَرَکاتُهُ، حَشَرَنَا اللّهُ فِی زُمْرَتِکُمْ تَحْتَ لِواءِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَلا جَعَلَهُ اللّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتِکُمْ،

ص: ۴۱۳

وَالسَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

پس دو رکعت نماز زیارت بخوان، و ثوابش را به آن حضرت اهدا کن.

زیارت سایر انبیای عظام علیهم السلام

به نیّت زیارت ارواح طیّبه هریک از انبیای عظام الهی سلام اللّه علیهم اجمعین یا به نیّت زیارت تمامی آنان می‌خوانی زیارتی را که مرحوم کُلینی در کتاب شریف کافی، ومرحوم شیخ طوسی در تهذیب، وابن قولویه در کامل الزّیارات آورده‌اند. این زیارت که اوّل آن

«السَّلامُ عَلی أَوْلِياءِ اللَّهِ وَأَصْفِيائِهِ ...»

می‌باشد، ودر این کتاب به‌عنوان زیارت جامعه قرار داده شده، در زیارت همه مرقدهای متبرّک جایز است، و پس از پایان آن بسیار بر محمَّد و آل محمَّد صلوات می فرستی، وبرای خود ومؤمنین ومؤمنات به هر نحو که بخواهی دعا می کنی.

ص:۴۱۴

ص: ۴۱۵

بخش سوّم: حدود حرم

اشاره

اماکن متبرکه مکّه مکرّمه

اطراف مکّه معظّمه، محدوده‌ای به عنوان حرم در نظر گرفته شده است، وحرم از هر جانب مکّه عبارت از آن حدّی است که نمی‌شود بدون احرام از آن حدّ گذشت، وخداوند متعال آن حدّ را محلّ امن برای انسان و حیوان و گیاهان قرار داده است. محدوده حرم از این قرار می‌باشد:

۱. از جانب شمال مسجد تنعیم است، که در راه مدینه و حدود شش کیلومتر تا مسجدالحرام فاصله دارد.

۲. از جانب جنوب محلّ اضائَةُ لِبْن است، که سر راه یمن وفاصله آن تا مسجدالحرام حدود دوازده کیلومتر می‌باشد.

۳. از جانب شرق جعرانه است که سر راه طائف قرار گرفته، ورسول اکرم صلی الله علیه و آله از این حدّ برای عمره مُحرم شدند.

۴- از جانب غرب منطقه حُدَیبیّه (شُمَیسی) می‌باشد، که

ص: ۴۱۶

در کنار راه سابق جدّه، و محل بیعت رضوان است.

حرم در فقه دارای احکامی است که حجّاج و واردین به این سرزمین بایـد بـدان توجّه نماینـد، ودر کتب فقهیه و مناسک ذکر شده است.

برخی از مساجد شهر مکّه

در شهر مکّه علاوه بر مسجد الحرام مساجد تاریخی زیادی وجود دارد، که از آن جمله است:

۱. مسـجد جِنّ، که نزدیک بازار معروف به ابوسـفیان است، و محلّ نزول سوره مبارکه جنّ بر پیامبر عظیم‌الشّأن می‌باشـد، و سـزاوار است در آن دو رکعت نماز تحیّت خوانده شود.

۲. مسـجد الرّایـه، که بعـد از فتـح مکّه رسـول اکرم صـلی الله علیه و آله دسـتور دادنـد آنجـا پرچم پیروزی را به پـا داشـتند، وبه این مناسبت آن‌جا مسجدی ساخته‌اند به نام مسجد الرّایه.

مسجد الحرام وخصوصیات کعبه

مسجد الحرام مسجدی است بسیار با عظمت که در فضیلت و شرافت بی‌نظیر می‌باشد، یک نماز در آن برابری

ص: ۴۱۷

می کند با صد هزار نماز در مساجد دیگر، پس بایستی وقت را غنیمت شمرده واز فضیلت‌های معنوی مسجدالحرام حدّاکثر بهره را بُرد.

کعبه در وسط مسجد الحرام قرار دارد با بنایی ساده ومکعب شکل، به ارتفاع حدود ۱۵ متر.

وچون کعبه را می بینی بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی عَظَّمَکِ وَشَرَّفَکِ وَجَعَلَکِ مَثابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْناً مُبارَکاً وَهُدیً لِلْعالَمِینَ.

ارکان کعبه

رکن شرقی: که حجر الأسود در آن منصوب است.

رکن عراقی یا شمالی، بعد از در کعبه قرار دارد.

رکن غربی: در طواف از حِجر اسماعیل که می گذری به آن می‌رسی.

رکن جنوبی: که به نام رکن یمانی معروف است، بعد از رکن غربی ومحاذی رکن شرقی است، امام صادق علیه السلام فرمود: رکن یمانی در ورود ما به بهشت می‌باشد.(۱)

۱- مجمع البیان، ج ۱، ص ۴۷۸.

ص: ۴۱۸

حَجَر الأسود: سنگ سیاه رنگ بیضی شکلی است که در رکن شرقی کعبه قرار دارد، و به دست حضرت ابراهیم علیه السلام نصب گردیده است. ارتفاع آن از سطح زمین یک متر و نیم می‌باشد.

مُلْتَزَم: نزدیک رکن یمانی مقابل درِ کعبه می‌باشد و آنجا محل دعا و استغفار است. مستحبّ است در آن مکان، این دعا خوانده شود:

اللَّهُمَّ الْبَيْتُ بَيْتُکَ، وَالْعَبْدُ عَبْدُکَ، وَهذا مَقامُ الْعائِذِ بِکَ مِنَ النَّارِ ....

واز خدا طلب آمرزش نماید.

مُسْتَجار: همان ملتزم است و آن مکانی است که گناهکاران بدان جا پناه می برند.

ناودان رحمت: بالای کعبه در طرف حِجر اسماعیل قرار گرفته، وآنجا محلّ نزول رحمت وجای تضرّع واستغفار است.

حَطِیم: محلّی است که بین درب کعبه وحجر الأسود قرار دارد، وحطیم نامیده‌اند چون در این جا مردم تلاش می کنند

ص: ۴۱۹

تا استلام حجر نموده وبیکدیگر فشار می‌آورند.

وبرخی گفته‌اند حطیم نام دیوار منحنی نیم دایره‌ای است که حِجر اسـماعیل را محصور نموده، وما بین دو زاویه شـمالی وغربی خانه کعبه به ارتفـاع ۱/ ۳۱ مـتر وعرض ۱/ ۵۲ متر از بالاـ و ۱/ ۴۴ متر از پـایین قرار دارد، وفاصـله نهایی دیوار حِجر اسـماعیل (حطیم) تا دیوار خانه از قسمت وسط حدود ده متر است.

حِجر اسماعیل

بنایی است به شـکل نیم دایره با دیواری به ارتفاع یک متر و ۳۰ سانتیمتر که در جانب شمالی کعبه قرار دارد، و قبر حضرت اسمعیل و هاجر، مادر آن حضرت در آن جا می‌باشد، وبنابر بعض روایات قبور جمعی از انبیا علیهم السلام هم در آن جا است.

مقام ابراهیم

محلی است در نزدیک کعبه، به فاصله حدود ۱۳ متر، دارای گنبدی کوچک که با شیشه احاطه شده، و در آن سنگی قرار دارد، که گفته می‌شود حضرت ابراهیم خلیل علیه السّلام

ص: ۴۲۰

بر آن ایستاده، ومردم را به حجّ خدا دعوت کرده است، واثر پاهای مبارکش در آن پیدا می‌باشد، حجاج محترم نماز طواف خود را پشت این مقام بجای می‌آورند.

زمزم

نام چاه آبی است که خداوند به لطف خود در زیر پای حضرت اسماعیل جاری ساخت، و در طول تاریخ و پیش آمد حوادث، بارها مرمَّت ولایروبی گردیده، وفعلًا آب آن نیز مورد استفاده حُجّاج بیت اللَّه الحرام قرار می گیرد، و آب آن مورد توجّه خاصّ نبیّ اکرم صلی الله علیه و آله بوده است، و در طول تاریخ اسلام مؤمنین بدان تبرّک می‌جسته‌اند. آب زمزم، مبارک و موجب شفاست. رسول خدا صلی الله علیه و آله در مدینه آب زمزم را درخواست می‌فرمودند. ودر روایت وارد شده: وقتی از آب زمزم نوشیدی، بگو:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ عِلْماً نافِعاً وَرِزْقاً واسِعاً وَشِفاءً مِنْ کُلِّ داءٍ وَسُقْمٍ.

نوشیدن آب زمزم بعد از نماز طواف مستحب است.

ص: ۴۲۱

صفا و مروه

صفا در سمت جنوب شرقی ومروه در سمت شمال شرقی کعبه قرار دارند.

منظره صفا ومروه بسیار زیبا و باشکوه می‌باشد، ومستحب است‌مردها قریب هفتاد متر از سعی را به طور «هَرْوَلَه» حرکت کنند، که‌حدود آن‌با رنگ وچراغ سبز مشخّص گردیده است.

شِعب ابی‌طالب

شعب ابی‌طالب در شمال شرقی مسجدالحرام و در نزدیکی صفا ومروه‌واقع‌شده، و محلّ ولادت رسول‌خدا صلی الله علیه و آله و فاطمه زهرا علیها السلام است. خاندان بنی‌هاشم و عبدالمطلب در همین مکان زندگی می‌کرده‌اند و پس از بعثت توسط مشرکان حدود سه سال محاصره اقتصادی شدند. طبق نقل مورّخین عده‌ای از سران قریش در دارالندوه گردآمدند و عهدنامه‌ای تنظیم و پیمان بستند که نسبت به فرزندان عبدالمطلب سختگیری و آنها را تحریم اقتصادی و تحت اذیت و آزار قرار دهند، سرانجام بعد از گذشت سه سال از این پیمان پنج‌نفر از مشرکین پشیمان شده وعهدنامه را پاره کردند.

ص: ۴۲۲

محلّ ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

در نزدیکی صـفا و مروه میـدانی است که در آنجا کتابخانه‌ای به نام «مکتبـهٔ مکّهٔ المکرّمه» واقع شده، در این بقعه نور عالم تاب نبیّ اکرم صـلی الله علیه و آله بر جهانیان تابیـد، ودر همین محل مـدّتی در کنار مادرش آمنه زنـدگی نمود. حجّاج محترم این دعا را در این مکان مقدّس می‌خوانند:

اللَّهُمَّ بِجاهِ نَبِيِّکَ الْمُصْطَفی، وَرَسُولِکَ الْمُرْتَضی، وَأَمِينِکَ عَلی وَحْيِ السَّماءِ، طَهِّرْ قُلُوبَنا مِنْ کُلِّ وَصْفٍ يُباعِدُنا عَنْ مُشاهَدَتِکَ وَمَحَبَّتِکَ، وَأَمِتْنا عَلی مُوالاةِ أَوْلِيائِکَ، وَمُعاداةِ أَعْدائِکَ، وَالشَّوْقِ إِلی لِقائِکَ، يا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ. اللَّهُمَّ إِنِی أَوْدَعْتُ فِی هذَا الْمَحَلِّ الشَّرِيفِ مِنْ يَوْمِنا هذا إِلی يَوْمِ الْقِيامَةِ خالِصاً
مُخْلِصاً، أنِّی أَشْهَدُ أنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

خانه حضرت خدیجه علیها السلام

خانه حضـرت خـدیجه کبری علیها السـلام مسـکن حضـرت رسول اکرم صـلی الله علیه و آله وامّ‌المؤمنین خدیجه بوده است، در این خانه

ص: ۴۲۳

فرزندان آن حضرت، از جمله حضرت زهرا علیها السلام متولد شده‌اند. و در همین مکان حضرت خدیجه وفات نمود.

وحضـرت رسول صلی الله علیه و آله قبل از هجرت به مدینه در این منزل سکونت داشتند، جبرئیل امین چندین مرتبه در آنجا نازل و در آن قُبّه وحی قرار گرفته است، چه بسیار شب‌هایی را که رسول خـدا صـلی الله علیه و آله در آن جـا به نمـاز ودعـا ومناجـات با قاضـی الحاجـات مشـغول بودنـد، در همین خـانه بود که کفّـار قریش برای قتل پیغمبر صـلی الله علیه و آله توطئه چیدنـد، وحضـرت امیرالمؤمنین علیه السلام در فراش پیغمبر صلی الله علیه و آله خوابید و آماده جانفشانی در راه خدا شدند.

غار حِرا

جبـل النور، اسم کوهی است در داخـل شـهر مکه، و در آن غاری می‌باشـد به نام غارِ حِرا که رسول‌اکرم صـلی الله علیه و آله قبل از بعثت در آن به تفکّر و عبـادت خداونـد می‌پرداخت، و در هر فرصتی به سوی آن می‌شـتافت، تـا اینکه در ۲۷ رجب، جبرئیل بر آن حضرت نازل شد، وبا آوردن آیات سوره

علق

«اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّکَ الَّذِی خَلَقَ» آن حضرت به نبوّت مبعوث شد.

مناسب است اگر موفّق به دیدن غار حرا شدی، با خواندن دو

ص: ۴۲۴

رکعت نماز وخواندن زیارت آن حضرت از راه دور یاد زحمات طاقت‌فرسای رسول اکرم صلی الله علیه و آله را گرامی داری.

کوه ثَوْر

کوهی است که در پایین شهر مکّه، تقریباً در دو فرسخی مسجدالحرام واقع شده، در آن کوه غاری است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در وقت مهاجرت به جانب مدینه در آن پنهان شدند، و این کوه را جبل‌الثّور نامیده‌اند، از آن جهت که ثور بن عبد مناف زمانی در آن نزول کرده است.

مرحوم شیخ انصاری رحمه الله در مناسک این دعا را برای کوه ثور نقل کرده، که به قصد رجاء می‌خوانی:

اللَّهُمَّ بِجاهِ مُحَمَّدٍ وَأَمِينِهِ وَصِدِيقِهِ يَسِّرْ امُورَنا، وَاشْرَحْ صُدُورَنا، وَنَوِّرْ قُلُوبَنا، وَاخْتِمْ بِالْخَيْرِ امُورَنا، اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ سِرِى وَعَلانِيَتِى فَاقْبَلْ مَعْذِرَتِى، وَتَعْلَمُ حاجَتِى وَتَعْلَمُ ما فِى نَفْسِى فَاغْفِرْ لِى ذُنُوبِى، فَإِنَّهُ لا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلّا أَنْتَ. اللَّهُمَّ إِنِى أَوْدَعْتُ فِى هذَا الْمَحَلِّ الشَّرِيفِ مِنْ يَوْمِنا هذا إِلى يَوْمِ الْقِيامَةِ خالِصاً مُخْلِصاً، أَنِى أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

ص: ۴۲۵

عَرَفات

سرزمین عرفات بیابان وسیع وهمواری است که در نزدیکی مکّه واقع شده است، واز حدّ حرم خارج است.

عرفات سرزمینی است که آدم و حوّا علیهما السلام بعد از جدایی طولانی، در این سرزمین به یکدیگر رسیدند، ونسبت به هم آشنا وعارف گردیدند.

عرفات سرزمینی است که آدم در این سرزمین اعتراف به گناه خویش کرده است.

عرفات سرزمینی است که دعا در آن مستجاب است، کوه عرفات را «جبل الرّحمه» می گویند، وامام حسین علیه السلام دعای معروف عرفه را در کنار همین کوه خواندند.

وقوف در عرفات از ارکان حج می‌باشد، و مستحبّات و دعاهای مربوط به آن قبلًا گذشت.

مُزدَلفه (مشعرالحرام)

از انتهای مأزَمَین در سمت عرفات تا وادی مُحَسِّر در سمت مِنی، مُزدلفه یا مَشعرالحرام نامیده شده است، در سال‌های اخیر حدود مشعرالحرام علامت‌گذاری شده.

ص: ۴۲۶

وقوف به مشعر در شب دهم ذی‌حجّه بین‌الطّلوعین از ارکان حج می‌باشد، مستحبّات و ادعیه مربوط به مشعر قبلًا بیان شد.

مِنا

منا، سرزمینی است میان وادی مُحَسِّر و جمره عقبه که جزو حرم می‌باشد، و در فاصله کمی در جانب شرقی بین مکّه و مشعرالحرام قرار دارد. از جمره عقبه که حدّ نهایی مکّه است تا وادی محسّر در طرف مُزدلفه، منا است، وطول آن حدود «۳۶۰۰ متر» می‌باشد.
یکی از جهاتی که این جا را منا گفته‌اند آن است که جبرئیل امین در این حصار به حضرت ابراهیم گفت از خدا تمنّا و درخواست کن.

مسجد خَیفْ

از مساجد بسیار باعظمت است و در منا قرار دارد.
رمی جمرات، قربانی، حلق یا تقصیر وبیتوته شب یازدهم ودوازدهم، ودر بعض موارد شب سیزدهم ذی‌حجه از اعمالی است که باید در منا انجام شود. اعمال مستحبّ منا ومسجد خَیفْ قبلًا گذشت.
ص: ۴۲۷

بخش چهارم: اماکن مقدّسه بین راه مکّه ومدینه

اشاره

پایان بخش این قسمت یادی از اماکن ومَشاهد مقدّسه‌ای است که در مسیر راه مکّه ومدینه وجود دارد، مانند: قبر عبداللَّه بن عبّاس در وادی طائف، قبر میمونه همسر رسول‌اکرم صلی الله علیه و آله در سَرِف واقع در دو فرسخی مکه، قبر حوّا در جدّه، وآمنه در ابواء، مسجد غدیر خم در نزدیکی جُحفه با فاصله سه میل یا دو میل از جُحفه، و قبور شهدای بدر در بدر، ومدفن عبداللَّه بن الحارث بن عبدالمطلب که در مراجعه از جنگ بدر در اثر زخم های زیادی شهید شد، و در «رَوحاء» ۱۷ کیلومتری مدینه به خاک سپرده شد.
مناسب است در خاتمه کتاب درباره برخی از آنها به‌طور خلاصه مطالبی را یادآور شویم:

مسجد غدیر خم

غدیر خم در سه میلی جُحفه و به روایت دیگر در دو میلی آن واقع شده است.

ص:۴۲۷

ص: ۴۲۸

مرحوم شیخ صدوق در «فقیه» از امام صادق علیه السلام روایت کرده که نماز در مسجد غدیر خم مستحبّ است.

ابواء

ابواء، نام قریه‌ای است در سیزده میلی میقات جُحفه، که مادر رسول خدا جناب آمنه بنت وهب پس از زیارت قبر همسرش عبداللّه در مدینه، ومراجعت به سوی مکه در آن قریه مریض شد واز دنیا رفت، و در آن محل به خاک سپرده شد.

زیارت آمنه بنت وهب

السَّلامُ عَلَيْكِ أَيَّتُهَا الطَّاهِرَةُ الْمُطَهَّرَةُ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مَنْ خَصَّهَا اللَّهُ بِأَعْلَى الشَّرَفِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مَنْ سَطَعَ مِنْ جَبِينِها نُورُ سَيِّدِ الْأَنْبِياءِ، فَأَضاءَتْ بِهِ الْأَرْضُ وَالسَّماءُ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مَنْ نَزَلَتْ لِأَجْلِهَا الْمَلائِكَةُ، وَضُرِبَتْ لَها حُجُبُ الْجَنَّةِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مَنْ نَزَلَتْ لِخِدْمَتِهَا الْحُورُ الْعِينُ، وَسَقَيْنَها مِنْ شَرابِ الْجَنَّةِ، وَبَشَّرْنَها بِوِلادَةِ خَيْرِ الْأَنْبِياءِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا أُمَّ

ص: ۴۲۹

رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا أُمَّ حَبِيبِ اللَّهِ، فَهَنِيئاً لَكِ بِما آتَاكِ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ، وَالسَّلامُ عَلَيْكِ وَعَلى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

بَدر

در رمضان سال دوّم هجری، جنگ بدر کبری در آنجا به وقوع پیوست که در جریان آن چهارده تن از اصحاب آن حضرت به شهادت رسیدند، در زیارت آن شهدا می گویی:

السَّلامُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلى نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الشُّهَداءُ الْمُؤْمِنُونَ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا أَهْلَ بَيْتِ الْإِيمانِ وَالتَّوْحِيدِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا أَنْصارَ دِينِ اللَّهِ وَأَنْصارَ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، سَلامٌ عَلَيْكُمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ، أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ قَدِ اخْتارَكُمْ لِدِينِهِ وَاصْطَفاكُمْ لِرَسُولِهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ جاهَدْتُمْ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَنَصَرْتُمْ لِدِينِ اللَّهِ

ص: ۴۳۰

وَسُنَّةِ رَسُولِهِ، وَجُدْتُمْ بِأَنْفُسِكُمْ دُونَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ قُتِلْتُمْ عَلى مِنْهاجِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَجَزاكُمُ اللَّهُ عَنْ نَبِيِّهِ وَعَنِ الْإِسْلامِ وَأَهْلِهِ أَفْضَلَ الْجَزاءِ، وَعَرَّفَنا فِي مَحَلِّ رِضْوانِهِ وَمَوْضِعِ إِكْرامِهِ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَداءِ وَالصَّالِحِينَ، وَحَسُنَ أُولئِكَ رَفِيقاً، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ حِزْبُ اللَّهِ، وَأَنَّ مَنْ حارَبَكُمْ فَقَدْ حارَبَ اللَّهَ، وَأَنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ الْفائِزِينَ، الَّذِينَ هُمْ أَحْياءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ، فَعَلى مَنْ قَتَلَكُمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، وَالسَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ.

ص: ۴۳۱

بخش پنجم: ربذه

«ربذه» در فاصله حدود ۲۰۰ کیلومتری شـمال شرقی مدینه در کوه‌های حجاز غربی، بر خط طولی ۴۱-/ ۱۸ و خط عرضی ۲۴-/ ۴۰ قراردارد. نزدیک‌ترین راه برای رسیدن به آن، از راه قصیم به مدینه است که حدود ۷۰ کیلومتر از مدینه فاصله دارد. (۱)جناب ابوذر غفاری و جمعی از صحابه در آن‌جا مدفون می‌باشند. ومستحبّ‌است ابوذر را به‌این عبارات زیارت کنید:

السَّلامُ عَلَيْكَ يا أَبا ذَرٍّ الْغِفارِيُّ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا صاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَنْ قالَ فِي حَقِّهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: ما أَقَلَّتِ الْغَبْراءُ وَلا أَظَلَّتِ الْخَضْراءُ عَلى ذِي لَهْجَةٍ أَصْدَقَ مِنْ أَبِي ذَرٍّ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَنْ نَطَقَ بِالْحَقِّ، وَلَمْ يَخَفْ فِي اللَّهِ

۱- میقات حج، ش ۴۸، ربذه کجاست؟ سید علی قاضی‌عسکر.

ص: ۴۳۲

لَوْمَةُ لائِم، وَلا ظُلْمَ ظالِم، أَتَيْتُكَ زائِراً شاكِراً لِبَلائِكَ فِى الْإِسْلام، فَأَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِى خَصَّكَ بِصِدْقِ اللَّهْجَةِ وَالْخُشُونَةِ فى ذاتِ اللَّهِ وَمُتابَعَةِ الْخَيِّرينَ الْفاضِلِينَ أَنْ يُحْيِيَنِى حَياتَكَ، وَيُمِيتَنِى مَماتَكَ، وَيَحْشُرَنِى مَحْشَرَكَ، عَلى إِنْكارِ ما أَنْكَرْتَ، وَمُنابَذَةِ مَنْ نابَذْتَ، جَمَعَ اللَّهُ بَيْنَنا وَبَيْنَكَ وَبَيْنَ رَسُولِهِ وَآلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ فِى مُسْتَقَرِّ رَحْمَتِهِ، وَالسَّلامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۱IR۹۰ ۵۳-۰۶۰۹به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹